
ithaki
PANGEA
MEHMET BERK YALTIRIK
KARANLIĞIN
ŞAHİDESİ

PANGEA
KİTAPLIĞI

Mehmet Berk Yaltırık

19 Temmuz 1987'de doğdu. Lisans ve yüksek lisansını Trakya Üniversitesi'nde Tarih bölümünde tamamladı. Çeşitli internet sitesi ve fanzinlerde araştırma yazıları ve hikâyeleri yayımlandı. "Anadolu Korku Öyküleri" serisi ve "Dark İstanbul" başta olmak üzere çeşitli öykü antolojilerinde yer aldı. FABİSAD'ın düzenlediği 2013 GİO Hikâye Yarışması'nda "Kumarcı Bahattin" adlı öykü ile dereceye girerek "Öykü Başarı Ödülü" ve yine aynı yıl Türkiye Bilişim Derneği'nin düzenlediği TBD Bilimkurgu Öykü Yarışması'nda "Hekim Maliguri'nin Acayiplikleri" adlı öykü ile mansiyon kazandı. 2017'de İthaki Yayınları'ndan çıkan *Yedikuleli Mansur* romanıyla GİO Roman Ödülleri'nde dereceye girerek "Başarı Ödülü" aldı. 2019'da İthaki Yayınları'ndan *Istrancalı Abdülharis Paşa* romanıyla GİO En İyi Roman Ödülü'nü aldı. Çeşitli mecralarda yine öyküler, makaleler yazmayı sürdürüyor. Ayrıca tarih, edebiyat ve kültür alanlarında "SonGulyabani-Mehmet Berk Yaltırık" adlı YouTube kanalında haftalık canlı yayınlar gerçekleştiriyor.

Karanlığın Şahidesi
Mehmet Berk Yaltırık

İthaki Yayınları - 2219
Pangea Kitaplığı - 25

Yayın Yönetmeni: *Alican Saygı Ortanca*
Sanat Yönetmeni: *Hamdi Akçay*

Yayına Hazırlayan: *Ceyhan Usanmaz*
Kapak Tasarımı: *Hamdi Akçay*
Sayfa Düzeni: *B. Elif Balkın*
Kapak İllüstrasyonu: *Ebrahel Lurci*
3. Baskı, Kasım 2022, İstanbul

ISBN: 978-625-8327-47-2

Sertifika No: 63989

© Mehmet Berk Yaltırık, 2022
© İthaki, 2022

Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ İthaki Yayıncılık Basın Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin tescilli markasıdır.
Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy-İstanbul
Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık
Maltepe Mah. Hastane Yolu Sok. No: 1/6, Zeytinburnu-İstanbul
Tel: (0212) 613 30 06 denizmatbaamucellit@gmail.com
Sertifika No: 48625

PANGEA KİTAPLIĞI

MEHMET BERK YALTIRIK

KARANLIĞIN ŞAHİDESİ

ithaki

Nezihe'ye, Ali'ye, Berat'a, Dila'ya, Beray'a,
hikâyelerle geçen çocukluğuma ithafen…

...ve cariyesin hamile edüp avrat korkusından satan canbazlar, ...ve sucsız hizmetkârı bir odun yarması ile döğenler; kulın ve câriyesin ac ve çıplak gezdirenler; ve câriyesini karısı hükmine verüp, bütün gün bütün gece işleden, uyukladıkça iğne dürdüştüren kadıncıklar; ve cariyesine kahpe ve fâhişe deyen halayıktan bozma kadıncıklar..."

Anonim, *Risâle-i Garîbe*[1]

"Beddua levhalarının mezarlarla ve ölülerin bulunduğu mekânlarla ilişkisinin tarihsel bir arka planı olabilir... Genelde ölülerin bulunduğu mekânlar murdar (miasma) sayıldığından büyü için de gayet uygundu... Tercih edilen mezarlar, eceliyle ölmemiş (biaiothanatoi) ya da bir şekilde vakitsiz ölmüş (aoroi) kişilerin mezarlarıydı. Bu türden bir ölümle yüzleşen kişilerin ruhlarının (nekydaimones), yaşlandıklarında doğal olarak yaşayacakları ölüm anına kadar huzursuz olacaklarına ve özellikle geceleri mezarlarının ya da mezarlıklarının etrafında dönüp dolaşacaklarına inanılıyordu. Böyle ruhların aşırı hırsları ve öfkeleri sayesinde muhtemelen daha fazla yardım sağlayabilecekleri düşünülüyordu."

Eski Yunan ve Roma'da Büyü ve Büyücülük,
ed. Bengt Ankarloo, Stuart Clark[2]

"İstanbul halkının çoğu, cin ve perilerden eskiden beri ürker, onlardan her bahsedildikçe 'iyi saatte olsunlar' diyerek haklarında hayır ve selamet diler, tenha ve kirli yerlerde su dökmekten, besmelesiz yürümekten, mezarlıkta dolaşmaktan daima çekinir. Çünkü cin ve perilerin elinden her şey gelir. Onlar insanlara hem iyilik, hem kötülük yapabilirler."

Mehmet Halit Bayrı, *İstanbul Folkloru*[3]

---

1 haz. Hayati Develi, *18. Yüzyıl İstanbul Hayatına Dair Risâle-i Garîbe*, Kitabevi, 2001, s. 28, 43.

2 Daniel Ogden, *Eski Yunan ve Roma'da Büyü ve Büyücülük / Bölüm 1: Bağlama Büyüleri-Yunan ve Roma Dünyasında Beddua Levhaları ve Voodoo Bebekleri*, ed. Bengt Ankarloo-Stuart Clark, çev. Çiğdem Dürüşken-Eyüp Çoraklı, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2015, s. 28.

3 Mehmet Halit Bayrı, *İstanbul Folkloru*, Türkiye Yayınevi, 1947, s. 176.

"Yeniçerilerin son senelerine bu haşarat yerlerinden birisi de Bağçekapusu'nda sahil boyundaki iskeleler ve kayıkhanelerin üzerlerindeki 'bekâr odaları'dır ve uzun seneler İstanbul argosu konuşulmuştur. Buradaki kayıkçı, mavnacı ve hammal çeşitli bekâr uşakları yeniçeri yazılmış olup envai habaseti irtikab eder olmuşlardır. Haliyle burada da çeşitli rezaletler, kanlı vakalar, tecavüzler yaşanmaktaydı ki müellifin tabirine göre ehl-i namus kadınlar bir yanda dört kaşlı delikanlıların bile girmeye çekindiği, şehrin en pis semtlerinden biri olarak tarif edilmektedir. Halk, Bağçekapusu'nun başlıca sokağına bundan ötürü 'Melek Girmez Sokağı' adını takmıştı. 1812'de bir veba salgını gerekçe gösterilerek buradaki bekâr odaları yıktırılmıştır. Hatta Galata ve Kasımpaşa'daki bekâr odaları yine bu esnada yıktırılmıştır. Veba hastalığına yakalanmış kimseleri, yıkıntılar arasında bulunan kimseleri müellif Şanizade Ataullah Efendi'nin tarihinden tafsilatıyla aktarmaktadır. Sonradan buranın üzerine Hidayet Camii adlı bir camii inşa ettirilmiştir."

Reşad Ekrem Koçu,
"Bağçekapusu İskeleleri, Kayıkhanesi ve Bekâr Odaları"[1]

"Şimdi artık Dersaâdet'in görünürdeki egemeni 'aklen maznûn' Sultan Mustafa idi. Gerçek egemenler ise; dinsel, mafios, oligarşik desteği arkasına alarak Et Meydanı'nda bayrak açmış olan Kabakçı Mustafalar, Burunsuz Mustafalar, Kazancı Mustafalar, Bayburtlu Süleymanlar, Ocaklı zorbalar, Tabyalı Yamaklar idi... Ocaklı zorba-haşrerenin 'Sözbaşıları', 'Söz Ağaları' ve 'kokonosları'ı idi... Şimdi artık Memâlik-i Osmânîyye'de yasalar değil, yasadışıların 'mafios otoritesi' hükümrân konumda bulunuyordu. Dersaâdet ise bir daha 'suçun başkenti' konumuna düşüyordu."

Murat Çulcu,
Kan Defteri-Türkiye'de Mafia'laşmanın Kökenleri-IV[2]

---

1 Reşad Ekrem Koçu, "Bağçekapusu İskeleleri, Kayıkhanesi ve Bekâr Odaları", *İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 4, Koçu Yayınevi, 1960, s. 1793-1794.

2 Murat Çulcu, *Kan Defteri-Türkiye'de Mafia'laşmanın Kökenleri-IV*, E Yayınları, 2005, s. 638-639.

"Tamam o anda Polathaneli ile taifesi de gelmiştir. 56 neferleri de fesat ve şenaat ve hasasette onlarla ayak mühürlemiş seviştirmiş hezeleden ve yasakçıları olan Hasan Ağa da yamaklara hemşeri olduğundan Çardak Kolluğu'ndan mahpusları çıkarıp Abdülkerim'e teslim etmişlerdir. O da Yomralı Mustafasını ve Mustafasının fahişesini alıp zorba nümayişiyle Galata'ya geçmişlerdir. Meyhanelere dolup hayta meclislerini kurup Abdülkerim... diye Yomralı ile zanubezanı badenuş olmuş ve Bıçaklı Kamer dahi meyhanede raksa çıkıp bir rezalet olmuştur ki Galata Galata olalı böyle meclis görmemiştir... Geceyarısından sonra 56 neferlerini de alıp Ağakapısı'na gittiler... ağa sarayının kapsını bu hileyle açtırıp içeriye doldular. Karakulak Abdullah Ağa'yı yatağında basıp tevkif ettiler ve sarayı zapt ettiler, Harem kapısını da aynı hileyle açtırıp Sekbanbaşı Mustafa Ağa'yı da dışarı çıkarıp yakaladılar. Yeniçeri Ocağı'nın bu iki büyük kumandanını başlarında gecelik takkesi ve yalınayak sille tokatla Çardak Kolluğu'na götürdüler. Ertesi sabah saray ile Babıâli'ye aksedince padişah, saray ve devlet erkânı dehşet içinde kaldılar. Yeniçeri Ocağı'nın namus ve itibarı da berbat olmuştu. ...Şeyhülislam kapısında fevkalade bir meclis toplandı, Yeniçeri Ocağı'nın söz sahibi zabitleri de davet olundu. Ulemadan İzzet Bey adında bir zat gayet sert bir hitabede bulundu: 'İşittiğimize göre kolluk önünden kandil çaldırmak ocak namusuna dokunur mesele olmuş ve o kolluk zabitinin boynuna kandil asılıp hakaretle teşhir olunurmuş. Şimdi ise ağanız olacak adam kendisi kör kandil olup Ağakapısı'ndan sille tokat gecelik takkesi ve yalınayak çıkarılıp ta Çardak İskelesi'ne kadar yaya götürülmüş. Yazık! Yeniçeri namusu kalmamış, sizler bu halle mi bu şehri koruyacaksınız!' *dedi."*

(Ahmed Cevdet Paşa'dan aktaran) Reşad Ekrem Koçu,
Kabakçı Mustafa[1]

1 Reşad Ekrem Koçu, *Kabakçı Mustafa-Bir Serserinin Romanlaştırılmış Hayatı*, Doğan Kitap, s. 123-124.

ÖNSÖZ YERİNE

Nisan 2012'de kaleme aldığım ve Gölge e-Dergi'nin Mayıs 2012 tarihli 56. sayısında yayımlanan "Ecelyandı Ateş Behiye" adlı kadın külhaninin öyküsü hakkında, "Belki daha detaylandırılarak işlenebilir," düşüncesindeydim. Seneler sonra, üçüncü roman dosyam üzerine yayınevimle yaptığım görüşmelerde, yine eski İstanbul'da geçen ve bu sefer cinleri, perileri anlatan bir taslağım olup olmadığı sorulduğunda, aklıma Behiye'nin hikâyesi geldi. Her ne kadar çıkış ilhamı olsa da, doğrudan bu öyküyü detaylandırmaktansa, 1800'lerin başındaki İstanbul sokaklarının kaotikliğini anlatan, son yeniçerilerin şehirdeki zorbalıklarının sıradan hale geldiği o gaileli günlerde geçen ve yine kölelikten gelme bir karakterin hikâyesi üzerinde düşünmeye başladım. Böylece yazmak için heyecan duyduğum, fazlaca dallanıp budaklanmayan ve arka planında bildiğim, araştırdığım bir dönemin ve coğrafyanın olduğu yeni bir taslak oluşturdum.

Bu romanım, öncekilere oranla, büyük ölçüde doğaçlama yazıldı, başı sonu belli olsa da planlanmış değildi – eklemeyi düşündüğüm Behiye'nin öyküsü haricinde. Öncekilere oranla daha karanlık bir anlatıya odaklandım, insanların dehşetini yine işlemekle beraber cinleri, yani halk ağzıyla "üç harflileri" biraz daha öne çıkarmaya gayret ettim. *Yedikuleli Mansur*, İstanbul'un sözlü kültürünün mühim bir parçası olan semai kahvehanelerinin ilhamıyla biraz daha epik bir tarzda; *Istrancalı Abdülharis Paşa* ise bir

araştırmacının ve temas ettiği araştırmacıların dünyasında geçtiğinden araştırma metnine daha yakın bir tarzda kaleme alınmıştı. Bu romanda ise –yine belirli karakterlerin ağız-şive özelliklerini yazmayı sürdürerek– daha sade, günlük yaşama uyan bir şekilde, konak ve ev insanlarının günlük yaşamlarını hissederek yazdım. İsim isme cisim cisme benzer, her ne kadar tarihi İstanbul'dan ilham almışsam da kurgudur, bir gerçekliğe dayanmamaktadır. Bununla birlikte bazı karakterlerin kullandıkları kelimeler, tasvirler ve jargonun da dönemin atmosferini yansıtmak için kullanıldığını belirtmeliyim.

Belki bazı okurlar, *Yedikuleli Mansur* romanımdan hareketle, yine İstanbul zorbalarını anlatmamı sitemle karşılayacaktır. Hareketi ve gailesi tarih boyu eksik olmamış bu şehirde geçen bir kurgu yazmak, maalesef "zorbalar, kabadayılar" olmadan pek mümkün değil. *Habis Kıssa* ve *İsimsiz Kitap* romanlarının mücellidi ve müellifi Cihan Gülbudak'ın Twitter hesabında paylaştığı bir alıntıyı bu bapta okurla da paylaşmak isterim. Deuilli Odo'nun *İkinci Haçlı Seferi: VII. Louis'in Doğu'ya Seyahati* başlıklı seyahatnamesinden, onun 1146'daki İstanbul'u anlattığı şu satırlara bir bakalım: "Zengin kişilerin hepsi zorba, yoksullarının birçoğu da hırsız olduğu için bu kentte insanların yasalar karşısında dokunulmazlığı var... Varlıklılar sokakları yapılarla gölgelendirdikleri ve bu pis, karanlık yerleri yoksul ve gezginlere bıraktıkları için, Konstantinopolis'in kendisi sefalet içinde, pis kokulu ve birçok yerde sürekli karanlığa mahkûm edilmiş. Oralarda cinayet, soygun ve diğer gece suçları işleniyor. Suç, yasalarca cezalandırılmadığı ve asla tümüyle aydınlatılamadığı için, bir suçlu ne korkuyu ne de utanmayı bilir." Buna benzer tasvirleri farklı dönemlerden hatırat ve seyahatnamelerde de görünce, tarihi bir korku romanında cinlerin zorbalığından bahsederken, insanların zorbalığını da –hele ki bu şehrin folklorunun bir parçasıysa– hesaba katmamak kabil görünmüyor.

Bu romanı kaleme alırken bana ilham veren başka çalışma-

lar da oldu. Her zaman kalemimde etkisini hissettiğim Evliya Çelebi ve Reşad Ekrem Koçu'nun (bilhassa *Erkek Kızlar* ve *Dağ Padişahları* eserleri ile, İstanbul Ansiklopedisi'ndeki "Tırnovalı Benli Çengi Behiye" ve "Madam Bela'nın Batakhanesi" maddeleri ile) zihnimde bıraktığı izler, satır aralarında yeniçeri zorbalarının türlü fiillerinin görülebileceği, devrin Hamamcılar Kethüdası Derviş İsmail'in 1686 tarihli *Dellaknâme-i Dilküşâ* adlı eseri, Merve Köken'in tavsiyesiyle okuduğum, İsmail Parlatır'ın *Tanzimat Edebiyatında Kölelik* adlı araştırması, Ahmet Refik Altınay'ın *Osmanlı Devrinde Zorbalar*'ı, Ercüment Ekrem Talu'nun bir kabadayının hayali yaşam öyküsü mahiyetinde kaleme aldığı *Kodaman* romanı, Mehmet Halit Bayrı'nın *İstanbul Folkloru*, Murat Çulcu'nun *Düşmüş Ocağa Yanıyor* ve *Kan Defteri* adlı araştırmalarını bu anlamda zikredebilirim.

Yazım aşamasında yine yeniden ilk okumasını yapan kıymetli arkadaşım ve kalemdaşım Harun Çimen'e, bazı karakterlerin diyaloglarında yardımı başta olmak üzere manevi desteğini esirgemeyen bir diğer kalemdaşım Ömer Faruk Yazıcı'ya, ortak yayınlarımızın bir kısmı vesilesiyle bu roman için notlar çıkarmam hasebiyle Ceren Sungur'a, yeniçerilerle alakalı her sorumu içtenlikle yanıtlayan ve yardımlarını esirgemeyen Mehmet Kökrek'e, 2017 Mayıs'ında *Apartman* dergi için benimle gerçekleştirdiği bir röportaj esnasında eski İstanbul kadınlarıyla alakalı bir roman yazma hususunda cesaretlendiren Mervenur Alakuş'a, aileme ve İthaki Yayınları'nın kıymetli çalışanlarına teşekkürü borç bilirim.

Korku edebiyatı –söz meclisten dışarı– biraz "canavarları canavarlara canavarca" anlatmak olduğundan, anlatılanlar kısmen rahatsız edici gelebilir, kurgunun ve dönemin kasavetine veriniz. İyi okumalar efendim...

KARANLIĞIN ŞAHİDESİ

1. Hamamlıkta Meşum Bir Gece

(1781/1195)

Tahta kurtlarıyla kemirile kemirile neredeyse kof bir ağaca dönüşmüş kapı sertçe yumruklandığında gözlerini karanlığa açtı. Uzandığı döşekten el yordamıyla doğrularak duvara astığı sönmüş kandili aradı. Sızlayan kemiklerinin acısına rağmen ayağa dikilip kandilliğin[1] kenarına iliştirdiği kavla kandili tutuşturmaya çalıştı. Israrla yumruklanan kapıya doğru, "Kandili uyandırıp geliyorum a!" diye seslendi. Kurumuş boğazından çatallanarak çıkmıştı sesi, kandili yakmaya çalışırken bir yandan da öksürüp yutkunmaya çalıştı.

Böyle vakitsiz ziyaretlere senelerden beri alışageldiğinden uykusunun bölünmesinden rahatsız olmamıştı. Bu kapısı kim bilir kaç kere yumruklanmıştı, üstelik çoğu şimdiki gibi usturuplu da değildi. Yeniçeri zorbalarının, pırpırı[2] külhani ve tulumbacı makulesinden[3] kimselerin naralarıyla uyandığını da biliyordu. Gelenin niyetinden emindi. "Ya doğum ya ıskat-ı cenin![4]" diye söylendi meşum gecelere aşina Ebe Şehver. Konstantiniyye içindeki namı ile meşhur Topal Ebe.

Kandilin yaydığı loş ışıkta, başörtüsünü tek eliyle düzelterek yattığı odadan aksayan adımlarla taşlığa çıktığında kapı ısrarla

1 Kandillik: Duvara asmak için üzerine kandillerin konulduğu ahşap eşya.

2 Pırpırı: Uçarı, kopuk, serseri.

3 Makule: Tür, çeşit.

4 Iskat-ı cenin: Çocuk düşürme.

yumruklanmaya devam ediyordu. Kapıya yöneleceği esnada, acıyan boğazının etkisiyle, kapının hemen yanındaki sedirin bitişiğinde altlığı üzerinde duran siniye[1] seğirtti. Sinideki eski testiden doldurduğu sudan birkaç yudum içip sonra kapıyı can havliyle, biraz da korkarak açtı. Kapıdaki nara atsa daha evla bulurdu, böyle seslenmeksizin salt yumruklaması tedirgin ediciydi. Aklına o kısacık anda gecenin bir vakti "iyi saatte olsun"ların[2] yataklarından kaçırıp doğuma götürdükleri ebelerin meselleri geldi. Ömrüne yapışmış günahlarını düşününce, "Layığımı bulurdum ya!" diye söylendiyse de hayalindeki dehşetli akıbetini ensesinde hissederek ürpermeden edemedi.

Kapıyı açtığında alelade kılıklı, tüysüz bir delikanlıyla karşılaştı. Bunca senenin insan sarrafı olduğundan gelenin üzerindeki görece iyi ancak eskimiş kıyafetlerden, varlıklı bir hanenin ayvazı[3] olduğunu çıkarmıştı. Kandilin ışığında delikanlının duruşundan köle olduğunu dahi anlamıştı; bakışlarında ve elindeki muşamba feneri tutuşunda kendi annesini hatırlatan bir tavır vardı. Annesi –belki kırk belki elli sene önce– küçük Şehver'e Çerkes memleketinin kim bilir hangi bucağındaki köylerin birinden düşman köyün akınıyla koparıldığını, ardından Tatarlara satılıp kendisini Kostantiniyye'de bulduğunu sık sık anlatmıştı. O dönem Gümrük Emini[4] olan Osman Ağa tarafından satın alınmış, sonrasında Osman Ağa'nın evindeki kölelerden Hüsrev'le baş göz edilmişti. Şehver, Osman Ağa'nın köşk mukallidi evinde, evin tüm işlerine tek başına koşturan annesiyle, Osman Ağa'nın eminlikteki işlerine koşturan babasını ancak geceleri uyurken görebilmişti.

---

1 Sini: Tepsi, yer sofrası.

2 İyi saatte olsunlar: Halk ağzında cinlere verilen isimlerden. İnanış gereği "cin"lerden bahsetmenin çağırmak anlamına geldiğine yönelik isim tabusu mucibince "cin" dışında farklı tabirler kullanılır.

3 Ayvaz: Erkek hizmetçi.

4 Gümrük Emini: Osmanlı döneminde İstanbul'a giriş ve çıkış yapanların kontrolünün yapıldığı, Edirnekapı'da bulunan eminlik. Karagümrük semtinin adının (kara gümrüğü) buradan geldiği ifade edilmektedir.

Şehver'in ömrünün istikameti daha on bahar görmeden belli olmuş, önce babasını kaybetmişti. Gümrük Eminliği'nde bilmem kaçıncı yeniçeri ortasının taslakçılarından[1] biriyle alacak verecek davasına kavgaya tutuşan babasının, taslakçının kaldırım kurdu ayakdaşları o an hançer üşüre üşüre canına kıymışlardı. Bu haberi bir kapı aralığından, haremde konuşan kadınlardan duyduğunu hayal meyal hatırlıyordu Şehver. Üzerinden çok zaman geçmeden evin bin türlü hengâmesiyle boğuşan annesini de ince hastalıktan[2] kaybedince fazla tutulmamış, Osman Ağa'nın hanımı Peymanzer'in eve gelip giden bir ahbabına, konağın hanımı tarafından hediye edilmişti. Ebe Naciye'nin ardında, Mihrimah Sultan Hamamı'nın arkasındaki bu iki göz odalı eve o gün gelmişti. Kimi kimsesi olmayan bu kadına adeta evlat olmuş, ebeliği ondan öğrenmiş, azat edildiği halde onu bırakmamıştı. İşte kapıdaki ayvazı görünce tüm bu yaşadıklarını o lahza hatırlayıvermişti.

Delikanlının utana sıkıla kapıda dikilip durması da ya paşazadelerden beyzadelerden yahut başka namdâr bir ailenin hanesinden olduğunu gösteriyordu. "Buyur evladım?" diye sorunca kadına doğru eğilip fısıldadı: "Gümrük Emini Saffet Ağa yolladı. Ebeanımı istiyor, ivedi dedi..." Şehver ne için çağrıldığından emin olsa da, "Doğum mu, ıskat-ı cenin mi? Evleri ne yanda?" diye sordu. Ayvaz birisi duyacakmış gibi, "Doğum... Sena Yokuşu'nun başında, Kefevi Camii'nin orada," deyince şaşırdı. Genelde gecenin bir vakti sessiz sedasız götürüldüğü yerlerde istenmeyen bebeklerin doğumuna tanık olmuştu. Iskat-ı cenin yapılacağı zaman da genelde kimseler duymasın diye el ayak çekilince gelirlerdi. Her ebe ıskat-ı cenini kabul etmezdi, ancak

1 Taslakçı: Yeniçeri ortası mensubu olmadığı halde, o ortadanmış gibi nişan (remz, işaret) taşıyıp yeniçeri zorbalarının, dayılarının çetelerini teşkil eden baldırı çıplak, bekâr, hayta güruhundan kimseler. İkinci anlamıyla külhani, kabadayı geçinen kaldırım kurdu makulesi kimseler.

2 İnce hastalık: Verem.

Şehver istisnalardandı. "Kandili dinlendireyim, hemen geliyorum!" diyerek kapıyı örttü ve aksayan adımlarla odasına geçti. Feracesini yaşmağını kuşanıp Naciye Anne'sinden kalma bazı aletler bulunan zembilini[1] aldı, yine Ebe Ana'sından kalma değneğe dayanıp duvardaki kandili söndürdükten sonra evden çıktı. Kapı arkasındaki doğum iskemlesini de ayvazın sırtına vurmayı unutmadan... Muşamba feneri yukarı kaldırarak öne düşen ayvazın peşine takılan Şehver, mezarlık kadar sessiz ve eğri büğrü karanlık sokakları adımlamaya başladı. Sayısız kere karanlık sokaklarda yürümüşse de o gece içinden söküp atamadığı, sebebini bilemediği bir huzursuzluk vardı Topal Ebe'nin içinde. Uyandırılmadan önce gördüğü, tafsilatını unuttuğu kâbustan dolayı mı kasvet boğuyordu, yoksa bunca senenin birikmiş günahının yükünü şimdi mi hissetmeye başlamıştı? Yanında feneriyle ayvaz olsa da, her gölgede, her karaltıda bir fenalık varmış gibi endişeyle atıyordu adımlarını. Hamamın yan tarafından geçerlerken arkasındaki bahçeyle sokağı ayıran yıkık duvarın dibinden uzanan bir kafa Şehver'i olduğu yere çivi gibi mıhladı. Kadının irkilmesiyle ayvaz da duraksayıp feneri korkuyla duvardaki gediğe çevirdi. Bıyıkları yeni yeni terleyen, yakası bağrı açık, baldırı çıplak, külahını yeniçeri zorbaları gibi yana yıkmış bir külhanbeyi –şehir ahalisi hamam külhanlarında toplanan kimsesizleri, haytalık yoluna saptıklarından tahkir amaçlı böyle isimlendirirdi– kan çanağı gözlerle ebe ile ayvazı süzdü. Fenerin loş ışığında külhaninin arkasından iki baş daha uzandı. Kanlanmış gözleri ve kafalarının etrafındaki dumanlardan kabak çektikleri[2] anlaşılan külhaniler sokaktan geçenlere bakarlarken ayvaz öndekinin kuşağına sokulu bıçağı fark ederek geriledi. Külhanbeylerinden biri, "Topal Ebe değil mi bu?" diye çatallanan sesiyle öndekine sorunca, gedikten başını uzatan delikanlı kaşlarını çatıp gürledi: "Katil karı! Toz olun hadi! Hadi naş!"

1 Zembil: Hasırdan örülen tutacakları olan torba.

2 Kabak çekmek: Eski argoda su kabağı kullanarak esrar içmek.

Şehver, adabı erkânı unutup ayvaz ile yan yana aksayan ayağının el verdiği ölçüde gediğin önünden uzaklaşırken arkasından edilen lafları ayan beyan duyuyordu: "Yine bir bebenin kanına girecektir melune!", "Ben Elli altının[1] civeleklerinden[2] Çağanoz'dan duydum, bu ebe bebeleri öldürmez yermiş Rumeli cadıları gibi!", "Bizim Çağanoz kabak çekmeye hacet duymaz, o hep öyle. Gelsin de bir gece şu katil karının bahçesine kulak versin. Bebeleri getirir getirir gömer herkes uykudayken. Cinler annelik eder, seslerini duyarsın vallahi!", "Karanlığın şahidi olmaz, Şeytan diyor leşini ser cadının şuracığa…", "Bırak be imanım Allah'tan bulsun! Elli Altının azmanları bu zebaninin yanında melek kalır!" Şehver uzaklaştıkça külhanilerin sözlerini işitmez oldu. Duyduğu hakaretleri umursamadı zira kendini bildi bileli arkasından sövülmesine, tükürülmesine alışkındı. O para karşılığı kimsenin vicdanının kaldıramayacağı bir yükün altına girmiş, insanlardan önce kendini "lanetli" olarak mimlemişti. Genç kızlığından itibaren komşularının, tanıyanların dedikodularında kulaktan kulağa, ağızdan ağıza yayılmış karanlık bir nama sahip olmuştu.

Topal Ebe o semt başta olmak üzere İstanbul'un duvarları arasında kanlı canlı bir karakoncolos, mezarlık heyulasıydı. Mihrimah Sultan Hamamı'nın arka tarafındaki iki göz evinin bahçesinde gömülü ceninler olduğu söylenirdi ki geceleri evinin oradan kimse geçemezdi, canı vakitsiz alınmış bebeklerin ağlama seslerinin işitildiğine inanılırdı. Hem dönemin ahalisince ıskat-ı cenine vicdanı el verdiğinden hem de Balat çamaşırhanelerinin, Bahçe Kapu'da Melekgirmez batakhanelerindeki yosmaların doğumlarına çağrıldığından netameli bir namla damgalanmıştı. Ebe Naciye ona ilk kez ıskat-ı cenini öğrettiğinde, "Bir sefer bununla lekelenirsen her vakit bu işe çağrılırsın, elâlemin vicdanına sığdı-

1 Elli altıncı yeniçeri bölüğü. Eminönü, Yemiş İskelesi tarafındaki yeniçeri kolluğunu tutan orta.

2 Civelek: Yeniyetme yeniçeri.

ramadığı ne pislik, ne fenalık varsa senin eline yaptırırlar," demişse de kader onu buraya sürüklemişti. Çoğu zaman en adı çıkmış muhitlere girip çıktığından, zorbaların dayıların pazusu pençesi altında hayatın sillesini yemiş garibanlardan para almamış, "elâlem ne söyler, aman rezalet çıkmasın" endişesiyle gizli gizli çağrılan paşa, bey konaklarından çıkarmıştı kazancını. İstenmeyen çocukların ebeliğini yapmış, el uzatılmayan kadınlara o koşmuştu. Kimseler bilmese de o yaptıklarını düşünerek, "Ben yapmasam başkası yapacak!" diyerek günahla sevabın sınırından yürümeyi sürdürmüştü. İnsanların küfürlerini, beddualarını, hakaretlerini sineye çekmeye alışmıştı. Cariye kızı olduğundan aferin beklememeye alışkındı; öyle ki, seneler önce başkasının kabahati yüzünden darp edildiğinde dahi, "Hayattan alacağımız bu!" diye karşılamıştı başına geleni. Beyzadelerden birinin kızına ıskat-ı cenin yaptığı için, kızın azılı yeniçeri çorbacılarından belalısı sağ bacağından bıçağıyla yaralamıştı. Topallığını günahlarının bir bedeli olarak görürdü.

Ayvazla ikisi fener eşliğinde Salma Tomruk tarafından geçerken, iki ases onları yoldan çevirmiş ama Gümrük Emini'nin selamını alınca bırakmışlardı. Kasımağa Camii'ni geride bırakıp Dervişali Mahallesi'ndeki Sena Yokuşu'nu tırmanmaya başladıklarında Topal Ebe biraz soluk soluğa kaldıysa da ayvazın ardından tepeye dek durmaksızın tırmandı. Kefevi Camii'ne yakın, sarı boyalı iki katlı bir konağa yaklaştıklarında ayvazın endişesinin arttığını fark etti Şehver. Efendisi kimseler görmesin diye tembihlediği için hafiften koşturmaya başladığını anlayınca aksayarak da olsa ona ayak uydurdu.

Azametli bir meşenin olanca heybetiyle ortasında yükseldiği küçük bahçeden geçip evin arka tarafındaki mutfak kapısına seğirttiler. Ayvazın uzattığı fenerin altından geçerek birkaç basamakla inilen alçak kapıdan giren Şehver, karşısında entari ve takkesiyle beyazlar içinde gulyabani misali dikilen kırçıl sakallı, çatık kaşlı bir adamla yüz yüze gelince, adamın gergin halinden, elindeki tespihi hızlı hızlı çekişinden Gümrük Emini Saffet Ağa

olduğunu tahmin etti. Şehver'i gören adam hiçbir şey söylemeksizin kadını kolundan tutup oda büyüklüğünde hamamlığa[1] soktuğu esnada, Topal Ebe bir köşede, yattığı yerde kıvranıp ağlayan genç kızla göz göze geldi. Ayvaz kapı ağzına doğum iskemlesini bırakıp yeniden bahçeye çıktıktan sonra ebe kaşlarını çatıp Saffet Ağa'ya döndü: "Tövbe estağfurullah! Efendi ağa, hamamlığa gebe sokulur mu? Cinleri şeytanları başımıza mı toplayacaksın?" Adamın parmakları kolunu koparacakmış gibi sıkıldı. Nemrut çehresiyle kadına tepeden bakıp, "Senin üstüne vazife mi kadın! Patırtı, gürültü istemem. Su ısındı, havlu da var; işini hallet, paranı al," diyerek kadını hamamlığa iteleyip, doğum iskemlesini de ayağıyla içeriye teptikten sonra kapıyı sertçe kapadı.

Topal Ebe, ağanın bu sözlerinden ve hamamlıkta bir yardımcı olmayışından, döşekte yatanın talihsiz bir cariye olduğunu sezinledi. Kendisi de cariye kızı cariye olarak dünyaya geldiğinden, salt bakışlar ve duruşlarla vaziyeti sezinleme hassasına sahipti. Kapıda kabalıklarına maruz kaldığı şu adamın nefsine uymasının günahını ömür boyu çekeceklerdi döşekte yatan kızcağız ile evladı. Feracesini üzerinden sıyırıp kollarını sıvadıktan sonra, zembilinden aletlerini çıkarırken söylendi kendi kendine: "Sanki ilk kez geliyor başına! Bey yahut beyzadenin yediği kaç herzeye şahit oldun böyle ey koca Topal Ebe..."

Cariyenin boğuk bağırtıları evin aşağı katında çınlarken, Saffet Ağa hemen kapı önündeki duvar dibine çömelerek tespihini çekiştire çekiştire çekmeye başladı. Gözü bir aralık kapının dışında dikilen ayvaza takılınca gürledi: "Geç içeri geç! Elinde fener bahçede dikilmedesin, elâlem görecek!" Ayvaz, efendisinin emriyle yanına inip kapıyı örttü. Gümrük Emini sakallarını sıvazlayarak gözlerini bir an yere dikti, sonra karşısında bekleyen ayvaza bakıp, "Bereket versin ki hanım havası iyi geliyor diye öte-

1 Hamamlık: Eski evlerde yıkanmak ve çamaşır yıkamak için özel dolap şeklinde yapılmış bölme yahut evin imkânlarına göre oda büyüklüğünde hamam.

ki cariyelerle aylardır Üsküdar'daki hemşiresinde. Gelişi eli kulağındadır, bu rezaletin oldubittiye gelmesi münasiptir. Hanım dönene kadar kimseler bilmeyecek Affan. Hanım gelince çaresine bakarız. Kim bilir kimden peydahladı karnındakini? Ahir zaman! Ah ahir zaman! Irz, namus böyle elden kaçıp gidecekmiş, yazımızda bu da varmış ne yapalım?" dedi. Ayvaz kafasını salladı, "Baş üstüne ağam. Emrettiğin gibi."

Minarelerden sabah ezanları yükselirken, Ayvaz ile Saffet Ağa, hamamlıktan gelen ürpertici ağlama sesini işiterek kapıya döndüler. Topal Ebe, kapıdan kucağında peşkirle peştamalla sarıp sarmaladığı bir bebekle çıktı. Aksayan adımlarla Saffet Ağa'ya yaklaştı: "Nur topu gibi... Çok güzeli el kadarken tanıdım ben, elime çok dilber doğdu. Gözleri pek güzel maşallah, bahtı da öyle olur inşallah..." Ağa aksi bir ifadeyle bebeği kadının kucağından kaptı: "Kim bilir kimden peydahladı? Atacak değiliz, bakacağız elbet..."Topal Ebe alnındaki terleri elinin tersiyle silip içeriden aldığı feracesini giyerken yüzüne yüzüne söylendi: "Allah görüyor efendi! Ne olur cariyenden çocuğun olmuşsa? Hanımından korkup saklamaya, hamamlık köşelerinde şu kızcağızla evladına azap çektirmene değdi mi?" Para sesiyle şıngırdayan kadife bir keseyi kadının eline tutuşturup, "Sana ne be kadın? Sen çeneni tut, al hakkını git! Ayvaz evine bırakıversin seni," diyerek tersledi Saffet Ağa. Bebeğin ağlaması hamamlıkta ve konağın mahzeninde çınlayıp duruyordu, adeta çığlık atıyordu. Affan sakince söylendi: "Erkek doğmuş olsa ağlamıyor nara patlatıyor derdim... Hazırsanız yola düşelim ebeanım."

Topal Ebe, ayvazın peşinde Sena Yokuşu'ndan inerken ensesinin yel vurmuşçasına ürperdiğini hissedip dönüp ardına baktı. Kimsecikleri görmese de arkasında dikilip duran biri varmış gibiydi. Gençliğinde netameli sokaklara girdiğinde kopukların üzerine dikilen gözlerini ve onların kâh nefretle kâh iştahla kendisini seyretmelerinde olduğu gibi rahatsız edici bir hisse gark olmuştu. Kadın duraksayınca Ayvaz Affan yanına yaklaşıp mu-

şamba feneri havaya kaldırarak sordu: "Hayrola ebeanım?" Kadın, "Birini gördüm zannettim. Yorgunluktandır, vakitlice haneme varayım," diye karşılık vererek yürümeyi sürdürdü. Ayvazın fenerinin ardında yol boyu ilerlerlerken o rahatsız edici seyredilme hissi kesilmedi, bir iki sefer dönüp usulca ardına baksa da kimseleri göremedi. Hamamlığa girdiğinde de sanki boşlukta birisi kendisini seyrediyormuş gibi gelmişti de Saffet Ağa'nın varlığına bağlamıştı, ancak sokakları adımladıkça ağır ağır aydınlanmaya başlayan hava misali ancak ayırdına varabiliyordu yaşadığının. Kendisini seyreden kıskanç bir âşığın öfkeli nazarı altında yaptırmıştı doğumu sanki. Gayri ihtiyari yanı başında çocuğun ebeveyni varmışçasına telaşla koşturmuştu Topal Ebe. Tuhaf gelse de hissettikleri büsbütün buydu. Yaşlandıkça yorgunluğu kaldıramadığına hükmederek adımlarını hızlandırdı.

Ayvaz ile ebe, yokuştan aşağıya fıçılarla yüklü, iki atın çektiği bir talikanın[1] geldiğini görünce kenara geçti. Arabayı süren pehlivan yapılı, pos bıyıklı ile esmer, kara kuru ancak sırım gibi boylu poslu iki adam Topal Ebe'ye bakayazdılar. Sırım gibi olanı araba ilerledikten sonra bir kere daha dönüp kadınla ayvaza baktı. Pos bıyıklı olan Ermeni ağzıyla, "Hayırdır Kocamustafapaşalı? Tanışsındır da o yüzden bakoorsun zo?" diye sordu. Sırım gibi olan kafasını salladı: "Gıyaben. Namını bilirim imanım Mihran. Topal Ebe dedikleri bir kadın. Bizim yeniçeri zorbalarından taslakçılarına namını duymayan yoktur." İri yapılı adam, "Ka yoksam eski defterlilerdendir?[2]" diye sorunca yanındaki kara kuru olanın kaşları çatıldı: "Yok yahu. Ebe. Lakin fena mıntıkalara, batakhanelere çağrılır. Şehrin çoğu yosması, külhanbeyi, hatta zorbası bunun eline doğmuştur. Toyken, Elli Altının taslakçısı geçinirken bir iki sefer Bağçekapusu'nda[3], Melek Girmez'de do-

1 Talika: At arabası.

2 Defterli: Eski argoda yosma.

3 Bağçekapusu: Bahçekapı.

ğuma getirip götürdük. Tahmis zorbası[1] yeniçeri beşelerinden[2] birinin gözdesi gebe kalmıştı, bir de yine filan ağanın gözdesi için." Mihran şaşırarak tekrar sordu: "Ka bunca yeniçeri zorbazının[3] ağzında ne sebep namı gezoor?" Kocamustafapaşalı manalı manalı sırıtarak baktı: "O ebenin sayısız leşi vardır haşa huzurdan. Iskat-ı cenindendir vukuatları. Yeniçeri zorbaları bunun kadar cana kıymamıştır imanıma! Bu uğursuz kadını böyle mutena bir semtte, kâşâne[4] artığı ayvaz oğlan ardında görünce garibime gitti. Bizim Samatya'daki meyhaneye günah yeri derler bir de..." Mihran gülümsedi: "Boş koy zo! Karanlıkta helva yiyenin sırrını Mevla bilir demezsin boşa?"

Meyhanesine Balat'taki bir ahbabından şarap taşıdığı anlaşılan arabalılar konuşa konuşa geçip gittikleri esnada söylediklerinin bir kısmını Topal Ebe de duydu ancak tüylerinin sebepsiz yere diken diken olması, kaynağı meçhul bir vehme kapılması yediği hakaretleri unutturdu. Ayvaz evine bıraktıktan sonra kapıyı sıkıca örten Şehver, sanki birileri kapıyı kırıp girecekmiş gibi ardına irice bir kalas dayadı, kör kandilini yakıp duvara astıktan sonra usulca döşeğine uzandı.

İçindeki anlamsız korku daha da artmış, nefes alıp verişi hızlanmıştı. Gözlerini yumup uyumak istedikçe sanki odada biri varmış gibi hissedip gözlerini açıyordu. Bir köşeye sarıp sarmalayıp dayadığı kilimin ve sair eşyanın gölgeleri insan cüssesi gibi görünüyordu gözüne. Evinin kap kacaklarını ve yiyeceklerini

1 Tahmis zorbası: Osmanlı döneminde kavrulan kahvelerin dövülüp satıldığı yer olan tahmislerde, bu işlemin miri (devlete ait) dibeklerde gerçekleştirilmesinden hareketle, saf kahveye nohut vb karıştırılmaması için dibekçilerin başında her gün gedikli yeniçerilerden dört kişi bulunur, bunlar bazen kendi isteklerine göre saf kahveye nohut vb karıştırıp aradaki farkın kârını dibek dövenlerle paylaşırlardı. Bundan ötürü "tahmis zorbaları" tabiri ortaya çıkmıştır.

2 Yeniçeri unvanlarından biri, ancak yeniçeri olmayan kişilerce de kullanılabilmektedir yerine göre.

3 Zorbaz: Bilek veya kuvvet sahibi, zorba.

4 Kâşâne: Köşk.

sakladığı taş duvarlı yegâne yerinde, mutfak niyetine kullandığı küçük odanın karanlığının içinde ona bakıp duran gözler vardı sanki. Hamamlıkta hissettiği o acayip hayali bakışlar yine üzerindeydi. "Hamamlıktaki cinler mi?" sorusunu kendine sorunca dayanak bulan korkusu Şehver'in yüreğini görünmez pençeleriyle daha da şiddetli sıkmaya başladı. Cümle kadın meclislerinde dinlediği türlü korkulu meseli, anlatan kadınların en vurguladıkları kısımlarıyla hatırlıyordu elinde olmaksızın. Bilhassa bir tanesi zihninde çınlayıp duruyordu: "Sevdiklerini öyle kıskanırlar ki anası babası beğendi diye onlara dahi kıyarlarmış! Musallat olduklarına boğdururlarmış evlerden ırak!" Bebekleri kırkı çıkana kadar hamama bu yüzden sokmazlar mıydı? Göz perdeleri açık sayıldıkları için göze görünmeyenleri görebilecekleri, zararlarına uğrayabilecekleri söylenmez miydi? Mevlitlerde, yatılı akşam toplanmalarında, dualarda dinlediği türlü rivayet ve cinlere dair malumat, zihninde birer birer canlanıyordu. Adı meçhul bir kamburun, çarşamba gecelerinden birinde hamamda oynayan cinlere denk gelip kamburundan halas edilmesi, yine meçhul bir medresenin taş odalarından birinde insan kılığında bir cinni ile aynı odada yatıp talebelik eden suhtenin rivayeti, kocası hacca gittiğinde evlerinde kalan kedinin cin olduğunu öğrenen kadının hikâyesi, çağrıldığı evlerde çocuk yahut gelinleri kaçıran korkunç İbrikçi Kalfa'nın söylentisi... Hep birlikte dimağına çullanıverdi.

Hissettiği dehşetli boğuntunun sebebinin hamam köşelerinde eğleşen meçhul bir ecinninin kıskançlığı olduğunu fark etmekten öte içten içe hissediyordu. Hayali, ürkütücü bir ses zihninde biteviye çınlıyordu: "Göz koyduğuma gözün değdi! Göz koyduğuma gözün değdi!" Orada doğumun gerçekleşmesine müsaade etmemeliydi. Gök gözleri hamamlıktaki kandilin loş ışığında parıldayan o bebeği ilk kez görüp, "Kırk bir kere maşallah!" diye fısıldadığı an aklına geldikçe haris, görünmez bir el göğsüne sertçe bastırıyor, soluğunu kesiyordu. Yüreğine kurşun misali çöken meşum bir ses sanki yanı başındaymış gibi çınlı-

yordu: "Benim göz koyduğumu nasıl beğenirsin? Demek benim olanı beğenmeye cüret edersin?" Şehver ağzını açıp yalvarmak, nazardan korktuğunu söylemek istedi ancak meçhul cin sanki göğsüne olanca ağırlığıyla oturduğundan konuşmaya mecal bulamadı. Odanın bir köşesinden kanlı canlı fısıldamalar duymaya başlamıştı. Yabancı bir lisanda boğuk kadın fısıltıları birbirine karışıyor, bilhassa odanın karşı köşesinde oturan birileri varmışçasına işitiyordu kulakları. Çocukluğundan beri akranlarının, kocakarıların rivayet ettiği "ecinnilerin, perilerin arasına karışmak" dedikleri böyle mi oluyordu? İç sıkıntısı alenen boğulmaya dönüşmeye başladığında cin rivayetlerini dinlerken hissettiği ürpertici hislere gark olmuştu. Ancak bu sefer birilerinden dinlerken yahut gece kâbuslarında denk geldiği dehşetlerden daha farklı bir korkuyu yaşıyordu. Başka bir söylencenin içindeydi ve bunun hiçbir zaman İstambol[1] kadınlarının dillerinde dolaşmayacağının farkındaydı. Bu ürkünç rivayetin tek tanığının Ebe Şehver ve ona uğrayan[2] cinler olduğu hakikatinin farkındaydı.

Nefesinin daraldığını hisseden Topal Ebe, yakası sıkıyormuşçasına elini boğazına götürüp gevşetmek istediğinde ellerini kıpırdatamadığını fark etti. Daha doğrusu, parmakları usul usul boğazına doğru ilerliyordu ancak iradesi dahilinde değildi bu ilerleyiş. Ayağa kalkmak istediği esnada sanki göze görünmez birinin üzerine çullanıp döşeğe bastırdığını hissetti. Dua okumak için ağzını açıp avazı çıktığı kadar bağıracağı esnada parmakları boğazına kenetleniverdi. Kadın bir başkasının eliyle boğuluyormuşçasına gıkı çıkmaksızın korkuyla çırpınırken gözünün görmediğine zihninden yalvarıyordu. Parmakları yalvarmasını dinlemeyerek daha amansız sıkıyor, soluk almasına müsaade etmiyordu. Üzerindeki karaltı, odanın karanlığı değildi. Boşlukta cisim bulmuş korkunun yüreğini an be an sıktığını, ölümüne bir hınçla üzerine çullandığını biliyordu. İşlediği kabahati, hamam-

1 İstambol: İstanbul'un eski dönemlerdeki isimlendirmelerinden.

2 Uğramak: Halk ağzında cin musallatı ve çarpılmayla ilgili kullanılan tabir.

da doğar doğmaz cinler âleminden kimselerin gözlerine hedef olan yavru yüzünden cezalandırıldığını da –birisi ona söylemeksizin– biliyordu.

Odanın karanlığına gözleri alıştıkça, içeride yalnız olmadığını ayan beyan gördü. Adeta loş bir ışık varmışçasına her tarafı görünebilen odanın köşesinde iki büklüm oturan siyah suretleri fark etti. Kararmış, eğri büğrü bakırdan bir sininin ardında oturmuş, üzerlerindeki beyaz çarşafların libastan[1] çok kefeni andırdığı üç kadın başlarını bir o yana bir bu yana sallıyorlardı. Halleri, cezbe gelip de huşu içerisinde sağa sola sallananlardan çok, ağzı dili lâl olmuş çaresizler misali bir şeyden kurtulmak için çırpınanları andırıyordu. Ortada oturanı, bu vaziyette ikisinden de, hatta Şehver'den de uzundu. Diğerleri ise kısa boyluydular, bir çocuk gibi görünmelerine karşı elleri ihtiyar elleri gibi kupkuruydu. Ortadaki kadının elleri de onlarınkine benziyordu. Uzun bedeni çepeçevre paslı zincirlerle sarılmış, halkalarına aşınmış çay kaşıkları, iğneler, kırık taraklar ve kararmış bakır aynalar, eğir büğrü dal parçaları asılmıştı. Kadının dudakları yüzündeki örtü üzerinden kan lekeli kalınca bir sicimle birbirine dikilmişti. Önlerindeki sinide birbirlerine muska parçaları asılı düğümlü iplerle bağlı kararmış bakırdan tabaklar, çatlak çanaklar içinde pislikle kaplı boy boy kemik parçaları, etrafa gelişigüzel dağıtılmış bir sürü soğan kabuğu, dikenli dal parçaları seçiliyordu. Dal parçalarının dikenlerinden damlayan kan, sinide kara kara lekeler oluşturmuştu. Şehver, karşısında usul usul sallanan ve insana benzemeyen sesleriyle mırıldanan bu üç karaltıyı korkulu gözlerle seyrederken, onların hemen gerisinde duran asıl dehşeti fark etti. Gözlerindeki gayb perdesi[2] çoktan kalktığından karanlığı gündüzmüş gibi seyrediyor, öte âlemin ahalisini de ayan beyan görebiliyordu. Yattığı yerin tam karşısında, mutfak denilebilecek

1 Libas: Giysi.

2 Gayb perdesi: İslam inancında görünmeyen âlemleri insandan gizleyen perde.

o taş duvarlı bölmede başı tavana dek varan, hem burnu, hem kulakları gayet uzun, için için yanan kor kızılı gözleri, insan boyunda bacakları ve yine neredeyse yerlere kadar uzanan kolları olan bir mahlûk dikilmekteydi. Sofra kırıntılarının ve süprüntülerinin ortasında, kürek misali kocaman ayaklarının ucundaki eğri büğrü siyah tırnakları ve geniş ağzında sıralanan çarpık siyah dişlerinden çok kolları ürkütmüştü Topal Ebe'yi. Zira mahlûkun kolları durduğu yerden ta yattığı yere kadar uzanıyordu ve pis, yeşilimtırak tırnaklı, boğum boğum uzun parmaklı elleri boğazını sıkmaya başlamıştı. Kadının korkudan kendinden geçmeden önce gördüğü son şey karanlığın içindeki ateş kızılı gözlerdi. Hissettiği son duygu da yüreğini zangırdatan tarifsiz korku...

Öğle namazını müteakiben, kapı komşularından bir hanım, rahatsızlanan gebe kızı için merhem yahut şerbet tavsiyesi almak için Topal Ebe'nin evine uğradı. Kadında Şehver'in, Şehver'de de kadının evinin anahtarları dururdu. Komşuluk hakkı yüzü suyu hürmetine adı çıkmış ebenin halini hatırını soracak yegâne kişiydi. Sabah namazına kalktığı esnada Şehver'in eli fenerli gençten bir delikanlı tarafından evine bırakıldığını gördüğünden, o uyandığı zaman ziyaret etmek istemiş, lakin muşambayla örtülü pencereleri bu saate açılmayınca, "Daha uyanmadı mı?" diye söylenerek eve doğru seğirtmişti. "Şehver hu! Komşu müsait misin?" diyerek komşusunun yattığı odaya girmesiyle Şehver'in şekil ve şemaili hayli acayip cesedini görmesi bir oldu.

Gayri ihtiyari attığı çığlık üzerine mahallenin kadınları, çocukları Topal Ebe'nin evine geldiklerinde "Tövbe estağfurullah!"lar, "Destur!"lar birbiri ardına sarf edildi; meraklanan çocukları, hatta gebe olduğunu bildikleri bir iki kadını da kapıdan geri çevirdiler. Ebe Şehver, ayakları da kolları da yılanlar misali birbirine dolanmış, parmakları boğazına kenetli, gözleri yuvalarından uğramış, çenesi yüzü kaymış vaziyetteki cesediyle karşılamıştı gelenleri.

Topal Ebe'nin öldüğü günün akşamına doğru tüm debdebe-

siyle Gümrük Emini Saffet Ağa'nın hanımı Çeşmiferah, elinden tuttuğu beş yaşındaki oğlu Rüstem'le ve ardında iki cariyesiyle çıkıp geldi. Cariyelerin odasında bebeğiyle yatan lohusa cariyesi Zatıgül'ü görünce çıngar koparayazdıysa da, Zatıgül'ün kızını kucağına alır almaz insafa geldi. "Elâlemin ağzına söz düşürmeyelim!" diyerek Saffet Ağa'nın ahbaplarından mahallenin imamı çağrılarak alelacele Zatıgül'le Affan'ın nikâhı kıyıldı. Zatıgül'ün kızının gözlerine baktıkça maşallah üstüne maşallah çeken Çeşmiferah'ın isteğiyle bebeğe "Periveş" adını koydular. Periveş, cihana gözlerini hamamlığında açtığı o iki katlı, Sena Yokuşu'nun başındaki sarı boyalı evde büyümeye başladı. Eliyle dünyaya geldiği Topal Ebe'yi hiç duymadan, bilmeden ama onun kaderinin bir kısmını paylaşarak...

2. Peri Sevdası

(1792/1206)

Gümrük Emini Saffet Ağa'nın konağının bahçesindeki ulu meşe, evdeki çocuklarla komşu çocuklarının biteviye gölgesinde oynadığı, tırmandıkları dallarına deyim yerindeyse tüneyerek ikinci evleri saydıkları asude bir meskene dönüşmüştü. Annesinden aldığı açık kahverengi saçlarıyla, kahverengi gözleriyle tanınırdı Periveş ancak konak ahalisi saçlarını örtüsünün altından savuştura savuştura koşturmasıyla, her daim çevresine meraklı ışıl ışıl gözleriyle mimlemişlerdi onu. Yürümeye başlamasından itibaren ele avuca sığmazlığını cihana gösterircesine koşuşturan, hatta kimi zaman mahallenin çocuklarını ardına takıp ulu meşeye tırmanan Periveş, Dırağman Yunus Camii'nin sıbyan mektebine yollanan çocuklardan bir duyuşta ezberlediği manileri, tekerlemeleri, kahvehane bahçelerinde meddahların anlattıkları kıssaları, hikâyeleri ağaç tepelerinden duyduğu kadarıyla yarım yamalak kendi üslubunca anlatır, konuşmaya başladığında arkadaşları sus pus olup onu dinlerdi. Hikâyelerin unuttuğu yerleri haricinde kalanını da kendince değiştire değiştire anlatan Periveş'i kâh gülerek kâh heyecanla nefeslerini tutar seyrederlerdi.

Periveş en dinlenesi hikâyelerini ekseriya meşenin dallarına çocuklarla tünedikleri vakit anlatırdı. Burayı hep evin içinde ev gibi addeden esirenin kızı, bir tek burada rahat hissederdi kendisini. Çocuklar için asıl eğlence ise onun güya bir cinin sırtına

binerek farklı diyarlara gittiğini, orada gördüğü acayiplikleri anlattığı hikâyeleriydi. Küçük kız gece olunca cin şehzadelerinden birinin kimselere görünmeden bu ağaca geldiğini, Periveş'e pencereden uzanıp sırtına bindirdiğini, sonra diğer cinlerin, perilerin diyarına gittiğini tasviri tasvire ekleyerek anlatırdı biteviye. İnanmadıklarını söyleseler de masalların tadına vardıklarından sık sık esirenin kızına anlatması için ısrar eder, "Cin şehzadesi dün gece de geldi mi?" diye sorular sorarlardı. Küçük Periveş de söze, "Geçen gece Kaf Dağı'nın ardında periler sultanının sarayına kanat çırptık", "Kasırga Dağı'nın tepesinde Gulyabaniler Şeyhi'nin köşküne çıktık", "Bir yol Rumeli'ne uzanıp geceleri kabirlerinden çıkıp gezen cazuların[1] diyarına vardık," diye başlayarak anlatır da anlatırdı. Konak ahalisi onun bu meşe dallarında anlattığı hikâyeleri pek bilmezdi, hatta çocuklar geceleri Periveş'in anlattıklarından korksalar bile annelerine, babalarına dinlediklerini anlatmazlardı. Esirenin kızına hikâye anlatmayı yasaklarlar da eğlencelerinden olurlar diye hesap ederlerdi daha o yaşta.

Kızın böylesine eğlencelere daha küçüklüğünden beri meraklı olmasının sebebi, konağın dışını merak etmesiydi. Memleketinden koparılıp o konakta yaşamını sürdüren annesinin özlemi ona da geçmişti; bir esirenin kızı olarak, özellikle büyüdükçe daha da derinden hissediyordu altın bir kafese kapatıldığını. O yüzden yaşı arttıkça, yakası bağrı açık yalın ayak dolaşan sokak çocuklarına dahi özenerek bakıyordu. Çoğu zaman erkek olmadığına da hayıflanırdı, çünkü köle olsa bile alıp başını savuşsa savuşurdu. Ancak bir başına o sokakların hiç de tekin olmayacağını daha küçük yaşlardan itibaren kestirebiliyordu. Esirenin kızı olsa da olmasa da sokaklar adımlarına yasaktı. Bazen konaktan biraz uzaklaşıp sokaklara uçtan kenardan baksa bile sanki kendisini yutacak kuyu ağızlarıyla karşılaşıyormuş gibi kaybolacağı korku-

1 Cazu: Cadı. Osmanlı döneminde halk ağzında, Rumeli ve Anadolu bölgelerinde hem sihirbaz kadın hem de mezarından çıkıp gezen hortlak anlamında...

suyla bahçede alıyordu soluğu. Ulu meşenin dallarından sokağı seyretmek bir nebze de olsa merakını dindiriyordu. İnsanların bakışlarını üzerine topladıkça mutlu olabildiği yegâne meşgalesini işte böyle böyle bulmuştu.

Periveş, küçüklüğünden itibaren kısa sürede konuşmayı sökmesi, kendince kıssalar anlatması, hatta mahallede, sokakta gördüğü kimseleri taklit etmesi hasebiyle ev ahalisinin yegâne eğlencesiydi. Çeşmiferah Hanım, komşuları geldiği zaman Zatıgül'ün kızını çağırtır, onun taklitlerini, kendince değiştirdiği kıssaları seyredip dinlerlerken nazara uğramasın diye sık sık "Maşallah, tu tu tu!" derlerdi. Periveş, koca koca kadınların kendisini böyle seyredip gülmelerinden, annesinin ise bir kenardan bakıp içten içe utanıp sıkılan halinden hiçbir şey anlamaksızın konuşur, taklit ederdi. Bir kere bahçede kendi zihninden birleştirdiği acayip kıssaları, masalları kendi üslubuyla anlatırken gören komşulardan, Kadı Fazlullahzadeler'den Gülefza Hanım, "Erkek olsa bu yaşında meddah olup gedikli kahvehanelerde dolaşır, paşa konaklarına, bey köşklerine çağrılır, namı Kostantiniyye'den taşar da paşa eyaletlerini tutar," demişti.

Pek manasını anlamasa da bu tür övgüler Periveş'in hoşuna gidiyordu. Ev ahalisi ve komşuları için bir temaşa nesnesi olduğunu, eğlendirmek yoluyla da olsa sahiplerine hizmet ettiğinin farkında değildi. Annesiyle birlikte evin işlerine koşturmaya başladıktan sonra bile insanların onu dinleyip gülmesi sebebiyle kendisini de hane halkından biri olarak addediyordu. Yaptığı ufak bir yaramazlıkla kendisinin de annesi gibi bir cariye olduğunu, ancak sadıkane hizmet ettiği sürece böyle el üstünde tutulacağını henüz on bir yaşındayken idrak etti.

Bir gün evin bahçesindeki ulu meşenin gölgesinde sokağın çocuklarıyla birlikte oturdukları esnada sokaktan geçen macuncunun bağırtısıyla bahçeden çıkıp Kefevi Camii'nin duvarının dibine tablasını koyan macuncuyu seyre koyulmuşlardı. Arada bir mani okuyan macuncunun söyledikleriyle eğlenirlerken bir

yandan da tezgâha gidip gelerek bir an olsun boş bırakmayan çocukların, delikanlıların ellerinde dolaştırdıkları macunları iştahla seyrediyorlardı. Gümrük Emini'nin ev ahalisinin "Küçük Bey" diye zikrettiği kıvrım kıvrım siyah saçlı Rüstem'in, bir koşu annesinin yanına çıkıp kopardığı parayla aldığı macunu göstere göstere yemesi, sokağın çocuklarının, bilhassa da Periveş'in gücüne gitmişti. Sokakta durduğu müddetçe geleni gideni eksik olmayan macuncu ayrılmadan önce kendisini seyreden çocuklara seslenerek tablasında kalan macunları tek tek ücretsiz dağıtmaya başladığında çocukların sevinç cıvıltısı sokağı doldurmuştu. O hengâmede Periveş'in neşeyle macun yemesi her nedense gözüne batan Rüstem, gözlerini hem onun hem de diğer çocukların gözlerine dikerek, büyümüş de küçülmüş bir edayla, "Macuncu Ağa da acımasa nereden bileceksin macunun tadını," deyince canlarını bir hayli sıkmıştı, ancak bilhassa Periveş'in damarına basmıştı. Periveş bir anda öfkesine yenik düşüp elindeki macun dolalı çubuk ile Rüstem'in elindeki çubuğu tutup aynı anda haşarı oğlanın minik takkesinin altından çıkmış kâküllerine yapıştırıverince sokakta kızılca kıyamet kopmuştu. Rüstem avazı çıktığı kadar bağırıp tepinmeye başlayınca, esirenin kızı bir koşuda soluğu bahçedeki meşenin dallarında almıştı.

Konak ahalisi sokak ortasında tepinip duran Rüstem'in ağlamaları üzerine dışarıya dökülüp çocuğun etrafını sardıktan sonra bağırıp çağırıp Periveş'i aramaya başladılar. Etraftaki çocukların meşe ağacını işaret etmesiyle ağacın altına toplanıp dayakla, hakaretle korkutarak Periveş'i aşağıya inmeye zorladılar. Küçük kız, esirenin kızı esire olduğunu o gün ilk defa fark etti. Aşağıdan haşarı bir kediye gözdağı verir gibi sallanan maşaları, savrulup duran kızılcık sopalarını, hatta annesinin bile öfkeli gözlerle kendisine bağırmasını, ağlamayı bırakan Rüstem'in keyifli keyifli sırıtmasını, diğer çocukların onun azarlanmasını temaşa etmelerini[1] gördükçe, cihanda yapayalnız olduğunu anladı. Kulağı o an haka-

1 Temaşa etmek: Seyretmek.

retleri, tehditleri işitmez olmuş, o yaşında kendi kendine bir iç muhasebesine girişmişti. Zihni boyun eğmesini söylüyordu, aşağıya inip her cezaya razı gelmeliydi. Ancak kalbinden geçen asla boyun eğmemek ve kendisini savunup Rüstem'in edepsizliğini haykırmaktı. İçten içe kendisine reva görüleni kabullenemiyordu.

Cesaretini toplayıp ağaçtan indiğinde dünya Periveş'in başına çöktü. Ağzını açmasına meydan vermeden tokatlar, çimdikler, hakaretler, saçlarının çekilmesi arasında konağa sürüklendi. En çok vuran da, kolundan tutup sürükleyen de annesi Zatıgül'dü. Onu başkalarının dayak ve hakaretinden korumak için mi böyle yapıyordu yoksa bir esire olarak azledilip sokağa atılır diye korktuğundan mı hiç bilemedi ama o yaşında bu iki soru zihninde yer etti, ağırlıklarını her daim hissettirdiler. Rüstem'in saçlarına yapışan macun suyla temizlenmişti ama sanki çam sakızı yapıştırmış da saçlarını kesmek zorunda kalmışlar gibi makas getirip ceza diye Periveş'in saçlarını olduğu gibi kestiler. Makası tutan el Zatıgül'ündü. Ağlayıp yalvarması kâr etmeyince susup kaldı esirenin kızı. Hınçlarını alınca bir köşeye bırakacaklarını, kurtulacağını sandı ama kolundan tutulup bu sefer hamamlığa sürüklenince cezasının yeni başladığını anlayıp konağı çığlıklarıyla yıktı. Ancak bu seferki canının yandığından değil, korkusundandı. Hamamlığın karanlığına kapı aralığından bile bakmaya cesaret edemezken o karanlığa hapsedilmeyi istemiyordu. Semtlerinden nadiren geçen kopuklardan öğrendiği kadarıyla bağırıp naralar savursa da, misliyle tokat ve çimdikle kendisini hamamlığın karanlığında buldu.

Periveş'in ağlamaları, hıçkırıkları, feryadı bahçe duvarını dahi aşamadı. Gözü alışsa da bir süre sonra, karanlık neticede karanlıktı. Hamamlık, köşedeki minik baca deliğinden gelen ipil ipil gün ışığına karşın yine de kasvetliydi. Gün batmaya yakın bu zayıf ışık kaynağı da tamamen kaybolunca asıl kâbus başladı. Sesi kısılan Periveş, boğazında hıçkırıklarla karanlığın tam ortasında kalıverdi... Saffet Ağa, kervansarayı andıran gümrük emanetin-

den çıkıp konağa geldiğinde Periveş'in sesini işitmeyince meraklandı. Yaptığı yaramazlık anlatılınca kimsenin, Zatıgül'ün bile gözüne bakmaksızın, "Sabaha kadar orada kalsın da görsün bakalım!" diyerek selamlığa geçti gitti. Bir parça ekmek, bir yudum su için dahi olsun hamamlığın kapısı ertesi gün sabaha kadar açılmadı.

O kahır dolu gecenin akabinde Periveş hamamlıktan çıktığında küçücük gözlerinin uykusuzluktan kan çanağı olduğunu fark ettiler. Zatıgül, "Gel karnını doyuralım evladım," dediğinde bile annesine sanki duvarmışçasına boş gözlerle baktı. Hiçbir şey diyemeden ocaklığın olduğu matbah[1] yerindeki odada sininin başına oturup Zatıgül'ün bir parça fodula ekmeği üzerine pekmez sürmesini beklerken su testisine uzanıp kana kana su içti. Pekmezli ekmeği suyla birlikte yutkuna yutkuna parça parça yerken uyuyakalan kızını ağırlığına aldırmaksızın usulca kucaklayan Zatıgül, küçük odalarının bir köşesindeki döşeğine götürüp yatırdı. Esirenin kızı sanki günlerce uykusuz kalmışçasına uyuklayıp durdu. Uyuklamaydı çünkü sık sık kâbus görmüş yahut odaya aniden biri girmiş gibi korkuyla sıçrayıp uyanıyor, bir şey demeden geri uyuyordu. Arada bir başucundaki testiden su içiyor, duvarlara boş boş göz gezdirdikten sonra geri yatıyordu. Kızcağızın bu hali birkaç gün sürdürdü. Büyükler onun uslanıp yola geldiği için böyle yaptığını söylüyorlardı. Konağın ve komşuların çocukları ise arkadaşlarını, anlattıkları tuhaf hikâyeleri özlüyorlardı.

Bir gün Rüstem ve komşu çocukları meşenin dallarında oturup sokağı seyrederlerken, Periveş'in hiçbir şey olmamış gibi sakin sakin dışarı çıkıp bir duvar dibine çökmesiyle tüm dikkatleri ona yöneldi. Eskiden bahçeye çıkar çıkmaz ağaca fırlayan Periveş, birkaç gün evvel yaşadığı o acıyı hatırlattığından mıdır bilinmez ihtiyar meşeden hassaten uzak durmuştu. Çocuklar yanına gitmeye bile çekinmişlerdi; durgun bakışlarını ve suskun halini

1 Matbah: Mutfak.

daha önce hiç görmemişlerdi. Bir iki çocuk, "Cin şehzadesiyle gezdin mi yine Periveş?" diye sorunca onlara dönüp öyle bir bakmıştı ki, ağaçtaki çocuklar kendi soluk alıp verişlerini duyacak denli sessizleşmişlerdi. Rüstem, zaten onun öteden beri göz önünde olmasını çekemediğinden, çocukların üzerinde böylesine tesirli oluşunu yine hazmedemeyince, "Hamamlıkta tek başına bir gece geçirince uslanmışsındır esirenin kızı!" diye laf attı.

O sırada annesi ve konağın diğer cariyeleri ocaklıktaki pencerenin önünde Rüstem'in dediğini duymuş, yine çocuklar arasında hır gür çıkmasın diye dikkatlerini bahçeye vermişlerdi. Kızına böyle hitap edilmesi ne Zatıgül'e ne de diğer cariyelere dokunmuştu, nihayetinde esirelerdi ve hakaretamiz bir niteleme değildi. Fakat Periveş'in bam teline dokunmuş olmalıydı ki küçük kızın öfkeyle soluk alıp verişini ta ocaklıktan duyuyorlardı. Ancak küçük kız beklenenin aksine gözlerini Rüstem'e ve diğer çocuklara dikerek ağır ağır konuşmaya başladı: "Hamamlıkta yalnız değildim ki. Beni bekleyen biri vardı. Karanlıkta görmem sandım ama görünüverdi. Köşedeki su giderinden kıvrıla büküle çıkageldi. Boyu uzun, kulağı yelken, burnu yerde... Öyle dev suret ki elleri yerlere sürtüyor, boynu tavana varıyor da kamburca duruyor. Daha önce görmemiştim onu. 'Benden korkmayasın sultanım' dedi. 'Bu hamamlıkta sen doğar doğmaz nikâhın ululârımızdan biriyle kıyıldı. Beni sana bekçi kıldı yaşın buluğa erene değin. Ben buraya tek başına gelmeni beklerdim. Burada yaşamam, hareminize göz süzmedim, namusunuza yan gözle bakmadım. Bahçedeki koca meşenin kovuğunu mesken eyledim. Beyime haber uçurmanın vaktidir' dedi. Sonra... Sonra nikâhımın kıyıldığını söylediği o... O geldi..." Periveş birden susuverdi. Oturduğu yerden kalkıp hiçbir şey demeden, gözle sezilmez bir hışımla konağın kapısından geçip içeriye gidi.

Ocaklıktaki kadınlar Periveş'in yine bir acayip hikâye uydurduğu zannıyla çok kulak asmasalar da, takribi on bir sene önce hamamlıktaki o meşum geceyi anımsayan Zatıgül bir anlığına

rahatsız olduğunu hissetti. Cariyelerden biri, "Çocuktur, sokaktan duymuştur ama yine de kulağını çekmeli, sağda solda laf söz olur sonra, elâlem ne der?" diye söylenince kafasını hızlı hızlı sallayarak onayladı. Periveş'in sözlerinin akabinde çocuklar hiçbir şey demeden kovuğunda cin yaşadığını duydukları ağaçtan inip bahçeden uzaklaştılar. Rüstem bile fark ettirmese de hayli ürkütücü bulmuştu. Sanki hamamlığa kapatılan arkadaşları gayb âlemine karışmış, yerine onun suretinde birisi bırakılmıştı. Karanlıktan çıkan Periveş, eski Periveş değildi.

O günden sonra küçük kız dışarıya pek az çıktı. Çocuklar da ekseriyetle yakınlardaki başka bahçelerde buluşmalarını sürdürdüler, meşeden uzak durdular. Meşeden de Periveş'ten de hususen korkuyorlardı. Zira esirenin kızı ne zaman yanlarına gelse evvelce anlattığından daha acayip hikâyeler, kâbuslar anlatıyor, onu dinleyen çocuklar geceleri ağlayarak, sıçrayarak uyanıyorlardı. Komşulardan gelen şikâyetler artınca, konaktakiler Periveş'in dışarı çıkmasına müsaade etmemeye başladılar. Cinleri, cadıları anlattığı mesellerini duymamak için komşular geldiğinde de odasında kilit altında tutuyorlardı.

Mahallede vuku bulan tek acayiplik Periveş'in cinlere, şeytanlara karışması değildi. Çocukların yolunu heyecanla gözledikleri Macuncu Ağa da, esirenin kızının hapsedildiği o gecenin ertesinde bir daha ortalıkta görünmedi. "Nohut oda bakla sofa" kavlinden mütevazı kulübesinden gelen tiksinç koku üzerine kapılarını kıran mahalleli, sekte-i kalpten yatağında ölüp gittiğini düşündükleri adamın tuhaf cesedi ile karşılaştı. Kimi güngörmüşler adamın korkudan donup kalmış gözlerini, eğri büğrü çehresini, tersine döne kıvrıla adeta yedi büklüm olmuş ellerini ayaklarını görünce cinlerin gadrine uğradığını tahmin ettiler ama sebebi kendilerince meçhul olduğundan kurcalamak istemediler. Zaten isteseler de bu zavallı macuncunun, Periveş'e acıyarak macun verdiği için kıskançlığı tutan azametli bir cinin kurbanı olduğunu öğrenemezlerdi.

Bir gün mahalleden birkaç komşusu ile hamama giden Çeşmiferah Hanım, börek, çörek ve baklava tepsilerini, nakışlı bohça içinde muhafaza ettiği hamam takımlarını ve kalaylanmış ibrikleri taşıttığı cariyelerini de beraberinde götürmüştü. Salma Tomruk ahalisinin kadınları muayyen vakitlerde sözleşip semtlerindeki yahut komşu semtlerdeki hamamlarda toplaşırlardı. Çeşmişferah Hanım, biraz sokak yüzü görsün diye Periveş'i de eline bir bakır güğüm tutuşturup yanlarına almıştı. Tek bir şikâyette bulunmadan, oflayıp puflamaksızın omzuna aldığı koca güğümü Mihrimah Sultan Hamamı'na kadar taşıyan Periveş, güğümün içindeki Çamlıca'dan gelme içme suyunun ağırlığı altında eziliyordu. Çeşmiferah Hanım'ın Üsküdar'daki kız kardeşinin hususen aydan aya iki koca küpte gönderdiği bu suyu misafirler gelip gittikçe kullanırlardı. Mesireye gidecekleri zaman yahut böyle hamam ziyaretlerinde, sabahtan iki koca güğümü Çamlıca suyu ile doldurup konağın mahzenindeki su kuyusuna urganlarla sarkıtarak soğuturlardı. İşte şimdi o güğümlerden birini esirenin küçük kızı taşıyordu. Daha konağın önündelerken sapına yapıştığı güğümü, uyarmalarına aldırış etmeksizin omzuna almıştı. Adeta kendini ispat etme kaygısına düşmüşçesine annesinin ardına düşüvermişti sallana sallana.

Konak ahalisi Kasımağa Camii'nin yakınındaki kahvehanenin tedricen uzağından yolu takip edip inerken, mahallenin külhanbeyi taslakçısı[1] üç kopuk mukallidi[2] genç de onların peşi sıra takılmıştı. Kendilerinden yaşça büyük mahalle haytalarına benzemeye çalıştıkları, tüysüz göğüslerine karşın mintanlarının yakalarını açmaları ve pabuçlarının arkasını ezdikleri topuklarının paklığına aldırmaksızın kaldırım kurdu olduklarını zannetmelerinden aşikârdı. Hamam külhanından ziyade evlerinde barklarında yatıp kalkan mahalle çocukları olduğu belliydi ancak o devrin havasına kapılıp sokaklarda arz-ı endam eden zorba

1 Taslakçı: Külhani, kabadayı geçinen kimseler anlamında.

2 Kopuk mukallidi: Kopuk taklitçisi. Kopuk, işsiz güçsüz serseri.

taslakçılarına, civeleklere, bıçkın tiplere özeniyorlardı. Bu halleriyle kimseyi dehşete düşüremezlerdi, ancak kendilerine güldürebilirlerdi. Daha bıyıkları bile terlememiş on üç belki on dört yaşlarındaki bu oğlanlar, Çeşmiferah Hanım'ın konak takımı ardından ilerliyorlardı. "Hanım teyze yüklerinizi taşıyalım, cariyelerine insaf et!" yollu sataşmalarına, laf atmalarına kulak asmamaya çalışarak hızlı adımlarla yokuş aşağı inerlerken, kahvehanede oturan birkaç ihtiyar şöyle bir bakıp ancak "Sokak ortasında ehl-i namus yürüyemiyor, gündüz gözüyle haytalar zuhur ediyor. Ne günlere kaldı koca Kostantiniyye yarabbi!" diye söylenmekle yetiniyor, çamurun üzerlerine sıçramaması için kopuk gençlerin duyamayacakları bir şekilde adeta fısıldaşıyorlardı. Çeşmiferah, yanlarına ayvazları Affan'ı almadıklarına pişman, nalınlarının el verdiği ölçüde koşar adım yokuş aşağı iniyor, cariyeler de ona ayak uydurmaya çalışıyorlardı.

Periveş bir anlığına arkalarına takılan delikanlıların yaşayışına özendiğini fark etti. Evleri, aileleri vardı ancak sokakta gelene geçene askıntı olacak denli serbestlerdi. Sonrasında kahvehanede, meydanda oturan koca koca adamlara bakınca, mahallelerinin kadınlarıyla böyle hamam ziyaretleri yahut sayfiyelere gitme dışında toplanamadıklarının ayırdına varıp onların serbestliğine özendi. Kendisi hem bir esirenin kızıydı hem de erkek değildi; serbestiyetten iki kat uzaktı. Tüm bu karanlık düşünüşlerinin sonunu, ardından atılan, "Güğümü taşıyamıyorsan ver biz taşıyalım canım!" lafı getirdi. Bu söz Periveş'e öyle dokunmuştu ki sanki boğazına bir yumru olup çökmüş, soluğunu bırakmaz olmuştu. Nasıl hareket ettiğini bilmeden, sanki alelade bir şeymiş gibi gerisingeri dönüp çatık kaşlarıyla delikanlıları tek tek süzdü. Kopuk taklitçileri, böyle bir tepki beklemedikleri için dut yemiş bülbüle dönüp susup kaldılar. Periveş, sokaktan geçen yeniçeri tulumbacılarından yahut başka kopuklardan duyduğu bir narayı kendince taklit edip koca güğümü çocuklardan birinin başına geçiriverdi. İçi su dolu koca bakır güğümü başına yiyen rezil

kopukluğunu unutup, elden ayaktan kesilircesine yere yıkılırken, Periveş nasıl güç yetirdiyse güğümü bir de öbür tarafa savurarak kopuklardan bir başkasının suratının ortasına indirdi. Güğümdeki suyun bir kısmı yere döküldü ama kopuk namzedi üç çocuk da korkuyla ağlaya sızlaya yokuş yukarı tabanı yanık it gibi koşturmaya başladı.

Tam o esnada Periveş sakinleşeceği yerde gözlerini kahvehaneye doğru çevirdi. Kahvehanedeki adamlar kendisine bakıp, "Kıyamet günü gelmiş çatmış! Kız değil sanki erkek yetiştirmişler!", "Daha bunca yaşında akkuyruk sallamasa, bu reziller ardına düşer miydi?" diye söyleniyorlardı. Periveş, adamların söylediklerine değil de, kopuklar laf atarken itle dalaşmaktansa çalılığı dolaşmayı yeğler tavırlarını bırakıp seslerini böyle yükseltebilmelerine öfkelenmişti. Hamamlığa kapatıldığı gün hissettiği öfkeden kat be kat fazlaydı. Tam kahvehaneye doğru atılacağı sırada, bir elin sertçe bileğine kenetlendiğini hissedince kafasını çevirdi. Annesinin yaşmak[1] altından çatık kaşlarını fark edince yüreğini kasıp kavuran o tuhaf öfke ateşi birden sönüverdi. Zatıgül, kızını yeniden cariyelerin olduğu yere çekerken Periveş elindeki güğümün daha da ağırlaştığını fark edip iki büklüm oldu. Yükü hafiflediği halde güğümün böyle ağırlaşmasına bir anlam veremedi zira daha biraz önce tek eliyle sağa sola savurup durmuştu. Güğümü yeniden omzuna yerleştirip kafileyle yürürken Çeşmiferah Hanım'ın ta önden söylendiğini işitti: "Söyler, söyler giderlerdi. Olmasa sokakta kol gezen kollukçulardan birine rast gelip şikâyet ederdik. Kaldırım çocuklarını kovalayacağım diye yarım güğüm Çamlıca suyunu heba etmenin ne âlemi vardı a kızım?" Esirenin kızı hamamın yarı yolunda ne yaparsa yapsın takdir göremeyeceğini, sonrasında neden takdir beklentisi içinde olduğunu o yaşında, oracıkta sorgulayıp durdu. Rüstem'in yerinde olsaydı, konakta doğması bir yana dursun o kopuklar gibi ol-

1 Yaşmak: Ferace ile birlikte giyilen, gözleri açıkta bırakan ince kumaştan iki parçalı yüz ve başörtüsü.

saydı belki ona da ses edemeyeceklerdi. Öylece sustu kaldı. Sonra da yolda gördüğü türlü türlü evleri, çeşmeleri, koşturan insanları seyrede seyrede bu düşünüşlerini unuttu gitti.

Mihrimah Sultan Hamamı'na gelene kadar Periveş daha önce –konaktaki hamamlık dışında– hiç hamam görmemişti. Hatta böylesine hazırlık yapılmasını da garipsemişti. Ancak peştamallarını kuşanıp girişteki camekânı[1] geçtikten sonra soğukluğa[2] varınca, konağın hamamlığına neden hamamlık denilip buraya hamam dediklerini anlayınca hayli şaşırdı. Komşu evlerden tanıdık yüzler görse de o an için bambaşka bir mekândaydı. Tüm bu aşinalığa karşın daha önce hikâyelerinde anlattığı o büyülü diyarlardan, kadınların sohbetlerinde duyduğu saraylardan, büyük kâşanelerden birine ayak bastığını düşünerek içerinin basık havasına karşın mermerleri, kubbeden gelen parça parça gün ışığını seyrederek ta hamamın ortasına kadar yürüdü. Kurnaların bulunduğu bölüme yaklaştıkça sanki bambaşka bir dünyaya gelmişçesine annesini, efendilerinden Çeşmiferah Hanımı, komşularını unutup adım adım hamam kısmına yaklaştı. Arkasından seslenen annesini duymadı. Onu kurnalara, hamamın sıcaklığına doğru çeken bir kuvvetin tesirindeydi adeta.

Tepeden dağılan ışıklara karşın mekânı kuytu loşluğuna boğan kubbenin altında, duvar diplerindeki kurnaların etrafında bir sürü kadın gördü. Yüzleri ve ayakları görünmüyordu ama kadın oldukları anlaşılıyordu. Periveş'i uzaktan görünce ayağa kalkıp ona doğru seğirttiklerinde, kadınların ayaklarının çarpık ve arkaya dönük vaziyette havada süzüldüklerini, biçimsiz çehrelerinde görünmeyen ağızlarını açıp çatlak, bozuk seslerle bir ağızdan, "Hoş geldiniz gelin hanım!" dediklerini duydu. Esi-

1 Camekân: Hamamın soyunmalık da denilen, girişte yer alan bölümü.

2 Soğukluk: "Ilıklık" da denilen hamam bölümü. "Sıcaklık" denilen kısma geçmeden önce, dinlenmek için mermer oturma yerleri veya sedirlerin, traşlık denilen temizlik hücrelerinin ve helalara çıkan dehlizlerin (tuvalet, kenef) bulunduğu bölüm.

renin kızı durmak istiyordu ancak ayaklarına söz geçirmek bir yana dursun, sanki kollarına yapışmış görünmez eller onu göbek taşına doğru çekiyordu. Küçük kız eşikten sol adımını atar atmaz yere düşüp bayıldı.

Cariyeler ve Zatıgül koşturup Periveş'i düştüğü yerden kaldırıp soğukluktaki mermer setlerden birinin üstüne uzattılar; önce gül suyuyla bileklerini yüzünü ovdular, sonra da natır kadının bayılanlar için kullandığı kuru naneden koklattılar. Küçük kız her seferinde ayılıyorsa da hiçbir şey söylemeksizin gerisingeri bayılıveriyordu. Hamamın havasının kızı bunalttığını düşünerek onu Zatıgül'le birlikte konağa geri yolladılar. Periveş dışarı çıkarılır çıkarılmaz kendine gelip yürüyebilecek takati buldu. Ana kız konağa dönene kadar bir şey olmadı. Ancak bahçedeki ulu meşenin önünden geçerken Periveş tekrar düşüp bayıldı. Zatıgül, kızını kucağına alıp odalarına taşıdığında kız yine kendine geldi. Hiçbir şey söylemeksizin öylece yatıp kaldı. Helaya gittiği sırada bir kere daha düşüp bayıldı. Bu durum Zatıgül'ün dikkatini çekmişse de bir anlam veremiyordu. Hanımı dönünce ona sormak daha yerinde olacaktı.

Periveş'in bayılması, o gün sokakta güğümle yaptıklarını unutturmuştu. Çeşmiferah Hanım'lar konağa dönünce, Periveş'in ağaç dibinden ve hela eşiğinden geçerken düşüp bayıldığını öğrendiler. Küçük kızın bu ani ayılıp bayılmalarının sonraki günlerde de devam ettiğini duyan Çeşmiferah Hanım, onun nazara uğradığını düşünerek başında bizzat dualar okuyup tuz çevirdikten sonra avcundaki tuzları haremdeki paşa mangalında yaktı. Yine de Periveş'in ayılıp bayılmalarına çare olmayınca, tedbir cihetinden, komşularından Konyalı Fitnat Hanımı üzerlik otu ile tütsülemesi ve kurşun dökmesi için eve çağırdılar. Konyalı, tuz tüccarlarından birinin hanımı olmakla birlikte, komşuları rica ettiği zaman onların bu tip davetlerini geri çevirmezdi. Ertesi gün konağa gelen Fitnat Hanım'ın yaptıklarını küçük Periveş korku ve şaşkınlıkla seyretti. Bakır sahan gibi geniş bir eleğin

içine bir dilim ekmek parçası, bir kuruş, bakırdan bir ufak ayna, sarımsak kabuğu, makas, soğan kabuğu, tuz, mavi bir bez, bir bakır fincana da biraz zeytinyağı konuldu. Bunların tam ortasına içi su dolu bir bakır tas yerleştirildi. Adi kepçe içindeki kurşunu paşa mangalında eritirken, Fitnat Hanım, "Hasta gızcağızı kıbleye doğru yatırın, üstüne de bir galın örtü örtüvirin!" deyince, Periveş ilkin kendisinden bahsedildiğini anlayamadı. Kıbleye doğru uzanıp yattığında ve üstüne kalın bir çarşaf serildiğinde harem bölümünde neler olduğunu merak ediyordu. Yattığı yerden yine sesini duydu Fitnat Hanım'ın: "Üzerinde kilitli, ilikli, düğmeli bir şey varısa açın, gapalı galmassın. Guşağı da varısa çözün!" Annesi örtüyü sıyırıp Periveş'in entarisinin yaka kısmının düğmelerini açtıktan sonra geri örttü. En son Periveş, eleği karnının üzerine koyduklarını hissetti ancak annesi ve cariyelerden Şemsifer, eleği biraz yukarıda tutuyorlardı. Kurşunu tam üç kere –eleği baş tarafında, karnında ve ayakucunda tutarak– bakır tastaki suya, üç salat-ı şerife okuduktan ve tasın kenarına üç kere kepçeyi değdirdikten sonra dökerek şekilleri yorumladı Fitnat Hanım. Sürekli aynı şeyi söylüyordu: "Göz var... Cin gözü... Peri gözü... İyi saatte olsunlar gözü!" En son kurşunu konağın kapısının eşiğinde döktüklerini duydu Periveş; ellilerindeki Konyalı kadın yine aynı sözleri söylemişti. Kurşun parçalarından bir tanesi Periveş'in üzerinde taşıması için ayrıldıktan sonra kurşunun döküldüğü sudan üzerine üç kere serpildi ve birkaç damla da içirildi. Suyun kalanı tavan arasından yağmur oluğuna döküldü. Son olarak küçük kız elekteki bakır aynaya baktırıldıktan sonra Fitnat Hanım kendisine şifa diledi.

Periveş kurşun dökme faslından sonra bambaşka bir tuhaflığı seyre koyuldu. Fitnat Hanım, elekteki soğan kabuğunu, sarımsak kabuğunu, tuzu, ekmek parçasını köhne bir tavaya koydu. Mavi bez parçasına kızın anne babasının, yakınlarının, konak ahalisinin, komşulardan kimselerin ismini tek tek saydı ve zeytinyağına batırıp onu da tavaya bıraktı. Sonra koynundaki bir keseden bir

avuç dolusu üzerlik tohumu çıkarıp, "Üzerlik otu horoz sesi duyulmayan yirde olur, bu gıza da gidin bulun, üzerinde bir gese içinde saklayıvırsın!" diyerek tavaya bıraktı. Tavayı paşa mangalı üzerine koyup üstündekileri yakıp kavurmaya başlayınca tuhaf bir kokuyla birlikte bembeyaz bir duman yayıldı. Fitnat Hanım tavayı mangaldan alıp yaktığı tütsü dumanını kıza, odaya ve evin her bir köşesine üfleyerek dağıtmaya başladı. Bunu yaparken de ağzında bir tekerlemeyi sesli şekilde okuyup duruyordu. Sesi konağın öbür odalarından çınladıkça Periveş anlamlandıramadığı bir korku duygusuna kapılıyordu: "Üzerliksin, havasın! Her derde devasın! Yüzerlik, yüz binerlik, bitsin hastalık gelsin sağlık! Ak göz, mavi göz, şeytan gözü, cin gözü, peri gözü, gonu gomşu gözü, bütün nazarı değenlerin gözleri çatlasın patlasın, hastalara acil şifa versin Allahım!"

Fitnat Hanım bu tekerlemeyi tüm konağı dolaşıp tütsülerken üç kere tekrarladıktan sonra tütsüden kalan tortuları da, "Sıkıntı dışarıya atıldı!" diyerek evin dışına döktü. Ekmek konağın bahçesinde dolaşan kara donlu bir kediye yedirilirken, elekteki kuruş da sokaktaki çocuklardan birine verildi. Bir avuç üzerlik tohumu ve kurşun parçası bir küçük kese içine konularak Periveş'in boynuna asıldı.

Tüm bu yapılanların küçük kızı iyileştireceğini ummuşlardı ancak durumu daha da kötüleşmişti. Helaya, hamamlığa gittiğinde veya yalnız kaldığında korkuya kapılıyordu. Bahçeye hiç çıkmak istemiyor, koca meşenin gölgesini dahi görünce huzursuzlanıyordu. Hiç konuşmuyor, uyuduğu vakit de sık sık bağırarak uyanıyordu. Su birikintilerine, su dolu kaplara, bardaklara bakmaya çekiniyordu. Ağzıyla söylemiyordu ama kendisine görünenlerden rahatsız olduğu aşikârdı. Birkaç gün sonra Fitnat Hanım yeniden eve çağrılıp durum anlatıldığında, önce Periveş'i başka bir odaya göndertti; ardından esirenin kızının nazar sebebiyle bu halde olmadığını, bu musibetin ancak büyü yahut cin musallatı olabileceğini söyledikten sonra, "Ben büyüden, ecinni

dinilenden gorkarım. Amma bu musibetten annayanı da tanırım. Taşgasap'da Gara Nohut Mescidi'nin garşısında Peymanzer Bacı Galfa'nın göşkü varıdır. Kimi mayanga kimi godiyadir, zenci gısmının okur üflerindendir. Benim selamımı götürüvırın, Allah'ın izniyle kızcağızı musibetten halas edin!" dedi.

Periveş'in hamamda düşüp bayıldığı ve Konyalı Hanım'ın Gümrük Emini'nin konağına gidip tütsü yakarak kurşun döktürdüğü haberleri mahallelinin ağzında, kulaklarında dolaşırken, Salma Tomruk'ta yaşanan bir başka dehşetli hadise kısa sürede konuşulup unutulmuştu. Bir iki gün evvel Mihrimah Hamamı yolunda bir grup kadının yolunu kesmeye kalkan baldırı çıplak serseriler, incir ağaçlarının adeta duvarlarına tünediği bir yangın yerinde elleri ayakları tersine dönmüş, gözleri boğazları sıkılmışçasına yuvalarından uğramış vaziyette bulundular. Talihsiz delikanlıların, Periveş'in yolunu keserek kıskanç bir cinin hedefi olduğunu ve böylece Ebe Şehver ile Macuncu Ağa'nın akıbetini paylaştığını kimse bilemedi. "Destursuz incir dibinde abdest bozarken çarpılıp gitmişler neüzübillah," diyorlardı gençlerin akıbetini soranlara. Yollarına çıktıkları o tekinsiz kızın sahipli olduğunu bilmeyen berduşlar gibi, Periveş'in bu işteki tesirini kimseler bilemedi.

Çeşmiferah Hanım bir yandan bu meselenin dillenip ailesinin, konağının adının çıkmasını istemiyor bir yandan da esire de olsa konak ahalisinden bu küçük kızın günden güne sararıp solmasına razı gelemiyordu. Onu asıl rahatsız eden Zatıgül'ün kızının adının cinliye yahut marazlıya çıkmasıydı. Maazallah Rüstem'inin bile bahtını kapatıverirdi. Taşkasaplı Peymanzer Bacı Kalfa'nın namını her devrin İstanbullusu gibi o da duymuştu ancak yakinen tanımıyordu. Sarayın sultan hanımlarından birinin emektar halayıklarından olduğunu, siyahi kölelerden mayanga ve godiya dedikleri sözü geçer, bilici ve okuyucu kadınlar arasında adının geçtiğini duymuştu. Rivayete göre sarayda illetli bir gözdenin büyüsünü bozup iyi edince saraydan çıkarılıp ken-

disine Taşkasap'ta eski bir paşa köşkü ve irat[1] ihsan buyrulmuştu. Senelerden beri kendisine yârenlik eden ve yaşı yaşına yakın ihtiyar bir siyahi hanımla bir başına yaşıyordu. İstanbul'un çeşitli yerlerinden ziyaretçileri dertlerine derman arıyorlardı ki kimseden ne bir para ne de hediye kabul ediyordu. Ancak huzuruna da herkesi kabul etmiyor, gözünün tuttuğu kimselerin derdini dinliyor, kabilse çaresine vesile oluyordu.

Bir sabah Çeşmiferah Hanım, Zatıgül ve Periveş yaşmaklarını, feracelerini kuşanıp yola revan oldular. Ayvaz Affan da beraberlerinde gelmişti, zira Et Meydanı tarafından, Aksaray'daki yeniçerilerin Yeni Odaları dedikleri mıntıkalarından geçeceklerdi. O devirde yeniçerilerle birlikte pırpırı, serseri, baldırı çıplak taifesinden bekâr uşakları düşüp kalktığından kadınlar bir yana, "dört kaş" tabir olunur oğlanlar dahi gündüz gözüyle pek sokulmazlardı. Bir şikâyeti olan yahut maruzatta bulunmak isteyen de buraya gitmek yerine Ağa Kapısı'na vararak doğrudan yeniçeri ağasının huzuruna çıkarılırdı.

Tuttukları kira arabasıyla Çeşmiferah Hanım'lar, Peymanzer Kalfa'nın köşküne vardıklarında, onları kapıda hayli ihtiyar bir siyahi kadın karşıladı. Affan ise kira arabasının sürücüsü ile karşı tarafta, Kara Nohut Mescidi'nin hemen yan tarafındaki küçük kahvehanenin sedirlerinden birine oturup kadınları beklemeye koyuldu. Saçlarını başının üstünde ve arka tarafında kundak tarzı bağladığı siyah tülbendi içinde sımsıkı toplamış yaşlı kadın onları bir müddet kapıda beklettikten sonra, köşkün cumbasındaki pencere kafeslerinden birinden etrafı oyalı beyaz tülbentli bir başka siyahi ihtiyar kadın göründü. Gelenlere şöyle bir baktıktan sonra içeriye çekildi. Yukarıdan kendine has ağzıyla, "İçeriye buyur edesin misafirleri," dediği işitildi. Bir süre sonra da koyu kırmızı renkte aşı boyalı köşkün yakın renkteki ahşap kapılarından biri ardına kadar aralandı. Çeşmiferah Hanım'lar, "Böyle buyurun efendim!" diyen yaşlı kadının göstermesiyle merdivenlerden köşkün ikinci katına çıktılar.

1 İrad-İrat: Gelir yahut gelir sağlayan mülk, emlak.

Peymanzer Kalfa, hanım sultanlar gibi cumbada tüm heybetiyle kurulduğu köşesinden gelenleri yan tarafındaki sediri göstererek buyur etti. Çeşmiferah Hanım, Salma Tomruk mahallesinden Konyalı Fitnat Hanım'ın selamını söyleyince iri, siyah gözlerini ona dikerek sordu: "Aleykümselam efendim. Simasını çıkaramadım ama ismi yabancı gelmiyor. Buyurun, zat-ı âliniz derdinizi anlatın." Kadın siyahi halayıkların ağzına yakınsasa da hayli akıcı bir İstanbul Türkçesi ile konuşuyordu. Çeşmiferah, Periveş'in başına gelenleri anlatmaya başlayınca Peymanzer elini sertçe kaldırıp kadını susturdu: "Cariyem kızı dersin. Babası da köle midir?" Çeşmiferah başını yavaşça sallayıp, "Evet, konağımızın ayvazıdır babası. O da kölemizdir," deyince yaşlı kadın esire ile kızına dönüp baktı. Gözlerini yere dikmiş öyle sessiz sedasız duran Periveş'i yanına çağırdı: "Gel bakayım hanım kızım, seni yakından göreyim." Periveş tam kıpırdanacakken, unuttuğu bir şeyi hatırlamış gibi duraksayıp önce annesiyle hanımına baktı. Hamamlığa kapatıldığı günden beri sık sık kendine bir cariye olduğu, efendisi olduğu hatırlatılıyordu. Onlardan, "Hadi git bakalım hanım teyzenin yanına" olurunu alınca cumbanın olduğu yere gidip Peymanzer'in yanına yine boynunu bükerek oturdu. Yaşlı kadın küçük kızın başını okşarken, "Esirenin halinden esire anlar. Deryalar aşıp memleketimden Kostantiniyye'ye getirildiğimizde, akranlarımla evvela sadrazam-ı sabık[1] Nevşehirli İbrahim Paşa'ya satıldık. O da hepimizi saraya, padişah hazretlerinin haremine hediye ettiğinde senin kadar bile yoktu yaşım. Talihlisin ki Çeşmiferah Hanım insaf etmiş de cariyesinin derdine şifa bulmak için buraya kadar bizzat getirmiş," diye söylendi. Böyle konuşurken Çeşmiferah'a iğnelercesine baktı. Sanki, "Niye getirdiğini biliyorum!" der gibiydi; Çeşmiferah başını öne eğdi.

Peymanzer, kıza gördüklerini anlatmasını isteyince derin bir suskunlukla karşılandı. İkinci kez söyleyip de Periveş susmaya devam edince Zatıgül hareketlenip kızını ikaz edeceği sırada

1 Sadrazam-ı sabık: Eski sadrazam.

yaşlı kadın hemen yan taraflarındaki kapıyı gösterip, "Yan taraftaki odaya geçiniz, ben çağırana kadar gelmeyiniz," dedi sakince. Kadınlar bir yandaki odaya geçip kapıyı örtünce Peymanzer yeniden esirenin kızının başını okşayıp bir kere daha, "Haydi anlat!" dedi. Bunu derken bir yandan da dua eder gibi ağzıyla sessiz sessiz mırıldanıyordu, küçük kız fark etmiş ama bir anlam vermemişti. Hiç fark etmeksizin yaşlı kadınla söyleşmeye başladı:

"Suların içinde görüyorum. Hela, hamamlık eşiklerini atlarken gözüm karardığında... Bir de uyuduğumda..."

"Kaç kişiler?"

"Üç... Önce üç. Sonra dört. O geliyor sonra..."

"Nasıl görünüyorlar gözüne?"

"Karanlık ama gündüz gibi oluyor. Odanın köşesinde iki büklüm duruyorlar; ikisi kısa, ortadaki uzun, bir sini ardında oturmuş üç kadın. Beyaz çarşaflara sarınmışlar. Sürekli sızlanıyorlar, ağlıyorlar. Elleri buruş buruş. Uzun olanı zincirlerle sarılı. Ağzında dikiş iplikleri var, kanıyor. Bir sürü... Bir sürü soğan kabuğu var sinide. Ardından o geliyor. Burnu, kulakları upuzun, başı tavana değiyor, gözleri ateşler içinde, kolu yerlerde sürünen, ama insana benzeyen... Tırnakları, dişleri simsiyah, eğri büğrü... Yanıma uzanıyor. Bazen de görünmeden geliyor ama biliyorum. Yanımda yatıyor. Sarılıyor. O geliyor... Her gece..."

Peymanzer'in yüzü acıyla kasılmıştı. Esirenin kızına bir şey belli etmeksizin hayli tok bir sesle, "Korkarsan daha ziyade üzerine varırlar hanım kızım!" diyerek sırtını sıvazladı. Sonra, "Felekgül!" diyerek dışarıya seslendi. İçeriye giren yaşlı kadına, "Küçük hanımı aşağıya indir. Trabzon Yeniçeri Ağası Ali Beşe'nin yollattığı bal ile kaymağı çıkar, saray fırınından gönderttikleri ekmeklerden birine sür. Dün yaptığın bal şerbetinden de çıkar misafirimize. Bize de şerbet getir sonra," dedi. Matbaha indirilen Periveş, tadını yaşadığı müddetçe hatırlayacağı ballı kaymaklı ekmek ve şerbeti yiyip içerken, yukarıda Peymanzer ile Çeşmiferah ve Zatıgül baş başa vermiş konuşuyorlardı. Peymanzer onlara

evin hangi köşesine hangi duayı yazıp asacaklarını söyledikten sonra kederle başını sallamıştı: "Bir vakit onu korur ama yine ara sıra korkmaları nükseder. Daha azim, cebbar bir hoca tanıdığınız var ise asıl ona götürün. Bu kızcağızın derdi bizden olmaz. Nazardan da büyüden de beter bir illet bu. Büyüyü bozmak kabildir. Ama böylesi... Bizim hanım sultan rahmetlik sağ iken, onun Belgradkapı'daki konağındaydık. Komşu konakta bir Kafkasyalı halayık kızcağız vardı, biteviye ayılıp bayılıyordu. Ben o kadar okudum ama kâr etmedi. Sarayın müneccimbaşılardan birinin azatlı kölelerinden Münire Kalfa vardı rahmetlik, ocaklıymış ta Anadolu'nun bir yerinden. O görür görmez, 'Peri sevdası bu ayol' demişti... Hanım kızımıza da bir ecinni musallat olmuş, lakin büyü bağlaması değil. Sevda. Ecinni aşkı dediklerinden. Kırkı çıkmadan hamama falan soktuysanız bir ihtimal orada bağlanmış. Sonra yine hamamdayken bir başına bulup ona bağlanmış. Daha yekta birini bulursanız belki devası ondadır. Öbür türlü sabretmekten ve sık sık cesaret vermekten gayrı bir şey gelmez elimizden..."

Küçük kız yol boyunca yediği ballı kaymağın tadını, şerbetin kokusunu duyumsayıp durdu. Peymanzer Kalfa'nın evinde kendi hanesinde olmayan bir huzur bulmuştu. Kadını da hayli yakın görmüştü. Sallana sallana gittikleri arabada, onun da esire olduğunu bildiğinden, belki de bu yüzden yakın hissettiğini düşündü.

Periveş konağa döndükten sonra sürekli o yaşlı kadının dediklerini hatırladı. Sokaklarda pervasız gezen külhaniler, erkekler gibi olmayı istedi ilkin. Bunun olmayacağını biliyordu ama kendini, cesaretini, azmini ispatlamasına da mâni değildi. Nitekim Periveş o günden sonra kendini hep işle, bilhassa ağır işle meşgul etti. Babasıyla odun kırıp taşıdı, bahçeye baktı, çatıyı aktardı, her türlü tamiratta yardıma koşturdu, iktizasında çeşmeden su taşıdı. Onun böyle hareket etmesine hem annesi hem de Çeşmiferah Hanım kızıyordu. Zira Çeşmiferah, Periveş'in değişen tavrı ve hareketleri komşularınca konuşuldukça adlarının çıkacağını

düşünüyordu. Zatıgül de efendilerinin hışmına uğrayıp sokağa bırakılmayı göze alamıyordu.

Bir gün bahçedeki ulu meşenin dallarından biri kendiliğinden kırılıp yol ortasına düşünce, hem Periveş hakkındaki söylentiler hem de ağacın musallata uğradığına dair bambaşka bir rivayet tüm Salma Tomruk'a yayıldı. Çocuklar, meydanlarda oynatılan Karagöz ile Hacivat fasıllarındaki meşhur cinli Kanlı Kavak'taki gibi o meşeyi de cinli belleddiler. Çeşmiferah Hanım dedikodular yüzünden adları çıkacak diye ayvazları Affan'a o ağacı kesmesini emrettiyse de Saffet Ağa önce izin vermedi. Sonra, ne olur ne olmaz diye çoğu dalını budattırdı ancak budanmış görünüşü de beğenmeyince büsbütün kestirip kökünü de söktürdü. O ağaç kesilirken Periveş de bir ufak nacak kapıp babasına yardım etmişti. Bu sefer kendini ispatlamaktan çok bir düşmanını ortadan kaldırıyormuşçasına indirmişti nacak darbelerini. Aklına bile getirmeye ürktüğü o varlıktan kurtulacağını sanıyordu.

Ağaç kesilip kökü de söküldükten sonra Periveş'in rahatsızlığı maalesef yeniden fazlalaştı. Bu sefer uyurgezer misali kendisini bahçede çiçeklerin, otların arasında buluyor, hiçbir şey hatırlamıyordu. Mertekle sıkı sıkıya kapatılmış kapıları nasıl açtığı başlı başına muammaydı. Tüm dedikodular ve meraklı gözler ona döndükçe Periveş daha çok hizmete adadı kendisini. Böyle işten işe koştukça ve kendisiyle daha az meşgul olduğu müddetçe daha az ayılıp bayılmaya başladıkça yavaş yavaş Çeşmiferah Hanım da Zatıgül de şikâyeti bıraktılar. Bu vazgeçişleri biraz da kabulleniştiydi, zira Periveş'in adı mahallede çoktan "esirenin intizarlı kızı"na çıkmıştı...

3. Esirenin İntizarlı Kızı

(1798/1212)

Kefevi Camii'ne yakın, sarı boyalı iki katlı konağın çehresi yıllar içerisinde duvarları ve bahçesi misali değişti, köhnedi, yenilendi. Esire kızı da aylar, yıllar devrilmeye başladıkça büyüdü, yaş aldı. O büyüdükçe hayat zorlaştı, mahallenin ve hatta şehrin cevri cefası arttı, Çeşmiferah Hanım'ların cariyesi Periveş dünyanın yükünün gün geçtikçe sırtında biriktiğini idrak etti. Önce annesi Zatıgül, amansız bir verem illetinden bir kış günü göçtü gitti. siPeriveş annesinin ardından birkaç gün yemeden içmeden kesildiyse de babası Affan'ın varlığıyla avunup hayatını sürdürdü. Ancak babası da İstanbul'un hay huyuna kurban gitmişti.

Şehrin belli mıntıkalarına, kadı bir yana ehl-i namus yeniçerilerin bile sokulamadığı, gündüz gözüyle işret[1] âlemlerinin kurulup piştovlarla, şişhanelerle[2] havaya ateş edildiği, sokaktan geçen kadınların, şabb-ı emred[3] oğlanların yoldan çevrilip bağlara, bahçelere yahut iskelehanelerle, bekâr odalarıyla dolu belalı semtlere kaldırıldığı, Et Meydanı'na kimi ahalinin bıyık altından "İt Meydanı" diyerek korkuyla baktığı vahşet zamanlarıydı. Zatıgül'ün vefatından bir iki sene sonra, sokak ortasında Affan'a da kıydılar.

---

1 İşret: İçki içme.

2 Şişhane: Bir tür tüfek.

3 Şabb-ı emred: Bıyığı, sakalı yeni çıkmaya başlamış genç.

Gümrük Emaneti'ne, Saffet Ağa'ya hatırlı konukları için yaptırılan baklavayı götürdüğü gündü. Saffet Ağa, hayli akçeli bir mevzuda, Hamallar Kethüdası Kürdîzâde Abuzer Ağa ile şehrin haracını yemede hane kadınları arasında bile isimleri korkuyla fısıldanan Elli Altıncı Bölük'ün zorbalarından Kadırgalı Sefer Beşe'yi işi tatlıya bağlamak için meşverete davet etmişti. Ancak meşveret esnasında Abuzer Ağa'nın Van Eyaleti'nin muhtelif sancaklarından hamalları ile İstanbul tahmislerine gelen kahvenin bir kısmına çöküp şehrin yarısına kavrulmuş nohut karıştırılmış kahve içiren, üstüne tahmislerden de haraçlarını alan tahmis zorbaları arasında alelade bir laf dalaşından kavga çıkmıştı. Silahlar atılmış, küfürler ve bıçaklar, sillelerle birlikte savrulmuşken Sefer Beşe tulumbacıların taşıdığı usturpa tipi ucu kurşunlu kamçısıyla çıkıp ortalığı sakinleştirmiş, işi bozmaya kalkan adamlarını kurbanlık gibi yatırıp kesmekle tehdit edince kavgayı sona erdirmişti. İki taraftan da yaralanan, ölen olmamış ancak o hengâmede tepsiyi efendisinin odasına bırakıp konağa dönmek üzere dışarı çıkan Affan kim vurduya gitmişti. Nitekim olay kadıya da, yeniçeri ağasına ve kolluklara da böyle aksettirilmiş, emektar ayvaz da üvey olduğunu bir an bile hissettirmediği kızından ayrılıvermişti. Periveş bu ayrılığı da birkaç günlük suskunlukla karşılamış, diğer iki cariyenin odasına yerleşerek onlarla birlikte yaşamaya başlamıştı. Çünkü hâlâ düşüp bayılmaları ve kâbusları arada nüksediyor, yalnız kalmaktan korkuyordu.

Affan'ın vefatının devrisi haftası, yerine yaşı neredeyse Rüstem'e yakın, ta Mısır'dan getirilme Kafkas asıllı Abdünnebi adlı bir başka köle alınıp ayvaz edildi. İş görmesine iş görse de huyca evin küçük beyi Rüstem'le pekiyi anlaştığından, sık sık onu ayartıp kahvehanelerde sürtmeye götürdüğünden hiç memnun değillerdi. Saffet Ağa onu geri götürüp Esircibaşı İlyas Efendi'ye tekrar satmayı düşündüyse de, Rüstem annesine ricacı olduğu için Çeşmiferah Hanım kendisini vazgeçirdi. Konağın tüm ağır işini üstünkörü Abdünnebi hallediyordu ancak yarıdan çoğunun

üstesinden babasına yardım ede ede tüm işlerden anlayan Periveş geliyordu. Bu halinden şikâyetçi olsalar ve ailenin adını çıkardığını düşünseler de o, konağın hakiki ayvazıydı.

Zerre şikâyet etmeksizin her ağır işe koşturuyor ve pek az uyuyordu. Dinlenmek için bir sedirde oturarak bir lahza uyuklamak ona yetiyordu. Çünkü istese de uyuyamıyordu. Başındaki musibet yıllar geçtikçe bambaşka bir hal almıştı. Derin uykuya dalmadıkça o kafası tavana dek uzanan ve kendisine "Sultanım!" diye hitap eden ne idüğü belirsiz cinin göze görünmez ellerini, edepsizce vücudunu sıkıştırmasını hissetmiyordu. Ancak geceleri uyanık kalmak da ıstırabını dindirmiyordu. Konağın dışında geceleri sokakları dolaşan cinlerin perilerini alaylarını, şenliklerini, kahkaha yerine geçer korkunç çığlıklarını duyuyordu. Bazen deliksiz uyuma fırsatı buluyordu ama gece yine kendine görüneceklerini hissettiği an ayağa kalkıp sabah ezanına kadar dua ediyordu. Gece mümkün olmadıkça odadan çıkıp mutfağa inmiyordu zira bazı eşyaların kendi kendine hareket ettiğini, çıplak ayaklarıyla karanlık hamamlıkta koşuşan çocuk adımları duyduğunu çok defalar konak ahalisinden kimselerle tecrübe etmişti. Onun bu cinli hali mahallenin bile malumuydu ki bazı geceler sabah namazına yahut zamanına göre sahura kalktıklarında Saffet Ağa'ların bahçelerinde insan gibi yürüyen kediler, köpekler, kimi uzun kimi kısa gölgeler gördüklerini söylüyorlardı. Misafirliğe gelenler akşama kalmıyor, yatıya zaten hiç niyetlenmiyorlardı.

Onca yorgunluğa ve zahmete karşın büyüyüp serpilen Periveş, görenlere maşallah dedirtecek bir endama ve güzelliğe kavuşmuştu. Başına kırmızı bir hotozu, ön tarafında fiyonk olacak şekilde "felek tabancası" dedikleri tarzda kundak yemeni misali bağlıyor ve dalga dalga kıvrılıp bükülen kahverengi saçlarını içinde sımsıkı toplarken kâkülleri alnına ve şakaklarına dökülüyordu. Bu hotoz şeklini bir seferinde Kâğıthane'ye mesireye gittikleri esnada oradaki bazı çamaşırcı kadınlardan görüp beğenmişti.

İstanbul'da yosmalık alameti sayıldığından Çeşmiferah Hanım değiştirtmek istemişse de söz geçirememişti. Kılığı da hayli kendine hastı. İşlemeli bir şalvarın altına topukları meydanda yarım pabuç giyiyor, kuşağı beline geniş geniş sarıp sırtına attığı camadanı savura savura öyle bir yürüyor, çeşmeye su almaya çıktığında yeniçeri taslakçılarına, kopuklara öyle bir bakıyordu ki, hem adı intizarlıya çıktığından hem de nacakla odun yarıp küfe küfe odunu tek başına taşıdığı görüldüğünden kimse ağzını açıp tek laf edemiyordu. Öfkesine rağmen boncuk boncuk kahverengi gözlerini görenler içten bir "Maşallah!" çekiyordu. Orta boylu olup ta uzaktan yürüyüşünden kim olduğu seziliyordu. Adeta kalemle resmedilmiş kaşını, kirpiğini, bir anlığına güldüğünde dudaklarının kenarlarında meydana gelen gamzelerini, çehresini seyreden hovardalar, haytalar, refikleri[1] tarafından, "Aman çok bakma, esire kızı nacakla paralar adamı imanım!" diye ikaz ediliyor; onlar da, "Ecel gelecekse yâr elinden gele!" diye seyre devam ediyorlardı. Bu temaşaları her seferinde Periveş'in kaşlarını çatıp bir eli belinde öbür eli nacakta afi kesmesi[2] ile son bulurdu. Bir yandan böylesine pervasız duruşu ve güzelliğiyle Salma Tomruk ve civardaki mahallelerin kopuklarının dilindeydi, diğer yandan ise kızın "cinli" olduğunu duyduklarından hususen ilişmeye çekiniyorlardı. Bilen bilmeyeni, "Ta tıfılken cinler balta olmuşlar[3] o dilbere, unut onu ayakdaş!" yollu ikaz ediyordu.

Hikâyeler anlatan, taklitler yapan o eski Periveş çoktan unutulmuştu. Zaten o yıllar yılı unutamadığı hamamlık cezasından beri Periveş de çocukluğunu, arkadaşlarını hepten silmişti. Diğer cariyelerle bile öyle pek konuşmuyor, ince yapısına aldırmaksızın kendini ev işleriyle meşgul ediyordu. Hayatının on yedinci baharında, başındaki musibet hayli acayip bir safhaya geçince, hepten

1 Refik: Dost.

2 Afi: Gösteriş, çalım. Burada kabadayıvâri çalım yapmak anlamında.

3 Balta olmak: Burada askıntı olmak anlamında; yeniçeri zorbalarının gelenekleşmiş haraç uygulamalarından hareketle deyimleşmiş...

suskunlaştı ve artık tüm konak ahalisi onunla aynı çatı altında kalmaya korkar oldu.

Bir gece içi geçip döşeğinde uyuyakalınca yerinden korkuyla sıçradı Periveş ve gözlerini açtığında odayı tuhaf bir karanlığa boğulmuş vaziyette buldu. Her zaman kaldığı odadaydı ama görünüşü çok başkaydı, tam aksiydi; cinler âlemine dair "bizde neyse onlarda tersi" sözünü doğruluyor gibiydi. O yüzden loşluk yayan kandille, kirli duvarlarla, pencerenin dışından gelen korkunç avazlar ve iniltilerle, bulunduğu evin tahtalarında sürtünen tırnak sesleri ve çocuk adımlarıyla o zamana kadar sadece uzaktan görebildiği cinlerin âlemine geçtiğini içten içe anladı. O üç beyaz örtülü kadın da yine odanın bir köşesindelerdi ve sallanıp duruyorlardı. Çocukluğunda defalarca gördüğü siluetlerdi ancak şimdi onları rüyasında değil kanlı canlı görüyordu. Oturmakta olduğu döşekten gelen pis koku ve ellerini dayadığı köhnemiş ahşaptan batan kıymıklar rüya olamayacak kadar gerçek hissettiriyordu. Kadınlardan kısa olanları suskundu ama ortadaki konuşmaya istekli gibiydi. Bir tek onun ağzından inilti yükseliyordu. Onları seyrederken önlerindeki sinide duran paslı bir makas Periveş'in dikkatini çekti. Sanki –zayıf da olsa– görünmez bir el onu makası almaya ve kadının ağzındaki ipleri kesmeye sevk ediyordu. Diğer taraftan da her an odanın eğri büğrü kapısı açılacak da görmek istemeyeceği bir mahlûk içeriye dalıverecekmiş gibi hissediyordu.

Bir an önce kadının ağzını düğümleyen ipleri çözmesi gerektiğini zihninde sanki birinden duyarak usulca ayağa kalktı. Sininin oraya seğirtip paslı makası tiksinerek eline aldıktan sonra korka çekine kadınlara yaklaştı. Örtülerin arasından kirli saç zülüfleri görünüyor, yapağıya dönmüş örgülerle ta bellerine kadar uzanıyorlardı. Uzun boylu kadına yaklaştığında bağdaş kurmuş dizlerinden omuzlarına azametini fark ederek ürktü, masal devleri gibiydi. Boyu o aklına getirmek istemediği uzun burunlu, uzun kulaklı acayip mahlûka yakındı, belki de onun soyundandı.

Makasın paslı olmasına ve titreyen ellerine rağmen kadının ağzındaki ipleri tek tek kesmeye başladı. Bir ara kadının gözünden akan kanlı yaşlar örtü üzerinden ortaya çıkınca canını yaktığını düşünerek elini çekti. Sonra nefesini tutup ipleri kesmeye devam etti. Kadın ağzındaki ipler örtüye dikili vaziyette olduğundan tam konuşamıyordu, dudakları kıpırdadıkça canının yandığı aşikârdı. Ancak dili döndüğünce, "Behiye... Mezar... Galata... Kule... Hançer..." sözcüklerini sarf edebildi.

Periveş, kadının yarım ağız söylediklerini anlamaya çalışırken birden bulunduğu yerden, evin içinden işitilen onlarca tuhaf sesin aynı kelimeyi fısıldadığını işitti. Fısıltıdan çok kesik seslerden oluşma meşum bir uğultuydu. Döşemelerden kapılara, yüklüklerden kandillere, hatta sinideki eşyalara kadar her bir nesne dile gelmiş aynı sözü söylüyordu: "Geliyor... Geliyor... Geliyor..." Cinler âleminde de olsalar aynı konaktaydı, yerini sesinden anladığı sokak kapısının iki kanadının da açıldığını duydu. Konak her ayak basışında döşemeleri gıcırdatıp sallayan bir devin adımları altında adeta inildiyor, azap çekiyordu. Odanın kapısı gürültüyle kendiliğinden açıldığında bu sefer tüm konak, cansız ne varsa içindekilerle birlikte dile gelmişti: "Buradadır! Buradadır! Buradadır!" Bulunduğu yer konağın ikinci katı olsa da pencerelerini örten tahta perdeleri vurup tırmalayarak: "Burada saklanıyor! Burada!" diye çığlıklar atan kocakarıların sesleri ta içeride çınlıyordu. Periveş korkuyla makası elinden atıp odadan çıktığında, yukarıdan, yürümekte olan devasa mahlûkun adımlarını işitti.

Homurdanıp söylenerek yürüyen heyulanın geldiği taraf sokak kapısının orası olduğundan merdivenlerden uçarcasına en alt kata, mahzene inip bahçeye açılan ikinci kapıya koşturdu. O esnada ayakları yerdeki pisliklerden simsiyah kesmiş, batan kemik parçalarından ayakları kanlar içinde kalmıştı. Buradaki zifiri karanlığa karşın gündüz gibi görebiliyordu ancak etraf çok loştu. Periveş kapıya ulaşıp demir halkaya asıldığında, demirin o bildik soğukluğunu hissedince rahatladı, ancak tuttuğu halkanın devasa

bir yılan olduğunu, parıltılı yeşil kangallar kolunu sarıverdiğinde fark etti. Yılanın tüylerini diken diken eden soğukluğu midesini ayağa kaldırırken yılanın dile gelip tok bir kadın sesiyle konuştuğunu, "Yakaladım! Yakaladım!" diye bağırdığını işitti. Sağ ayağını kapıya dayayıp sertçe çektiği kolunu kurtarmıştı. O hengâmede yukarıdaki homurtunun merdivenlere yaklaştığını duyunca, her ne kadar en korktuğu yer de olsa hamamlığa girivermişti. Cinler âleminde her şey ters ise, buranın da zararsız çıkmasını umuyordu.

Konağın cinler âlemindeki tezahüründe görülen mutat pislik buraya da sirayet etmişti ancak bomboştu. Uyanıkken sık sık yaşadığı gibi düşüp bayılmamıştı, fısıltı uğultusu ve çığlıklar kesilmiş gibiydi. Hamamlığın büyük ocağına girip saklanıverdi. Konağın içindeki yürüme gümbürtüsü bir an kesildi. Ardından, "Evlatlarım!" diye bir gürüldeyiş konağın her yerinden çınladı. Bu seslenişin akabinde konağın muhtelif yerlerinden küçük çocukların adım seslerini andıran koşuşturmalar işitildi. Bebek ağlamasıyla ihtiyar avazı arası bir sesle, "Babamız! Babamız!" diye cırlayarak konağın odalarında, merdivenlerinde cirit atıyorlardı. Periveş bu gürültülü sesin çocukluğundan beri rüyalarına girip durmakta olan o devasa cinniye ait olduğunu içten içe biliyordu. Bir kere daha konağı çınlatan bir gümbürdeme geldi: "Analığınızı tutun bana getirin! Analığınızı tutun getirin! Analığınızı tutun!" Periveş bir şekilde kendisinin kastedildiğinin farkındaydı.

Yüreği ağzına gelmiş ve soluğu kesilmiş vaziyette ocağın içinde beklemeye devam etti. Bir yandan da kollarını çimdikleyip uyanmaya çalışıyordu. O loş ışığa rağmen kollarındaki morlukları rahatça görebiliyordu. Düşte miydi, hakikatte miydi bilemiyordu. Yüreğini sıkıştırıp duran dehşetli patırtılar hayli yaklaşıyorken gözlerini yummaya dahi korkuyordu. Bu haldeyken hamamlığın kapısı kendiliğinden ardına kadar açılıp ince bir erkek sesiyle, "Burada saklanır! Burada saklanır!" demeye başlayınca ayak patırtıları artıverdi. Bir anda içeriye çocuk boyunda ancak sakalları bıyıkları olan, elleri ayakları eğri büğrü, gözleri

de simsiyah koyun gözünü andıran altı yedi mahlûk dalıverdi. Hotozvari başlıkları ve üstlerine sardıkları postlarla hayli acayip görünen, sakalları yerleri süpüren bu ne idüğü belirsiz mahlûklar bir anda havayı koklamaya başlayıp ocağa kadar geliverdiler. "Analığımız! Analığımız!" diyerek bağırmasına, çırpınmasına aldırmaksızın tulumba misali uzuvlarına yapıştıkları Periveş'i hamamlıktan sürüye sürüye çıkardılar. Merdivenlere geldiklerinde başları üstüne kaldırdıkları kızcağızı o yukarıdaki odaya tekrar götürdüklerinde, Periveş bir dudağı yerde bir dudağı gökte o karanlık çehreli heyula ile göz göze geldi. Bağdaş kurduğu halde odanın yarı duvarını gölgeleyen bu heybetli ecinni, esirenin kızını oturduğu yerden kalkmaksızın uzun, biçimsiz kollarıyla yakalayıp yanına oturttu. Periveş herhangi bir kimse demese de, yaratığın kendisi söylemese de onun masallarda anlatılan ifritlerden biri olduğunu biliyordu. Dev suretli varlığın soğuk tenini ve kükürt kokan nefesini üstünde hissetse de, bunun cinler âlemiyle iç içe geçmiş bir nevi korkulu düş olduğunun farkındaydı. Koca ifrit esirenin kızını kucaklayıp kendisine doğru kaldırdığında, aklına bir yaz gecesi meydan meddahlarının birinden dinlediği Seyfizülyezen hikâyesindeki güzel Şame'yi bulutlardaki sarayına kaçıran İfrit Muhtatif'i hatırladı. O an yüzünde, eğri büğrü kapkara dişlerinin hepsini sergileyen ürkünç bir sırıtış peyda olan dev suretli, evin her yanından işitilen korkunç ve gümbürtülü sesiyle konuştu: "Demek ecdadımızı bilirsin! Şahratünnar'ın son evlatlarından cinlerin soyundan, İfrit oğullarının Muhtatif kolundan gelirim! Bana Azim İfrit derler..."

İfritin evin duvarlarında, odalarında çınlayan sesi görünmez pençelere, tırnaklara dönüşüp Periveş'i sarıp sarmalarken, esirenin kızı cinin bu tüylerini diken diken eden korkunç temasından tiksiniyor, sadece kurtulabilmek için bu kâbustan uyanabilmeyi diliyordu. O sırada odanın köşesinde, bakır sini ardında oturan üç cinniden ortadaki anlaşılmaz bir lisanda haykırmaya başladı. İnsan âleminden ziyade cinlere mahsus bir lisan olduğu anla-

yan Periveş, tam bu sese kulak verip anlamaya çalışacakken ifrit kızı elinden düşürüverdi. Yere düşmeyi beklerken boşlukta süzüldüğünü gören Periveş, dev suretli cinin çehresinin de, o cinler âlemindeki konağın duvarlarının da uzaklaştığını seyretti. Azim İfrit, pençelerinden birini uzatıp kızı kolundan yakalamak istediyse de sadece tırnaklarıyla derisinde beş çizik açabildi.

Periveş yüksekten düşüyormuş gibi nefesi kesildiği sırada kendini bir anda döşeğinde, her zaman yattığı odada buldu. Uyanıp uyanmadığının ayırdına varamadığından kendini yine cinler âleminde, o korkunç ifritin kollarında zannedip çırpındı, nefesi yettiğince feryat etti. Aynı odayı paylaştığı cariyeler Şemsifer ile Sâdedil, Periveş'in bağırtılarıyla döşeklerinden fırlayıp kızcağızı sakinleştirmeye çalıştılar. Çeşmiferah Hanım, gecelik entarisiyle odanın kapısında göründüğü esnada esirenin kızı sakinleşmişti ancak hâlâ korkudan titriyor, ağlarken sıklıkla boğulurmuş gibi öksürüyordu. Kendine geldiğinde böylesine bitmeyen ve sonsuza dek içinde yaşayacakmış gibi hissettiği bir kâbusu ilk kez gördüğünü idrak edip sessizleşti. Gözlerini kapattığı an o korkulu ifritin ateş saçan gözlerini, kuyu ağzına benzer ağzını ve kükürdü andıran kokusunu anımsaması yavaş yavaş zihninden siliniyordu. Zihninde ağzındaki iplikleri kestiği o kadın cinin sesiyle beş kelime daha çınlayıp duruyordu: "Behiye... Mezar... Galata... Kule... Hançer..."

Esirenin kızı gördüğünün biraz şedit olsa da alelade bir kâbus olduğunu düşünerek huzura erecekken sol bileğinde hissettiği bir acıyla koluna bakması onu mahvetti. Beş tırnak izi, incecik simsiyah bir leke şeklinde kolunu sızım sızım sızlatıyordu. Leke olup olmadığını anlamak için bir umutla dokunduğunda bunların gerçekten de tırnak izi olduğunu anlayınca aklına o ifritin kâbusunda kolunu yakalamaya çalışması geldi. Onun için bu dehşet, düşleri kadar yalan ancak acıları kadar sahiciydi. Zihninde o dev suretli cinin şekli ve sesi yeniden cisimlenir gibi olunca ansızın bayılıp kaldı, sabah uyandığında konak ahalisine hiçbir

şey hatırlamadığını söylese de o gördüğü kâbusu yahut cinler âlemine gerçekleştirdiği o nuhuset dolu seyahati hatırlıyordu.

Eğer elinden bunca iş gelmiyor olsa Çeşmiferah Hanım çoktan onu az bir paraya bir başkasına satıp kurtulmuştu. Esirenin kızı daha az rüya görmek için daha az uyuyor ve kendisini harap edercesine en ağır işleri yapıyordu. Konağın yeni ayvazı Abdünnebi, belinin sakatlandığını söyleyerek odun kesip taşıma işini dahi savsaklamışken, Periveş iyiden iyiye bıçak savurur gibi nacak, balta sallamaya alışmıştı. Yine de uyuyup kaldığında korkuyla yerinden sıçrayarak uyanıyor, bir süre çığlık atıp çırpındıktan sonra bayılıp kalıyordu. Cariyeler bir şekilde ellerinde büyüdüğü için Periveş'e acıyıp sabrediyorlarsa da Çeşmiferah Hanım ilk affedilmez kabahatinde onu gözden çıkarmaya yine de kararlıydı. Bunda biraz da esirenin kızının büründüğü hal ve tavırlardan korkmasının tesiri olmuştu. Çocukluğundaki o gülen, arkadaşlarının yanına koşturduğunda etrafını neşeye boğan, delice hikâyeleriyle, taklitleriyle herkese kendini sevdiren Periveş'i sanki görünmez birtakım eller kaçırmış, yerine bu hoş görünümlü lakin katı yüzlü, oflayıp puflamaksızın koca koca ağaç dallarını, odun parçalarını kıyıp kütük eden bambaşka bir mahlûk bırakılmıştı. İnsanın ta içine, en derinine işleyen soğuk bakışları gözlerinin pırıltısını gölgeliyordu. O da koşulların el verdiğince çizgi dışından gitmeyi sürdürüyordu. Konağın odunlarını kesip taşıyan Periveş, konağın tüm ağır işlerinin üstesinden geliyor, bu haliyle komşular, mahalleleri erkek gibi hareket eden esirenin tuhaflıklarını dedikodularına meze yapıyorlardı. Çeşmiferah, esiresinin adı çıktıkça onu birilerine satmak bir yana, azat edip evlendirmenin bile çare olmayacağı kanaatini günden güne pekiştiriyordu. Konakta yaşanan bir ufak kavga, onu Periveş'ten bir an önce kurtulmaya sevk etti.

Konağı "küçük bey" hitabıyla zikredilen sakini Rüstem, çocukluğunda kıskandığı esirenin kızına belli bir yaştan sonra hayli farklı gözle bakmaya başlamıştı. O vakitler böyle evlerin, konak-

ların cariyelerinden olup da sahiplerinin evladıyla evlenenler vardı, ancak Rüstem'in bakışı aylar, yıllar içinde kurulagelmiş şehvani bir iştiyaktan başka bir şey değildi. Periveş'i aguşuna almaktan başka bir düşüncesi yoktu, nikâhlı eşi yahut cariyesi olup olmamasını umursamıyordu. Rüstem'in bu arzusunun sebebi, biraz da Ayvaz Abdünnebi'nin fişteklemesiydi. Abdünnebi, birlikte oturdukları işret sofralarında sık sık esirenin kızından bahis açarak, "Öyle dilberin vasılına müyesser olmayan yiğide yiğit mi denir!" yollu laflarla Rüstem'in hem gururunu hem şehvetini kamçılıyor, onu kızın üstüne sevk ediyordu. Bu işte Abdünnebi'nin hesabı başka türlüydü. Ona göre Periveş ile Rüstem arasında husule gelecek bir münasebete büyük hanım mani olacak, bu adı çıkmış cinli esiresini dedikodulara yol açmasın diye konağın kölelerinden biri olan kendisiyle nikâhlayacaktı. Böylece Periveş ona kalacaktı. Abdünnebi içten pazarlıklı bir tabiatta olduğundan doğrudan konağın beyine danışmaktan, hatta neredeyse refiki yerindeki küçük beyden yardım istemekten imtina ediyordu. Yeniçeri taslakçılarıyla, kopuklarla, külhanilerle, zorba koynundan çıkmaz bıçkınlarla hemhal olduğundan arzusuna kavuşacaksa rezil vaziyete düşmekten pervası olmayan cinsindendi.

Nitekim Abdünnebi, soğuk ve katı tabiatından çekindiği için Periveş'e dahi açılamayan Rüstem'e en şeni[1] fiilleri tavsiye edip, "Sizin esireniz değil midir neticede?" diye diye konakta olmaz bir rezalete yol açtı. Gündüz gözü gizli gizli ayaklı, yani seyyar meyhanelerin birinden aldığı bir testi dolusu çakırı[2] tepesine diken Rüstem, içkinin verdiği sahte cesaretle, bahçede ocaklık odun kıran Periveş'e arkasından sarılmaya kalkınca kızılca kıyamet koptu. Periveş, dirgen misali dirsekleriyle Rüstem'in karnına vura vura onu yaptığına pişman etmiş, ayrıca konağın küçük beyi, yalnız suretinin katılığıyla karşısındakine soğukluk salan esirenin kızının kıpkırmızı çehresi ve kan çanağı gözleriyle yüz

1 Şeni: Kötü, fena. Şenaat: Kötülük, fenalık.

2 Çakır: Şarap.

yüze gelmişti. Ağzını açıp tek söz söylemeye mecal bulamadan elindeki nacağı sallayıp naralar savurarak üstüne atılan Periveş'in önünden bozguna uğramış çeri misali yüz geri etmiş, konağa kendini zor atmıştı. Periveş'in narasıyla Rüstem'in çığlıkları konağın duvarlarında çınlarken konu komşu tüm civar ahali de cumbalarından pencerelerinden sarkmış, Saffet Ağa'nın konağındaki gulgule[1] karşısında gözlerini, kulaklarını dört açmışlardı. Rüstem'i, cariyeler, Çeşmiferah Hanım ve Abdünnebi, esirenin kızının elinden zor almışlardı. Ortalık yatışınca –tıpkı çocukluğundaki o hadisede olduğu gibi– dünya yine Periveş'in başına yıkılıverdi.

Derdini evvela konağa anlatmak kabil olmadı. Rüstem'in rezaletini dile getiren Periveş, önce Çeşmiferah'ın "Konağın beyi değil midir, sen de esiremiz değil misin?" yollu kibar tahkiriyle, sonra da "Seni esircibaşına veririm görürsün!" ikazlı tehditleriyle yüz yüze kaldı. Kızın geçmişindeki günahı, kendi evladı olduğunu gizliden gizliye hep bilen, vicdanı sızlayan Saffet Ağa, her ne kadar oğlu bu sırrı bilmese de, böylesine bir rezilliğe kalkışmasından mülhem ömründe ilk defa müthiş bir gazaba kapıldı. Böylesine bir rezillik yapan oğlu Rüstem'i konağın mahzenine sürükleyip kira beygiri tuttuğunda kullandığı meşin kamçısıyla evire çevire dövdü. Öylesine vuruyordu ki ne yalvarıp duran Rüstem'i ne de kapının oradan feryat eden karısını duyuyordu. Neredeyse öldürecek raddeye gelmişti ki durdu. Rüstem'in alelacele teyzesinin Üsküdar tarafındaki konağına gönderilmesini emretti. Konaktaki cariyelerin ayaküstü şöyle bir merhem sürdüğü Rüstem, sesini çıkarmaksızın apar topar teyzesinin konağına yollandı. Babası öylesine cevr-ü cefayı oğluna layık görmüştü ki, Periveş'i ölümüne kıskanan o kindar cin dahi Rüstem'in belasını yeterince bulduğuna hükmedip dokunmamıştı. Çeşmiferah Hanım, kocasının oğlunu böyle darp etmesinden epey şüphelenmişti. Yıllar öncesinde aklında beliren, "Acaba esireden kendi

1 Gulgule: Gürültü.

mi peydahladı?" şüphesi yeniden zihninde hortladı ancak Gümrük Emini'nin gözü dönmüşlüğünden, öfkesinden öylesine çekinmişti ki hiçbir şey söylemedi. Ona duyduğu hıncı silleler ve hakaretlerle Periveş'ten çıkarmaya başladı. İş kısa sürede "bizim cariye, evladımızı ayarttı"ya dönüp yafta misali kızcağızın üzerine yapıştı. Konağın ağır işleri üzerine yıkılan Abdünnebi de, yorgunluğunun ve esire kızını elde edemeyişinin acısını ona kara çalarak çıkardı. Konağın erzaklarını almaya çıktığında, meraklı ahalinin diğer ayvazlarına, uşaklarına, tanışık olduklarına bire bin katarak Periveş'in olmayan işvelerini, cilvelerini anlattı. "Bey edebini vakarını takındıkta nacak çekip üzerine yürümüş yosma!" diye diye kızın altın adını bakır etti.

"El âlemin ağzı torba değildir ki büzesin" meselince ahalinin dedikoduları ta konağın hareminden işitilir olunca Çeşmiferah Hanım esireyi bir an önce elden çıkarma fikrini Saffet Ağa'nın aklına ince ince işlemeye başladı. Adı çıkmış bu esireyi, evlendirseler dahi konakta biraz daha tutmaları dedikoduları daha da artıracaktı. Hatta belki Saffet Ağa'nın ikbalini çekemeyenlerin, "Cariyesini fuhuş ettirirmiş, ondan elden çıkarmamış!" diyerek ocaklarına incir ağacı dikmeleri dahi kabildi. Bu yüzden Çeşmiferah Hanım, bir akşam ima yollu söylenmelerini bir kenara bırakıp meseleyi kocasına doğrudan açıp korkularını hakikatmiş gibi döke saça adamın yüreğine alenen vesvese salınca, Saffet Ağa, esiresini bir an önce elden çıkarmanın çaresine baktı. Çünkü bir yandan da bu rezaletin deşelenip adının çıkmasından çekiniyordu. Bir yandan Periveş'i elden çıkarmak için çare aranırken diğer yandan da konağın işleri tavsadığından esirenin kızını oda hapisliğinden azat edip yine odun kırıp küfe küfe kütük taşıtmaya, temizliğe, bin türlü ağır işe koşmaya devam ettiler.

Günlerden bir gün, Gümrük Emaneti'ne uğrayıp ahbabı Saffet Ağa'nın acı kahvesini içen Hamallar Kethüdası Kürdîzâde Abuzer Ağa, Saffet Ağa için kurtuluş kapısı oldu. Karagümrüğü'ndeki ve Eminönü'ndeki çoğu hamalı memleketinden, Van

Eyaleti'nden getirip işe sokan, yeniçeri ağalarıyla da namlı zorbalarıyla da arası iyi olduğundan "yedi kıranla barışık" kavlince bu nüfuzlu adam, hanesi de Kadırga taraflarında olduğundan Periveş hakkında çıkarılan dedikodulardan habersizdi. Abuzer Ağa, esircibaşına uğrayıp konağı için huyu güzel, becerikli bir esire almak istediğini söz arasında belirtince, Saffet Ağa esirenin kızından bahsedip kendisine satabileceğini, temiz huyu kadar çalışkanlığının da bulunduğunu, bazen hastalanıp krizi tutsa da iyi bir kızcağız olduğunu söyledi. Hatta hizmetini kendi gözleriyle görmesi için hanesine davet edince, Abuzer Ağa kabul etti. Birlikte hamallar kethüdasının çift çekerli arabasına binip gün akşama varmadan Salma Tomruk'taki konağa geldiler. Bahçeden gelen odun seslerine aşina olan Saffet, meşeden kapıyı yumruklayıp, "Destur, misafirimiz vardır!" diye seslenince Periveş nacağı elinden bırakmadan yüzünü konağın duvarına doğru döndü. Abuzer Ağa bahçeye adım atar atmaz elinde nacakla, hiç yorgun argın gözükmeksizin dikilmekte olan Periveş'i görünce hayli şaşırdı. Konağa geçerlerken Saffet Ağa, esirenin kızına dönerek, "Hanım kızım misafirimle bana bir acı kahve, tezden!" deyiverdi. Periveş, efendisinin bu ani kibarlığına ilk kez mazhar olduğundan bir hayli şüpheye gark olduysa da mahzen kapısına koşturup ocaklığın yolunu tuttu. Efendisinin yanında, onun gibi samur kürk ve işlemeli kaftan giymiş adamı ilk kez görmüştü.

Abuzer Ağa, Saffet Ağa'ya bahçede gördüğü kızı sorduğunda, "Cariyem Periveş'tir!" cevabını alınca şaşırdı. O cüssesiyle nasıl olup da hiç yorulmaksızın ağır işler altına girebildiğini sorunca da Saffet, "Anası cariyemdi, babası ayvazım. İkisi de Kafkas memleketlerinden gelme kölelerimizdi. Onlara çekmiştir, ne yorgunluk bilir ne zorluktan yılar!" diye karşılık verdi. Periveş hayli soğuk ancak annesi misali narin yürüyüşüyle kahveleri getirip gittikten sonra Abuzer Ağa, Saffet Ağa ile anlaştı. Saffet, "sen ahbabımsın, o da kızım yerindedir," diyerek esircibaşıların tabiriyle "ederinden hayli düşük bir fiyata" Periveş'i ona satıverdi.

Esirenin kızı aşağıdan bu sefer kızılcık şerbeti getirdiği esnada bu alışverişi öğreniverdi. Yeni sahibi ile eski sahibi acı kahvelerin üstüne şerbetlerini içip gereken evrakı tanzim ederlerken, Periveş de "sırf üstünde basmayla konağımıza geldi, eski sahipleri bakmamış mı" demesinler diye, kendisine verilen fazladan birkaç yaşmak ve entariden oluşma bohçasını hazır etti. Gün akşama dönerken Periveş çocukluğunun geçtiği o konaktan ve mahalleden ayrılıp, Abuzer Ağa'nın arabası içinde Kadırga'nın yolunu tuttu. Hakkında söylentiler çıkaran bu mahalleden uzaklaştığına içten içe seviniyordu ancak annesinin hatıralarını terk ettiği için de bir nebze müteessir olmuştu. Sevinci biraz da konağı mesken tutan ve kendisini sürekli rahatsız edip duran cinlerden kurtulabileceğini düşünmesinden kaynaklanıyordu. Nitekim aynı zamanda o uğursuz hamamlıktan da uzaklaşmıştı.

Kadırga'da, Sarayiçi Sokak Çeşmesi'ne bakan, geniş bahçesini yüksekçe ve köhne bir bahçe duvarının çevrelediği, beyaz boyalı bir konağa geldiklerinde, Periveş ferahladığını hissetti. Eskinin paşazadelerinin birinden kalma olduğu her halinden belliydi ancak konak da bahçe duvarları misali köhne görünüyordu. Yine alıştığı şekilde ancak kendi muhitinden, dedikodulardan, bahçe kuytularında ve hamamlıkta çöreklenmiş cinlerden uzakta yaşayacağını düşünerek nihayet huzura kavuştuğunu düşündü. Tüm bu kurtuluş hisleri, bahçenin öbür ucunda duvara bitişik vaziyette inşa edilmiş, çökmeye yüz tutmuş, tek göz, tek pencere kulübeyi görene kadar sürdü. Eski bahçıvanlardan birinin eskiden evi olan bu yer, tahta perdeleri çivilenmiş ve kapısına zincir takılmış haliyle şimdi ardiye olarak kullanılıyordu. Periveş, adeta o metruk kulübeyle göz göze gelmiş, bu rastlaşmadan da hiç hoşlanmamıştı. Gözüne öyle tekinsiz görünmüştü ki, bu konakta da kendisine musallat olabilecek cinlerin olup olmadığını düşünerek evhamlandı.

Salma Tomruk'takine göre daha büyük ve geniş olan konağın haremine çıkan Periveş, bahçeye bakan cumbaya tek başına ku-

rulmuş Dürefşan Hanım'ı etekleyerek[1] sağlı sollu ayakta dikilen cariyeler gibi bir köşeye geçip el pençe divan beklemeye başladı. Abuzer Ağa'nın eşinin hemen yan tarafında da yaşı hayli geçkin, siyahi bir bacı kalfa ayakta kıpırdamaksızın heykel misali dikiliyordu. Bu haliyle Periveş'e seneler önce Taşkasap'ta gördüğü Peymanzer Kalfa'yı hatırlattı. Abuzer Ağa, Dürefşan Hanım'a Periveş'ten bahsederken, büyük hanım kızı tepeden tırnağa süzdü. Odun kesme faslını duyunca Dürefşan kaşlarını kaldırarak, "Sen konağınızda hangi işlere koşardın?" diye sordu. Periveş, odun kırma ve taşıma harici çatı bile aktardığını, temizlikten çamaşıra, yemeğe dek nice hizmetini kısaca sıralayınca, Dürefşan Hanım beğendiğini belli ederek hafifçe kafasını salladı ve "İsmin de pek yakışmış. Hüsnigül Kalfa göreceğin işleri söyler, diğerlerine de belli işlerde yardım edersin. Lakin bizim gelenimiz gidenimiz çoktur, kılığını bizim cariyelere benzetesin," dedi. Bu, büyük hanım tarafından da kabul gördüğünün işaretiydi.

Cariyelerin odası, eski konağında olduğu gibi burada da kilerin, ocaklığın ve hamamlığın bulunduğu en alt kattaydı. Ancak hayli ferahtı, zira bahçeye bakan tavana yakın pencereleri vardı. Çıkınını bir köşeye bıraktıktan sonra elini yüzünü yıkaması için hamamlığa götürüldü. Periveş hiçbir bayılma, kâbus hali yaşamadan elini yüzünü öylesine sevinçle yıkadı ki çıkası gelmedi. Cariyelerden biri eşlik ediyordu ona. Çemenzar adlı bu cariye Periveş'ten yaşça büyüktü, diğer cariyeler de çıkarabildiği kadarıyla kendisinden büyüktü. Periveş, Çemenzar'ın verdiği, daha önce görmediği işlemelere sahip koyu yeşil renkte fistanı giyip kenarları işlemeli beyaz bir yemeniyi salma biçiminde başına bağladıktan[2] sonra konağın işlerine koşturmaya başladı.

Periveş eski konağında gördüğü ve onu hiç yormayan ikram tepsilerini tutma, sofra kurup kaldırma gibi hizmetlerin burada

1 Eteklemek: Birinin eteğini saygı göstermek ve selamlamak amacıyla öpmek yahut saygı arz ettiğini belli etmek için öpermiş gibi yapmak.

2 Baş üstünden bağlanan başörtüsü gibi.

daha ağır olduğunu fark etti. Abuzer Ağa, şehrin zenginlerinden zorbalarına birçok kimseyi tanıdığı gibi aynı zamanda Şark'ın hanedanvâri ailelerinden birine mensuptu; ailesinin mühim bir kısmı halen Van Eyaleti'nin bir toprağında dedelerinden kalma beylik sürerlerdi. Kendisi ise çok küçük yaşlarda babasıyla İstanbul'a gelip önce ticarete atılmış, ardından bir dönem yeniçeri yazılmış, sonrasında da Hamallar Kethüdalığı'nı elde etmişti. Bu nedenle Abuzer Ağa'nın akraba yahut aile dostlarından, hısımlarından da pek sık gelip giden, yatıya kalanlar oluyordu. O gün de akşama, geceye varıncaya kadar gelip gidenler eksik olmamış, gümüş sinilerde sofralar kurulmuş, kahveler, lokumlar, şerbetler ve sair ikramlar matbahtan, ocaklıktan sofaya, selamlığa, hareme taşınıp durmuştu. Gece ilerleyince bu sefer döşekler, yataklar, gül esansı kokan çarşaflar serilmiş, ayakyolu için gümüş ibrikler ve peşkirler[1] hazırlanmıştı.

Konak ahalisi odalarına çekildikten sonra cariyeler de bir arada kaldıkları odaya geçip kalan yemeklerden bir kısmını paşa mangalı üzerinde ısıtıp üstüne birer de kahve kaynattılar ki Periveş ömrünce ilk kez böylesine rahatça kahve içebilmişti. Çeşmiferah Hanım eşref saatinde olup da cariyelere müsaade etmedikçe kolay kolay içemezlerdi. Kokusu herkesçe malum olduğundan gizlice pişirip içmek de kabil değildi. Bu konakta ise büyük hanım cariyelere serbestiyet tanımıştı. Periveş, "Büyük hanım merhametli midir?" diye sorduğunda sorumluluk ona verildiğinden kendisini bir nevi gedikli çavuşu addeden Çemenzar şöyle cevapladı: "Bizim Büyük Hanım da bir vakitler beyin esiresi imiş, sonra bey nikâh kıyıvermiş. Tembellik etmezsen eli bol sahiplerdir. Bizim ismimizi hep o seçti. Kendi ismini de ağamızın rahmetli valideleri koymuştu, lakin senin ismini pek sevdi belli ki, olduğu gibi bıraktı!"

Periveş, buradaki cariyelerin bir kısmının annesi gibi Çerkes memleketinden, bir kısmının da Mısır ve Halep gibi uzak mem-

1 Peşkir: Havlu.

leketlerden geldiğini öğrendi. Çemenzar da böyleydi. Annesinin çok küçük yaşta geldiği için hatırlayamadığını söylediği Kafkas diyarını hatırlayıp hatırlamadıklarını sorunca kimsenin ağzını bıçak açmadı. Periveş içten içe bilerek unuttuklarını, hatırlamayı istemedikleri bir şeyler olduğunu sezinledi. Sadece cariyeler arasında en büyüğü görünen, kırklarının başındaki Canfeda konuştu. Koca koca dağların eteklerindeki köyünü hayal meyal hatırladığını, Çerkes lisanı konuşan bazı atlıların köyün deresinde oynayan kızlarla, oğlanlarla birlikte kendisini de kapıp kaçırdığını, başka köylerde gezdirilip ta Kırım'a götürüldüğünü, oradan da Kostantiniyye'ye geldiğini kısa kısa anlattı. Periveş bu şehirde doğup büyüdüğünden onların hissettiği hüznü paylaşamasa da, başka diyarlara savrulmanın acısıyla muazzep olduklarını az çok tahmin edebildi. Yemek yedikleri kap kacakları alelacele yıkayıp döşeklerine serilerek Periveş dâhil deliksiz bir uyku çektiler.

Periveş'in konaktaki ilk günleri hayli huzurlu geçti. Ayılıp bayılmıyor, korkunç kâbuslarla boğuşmuyordu. Bu dinginliğin verdiği şevkle işine dört elle sarılıyor, diğer esirelerin yardımına koşturuyordu. Nacak sallaya sallaya kısacık ömrünü geçirmiş Periveş, tüm bu koşturmaca içerisinde eskisine oranla daha sık yoruluyordu ancak huzuru yerindeydi. Onun böyle her işe yetişebilmesi konak ahalisinin de dikkatini çekmişti. Bilhassa Abuzer Ağa, böylesine becerikli ve yaşı genç bir esireyi, sahibinin kolayca elden çıkarabilmesine şaşırmaktaydı. Gümrük Emaneti'ne gideceği bir gün Salma Tomruk mahallesine uğrayıp Kefevi Camisi'nin imamını buldu. Saffet Ağa'nın konağını ve esiresi Periveş'i sorduğunda mahallede kıza atfedilen bayılmalı, gece çığlık çığlığa uyanmalı "cinlenme" söylencelerini, üstüne Saffet'in oğlu Rüstem dâhil mahallenin gençlerini baştan çıkarmaya çalışmasını, başka rezil dedikoduları, sık sık "Günahı diyenin boynuna!" ikazlarıyla bölünen fısıltılarla öğrendi. Gümrük Emaneti'ne geçtiği zaman ahbabı Saffet Ağa'ya hiçbir şey belli etmeden havadan sudan bahsederken Saffet'in gergin hali, iki kere "Esireden yana

şikâyetin mi vardır?" diye sorması bu söylenceleri haklı çıkarıyor gibiydi. Ancak beri yandan Periveş'te öyle gözle görülür bir kusur, davranış bozukluğu yoktu. Diğer cariyelerle de kısa sürede kaynaşmıştı, kendi işi haricinde onların da işine koşturuyordu, hiç konuştuğunu görmemişti. Bu esireye eski mahallesinde neden böyle kara çalındığını, sahiplerinin de neden ederinin altında elden çıkardığını anlayamadı. Eşi dahi kendisini hayli beğenmişti, "Gözüm tutuyor!" demişti konaktaki hal ve davranışlarını soran Abuzer Ağa'ya. En son bu şüphesinden Saffet Ağa'ya bahsedince, o da yemin verdirip kendisine yıllardır sakladığı sırrını faş etmişti: "Periveş aslında benim evladımdır. Ancak bizim hanım hazzetmez diye bir türlü diyemedim. Yıllarca her işimize koştu. Sen onu satın alarak hem kapı oldun hem de beni büyük sıkıntıdan kurtardın!"

İkinci haftasını devirirken Periveş'in marazını tüm konak ahalisi öğrenecekti. Yine hayli misafir ağırlanan bir gecenin akabinde, elleri ayakları ağrırcasına yorulan Periveş, yemek dahi yemeksizin kendinden geçip döşeğinin üzerinde uyuyup kaldı. Gecenin ilerleyen saatlerinde üşüdüğünü fark edip üstünü örtmek istedi ama yarı uyur yarı uyanık vaziyette serilip kaldığı döşekten kalkamadı. Gözlerini hafif aralayıp da odanın karanlığını loş bir fener yanıyormuşçasına görebildiğini anlayınca eski kâbuslarını hatırladı. Kaldığı odanın taş duvarlarına göz gezdirip de sarkan paslı zincirleri, yosunları, boş sandukaları ve duvara dayalı isimsiz mezar taşlarını görünce yine o aşinası olduğu dehşetin başladığını fark etti. Cariyelere seslenmek için kafasını çevirdiğinde, döşeklerin üzerine uzanmış, pencereden vuran acayip ay ışığı altında sarı sarı ışıldayan iskeletleri gördü. Hançeresini yırtarcasına bağırıp çırpınsa da kımıldamaya güç bulamadı. Bir süre sonra konağın diğer odalarından gelen hışır hışır sürtünme sesleri ve fısıldamalar Periveş'i bambaşka bir korkuya sevk etti. Sanki yüzlerce, belki binlerce yılan konağın odalarında tek vücut olarak hareket edermişçesine dolaşıyorlardı. İnsana tiksintiyle karışık

bir ürperti veren bu seslere, bir de bebek mızıldanmalarını andıran birtakım konuşmalar, homurdanmalar eşlik ediyordu. Sesleri bebek gibi ama büyük bir insanmışçasına konuşan, söylenen onlarca mahlûkun sadece tıslamayla karışık fısıltılarını duymak bile Periveş için dayanılmazdı.

Odanın kapısı kulak tırmalayan bir gıcırtıyla ağır ağır ardına kadar açılınca, yeni bir dehşet faslı başladı. Pulları aydınlığın aksine karanlık yayan kör kandillerin ışığında pulları tehditkârâne parıldayan renk renk yılanlar, kıvrıla büküle kapıdan içeriye akmaya başladı. Kangallarının arasında görünen çehreleri insan yüzünü andıran, küçük kızıl gözlü, çatal dilli, bebek gibi mızıldanıp yetişkinmişçesine homurdanan cinler âleminin yılanları, "Analığımız buradadır! Haydi, babamıza götürelim! Haydi, atamız Azim İfrit'e taşıyalım!" diyerek Periveş'in üzerine üşüşüverdi. Genç kız, ayaklarına, ellerine sürünen, sırtına doluşup bedenini havaya kaldıran yüzlerce yılanın pullarının soğukluğunu ayan beyan hissediyordu. Boğazından hançeresini yırtarcasına çığlıklar yükselirken sayısız yılan tarafından odadan sürüklenip götürülmesine mâni olamadı. Abuzer Ağa'nın konağının cinler âlemindeki aksi, eski konaklarından daha korkunçtu. Karanlık yayan kandiller, yosun tutmuş küf desenli duvarlar, çarpık kapı ve pencere tahtaları burada da vardı ancak en kuytu karanlıklar içinde Periveş'i adım adım takip eden sarı sarı parıldayan koca gözler de vardı, kedi gözleri gibiydi ama insan boyunda görünüyorlardı. Kuytuların içinden yükselen fısıltılar, kendisini sürükleyip götüren cinni yılanların sürtünme seslerine, tıslamalarına, mızıldanmalarına karışıyordu. Merdivenleri dahi uçarcasına aştıktan sonra konak kapılarına vardıklarında, duvarların içinden peyda olan yanmış ve iskeletleşmiş yüzlerce elin kanatlara asılarak açtığını seyreden Periveş, bahçeye sürüklendiğinde, cinler âleminin dışarıdaki izdüşümünü ilk kez bu kadar yakından gördü. Hava loş bir aydınlığa bürünmüştü, onların gündüz vaktiydi ama geceyi yaşıyordu. Mislini görmediği renklerle parıldayan koca koca

yıldızlar, onun daha önce görmediği şekillerde gökyüzüne sıralanmıştı. Bahçede mezarlık servilerinden, incir ve ceviz ağaçlarından, çalı olarak da kocakarı saçlarını andıran dikenli otlardan gayrısı bitmemişti. Üzerlerinde kan lekeleri fark edilen bahçe duvarlarının ötesinde temelleri gökte, çatıları yerde cin evlerini, tersine inşa edilmiş minareleri, hamamları, sarayları görünce, cinler ahalisinden gulyabanilerin, ifritlerin azametli cüsseleriyle salınıp geçtiklerinde boylarının konaklara, evlere ermesini fark edince şaşkınlıktan korkusunu unuttu. Lağım kokularına karışan baskın kükürt kokusu midesini kaldırırken duvarların ötesinden gelen çığlıklar, bağrışmalar, şenlik sesleri yüzünden kulaklarını elleriyle koparası geliyordu.

Periveş bahçenin öbür ucundaki derme çatma kulübeye sürüklendiğini göz ucuyla fark edince yeniden çırpınıp bağırmaya başladı ancak cinni yılanlar bırakmıyordu. Bahçe duvarlarının ötesinden dönüp dönüp bu hali seyreden ifritlerin alevli, gulyabanilerin kuyu dibi gibi simsiyah koca koca gözleri nazarında, cinler âleminde de aynı insanlar âlemindeki şekliyle kalmış müştemilata götürülürken o tuhaf yapıdan niye korktuğunu anladı. Cinlerin uğrağı haline gelmiş bu müştemilat kendi âleminde de cinler âleminde de birdi. Kulübenin çarpık kapısı ardına kadar bir hamlede gacır gucur açılıp Periveş cinni yılanların gövdesi üstünde içeri taşınırken, buranın içinin bir konak kadar geniş ve yüksek tavanlı olduğunu gördü. Loşluk saçan kandillerle aydınlanan bu yer "cinler âleminde her şey terstir" kavlince, bu âlemde konaktı, konak ise müştemilattı. Bu uğursuz konağın duvarlarında zincire vurulmuş insanların, peri kızlarının, hatta denizkızlarının kuru kadavraya dönmüş cesetlerini gördüğünde kimin ne olduğunu anlıyor, sanki hayatta oldukları zamandaki asıl hallerini dahi biliyordu.

Geniş salonun tam ortasına bırakılan Periveş, kendisini taşıyan mahlûkların çıt ses çıkarmadan geldikleri gibi gittiğini fark edince bir an için rahatladı ama Azim İfrit'in burada olduğunu,

varlığını içten içe hissediyordu, cinni yılanlar ismini mırıldanmasa dahi bunu anlardı. Nitekim yattığı yerden doğrulup etrafına bakındığında, salonun bir köşesinde yine o bakır sini ardında oturmuş, kefenlerle örtünmüş üç kadın cini sallanıp mırıldanır vaziyette gördü. Ortadaki uzunca boylu cinniyenin[1] ağzındaki bağlar kesikti. Yine önceki kâbuslarında duyduğu kelimeleri tekrarlıyordu: "Behiye... Mezar... Galata... Kule... Hançer..." Periveş bu hırıltılı kelimeleri dinlerken, tavan tarafından gelip duvarları titretecek denli şiddetli bir tıslamayla korka korka kafasını havaya kaldırdı. Hayli kocaman, masal ejderleri kadar büyük bir kara yılan kıvrıla kıvrıla tavandan aşağıya iniyor, duvardan sürünerek geçtiği yerlerdeki kadavraların, iskeletlerin kemik çıtırtıları işitiliyordu. Bir insan boyundaki çatal dili sağa sola savruluyor, ateş kızılı gözleri adeta alev alev yanıyordu.

Periveş korkusundan ne kıpırdayabildi ne de çığlık atabildi. Gözlerini yılandan ayırmayarak hafif hafif gerisin geri sürünmek istese de yapamıyor, uzuvlarına söz geçiremiyordu. Kara yılan yanına ulaştığı zaman bir dumanmışçasına şeklini yitirerek yavaş yavaş Azim İfrit'e, hep kâbuslarında gördüğü o cine dönüştü. Kirli pençeleriyle sarıp sarmalayıp upuzun kollarıyla kükürt kokulu bedenine bastırdığı Periveş'in kulağına sürekli aynı sözcükleri fısıldıyordu: "Seni nikâhıma aldım ta hamamda ilk gördüğümde! Bir gün tamamen âlemimde kalacaksın, şu üçünün yanında sen de oturacaksın! Buradakiler gibi zincire vurulup çürütmeyeceğim! Benimle yaşayacaksın! Benimle olacaksın! Benimle!" Bu korkunç sesi dinleye dinleye o karanlık rüya içerisinde bayılıp kaldı.

Ertesi gün ahali, Periveş'i yattığı döşeğinde bulamayınca tüm odalara baktı. Kaçıp gitti mi diye düşünürken, Abuzer Ağa'nın daima kapıda bekleyen bahçıvanının seslenmesiyle bahçeye koşturdular. Periveş, bahçenin ucundaki metruk kulübenin tam ortasında yere uzanmış baygın yatıyordu. Uyurgezer halde buraya

1 Cinniye: Kadın cin.

geldiği muhakkaktı ama bir acayip esrarla karşı karşıyalardı. Ardiyenin kapısı ardına kadar açılmıştı, üzerindeki paslı zincirler bütünüyle yerdeydi. Kızın elinde en ufak bir kir, pas lekesi yokken bunu nasıl yapabilmişti hiçbiri anlam veremedi.

Döşeğine geri taşıdıkları genç kızı nane yağıyla ayıltıp kendine getirdiklerinde Periveş hiçbir şey hatırlamadığını söyledi. Eskiden kaldığı konakta da böyle şeyler yaşadığını yarım ağız dillendirip, işle meşgul olunca kendisini daha iyi hissettiğini söyleyerek vazifelerini sürdürdü. Lakin cariyelerin gözü artık hep Periveş'in üzerindeydi.

Periveş her kâbusta, her adımda cinler âlemine biraz daha yaklaşıp tamamen gayba karışacağının farkındaydı. Nitekim eskiden gördüğü o hakiki kâbuslar faslını Abuzer Ağa'nın konağında daha şedit yaşadı. Genç cariye ya uyurgezer vaziyette bahçenin farklı farklı yerlerinde, hamamlıkta saçı başı dağınık vaziyette bulunuyor yahut olduğu yerde aniden uyanıp bağırıp ağlamaya başlıyordu. Bu uyurgezerlik hallerinden birindeyken gördüğü kâbusta, onu konakta kara suretler kovalayınca Periveş kaçıyor, ayak bastığı bahçenin gözünde alabildiğine büyük bir ormana dönüştüğünü görüyordu. Ormanda kara gölge suretindeki mahlûklardan kaçarken can havliyle ardiyeye sığınıyor, orada da Azim İfrit'in kollarına düşüyordu. O sefer biri ayıltmadan kendi kendine uyanıvermişti. Bahçenin ortasındaydı, yine tepeden tırnağa üstüne sinen kükürt kokusu burnuna çarpıyor, yüreğine çöreklenmiş kurşundan ağır sıkıntıyı rüya olmasına rağmen taşımaya devam ediyordu. "Behiye... Mezar... Galata... Kule... Hançer..." sözleri kulaklarında çınlıyordu, bir de Azim İfrit'in "Benimsin" sözü. Artık gördüklerinin rüya değil cinler âlemine geçişleri olduğuna iyice kanaat getirmişti. O korkunç cinin söylediği gibi bir gün ebediyen orada kalacak, hiç var olmamışçasına izi nişanı Dersaadet'ten silinip gidecekti.

Abuzer Ağa, cariyesinin bu vaziyeti karşısında başka türlü düşünüyordu. "Bir insanın ne kıratta olduğunu anlamak istersen

dostuna değil düşmanına soracaksın," diyerek Karagümrük'te, Salma Tomruk'ta mahalle imamına yaptığı tahkikat sırasında, Periveş hakkındaki söylenceleri dinlediğinden, "Gizli oynaşı vardır diyorlardı, günahı boynuna başka başka yerlerde uyanıp saç baş dağınık olması bundan olmasın?" şüphesiyle boğuşmaktaydı. Periveş hakkındaki "cinlere karışmış", "cinli cariye" sözleri konağının civarında söylenip hanımına ve kendisinin kulağına da gelmeye başladıkça, ahalinin söylenmesinin ve hasımlarının da aleyhine kullanabileceği şayiaların önünü alacak bir çare üzerine kafa yordu. O böyle derdine deva ararken, bir gün konak ahalisi dehşetli bir olaya tanıklık etti. Yine bolca misafir ağırlanan bir geceni akabinde Periveş erkenden döşeğine serilip yatmış, cariyeler de o günlük mutfakta taam etmişlerdi. Kahve ve söyleşme faslı biraz uzadığından odalarına hayli geç bir vakitte döndükleri esnada, genç cariyenin boşluğa uzanmış vaziyette havada süzülerek odadan çıktığını görünce kızılca kıyamet kopmuştu. Cariyelerden biri düşüp bayılmış, diğerleri ağlaşıp feryat ederek kaçışırken Çemenzar ile Canfeda ne yapacaklarını bilmeksizin kızı tutmaya çalışmışlardı. Onlar Periveş'i bir uçtan yakalayınca sanki görünmez eller de diğer taraftan asılıp cariyeyi havada sürüklemeyi sürdürünce Çemenzer bağıra çağıra "Ayet-el Kürsi" okumuş, o anda Periveş yere düşüp kendine gelmişti. Periveş, Çemenzar ile Canfeda'nın kollarında ne olduğunu anlamaksızın ağlayıp dururken cariyelerin bağırtısına konak ayağa kalkmış, Abuzer Ağa ile Büyük Hanım ta aşağıya kadar inmişlerdi. Bayılan cariyeyi de ayılttıktan sonra neler olduğunu sorup da hepsi bir ağızdan Periveş'i havada süzülürken gördüklerini söyleyince Abuzer Ağa daha büyük bir gaileyle karşı karşıya olduklarını anladı.

Ona kalsa azat edip sahibine gönderirdi ancak eşi Düreşşan Hanım cariyesine merhamet ediyordu. Kocasından kızın bir cinciye gösterilip okutulmasını ısrarla istemişti. Abuzer Ağa böylesine uğraşıp masraf etmek istemediğinden sağı solu yarım ağız yoklamış, Cankurtaran tarafında Zincirli Molla adında bir

cincinin namını duymuştu. Gerçi sağlam ayakkabı değildi ama birçok semtten geleni gideni boldu. Nitekim kendisinden bahseden ahbabı, "Küçükken bunu cinler kaçırıp geri getirmiş, üç gün semtinde kimseler bulamamış. Bulunduğunda da daha o yaştan itibaren böyle cindarlık etmeye başlamış. Sık sık babası tutar, zincirle zaptederler, namı da oradan gelir. Lakin sağlam ayakkabı değildir diyen de var. Bir ara Ayasofya medreselerine kapulanmaya niyetlenmiş de hademesi bilmemkim efendi süpürgeyle meydan dayağı atıp kovalamış rezili, suhtelere kanca atmaya kalkar gulampareymiş güya, günahı diyenin boynuna vallahi," demişti. Cankurtaranlı Zincirli Molla, Abuzer Ağa'yı ismen bilip nüfuzundan ötürü saysa da, işinin esnaflık tarafıyla daha çok iştigal ettiğinden Periveş'i gelişigüzel okuyup bir de muska yazmıştı ancak kâr etmemişti.

Abuzer Ağa, karısına Periveş'i azat edip eski konağına geri göndermek istediğini söyleyince, Dürefşan Hanım böyle olursa cariyenin sahipsiz kalabileceğini, en azından biriyle evlendirip öyle azat edip edemeyeceklerini sormuştu. Abuzer Ağa'nın kararı katiydi: "Hem güzel hem beceriklidir. Lakin fukara cinlenmiş. Bizim cariyelerin gördüğüne inanmasam bir oynaşı vardır, adını cinliye çıkarıp yosmalığını gizler diyeceğim neredeyse. Biz bununla başa çıkamayız, zaptedemeyiz. Kızın esireliği de ayrı mesele. Meğerse Saffet Ağa'nın cariyesinden olma kızı değil miymiş? Ortada alıp satma var, bir ortaya çıksa hem onlara hem bize rezalet, bin türlü şey söylerler, teneke çalarlar arkamızdan maazallah! Satmaya kalksak başkasına, adı çıkmış cinli esireyi kim alsın? Sudan'dan, Mısır'dan, Garp Ocakları'ndan gelme zenci halayıkların godiyaları, mayangaları gibi babası tutsa, fal baksa yine bir ederi var. Bayılıp duran, evden kaçıp kaçıp bahçelerde baygın bulunan, semtinde adı herkesin dilinde, üstüne ayvazlar misali en ağır işlere koşturan, nazeninlikten uzak cariyeyi kim ne yapsın?" Dürefşan Hanım ilk başta Abuzer'in kararına karşı çıktı. O devirde daha isim sahibi muteber kişiler olduğunu, bir

de onlara götürebileceğini, mesela Fatih tarafındaki Ejder Tekkesi'nin postnişini Ejder Baba namıyla tanınmış Mehmed Sıdkî Efendi'ye görünse belki deva bulabileceğini söyledi. O devrin İstanbul'unda hanımını cinlerden İbrik Kalfa'nın kaçırdığı bir adamın derdine deva olduğu herkesçe anlatılıyordu.

Onların sofada böyle baş başa tartıştığını merdivenlerin sahanlığından gizli gizli dinleyen Periveş, her ne kadar dışarıdan korksa da bu insanlara sıkıntı vermeye hakkı olmadığına kaniydi. Müsaade isteyip efendilerinin huzuruna çıktıktan sonra lafı fazla dolandırmadı: "Ben size fazlasıyla hizmet ettim. Hizmetim karşılığı azat ederseniz semtinize dahi uğramam yoluma giderim," deyiverdi. Böyle deyince Abuzer Ağa da, hanımı da başkaca bir söz demedi. Azatnamesini oracıkta hazırlayıp bir muşambaya sararak muska misali boynuna astılar. Periveş de hem efendilerinin hem de kendinden büyük cariyelerin, halayıklarını ellerini öpüp, bohçasını toplayıp, eski kılığına bürünüp konaktan ayrıldı.

Kendisini yeniden çocukluğunun geçtiği konağın önünde bulan Periveş, Abuzer Ağa'nın görevlendirdiği arabacının uzaklaşmasıyla iyice yalnız kaldığını düşünmeye başladı. Kapıyı çaldığında kendisini eski yoldaşı cariyeler karşıladı, ki onu geçen kısa sürede özlemişlerdi. Ancak Çeşmiferah Hanım hayli soğuk karşılamıştı. Başına gelenleri öğrenince, "Adın orada da çıkmış demek! Azatnameni verip kapının önüne koymuşlarsa seni, burada da bir işin yoktur!" diyerek huzurundan kovdu. Periveş kendisini tekrar sokakta bulduğunda tamamen sahipsizdi. Nereye gideceğini bilmiyordu zira ilk defa hürdü ve kimsesiz kalmıştı. Acaba o kâbuslarındaki kadın cinin söylediği gibi Galata'ya, Kule tarafına mı gitmeliydi? Evlerinin çatısını aktarırken uzaktan görmüştü, nerede olduğunu biliyordu. Ancak orası hakkında öyle acayip ve korkulu rivayetler duymuştu ki bunu yapası gelmedi. Derken aklına yıllar önce çocukluğunda Taşkasap'taki köşküne gittikleri o siyahi kadını hatırladı. Kendisine merhamet göstermişti. Şayet hayattaysa belki ona da bir sığınak bulabilirdi. Ne bulacağından

emin olmayan müteredditadımlarla yürüye yürüye konağı terk edip eski sokağına, Sena yokuşuna şöyle bir baktı. Burada birçok insan tanıdığıydı ancak hayatının mahvına da biraz onlar sebep olmuşlardı. Cumbalardaki kafeslerin ardından gizli gizli kendisini seyrettiklerinin, yeni dedikodularını çevirdiklerinin farkındaydı. Arkasını dönüp gitmeden önce Sena yokuşuna, "Sizin de adınız çıksın!" diye beddua etti. Kendisi göremese de, ettiği beddуayı işitenler toprak olsa da takriben yetmiş, seksen küsur sene sonrasında, kendi ismi nasıl şayialara karıştıysa Sena Sokağı'nın da adı çıkacak, bir müddet külhanilerin naraları ve türlü işret patırtılarıyla anılacaktı.

Periveş aheste aheste ancak yine hep alıştığı şekilde hafif de külhani yürürken, peşine semtinden iki kopuğun takıldığını fark etmedi. Onun böyle müteredditadımlar atması, ardındaki iki kopuk için fazlasıyla davetkâr gelmişti. Birbirlerine eski esireyi gösterip, "Bu, bir cariyenin hakkından gelemeyen Rüstem salozunun kölelerinden Periveş değil mi?" diyerek kızcağızın peşine takılmışlardı. Neler olup bittiğini bilmeseler de, peşindeki cariyenin bir şekilde kovulduğunu ve artık sokaklara ait olduğunu ya yürüyüşünden ya gözlerindeki kederden çıkarsamışlardı. Saçak altlarından, duldalardan koşa yürüye Periveş'i hayli uzaktan takibi sürdürdüler...

4. Sokaklar, Kopuklar, Külhaniler

(1798/1212)

Ardındaki kopuklardan habersiz Taşkasap semtinin yolunu tutan Periveş, bilhassa Etmeydanı tarafından geçerken bazı yeniçerilerin ve yeniçeri geçinir taslakçıların, külhanilerin, hatta kahvehanelerde pinekler ahaliden kimselerin bakışlarını görmemeye çalışıyordu. Gece cinlerin derdiyle, gündüz insanların derdiyle uğraşmaktan bitap düşmüş olsa da, iflahının kesilip kendisini koyuverdiği an harcanacağının farkındaydı. Sokakta dehşet saçan yeniçeri zorbalarının babası bildiği Ayvaz Affan'ın ölümü sebebiyle şöyle böyle öğrenebildiği marifetlerini, Abuzer Ağa'nın konağında daha tafsilatıyla duymuştu. Bazen konağına fedaileriyle konuk gelen, göğsü, kolları ve baldırları nişan dövmeli, kalafat da giyseler, üsküf de giyseler daima yana yatıran, kanlı gözleri ve bellerindeki hançerlerinden katillikleri iki günlük yoldan fark edilir makulesinden kimselerdi. Bu yüzden bir zorba pençesine düşmemek için başını yerden kaldırmadan hızlı hızlı yürüyordu. Fakat bir yandan da ta içinden bir fısıltı, kendi sesi addettiği ancak alenen bambaşka bir ağız sanki topuklarıyla sokağı döve döve yürümesini emrediyordu.

Sokakta bohçaları ve esireleriyle birlikte acele adımlarla misafirliğe giden kadınlar, koşturan çocuklar, tablalarıyla dolaşan seyyar satıcılar arasından geçtikçe kendini güvende hissediyordu ama yine de ona sokak yosması nazarıyla baktıklarını içten

içe fark ediyordu. Kendi mahallesinde bile yabancıyken, bu semtlerde tamamen sudan çıkmış balıktı. Ne kadar kendinden emin yürümeye gayret etse de, duruşundan, tavrından sokaklara düşmüş bir azatlı, kimsesiz bir köle eskisi olduğu anlaşılıyordu. Başına "felek tabancası" biçimli bağlanmış kundak yemenisiyle, alnına ve şakaklarına dökülen kâkülleriyle, işlemeli şalvarı, yarım pabuçları, külhani sarılmış kuşağı ve sırtındaki camadanla, yeniçeri taslakçılarıyla düşüp kalkan, Balat canibindeki çamaşırhanelerin kadınlarını andırdığından bazı yeniçeriler, "Bu hâl, kılık nedir kadın?" diye yolunu kesmek istiyor ancak "Böyle elini kolunu sallayarak dolaşabilmesine bakılırsa bu hatun baltalıdır, postu deldirmeyelim ayakdaş!" diye ikaz eden yoldaşlarının tavsiyesiyle vazgeçiyordu. Bu vaziyeti Periveş yolda birkaç kere yaşamıştı. Abuzer Ağa'nın konağında cariyeler konuşurken, bazı yeniçeri zorbaları gönül düşürdükleri mahbup ve mahbubelere[1] orta nişanlarının nakşedildiği peşkir, yağlık, mendil, yelpazeler verdikleri, bunu görünür yerde taşıyan bıçkın oğlan ve kadınlara kimsenin ilişemediğini, nişana el uzatan başka bir yeniçeri olsa dahi muhakkak kan dökmeli, can almalı kavgalara girdiklerini duymuştu. Periveş görünürde nişan taşımıyordu ama kadın başına o devirde sokaklarda yürümesini ancak bıyığını balta kesmez bir zorbanın kudretine dayandırıp ilişmiyorlardı.

Yalnızca Periveş'i uzaktan takip eden iki kopuk bu şüpheden azadeydi. Onlar Saffet Ağa'ların adı çıkmış esire kızını ta çocukluklarından biliyorlardı. Fakat hayatları mahalle çocuklarından bambaşka bir mecrada geçtiğinden sadece uzaktan uzağa aşinalardı. Aileleri yangın yerlerinde dağılmış, kendilerini sokakta bulmuş bu çocukların asıl isimlerini kendileri dahi bilmezdi, büyükleri taslakçılardan, kopuklardan ve sokaklardaki diğer isim sahiplerinden gördükleri şekilde namlarıyla çağrılırlar, böyle tanınırlardı. Kılığı daha hırpani ve boylu poslu olana "Sine Bülbülü", ondan biraz daha kısa, kara kuru olana da "Salma Tomruklu

1 Mahbup: Sevilen erkek, sevgili. Mahbube: Sevilen kadın, sevgili.

Saksağan" derlerdi. Salma Tomruk taraflarında bir yangın yerinde eğleşirlerken, Galata taraflarındaki yeniçeri kolluklarından Otuz Birin dayılarından[1] "horoz ölür gözü çöplükte kalır" kavlinden bir zorba görüp yatağan zoruyla ikisini kolu kanadı altına alıp bıçkını yapmıştı. İkisinden en meftun olduğuna da "Sine Bülbülü" adını bizzat takmıştı. Sine Bülbülü ile Saksağan, kuyruklarına külhanda yatık kalkar ipsiz sapsızlardan üç de yoldaş peyda edip bıçkınlık yolunda kâh sokak ortasında rezalet çıkararak, kâh bıçak çekerek günlerini gün etmişlerdi. "Baltalı oğlanlar" olduklarından ırz ehli yeniçeriler bir yana esnaf dahi Galata'ya dadanan bu hezele güruhuna ses edememişti. Ne zamanki kapılandıkları zorba, Galata Kulesi'nin dibinde bir işret esnasında laf dalaşına girdiği bir başka zorbanın çifte kuburlarını çakmasıyla[2] can teslim etmiş, o andan sonra Sine Bülbülü ile Saksağan'ın saltanatları sona ermişti. "Öküz öldü, ortaklık bozuldu" hesabı bu iki bıçkını en önce Otuz Birin külhani meşrep yeniçerileri, onların taslakçıları Galata'dan kovmuş, iki refik el mecbur Salma Tomruk ve havalisinin yangın yerlerine, hamam ve ev harabelerine geri dönmüştü.

İkisi de şabb-ı emred delikanlılardı ancak yeniçeri zorbalarla, taslakçı külhanilerle düşüp kalktıklarından tabiatları da onlara benzemeye başlamıştı. Şehirde zorba aguşuna çekilip önce ağasının namına dayanarak, bir köşeye atıldıktan sonra da bıçak hakkıyla yaşamaya alıştıklarından bıçkın taifesine karışan sayısız delikanlı, çocuk vardı ki bu baldırı çıplak bekârlar azıcık dişliler ise bekâr odalarında, yeniçeri ortalarının, zorbalarının çetelerinin adamı olarak kapu bulabilirlerdi. Periveş'i takip etmekte olan iki delikanlının şansları bunlar kadar yaver gitmemiş, kısmetleri tez

1 Dayı: Gedikli yeniçeri. Önceleri yeniçerilerin ileri gelenlerine, gedikli yeniçerilere "dayı" denilirken onlara özenen taslakçılara, yeniçeri zorbası geçinenlere hakaret amaçlı "kabası" anlamında "kabadayı" denilmiştir. Yeniçerilik sonrasında bu kelime "babayiğit, gözü korkmaz, delikanlı" anlamında kullanılmaya başlamıştır.

2 Çifte kuburları çakmak: "İki adet piştovu ateşlemek" anlamında.

kesilmişti. Esirenin kızını görünce, bilhassa Sine Bülbülü'nün deyim yerindeyse iştahı kabarmış, "Böyle altın kafes ardında büyümüş yeryüzü meleğin vasılı her yiğide müyesser olmaz imanım!" diyerek peşine takılmışlardı.

Periveş az çok hatırladığı Taşkasap havalisine gelince yoldan denk geldiği çocuklara sora sora Kara Nohut Mescidi'ni bulduğunda, karşısındaki köşkü de görür görmez hatırladı. Çocukluğundan anımsadığına oranla bahçeyi ve köşkü biraz ufak bulmuştu, nitekim birkaç adımda kapıya vardı. Tam yumruğunu kaldırdığı esnada bahçenin bir ucundan, "Savuş more savuş! İstemez ne bohçaci ne falci!" diye bir gümbürtü koptu. O tarafa baktığında sakallı, eli tırmıklı, başındaki beyaz keçeden keleşa ve ağzından Arnavut olduğu anlaşılan bir adamla göz göze geldi. Köşkün ayvazı veya bahçıvanlık etmesi için parayla tutulmuş bostancılardan biri olabileceğini düşündü Periveş. "Peymanzer Hanım'ı görmek için geldim. Peymanzer Bacı Kalfa..." diye kekeledi. Adam duraksamaksızın yanına kadar gelip kaşlarını çattı: "Peymanzer? Yoktur more burada o isimde biri? Sen kimi sorarsın?" Tam bu esnada cumbadan bir ses işitildi: "Hu! Şekip kimdir gelen, kimle konuşuyorsun?" Periveş cumbadaki kafese baktığında başına işlemeli sarı yazma örtmüş, kırklarında olduğunu tahmin ettiği bir kadın gördü. Bostancı, kızı işaret edip, "Benzer kılıgi bohçaciya ya falcıya. Kovarım şimdi hanımım!" diye gürledi. Periveş çaresizliğin getirdiği endişeyle cumbaya seslendi: "İsmim Periveş'tir. Salma Tomruk eşrafından bir hanımın azatlı kölelerindenim. Peymanzer Bacı Kalfa'yı ziyaret etmiştik bu köşkte seneler önce. Kendisi burada mıdır?" Bostancının bakışlarındaki şehvani parıltı gözünden kaçmadı. Adam, "Bu genç yaşta böyle eli ayağı tutar köleyi kim, niye azat etsin? Vardır elbet sende bir iş!" der gibi bakıyordu. Kafesteki kadın düşünüyor gibi bir an sustu, çok bekletmeden de cevapladı: "Ben görmedim ama komşulardan duydum. Bu köşkte bizden evvel bir bacı kalfa, saraylı halayıklardan bir hanım otururmuş. Seneler evvel vefat

etmiş. Beyim bezirgândandır, Acem Abdülgani Ağa. Bu köşkü aldığında boştu. O bacı kalfanın kendi yaşına yakın bir de hizmetkârı varmış ama öldükten sonra eşyalarını satıp savıp kaybolup gitmiş."

"Olup olacağı buydu!" diye düşündü Periveş. Tutunabileceği yegâne dal da kırılmıştı. Peymanzer Kalfa yaşasa belki kendisini kabul etmeme ihtimali de vardı, sadece çocukluğunda gördüğü bir şefkati yanlış şekilde değerlendiriyor olabilirdi ancak öyle veya böyle umuttu. Şimdi bohçasıyla bu koca şehirde yapayalnızdı, gidebileceği hiçbir yer yoktu. Tek kelime etmeksizin köşkün bahçesinden çıkıp sokaklara karıştı. Dalgın haliyle bir-iki kez araba, fayton altında kalmaktan son anda kurtuldu. Her kurtuluşunda da inceden pişmanlık duyup, "Ölüp gitsem kurtulurdum en azından!" diye kendi kendine söylene söylene amaçsızca yürüdü. Sokakları, evleri, çeşme ve türbeleri, camileri, köşkleri, konakları, sarayları, bahçeleri geride bıraka bıraka yürürken ne arkasındaki hayli yaklaşmış olan Sine Bülbülü ile Saksağan'ın ne de bağların, bostanların ortasında yarı yıkık bir hamam ile birkaç tek göz kulübe haricinde hiçbir şeyin olmadığı tenha bir mıntıkaya geldiğinin farkındaydı. Hava kararmaya başlamış, insan gürültüleri yerini köpek havlamalarına bırakmıştı.

Tam aheste yürüdüğü sırada Sine Bülbülü'nün kolundan tutup yakalamasıyla duraksadı. Külhaniyle göz göze geldiğinde, delikanlının ifadesiz çehresindeki ve donuk bakışlarına karşın sapasağlam kavrayışındaki, hatta soluk alıp verişindeki manayı çoktan çıkarmıştı. Saksağan da tam atılıp bir iki adım atmışken duraksayıvermişti ancak kızın bakışlarından mı, yoksa Sine Bülbülü'nün ne yapacağı kestirilemez soğuk bakışlarından mı çekinmişti meçhuldü. Periveş'in ruhunun bir tarafında vahşi bir çağıltı kolunu çekip kurtarmasını haykırıyordu, diğer tarafında ise o yaşa kadar mislini yaşamadığı bambaşka bir his peyda olmuştu. Periveş daha önce diğer cariyelerden duyduğu, "sevda" dedikleri gailenin o anda, kolunu parçalayacakmış gibi tutan bu kopukla

bakışları kesişir kesişmez başına geldiğini anlamıştı. Ruhundaki acayip çağıltı ile bu tatlı his birleşiverince bu sefer Periveş kolunu sertçe çekip kurtararak delikanlının kolunu kapıp sıkmaya başladı. Ardından yakınında duran Saksağan'ın kuşağındaki kör bıçağa hızla uzanıp çekerek Sine Bülbülü'nün gırtlağına dayayıverdi. İkisinin de o an dünyada birbirlerinin soluk seslerinden gayrı sese kulakları tıkanmış, külhanilere has sözsüz, bakışlar ve hislerle cereyan eden bir dil peyda olmuştu aralarında. Periveş kendisinde bu cesareti ve iştiyakı nasıl bulduğuna şaşırmıştı, sanki başka birisi hareket ettirip konuşturuyordu esirenin kızını. "Düş bakayım önüme kaldırım civanı!" diyerek harap hamama sürüp götürdü. Saksağan arkalarından öylece bakakalmışken bir an kıpırdayacak gibi olduysa da, kız sanki arkasında gözü varmışçasına ona dönüp, "Kıpırdama yakarım!" diye tehdit etti. Saksağan da, Sine Bülbülü de kısacık ömürleri boyunca böyle bir vukuatı görmek bir yana dursun duymamışlardı bile.

Periveş ağzından çıkan sözlere şaşırmış, kâbuslar âleminde de böylesine cesur olmayı arzulamıştı. Tüm bu iç muhasebesi, kubbesinin yarısı yıkık, kurnası toz toprak içindeki hamama girinceye kadar sürdü. Cinlerin uğrağı bir mekâna, üstelik insan ayağı değmeyeli yıllar olduğundan göze görünmezlerce sahiplenildiği gün gibi aşikâr olan bu yere sokulmayı düşünemezdi ancak hem bir görüşte vurulduğu civanı bırakmamak için hem de onun varlığının getirdiği tuhaf bir güvenle sarmaladığından, ömrünce tatmadığı şeciyane[1] bir hisse gark olmuştu. Cihanın, öte âlemin cinleri, ifritleri toplanıp gelse birbirlerini pazularından pençelerinden koparıp almaya muktedir olamazlardı, böyle hissediyordu. Oysa ki kısa bir süre öncesine kadar hayatının sonuna gelmiş gibi düşünüyordu. Kolundan tuttuklarında bir anlığına başına ne gelirse gelsin sonunda öldürüleceğini, en sonunda rahata ereceğini düşünmüş fakat genç külhaniyle göz göze gelince tüm bu gam kasavet bulutları dağılıp gitmişti.

1 Şeciyane: Cesurca.

Acemi âşıklar karanlığa gömülmeye başlayan harabe hamamda, ilk defa arzuyla birbirlerine dokunuyor, günün son ışıklarında çehrelerini seyrediyorlardı. Periveş elindeki kör bıçağı bir kenara fırlatır fırlatmaz, Sine Bülbülü de eski ağasının hediyesi, kemik saplı hançerini çekip öbür tarafa fırlattı. Silahların kuşakların çözülüp, binbir işveli sarılma ve kavuşup ayrılma arasında camadanın, yeleğin, gömleğin, şalvarın, çakşırın bedenlerden sıyrılması takip etti. Sine Bülbülü, Periveş'in başındaki yemeniyi çekip çıkardığında çam balını andırır açık kahverengi saçlarının gümüş beyaz omuzlarına dökülüşünü seyredip mest oldu. Parıldayan bakışlarında ve mütebessim çehresinde kaybolup gitti. Çârebru[1] delikanlının dudakları gerdanına değdiği vakit Periveş de Sine Bülbülü de bir oldular, o harabe hamam da atlas minder döşeli yüksek odalardan, köşklerden farksızdı onların nezdinde.

Saksağan, hava iyiden iyiye kararmışken hamamın hemen ilerisindeki bir taş yığınına çöküp kaldı. Köpeklerin sesleri dahi azalmış, insan çehresi görülmez olmuştu. Bazı uzaktaki kulübelerden cılız ışıklar görünüyordu. Harabe hamamdan gelen iniltiler, fısıldaşmalar haricinde çıt ses işitilmiyordu. Üşümemek için taştan kalkıp hamamın civarını adımlamaya başlamıştı. Gün geceye dönüp, teni bıçak gibi kesen müthiş bir soğuk şehre çöktüğünde bu seslere bir de Saksağan'ın takırdaması eklendi. Sine Bülbülü bir aralık içeriden: "Ateş yakmalı! Çalı çırpı ne bulursan getir imanım!" diye seslenince sağa sola bakındı. Denk geldiği kuru çalıları, dalları söküp koparark kucağında toplayıp hamama girdi. Bir köşede Sine Bülbülü ile Periveş'i giyinik ve soğukta titreyerek birbirlerine sokulmuş vaziyette gördü. Harabe hamamın duvarları biraz kesse de, mermerlerden yayılan soğukla birleşen rüzgâr içerisini kışa çeviriyordu. Ömrünü yangın yerlerinde, hamam ve ev harabelerinde geçiren Saksağan, hamamın bir köşesine oturup topladığı çalı çırpıyı ustalıkla birbirine çattı. Kavla tutuşturmaya çalışıp bir türlü tutuşmayınca Periveş bohça-

1 Çârebru: Dört kaş, yani bıyıkları yeni terlemiş delikanlı çehresi.

sını kapıp yanına seğirtti: "Sokaklarda bir işime yaramaz nasılsa, bunları da tutuştur!"

Bohçadan çıkan giysilerle mükemmelen bir ateş yakmıştı Saksağan, "sokaklarda işime yaramaz" lafı ise zihninde dönüp duruyordu. Kızın bohçayı alıp ateşe doğru getirmesinde sanki mazisine sünger çekmek isteyen gizli bir tavır vardı. "Şimdi ne yapacağız?" diye sordu Saksağan. Sine Bülbül'ü, Periveş'e daha sıkı sarıldı: "Böyle yeryüzü hurisini sine bülbülü edip aguşunda yatırmak her yiğide nasip olmaz. Artık o da bizimle gezecek. Yüzünü kirletip kafasına bir külah, bir de üstüne erkek elbiseleri uydurduk mu kimse uyanmaz..." Saksağan bir şey demedi. Periveş'in zihninde fırtınalar kopuyordu. Hayatı artık bambaşka bir mecraya sürüklenmişti. Bu kopukların ardına takılmak dışında yaşamanın başka bir yolu yoktu. Üstelik Sine Bülbülü'nün yanındayken hiç olmadığı kadar huzurlu ve mutlu hissediyordu. Onunla şu harap hamamın duvarları arasına girene kadar yaşadığı hayata hayat nazarıyla bakmıyordu. Fakat hep böyle mi yaşayacaklardı? Yoksa seneler önce Kâğıthane'de gördüğü o çamaşırcı kadınlar gibi serbest bir hayat karşılığında istemediği, arzu etmediği kimselerin koynunda yatıp kalkmak zorunda mı olacaktı?

Hiç umut görmediği halde, istikballerine dair aklına düşen bir fikri Sine Bülbülü'ne usulca açtı: "Benim en son satıldığım konakta bir Abuzer Ağa vardı, Hamallar Kethüdası. Ona gidip ricacı olursak size bir iş bulur elbet, yaşar gideriz." Sine Bülbülü kafasını kati bir ifadeyle iki yana salladı: "Yeniçeri zorbaları, kalyoncular, hatta Boğaz yamakları bile kabul etmezken, bizim gibi kaldırım kurdunu kim kapısına alsın? Bizim yolumuz sokakların ve bıçağın yoludur. Ana kucağı, ev ocağı görmedik külhandan gayrı. Biz böyle bir arada durdukça samanlık kâşane olur bize be imanım!"

Ertesi güne ne olacağı meçhuldü. Hastalık mı vururdu, sokak arbedesinde vurulurlar mıydı yahut sebepsiz ecel mi erişirdi, artık kısmetten ne çıkarsa. O gece Periveş ne bir kâbus gördü ne

de hamamda yatsalar da herhangi bir cinniye denk geldi, bohçasından çıkan elbiseleri yaka yaka huzurla sevdiği delikanlının koynunda uyudu.

Ertesi gün sabah ayazı ve açlıktan erkenden uyanınca, Sine Bülbülü ile Saksağan harabe hamamdan çıkıp sokaklara düştüler. Evlerin, dükkânların kapılarına dayanıp külhanbeylerinden öğrendikleri "Goy! Goy!" usulü ile ahaliden eskimiş elbiseler, pabuçlar istediler. Kovmaya kalkan olunca da rezalet çıkarmakla, camı çerçeveyi indirmekle tehdit ettiler. Yanlarında taşıdıkları Periveş'in bohçası yeniden dolunca bu sefer de bir harici, mahalle arası fırınına dadanıp yarı tehditkâr yarı rica minnet üçer ekmek alıp, çeşme başlarından birinden denk geldikleri ağzı kırık küpe su doldurarak hamama döndüler. Karınlarını doyurduktan sonra, sokaklarda daha rahat dolaşabilmesi için Periveş'e bir pırpırı[1] kıyafet uydurdular. Sine Bülbülü onu bizzat giydirdi. Esirenin kızının diz çakşırı ve yarım topuk pabuçlarla, yırtık camadanla, başına geçirdiği dal külahla, Sine Bülbülü'nden ya da Saksağan'dan farkı kalmamıştı. Sadece sinesini bir kuşakla sarıp göğüslerini saklamış ve gömleğini düğmeli tutmuştu ama kılığının diğer taraflarıyla tam bir külhani olup çıkmıştı. Bir de yolda, ıssızda denk geldikleri zorbalar gönül düşürüp kaldırmaya kalkmasınlar diye kızın yüzüne, baldırlarına toz toprak sürüp kömürle güya bıyıkları terler delikanlı sureti vermişlerdi. Saçlarını da bıçaklarıyla kese kese kısalttılar. Böylece günleri harabelerde, yangın yerlerinde, taş ve toprak yolları yarım pabuç topuklarıyla birlikte dövmeye başladılar.

Periveş onların yanında külhani ağzı ve yaşayışını tecrübe ediyor, kalyoncu neferleri ve Tophane zebanileri ile yeniçeri zorbalarının para, kız veya oğlan kavgalarına tanıklık ederek yeni

1 Pırpırı: 1800'lerin başında "itlik kıyafeti"/"serseri kılığı" olarak nitelendirilen, külhani meşrep kimselerin giyimi. "Cezayir kesimi" adlı kılık da bu giyimle bağlantılıdır ki devrin külhanbeyi, bıçkın altkültürlerince benimsenmiştir.

bir hayata adım atıyordu. Çocukluğunda istedikleri yere gidebildiklerini düşünüp serbestliklerine, hiçbir yere bağlılık yahut rezil olma pervası hissetmeksizin yaşayışlarına imrendiği sokak insanlarının arasındaydı. Daha önce Bu yeni yaşayışın getirdiği binbir tuhaflık ve zorlukla da tanışmak durumunda kalmıştı. Baca temizlemeye, dam aktarmaya yahut odun kesmeye eli yatkın olduğundan ara sıra para kazanabiliyor, kazandıkları da yemekten ziyade meyhanelerden peydahladıkları bazen de afyonlu olan şaraba gidiyor veya devrin mükeyyifatının[1] bir başka türü olarak afyonu kabaktan çekmek suretiyle dünyanın gamından tasasından uzaklaştıklarını zannediyorlardı. Periveş'e "Perioğlu" diye bir isim takmışlar, bazen külhanda yatıp kalktıklarında, şehrin temizlik işleri için istihdam edildiklerinde onu böyle tanıtmışlardı. Ramazan vakti şehirde uygunsuz makulesinden kimseleri toplayıp sürdüklerinden harabelerde sürtmek yerine hamam külhanlarına dâhil olup ellerinde çalı süpürgeleriyle sokakları, meydanları dolaşarak kanunun öfkesini çekmemeyi yeğliyorlardı. Ancak yasak olsa da bir kuytu köşe bulup, ayaklı meyhaneler yahut yangın yerlerinde dolaşır kendilerine benzer kimselerden temin ettikleri mükeyyifatla vakit geçirmeyi de biliyorlardı. Birkaç sefer kollukçu, yeniçeri elinden zor kurtulmuşlukları olsa da alıştıkları yaşayıştan kopamıyorlardı.

Bir de kavga fasılları vardı. Zaman zaman onları muhitlerine sokmak istemeyen yahut sadece itlik gailesiyle çatan diğer sokak kopukları, külhanbeyi dedikleri genç çocuklar yollarını kesiyor, tekme ve yumruktan maada bıçaklar da devreye giriyordu. Periveş konaklarda kaldığı esnada senelerce ağır işlerle uğraştığından, dayak atma zanaatını da çabucak öğrenmiş, "Perioğlu" ismiyle tanınan bu meçhul delikanlının ismi bilinir oldukça sokaklarda görece daha rahat dolaşmaya başlamışlardı. Üstelik tuhaf şekilde kâbuslar faslı da kapanmıştı ki Periveş cinleri, perileri birkaç ayda aklından tamamen silip atmıştı, geçmişini de unutuvermiş-

1 Mükeyyifat: Keyif vericiler.

ti. Geceleri sığındıkları kovuklarda mahbube olmaya, gündüzleri de topuk vurdukları sokaklarda mahbup rolü oynamaya alışmıştı.

Günlerden bir gün Periveş, hayli farklı bir âdete denk geldi. Ramazan ayının sonuna doğru Sine Bülbülü ile Saksağan'da, sanki ihtiram gösterdikleri bir büyüğü ziyarete gidecekmiş gibi bir şenlik heyecanının emareleri vardı. Periveş bu neşelerine bir anlam veremeyince, "Hayırdır, bayramı mı beklersiniz? Sevinciniz nedendir?" diye sormuş, yâri ve ayakdaşı mütebessim cevap vermişti: "Bayramı bekleriz... Ama bu senin bildiğin bayram değildir. Bizim gibi külhanilerin, demkeşlerin bayramıdır. Sarhoşların Bayramı vardır. Hatırlı bir büyüğümüzü ziyaret ederiz. Niye şenliğimiz olduğunu gidince anlarsın!"

Periveş, bayramın birinci gününe geldiğinde, Sine Bülbülü'nün bahsettiği bir acayip şenliğin içinde buldu kendisini. Erkenden kalkıp ta Edirnekapısı dışına kadar yürümüşlerdi. Gümrük Emaneti önünden geçerken Periveş etrafa bakındığında eski sahibi Saffet Ağa'yı da görmüştü. Eminliğin önündeki çardakta oturmuş, kürklere, işlemeli kumaşlara bürünmüş birkaç tüccarla sohbet ederken birkaç aydır yeni kılığıyla dolaşan Periveş'i tanımamış, hatta o tarafa bakmamıştı. Yalnız arkalarından şikâyet edip söylendiğini işitti: "Sarhoşlar Bayramı var ya neüzübillah, bugün ne kadar külhani, haneberduş[1], evli bekâr demkeş ve esrarkeş varsa Edirnekapısı'nın dibinde toplanmaya başlamışlar. Ahlak elden gitti, ahir zamandayız ahir zamanda!" Periveş o zaman dikkat etmişti ki acayip kılıklı kopuklarla, düzgün giyimli esnaftan olduğu belli kimselerden oluşma bir kalabalıkla, farklı farklı taraflardan kadim devirlerden kalma o kapıya doğru yürüyordu. Ya ellerinde sarılı paketler, koltuk altlarına sıkıştırdıkları şişeler, küpler yahut kan çanağı olmuş gözleri dikkatini çekmişti. Edirnekapısı'ndan geçip giden manda arabalarının ve talikaların sırasından sıyrılıp sur dışına çıktıklarında mahşeri bir kalabalıkla karşılaştı. Daha önce duyduğu Galata tarafındaki gâvurların

1 Haneberduş: Evi, barkı olmayan, serseri.

şenliklerini, eğlencelerini andırır bir serencam[1] vardı. Yeni gelenler kapının sağ ve sol tarafındaki çayır çimen üstüne kuruluyor, tanıdıklarla selamlaşılıp bayramlaşılıyor, kimi birer öbek halinde toplanıp yanlarında getirdikleri küpleri, şişeleri elden ele dolaştırıyor, çakıştırıyorlardı[2]. Aralarında düzgün giyimliler, kalafatlı, keçeli yeniçeriler, Kapıkulu taifesinden sair kimseler de tek tük göze çarpıyorlardı. Saksağan, Sine Bülbülü ve Periveş bu kalabalığın nihayetine kadar yürüyüp çayıra serilip kaldılar.

Surların tepesine çıkıp bu tuhaf kalabalığı seyreden yeniçerileri ve gümrük bekçileri gibi toplanan sarhoşları, esrarkeşleri tek tek süzen Periveş sabırsız bir çocuk gibi birbiri ardına sormaya başladı.

"Bayram bu mudur?"

"Hayır. İçeride patırtı olmasın diye bu tarafta toplanırız evvela. Sonra babamızı görmeye buradan Eyüp Mezarlığına damlarız."

"Babanız kimdir?"

"Pirimiz Bekri Mustafa Baba. Hepimizin babasıdır."

"Eminönü tarafında türbesi olan Bekri Mustafa Baba mı?"

"Ta kendisi. Lakin biz onun türbesine gidemeyiz; ağalar, paşalar seneler evvel yasak etmişler. O sebeple Eyüp Mezarlığında da bir Bekri Mustafa kabri zuhur etmiş, makam diyorlar. Her bayram gideriz. Öteki babamız da gelsin, yola düşeriz..."

"Ya bu öteki babanız kimdir?"

"Bekri Mustafa Baba demkeşlerin piridir. O ta eski zamanlarda ölüp gitmiş. Lakin bir de afyonkeşlerin piri vardır, Urfalı Hacı Ahmed Ağa. Benim hesabım yoksa da bilenlerin yalancısıyım, yüz otuz sene ömür yaşamış. Halen de sağ. Günde 150 dirhem afyonu, ak sülümenle karıştırıp yermiş de bana mısın demezmiş imanıma! İşte! Na işte geliyor!"

1 Serencam: Başa gelen vaka, vaziyet, macera.

2 Çakıştırmak-çakmak: Eski argomuzda içki içmek.

Periveş kafasını çevirip Edirnekapısı'na baktığı zaman, sırtı iki büklüm doksanlık bir ihtiyarın, koluna girmiş kimseler olduğu halde ağır ağır geldiğini gördü. Belki gerçekten de söylenildiği gibi 130 küsur yaşındaydı. Onu görüp elini öpmeye kibar giyimli kimseler bile koşturmaya başlamış, küçük bir sedir elden ele taşınarak tahtırevan gibi getirilip ihtiyar üzerine oturtulmuştu. Böylece bu acayip kalabalıkla birlikte Periveş de mezarlığın yolunu tuttu. Ayyaşların ve tiryakilerin "Bekri Mustafa Baba'nın mezarı" dedikleri yere geldiklerinde hemen yakınında boş bir mezar yerinin daha kazılı olduğunu gördü. Sine Bülbülü orayı gösterip, "Ahmed Ağa'nın vasiyeti, beni babanın yanına defnedin demiş, burası hep kazılı vaziyettedir," dedi. Kalabalık toplanmaya başlayınca da heyecanla, "İşte bayramlaşmamız başlıyor, lakin bizim usulde!" diyerek Periveş'e mezarın olduğu yeri göstermeyi sürdürdü. Ahmed Ağa tekrar toprağa ayak basıp elindeki bir küçük testiden bir yudum aldı. O sırtı kambur ihtiyarın çakırı böyle bir dikişte nefessiz içebilmesine Periveş hayret etti. Ardından Ahmed Ağa'nın testinin dibinde kalan şarabı toprağa serpmesiyle demkeşlerle tiryakilerin acayip bayramlaşması başladı. Her biri cebindeki şişeyi, yanında getirdiği testiyi açıyor, birazını toprağa boşalttıktan sonra birazını kendi içiyor, kalanını da yanındakine uzatıyordu. Gruplara katılmayıp bir kenarda kendi başlarına demlenenler de vardı ancak ekseriyetle testiler ve şişeler elden ele dolaşıyordu. Periveş, Sine Bülbülü ve Saksağan birkaç kere afyonlu şaraba dahi denk gelmişlerdi bayramlaşma esnasında. Bu arada kimi sarhoşlar name ile gazeller okuyor, avazları mezarlığın dört bir yanında çınlıyordu. Kalabalığın fısıldaşmaları haricinde tek bir gürültü patırtı işitilmiyordu. Öyle ki Ahmed Ağa, "Vakit geldi!" diye çatallanmış sesiyle emir verince kolaylıkla işittiler. Sarhoşlar ve tiryakiler, kuşaklarından çıkardıkları yahut ellerinde taşıdıkları sümbüller, defne ve taflan dallarıyla Bekri Mustafa Baba'nın mezarını kendilerince süslemeye başladılar. Bu arada Hacı Ahmed Ağa dâhil tiryakiler mezarın etrafında halka şek-

linde oturmuş, afyonu elden ele gezdirdikleri kabaklardan çekerek yahut kâğıtlar içindeki topakları yiyerek sermest olmuşlardı.

Periveş bulanık zihnine karşın fark etti ki, daha önce böylesine bir aidiyet hissi duymamıştı. Artık kendisini sokaklarla, keyif ehliyle, bu şamatası bol kalabalıkla hemhal görüyordu. Hazine saçılsa bir araya gelmeyecek kimseler orada cem etmişlerdi. Bıyıksız, tüysüz çehrelerini burma sarıkları, börkleri altına taktıkları peçelerle kapatan acemi ocağı kapusunda yeniçeri acemisi olmayı bekler civelekler, onların ağaları olan kalafatlı, bıyıklarını balta kesmez çorbacı, çavuş ve sair ocaklı zorba takımı, kabadayıların kolu kanadı altındaki bıçkın oğlanlar, Cezayir kesimi kılıklarıyla göz kamaştırıcı şal ve kuşaklarıyla arz-ı endam eden kalyoncu taifesi, kimi kadimin kahramanlarını kimi sonu hüsran olan sevdaları anlatan destancılar, yılanı yedi başlı ejderha niyetine anlatan meddahlar, her dört laflarından ikisi küfür olan ağızları daima bozuk kahvehane meydancıları, muhtelif meslekten esnaf, kayıkçı, hamlacı, sırık hamalı, fırıncı, ta Boğaz hisarları tarafında eğleşen, kara giysilerine nispetle "kargalar" dedikleri Boğaz yamakları, hatta başı sarıklı, eli tespihli, mutena semtlerden gelme İstanbul çelebilerinden dahi gelenler vardı. Hepsi aynı sebeple bir araya gelebilmişti ve her biri aynı düşün içinde mest olmuş miskinlerdi. Periveş de kendisini daha önce hiç bu kadar hür ve keyif içerisinde hissetmişti. Sanki ömründe ilk ve son defa asıl mecrasını, yuvasını bulmuştu; kimse de ona ne olduğunu, ismini cismini sormuyordu. Artık o kendi hakiki kılığıyla dolaşamasa da yine de özgürdü. El pençe duran ve durduran konakların değil, çalımlı topuk vurmalar ve yangın yerlerinde nara vuran sokakların insanıydı. Daima cesurdu ve ayakdaşlarının arasında kendini hiç olmadığı kadar emniyette hissediyordu. Tozun toprağın, sırasında hendek diplerinde çamurların içlerinde uyusalar da, bazen yiyecek ekmek bulamayıp şadırvanlardan su içerek kursaklarını doldursalar da Periveş çocukluğunun o ağaç tepesindeki vakitlerinde olduğu gibi mutluydu.

Ahmed Ağa'nın yeniden sedirden tahtırevanına binmesiyle bayramlaşma yavaş yavaş sona ermiş, sarhoşlar ve tiryakiler gazelleri, şarkıları usulca mırıldanarak kol kola mezarlıktan ayrılmaya başlamışlardı. Mezarlıktan tamamen çıkınca sesleri daha da gürleşmiş ve Edirnekapısı tarafına doğru uzaklaşmışlardı. Yalnız Periveş'in takımı ve sağda solda yerinden kalkmaya mecal bulamamış birkaç tiryaki geride kalmıştı. Sine Bülbülü, miskinleşmelerine fırsat vermeksizin refiklerini dürtüp uyandırarak, "Burada boş bir kulübe vardır, kalan şarapları afyonları bir şekilde toplayıp oraya geçelim, akşamımız da güzel geçsin!" dedi. Saksağan kulübe lafını duyunca korkuyla "Hayır!" diyecek gibi olduysa da Sine Bülbülü, "Uzun etme teres!" diye terslenince susup miskin miskin ayakta uyumayı sürdürdü. Sağdan soldan yarısı duran testileri, şişeleri, uyuyanların yanından bir-iki afyon kabağını ve topağını hızlıca ve sessizce topladılar. Bazıları olmazlansa da bıçaklarını fora edip miskinleri sindirerek zorla aldılar. Akabinde Sine Bülbülü'nün ardına düşüp mezarlığın sağa sola eğilmiş sarıklı kavuklu baş taşlarının, hisar burçları misali tepeleri göğe uzanan servi ağaçlarının arasına karışarak kuytu bir köşesine doğru yollandılar.

Bir süre sonra servilerin ve birkaç çalının hemen arkasında, alçak mezarlık duvarının bitişiğinde, ahşaptan tek göz kulübeye seğirttiler. Sine Bülbülü kapıyı usulca açmayı beceremeyince bir-iki omuz vurmayı denemişse de zincirle bağlandığından muvaffak olamadı. Periveş, yine o ruhunun derinindeki külhani sese kulak vererek afyon ve şarap miskinliğini üzerinden atıp kısa bir narayla omuz vurduğu kapıyı, zincirin bağlandığı kısımdan koparak açabildi. İçeri girdiklerinde üstünde paslı bir döşek bulunan genişçe bir sedir, duvara asılı bir kandil ve birkaç paslı kap kacak, ibrik, kazma ve kürek haricinde kulübenin bomboş olduğunu gördüler. Saksağan bir anda döşeği ve yeri göstererek, "Kan izi! Kan dökmüşler!" diye bağırdı. Sine Bülbülü umursamaksızın kuruyup gitmiş kan izlerinin üzerine basıp duvardaki

kandile uzandı: "Kim bilir ne zaman döküldü? Hem taze olsa ne yazar? Kanlı Hendek'te kanla sulanmış çamurlar arasında az yatıp kalkmadık mı zamanında? Kâşane çocuğu gibi incilerin mi var da dökülür diye korkuyorsun?" Kandilin durduğu kandillikte kav ve içinde yağ olduğunu gören Sine Bülbülü neşelendi: "Işığımız da var bu gecelik! Sabaha kadar idare eder, sonra savuşur gideriz vakitlice." Duvardaki ve yerdeki kan izlerini, köşedeki güğüm ve ibrikleri sanki bir mana çıkarabilecekmişçesine seyreden Saksağan alaycı bir ifadeyle Sine Bülbülü'ne cevap yetiştirdi: "İlk defa karanlıkta postu seriyor değiliz ya imanım, bebeler gibi ışığın kandilin derdine mi düştün?" Sine Bülbülü meydan okur gibi tam karşısına dikildi: "Kabristan karanlığı bu, yorgan altında gecelemeye benzemez! Yol ne yanda, şehir ne yanda bulabilene aşk olsun!"

Periveş mezarlıktayken bu kadar etkilenmemişti ancak kan izleriyle bezeli bu kulübenin her nedense içinde eski kâbuslarını hatırlatan bir dehşet gizlediğini hissediyordu. Uzun süredir döşek yüzü görmediğini hatırlayarak, biraz rahatlamak için sedire sırtını dayayıp kafasını dağıtmak istedi. Yanlarında getirdikleri afyonlu şaraptan birkaç yudum alıp gözlerini yumdu. Sine Bülbülü de yanına kıvrılıp kızın elindeki testiyi kavrayıp bir yudum da o içti. Saksağan ise her an bir hadise yaşanacakmış gibi tetikte kulübenin ortasında geziniyordu. Onun bu kedi kokusu almış sıçan huzursuzluğu gözlerini kapattığı halde Periveş'i de avcuna almıştı. Kendi kendine usulca mırıldanıyor, mezarlığın sessizliğinde kulübenin tahta duvarlarında adeta yankılanıyordu: "Eyüp kabristanında bir mevzu vardı, burası orası mı acep?" Bu soruyu kendi kendine tekrarlayıp duruyordu. Tam bu esnada kulübenin kapısı ardına kadar "Pat!" diye açılınca duvara doğru sıçrayıp yarı paslı bıçağını çekerek gelene doğru savurdu: "Serin gel yakarım Allah'ıma!" Kulübenin kapısında çelebi kıyafetli ama üstü başı toz toprak içinde, sakallı bir adam belirmişti. Kabak müptelalarından olduğu baygın gözlerinden ve kapı eşiğine dayanmış

miskin halinden anlaşılıyordu. Ellerini kaldırdı: "Aman civanlar medet! Bir kusurumuz olduysa affola. Bu uğursuz haneye ayak bastığınızı uzaktan gördüm de, ikaza geldim. Bayramımızdır bugün, ayakdaş ayakdaşa kol kanat germeli..." Sine Bülbülü, kendinden güçsüzü görünce horozlanıp yaltaklanmayı sever cinsinden olduğundan bir anda ayağa fırlayıp kırk yıllık zorbaymışçasına tehdide başladı: "Vay sen benim olduğum yere nasıl çat kapı gelirsin? Koynuna almaya emred oğlan mı ararsın, eceline mi susadın?" Bunları sıralarken de miskin çelebinin yakasına yapışıp kapıya yaslamıştı. Adamcağız iyice sinmişti: "Bre medet! Amanı bilmez misin civanım, aman dedik! Tavuğunuza kışt mı dedik, dalganıza taş mı attık? Bu derme çatma haneye kimseler sokulamaz, onu demeye geldik. Savuşur gideriz şimdi..."

Yattığı yerden doğrulan Periveş, sesini değiştirmeyi unutarak, şarabın verdiği cesaretle: "Ulan kerkenez! Sedirine yattık diye hangi mezarcı baba, hangi bekçi bize iş olabilir?" Miskin adam acı acı güldü: "Orasını bilmem ama buralarda geceleri dolanan Gülfem'e çatarsanız, benden günah gider!" Saksağan bıçağını kınına sokup, "Mezarlık Yosması Gülfem mi?" diye sorunca, adam kafasını salladı. Külhani ellerini birbirine vurdu: "Tabii ya! Beyhude yere kıllanmamışım, burası orası. O kabristan kahpesinin boğazlandığı yer değil mi?" Miskin kulağını çekip üç kere tahtaya vurduktan sonra, "Öp babanın elini!" dedi. Sine Bülbülü'nün pençelerinden kurtulup kan izlerine doğru yürüdü: "O karıyı bir kere uzaktan görmüşlüğüm var evlerden ırak. Na buracıkta!" Sine Bülbülü dediklerinden bir şey anlayamamıştı: "Kim ulan bu karı? Ben niye duymadım?" Saksağan eliyle şehir olduğunu düşündüğü tarafı işaret etti: "Yahu bizim ağalar geçen sene aralarında konuştu ya? Eyüp kabristanında dolaşan cadı diye anlattılardı hani? Biz diğer bekâr uşaklarıyla Eminönü'nde Çardakkolluğu'nun oradaki bekâr odasında yatıyorduk da peyke önünde cinden periden bahsediyorlardı..." Sine Bülbülü sedire çöküp bağdaş kurdu: "Ben pencere önü karısı mıyım bre senin gibi la-

kırdı dinleyeyim gizliden! Hayattan maada kahpe mi tanımışız ki Gülfem'i bilelim, kim bu yosma?" Afyon tiryakisi çelebi, yarı uyuklar vaziyetteyken bir anda silkinerek gözlerini araladı: "Bu civarlara balta olmadan evvel başka kabristanlarda da dolanmış, ne sövme ne dayak kâr etmemiş bir mezarlık yosması. Issızda gezer, işini göreceğiyle tenha diye böyle yerlerde eğleşir. En son aseslerden biri, 'Bir daha mezarlık köşelerinde elime geçersen seni çuvala koyar, ağzını bağlar, Haliç'ten denize salıveririm!' diye tehdit edince buralara dadanmış. Günahı diyenin boynuna buranın mezarcısı bir pir-i fani[1] varmış, bunu iş üzerinde yakalamış. Demiş, 'A gülüm bir kerecik de şu fakirin koynuna giresin!' Yosmayı buraya, kulübesine getirmiş. Asese vermekle tehdit etmiş. Gülfem denen kadın girer girmez köşedeki baltayı görmüş. Onu kapıp adamın üstüne yürümeye kalkmış. Mezarcı da öfkeye kapılıp başını gövdesinden ayırıvermiş. Sonra da kulübesinin arkasına gömüp kan lekelerini silmeye bile tenezzül etmeden yaşayıp gitmiş. Bir gece Gülfem'i, kesik başıyla dolaşırken görünce delirmiş. Ağlaya ağlaya Edirnekapısı'na koşturup kapıyı açsınlar diye yalvarmış. Cinayetini itiraf etmiş kendi ağzıyla. Aseslerle gelip mezarı kazdırmışlar gece gece. Mezarcı bir yandan ağlayıp yalvarıyormuş, öbür taraftan da yeniçeriler, asesler değnekle, harbiyle zorluyorlarmış kazmaya. Gülfem'in cesedini çıkardıklarında yosmanın gözleri öfkeden alev alevmiş, sanki hiç ölmemiş gibi. Adam mezardan çıkmaya çalışırken, 'İşte benim katilim bu adamdır!' der demez gözleri kapanmış, meyus ihtiyar da sekte-i kalpten oracıkta ölüvermiş. İkisini alelacele yan yana gömüp, yarım ağız dualarını okuyup çekip gitmişler. Yeni gelen hiçbir mezarcı burada duramamış. Geceleri ya bir ihtiyarın, 'Beni boğuyor! Beni buradan çıkarın!' diye bağırdığını duyuyor yahut dolaşan Gülfem'i görüyorlarmış. O kesik başıyla gezen kahpeyi ben de gördüm! Bu taraflara babayı ziyarete geldiğimizde, ases ilişmez diye bazı bazı kumar postasına çökerdik. Ahbaplarımızdan ki-

1 Pir-i fani: Yaşlı, ihtiyar.

misi ikaz etti, gece vakti pek tekinsiz olur diye ama dinlemedik. Haşa huzurdan küçük abdestimi yapmaya çıktığımda gördüm kesik başlı mezarlık yosmasını!"

Sine Bülbülü yeniden yerinden fırlayıp, "Muhabbetimizin orta yerine etmeye mi geldin bre! Leyla olduğun bir vakit gözüne görünmüşlerdir! Yaylan da senin de leşini serip o yosmanın koynuna yatırmayım şimdi. Hadi! Naş!" diye tehdit edince, tiryaki hiçbir şey söylemeden düşe kalka kulübeden uzaklaştı. Sine Bülbülü bir müddet ardından bakıp kapıyı sertçe kapattıktan sonra kendisini Periveş'in üzerine bıraktı.

Hava kararana kadar kâh uyuyup kâh yarısı çiğnenmiş afyonları yutup testilerde kalmış şarapları, rakıları içtiler. Yarı uyur vaziyette söyleşirlerken gece iyiden iyiye çöküp mezarlık ürkünç bir sessizliğe bürününce, "Uyandırmanın vaktidir!" diyerek kör kandili yaktılar. Saksağan bir köşede sızıp kalınca, Sine Bülbülü Periveş'le çırılçıplak, yılanlar misali sarmaş dolaş vaziyette söyleşip seviştiler. Gecenin kör vaktinde Sine Bülbülü uyuyup kalmıştı. Periveş ise aklı bulanık olsa da sabah vakti kulübeyle ilgili dinlediklerini hatırladıkça ürpermeden edemiyordu. Sevdiği külhaninin kollarındayken kâbuslardan azade kılındığını zannede gelmişti ancak aylar sonra ilk kez korkuyu iliklerine kadar yaşıyordu. Kandilin ışığı azalmış, kan lekeli duvarlar görünmez olsa da güğüm ve ibriklerinin öbür duvara uzanan gölgeleri sanki kendisini seyreden gölge suretler gibi görünmüştü. Dışarıda arada bir sertleşip ıslık sesini andıran rüzgâr kulübenin duvarlarını sarsıyor, bazı servilerin dalları hışır hışır tahta duvarlara sürtüyordu. Ahşaba sürtünen dalların sesi her nedense ona mezar tahtalarını tırmalayarak açmaya çalışan cadıları hatırlatıyor, Sine Bülbülü'ne daha sıkı sarılıyordu. Sabaha ne kadar kaldığını öğrenmek için biraz doğrulup kulübenin tek penceresinin tahta perdeleri arasına baktığında dipsiz bir karanlıktan başka bir şey göremedi.

Gözlerini kapatıp tekrar uyumak istediği sırada mezarlığın

sessizliğinin kulaklarına adeta battığını fark etti. Köpek seslerini ve kedi miyavlamalarını duymaksızın böyle bir gece geçirmek, mezarlığın ortasında sabahı beklemek en az kâbusları kadar dayanılmazdı. Yumduğu gözleri birden kulübenin arka tarafından gelen bir dal çıtırtısıyla fal taşı gibi açılıverdi. Birinin yürüdüğünü ayan beyan işitiyordu. İnce tahta duvarların ardından adım adım yükselen dehşet, "Ben buradayım!" der gibiydi. Periveş soluğunu tutmuş, aklına gündüz dinlediği Gülfem'in katledilişi mevzuunu getirmemeye çalışıyordu. Her adım sesinde görmediği bir vahşet sanki gözü önünde yeniden cereyan ediyordu. Sine Bülbülü'nü uyandırmaya niyetlendiği esnada senelerdir yağ yüzü görmemiş paslı menteşelerin kulak tırmalayan nağmeleri eşliğinde kulübenin kapısı ağır ağır aralandı. Kör kandilin kendine hayrı dokunmayan cılız ışığında, kanlı yeldirmesiyle bir kadın silueti ağır ağır, sallana sallana kulübeye adımını attı. Yalpalaya yazan başsız bir beden kandilden ipil ipil yayılan meşum ışığın altında arz-ı endam etti. Sol elinde heybe misali taşıdığı ağırlığı gölgelerden ışığa doğru kaldıran başsız gövde, toprak ve kan lekeli saçlarını, solgun çehresini ve simsiyah gözlerini Periveş'e doğru uzattı. Kesik baş fıldır fıldır dönen gözlerini kıza doğru dikerek, "Ben burada öldüm!" deyip kahkaha atmaya başladı. Deliler misali sağı solu belirsiz, kesilmeksizin yükselen korkunç kahkaha sesleri mezarlıkta yankılanırken, Periveş'in çığlığı geceye karıştı.

Esirenin kızı bir an kendinden geçip bayıldıysa da kısa sürede uyandı. Aklı yerine geldiğinde, yine o kâbuslardan birini gördüğünü hatırlayarak ferahladı. Ancak yerde sürüklendiğini hissedince neye uğradığını şaşırdı. Gözlerini açtığında kendisini kulübenin dışında buldu. Sağından solundan geçip giden mezar taşlarından daha solgun renkte bir siluet onu sağ ayağından yakalamış meçhule doğru sürüklüyordu. Siluetin çehresini seçmeye çalışırken, Gülfem'in sağ elinde sallanıp duran kesik başıyla göz göze geliverdi. Çatlamış sesiyle kesik baş, "Biraz da benim yanıma yat, bana yarenlik et!" diye söyleniyordu. Periveş toprağı tırmala-

maya, mezar taşlarına tutunmaya çalışsa da hortlağın kuvvetine mani olamıyordu. Periveş'in çığlıkları mezarlıkta yankılanırken, kesik baş, çatallanan sesiyle söylenmeyi sürdürüyordu: "Buralarda kimseler duymaz sesini! Beni de duymadılar! Duymadılar! Cin mezarlığına gelen cinler dışındakiler duymadı! Kulübenin hemen ardı! Bak cin mezarlığı! Cin mezarlığı!" Periveş yattığı yerden başını biraz kaldırdığında, hemen sağ tarafında ay ışığı altında parıldayan mezar taşları gördü. Kimi tırnakla, kimi isle çarpık suretler nakşedilmiş taşların hemen ilerisinde, kimi uzun kimi kısa, kimi sakallı kimi köse bir alay mahlûkun sırtlarında sandukayla ağır ağır yürüdüğünü gördü. Periveş onlardan yardım istese de sırtlarını dönüp gittiler, esirenin kızı ters dönmüş ayak uçlarını görerek korkusundan ağlamaya başladı. Kafasını sol yana çevirdiğinde bazı mezarlardan tozlu kefenleriyle kalkmış, çektikleri azaptan ötürü bağıra çağıra dolaşan hortlakları, taze ceset aramaya gelmiş minare boyundaki gulyabanileri gördükçe sesi soluğu kesiliverdi. Kendisini göz açıp kapayıncaya kadar bir çukurda, Gülfem'le yan yana yatarken buldu. Kesik başı suratına doğru kaldıran başsız beden, yeniden çığlıkları boğazını yırtan Periveş'e doğru kahkahalarla karşılık verirken, tepelerinde toplanan cinlerin onları mezara gömmeye başladığını fark etti. Avuçlarca toprak boğazına dolmaya başlarken Periveş bir anlığına kesik başın gözlerinde o Azim İfrit'in cehennemi gözlerini görür gibi oldu.

Esirenin kızı kendinden geçip bayıldığında ne kadar o vaziyette kaldığını bilemedi. Sanki diri diri mezara konmuştu, parmaklarını parçalama pahasına üzerindeki tahtaları açmaya çalışıyor, bağırmak istedikçe boğazına toprak dökülüyordu. Ancak yüzünde keskin bir tokat acısı hissettiği zaman tüm bu korkunç hissiyat son buldu. Gözlerini açtığında kendisini kulübenin içinde, Sine Bülbülü ile Saksağan'ın korku dolu bakışları altında buldu. "Ne oldu bana?" diye söylenince Sine Bülbülü rahat bir nefes aldı. "Bağırmaya başladın birden, uyandıramadık,

silleyi basınca ayıldın şükür..." dedikten sonra Saksağan'a dönüp yakasına yapıştı. "Anlattın anlattın, gecemizi kararttın iyi mi?" diyerek öfkeyle sarsmaya başladı. Periveş yattığı yerden doğrulup ikisine de sarılınca kıvılcımlanmaya yüz tutan hırgür anında sönüverdi. Esirenin kızı cinli diye bir kere daha terk edilmemek adına kâbuslarından bahsetmeyip rüyasını hatırlamadığını söyledi. Hortlağın tuttuğu ayak bileği çepeçevre morarmıştı ki bunu da gizledi. Az bir zaman sonra sabah ezanları uzaktan uzağa işitilmeye başlayınca havanın aydınlanmasını beklediler usulca. Kandil sönüp bittikten bir süre sonra pencere ve kapı aralığından ışık sızdığını görünce hiçbir şey söylemeksizin giyinip alelacele oradan çıktılar, Edirnekapısı'nın yolunu tuttular.

Periveş o kâbus faslının mezarlığa has olduğunu zannederken, tüm o ecinnilerin geri döndüklerini er geç anladı. Sabahladıkları mezbeleliklerde, harabelerde ya titreyip silkinerek uyanıyor yahut çığlık çığlığa bağırırken Sine Bülbülü'nün sarsmasıyla kendine geliyordu. Arada bir Saksağan, "Harabelerden birinde cinler mi musallat oldu ki?" diye pirelenince, Sine Bülbülü onu susturuyordu. Periveş ise musallata uğramış olduğunu asla söylemiyordu. Geceler ve uyku ona yeniden haram olmaya başlamıştı. İçten içe yeniden cinler âlemine çekildiğine, her gördüğü kâbusta onlara yaklaştığına kani oluyordu. Sokaklarda çamurun, kirin, tozun arasında, çöplük ve mezbeleliklerde yatıp kalkmanın, bin türlü bela adamla dolu mahallerde dolanmanın gözüne daha evla görünmesinin sebebi bu kâbuslar değil miydi? Bir kapı çalsalar hiç yoktan kuru ekmek bulabiliyor, açlık çekmiyorlardı. Lakin kâbuslarından açlığından kurtulur gibi kurtulamıyordu. Tekrar dehşetli geceler yaşamamak uğruna alıştığı döşek sırtını, dam altını unutmamış mıydı? Şimdi hayatının gecesi ayrı gündüzü ayrı çileli geçmeye devam edecekti eskisi gibi.

Kan ve sidik kokuları eşliğinde, etlerini kopartan acuzelerin, ucubelerin arasında yarı uykulu yarı uyanık yaşıyor, bu kasvetli düşlerde bazen ölülerle dirilerin, insanlarla cinlerin çehrele-

ri birbirine giriyordu. Bir vakit İstanbul kadısının sokağında gulgule çıkardılar diye sokakta ne kadar hane berduş, külhani, ipsiz sapsız makulesinden kimseler varsa toplatılıp sur dışına atılmaları emredilmişti. "Osmanlı'nın yasağı üç gündür" kavlince çoğu hane berduş denk getirdikleri mahzenlere, ahırlara, sarnıçlara saklanıp kadının öfkesinin geçmesini beklemişlerdi. Ancak aseslerin aferine koşmak istediklerinden mi yoksa kadının öfkesi yaman olduğundan mı bilinmez, hamam külhanlarına kadar girip yaka paça tuttukları külhanileri sur dışına atmayı sürdürmüşlerdi. Sadece Bağçekapusu, Galata yahut Üsküdar'da Balaban gibi yeniçeri zorbalarının, şehir eşkıyasının kolu kanadı altındaki mahallerde yatıp kalkan bekâr uşaklarına ilişememişlerdi. İşte Periveş, Sine Bülbülü ve Saksağan da ele geçmemek için insan ayağının pek basmadığı, kadim Bizans'tan kalma, duvarlarından sarkan paslı zincirlerle zindan olduğu anlaşılan ancak dibindeki su ve balçık yığınlarıyla sarnıca dönmüş bir dehlize saklanmışlardı. Sine Bülbülü daha evvelden burayı bildiği için tedariklilerdi. Cankurtaran tarafında bir hamamın külhanından uydurdukları kavları yakıp, her biri sırtlarındaki çuvallarına toplayabildikleri peksimetler ve kuru dallarla aşağıdaki İstanbul'un kollarına bırakmışlardı kendilerini. Gâvurun cinini şeytanını öfkelendirmemek için meyhaneleri dolaşıp artık şarapları kırık testide toplamak yerine bahçelerden aşırdıkları bir-iki eski küpe çeşmelerden su doldurmuşlardı. Diğer külhaniler gibi yeniçeriler kazan kaldırıp sokaklara gaile olduğunda mezarlıklara, dehlizlere saklanan, bahçesindeki kuyuya kızlarını, oğullarını, kölelerini, cariyelerini iplerle indirip saklayan İstanbul ahalisine benzemişlerdi iki günde. Eski duvar yıkıntılarından birinin aşınmış taş merdivenlerden inip dehlizlere dalmış, toprağı delip geçmiş asırlık ağaç köklerinin altından, ellerine bacaklarına batıp duran kırık şişe ve testilerin üzerinden aşıp genişçe bir zindana denk gelmişlerdi. Geçtikleri bazı odalarda paslı zincirler sarkarken, burada dört adet musalla taşını andıran, üstünde kâfirlerin insan

ve hayvan suretli putlar resmettikleri büyük mermerlerin bulunduğu, sütunlarına çarmıh işlenmiş olmasından hareketle eski bir manastır parçası yahut gâvur kabristanı olduğunu düşündükleri bir yerdeydiler.

Çamurlu suyun içindeki yemyeşil balçığın ayaklarını yalayıp durduğu bu bölmeye girer girmez Sine Bülbülü duvar dibindeki büyükçe mermeri işaret etti: "Buraya daha evvel de gelmiştik. Gece gündüz serin olur. Evvela ateş yakıp ısınmalı. Suda fazla ses çıkarmadıkça, bir de ateş oldukça üzerimize varmazlar. İki günü rahat çıkarırız!" Bu sözler Periveş'i endişelendirmişti. Zaten böyle bir yere gelmek tüm kâbuslarını ona tekrar tekrar hatırlatıyor, korkularını depreştiriyordu. Sine Bülbülü acaba kimlerden yahut neyden çekiniyordu ki suda ses çıkarmamaktan, daima ateş yakmaktan bahsediyordu? Üstüne tırmandıkları geniş mermerdeki siyahlıklar, daha önce de burada ateş yakıldığını gösteriyordu. Hemen üst tarafında genişçe bir delikten gökyüzü kısmen görünüyordu. Saksağan ateş yakarlarken, "Rahmetli Acem Gülü ile düşmüştük bu zindana. O belletmişti yerini. Sıçan gibiydi, Kostantiniyye'nin yedi yüz yetmiş yedi deliğini bilirdi. Bir vakitler yarenlik etti. Sonra ayrı düştük, iki bahardır da görmedik yüzünü. Kim bilir nerede harcandı gitti imanım Acem!" diyerek mekânın mazisinden bahsetti.

Zayıf bir ateş yakıp duvar dibine sinerek birbirlerine sokulduklarında Periveş'in gözü dipsiz karanlıklara dalıp gitmişti. Zayıf ateşlerinin ışığında yılan pulları misali parıldayan yosunlu duvarların nerelere uzandığını hayal dahi etmek istemiyordu. Korkacağını bile bile yine de sordu: "Bu dehlizler ne yana uzanır?" Sine Bülbülü sakince cevapladı: "Şehrin altı kıvrım kıvrım derler. Bu taraftakileri bilirim ama daha diplerini Allah bilir. Rahmetli Acem Gülü derdi ki, bilmediğin tarafa çok ilerlemeyeceksin, zira ya bir su çukuruna düşüp boğulursun yahut girdiğin deliklerden birine sıkışıp can verirsin. Tabii şansın varsa... Buralarda dev sıçanlar cirit atar. Kedi, köpek paralayan, insanın üstüne canavar

gibi atlayan cinsinden hem de! Yine Acem anlatmıştı, bir ara semtlerden birinde, çocuklardan biri kaybolmuş. Fellik fellik aramışlar bulamamışlar. Acem çıkmış aseslerin huzuruna, 'Bana bir fener bir de harbi verin, dehlizlere dalıp bakayım!' demiş. Mert ve babayiğit yaradılışlıydı, bu yolları hep ondan öğrendik sayılır. Giriyor mahzenlere. Horhor tarafı olması lazım. Çocuğu fareler diri diri yemişler, cesedi çıkarıp getirmiş mahallelinin önüne! Gece çökünce sesleri gelir hepsinin! İmanım Acem hey! Kim bilir bu dehlizlerden hangisinde sıkıştı da bir daha çıkamadı..." Periveş duvarlara göz gezdirip tekrar sordu: "Bizim padişahlar mı yaptırmış burayı?" Sinebülbülü elini salladı: "Eski, çok eski. Bizim rahmetli Acem de, benim kahvehanede sorduğum güngörmüşler de hep böyle derlerdi. Kâfir padişahları zamanından. Bu putlar, çarmıhlar hep onların zamanından. Bazen buralara Rumların zamanından kalma hazineler aramaya gelenler olur. Çok definecinin leşini yutmuştur bu dehlizler..." Saksağan araya girip karanlıklara uzanan yolları gösterdi: "Acem sıçanlardan başka, kolum boyu böcekler, çıyanlar, yılanlar dolaşır da derdi. Salma Tomruk'ta Tebrizli'nin kahvehanesinde bir ihtiyar anlatmıştı, gâvurun definelerini bekleyen ejderler, yılanlar dolaşırmış, şehrin altı kıvrım kıvrım dehlizlerle, zindanlarla doluymuş! İskeletler varmış zindanlar boyunca. Artık define arayanlar mı, kaybolan sabi sıbyan mı, yoksa buraların eskileri, kâfir padişahlarının tebaası mı meçhulmüş..."

Periveş karanlığa baktıkça, kâbuslarında pençelerinden kurtulamadığı Azim İfrit'in ateş saçan gözlerini hatırlıyordu. Gözlerini yumup kendini Sine Bülbülü'nün kollarına bıraktı. Hava karardıkça kulakları dehlizlerin ürkünç sessizliğine alıştı, balçıklardan gelen çürük kokusunu da duymaz oldu. Yalnızca, tepedeki fazla geniş olmayan delikten inceden balık kokuları genzine doluyor, uzaktan uzağa kıyı boyunda demlenen balıkçıların sesleri geliyordu. Karanlığa aşina oldukça tepeden vuran ay ışığında sütunlardaki çarmıh işlerinin yanı sıra taş lahitler üzerindeki giyimi,

çehresi farklı insan suretlerini tüm detaylarıyla görüyordu. Ayna yüzü görmemiş değildi ancak ilk defa böylesine resmedilmiş çehrelere rastlamak ona hayli tuhaf gelmişti. Lahitlerden birindeki kadınların giysilerine ve saçlarına bakıp eski zamanları hayal etti. Okuyup yazması yoktu ama konak zamanlarında, ekâbirden[1] konuklar konuşurken tarihten, maziden bahsetmelerine kulakları aşinaydı. Kendisinin de bir zaman sonra bu kadınlar, erkekler gibi yok olup gideceğini, ancak kendisini hatırlatacak bir suret olmayacağını düşünerek hayıflandı. Cinli kâbuslardan konak günlerine, sokaklarda yaşamaya başladığı vakte kadar ölüm korkusunu, kaybolup gitmeyi böylesine şedit[2] yaşamamıştı. Periveş, bu kasvetli düşüncelere dalmışken, Saksağan onlara sokulup titreyen parmağıyla canavar ağzını andıran geçitlerden birini işaret edip, "Cinler! Gözlerini gördüm! Bismillah! Bismillah destur!" diye bağırmaya başladı. Gösterdiği tarafa baktıklarında karanlığın ortasında uğursuzca parıldayan onlarca minik gözün parıltısını ayan beyan gördüler. Periveş yine bir kâbus gördüğünü düşünecekken, Sine Bülbülü bir kütük parçasını o tarafa doğru uzatıp aç gözlerle kendilerini seyreden kedilerden büyük sıçanları meydana çıkardı: "Analarının kenefte[3] yestehledikleri[4] bu lağım azmanları bize sokulamazlar ama uyurken tetik durmak lazım, insanı diri diri parçalarlar da fark etmezmişsin derler..." Saksağan rahat bir soluk alsa da gözlerini onların üzerinden ayıramamıştı: "Hani biz tıfılken bir gün sur diplerinde oynarken kurşundan bir levha bulmuştuk toprakta hatırladın mı? Salma Tomruk'ta Ebabil Molla'ya götürüp sormuştuk hazine işareti bulduk diye. O da korkup ateşe atmamızı, sonra da abdest almamızı söylemişti hani? Üstlerinde cinlerin tasvirleri varmış, kâfir kralların zamanında büyü diye yaparlarmış, sur diplerinde cinler

1 Ekabir: Büyükler, ileri gelenler.

2 Şedit: Şiddetli.

3 Kenef: Tuvalet, ayakyolu.

4 Yestehlemek: Dışkılamak.

çok olur demişti... Sıçan kılığında gezmedikleri ne malum?" Sine Bülbülü elini boşluğa savurdu: "Cin ise bir duaya bakar. Sıçanlar ise insanın üzerine topluca atıldı mı cartayı çekersin. Bunlar ara sıra dışarı çıkıp denk getirdikleri kedileri, köpekleri bile yerler!" Periveş, "Bir duaya bakar!" lafını duyunca, "Bir de bana sor!" diyesi geldi ama ses etmedi. Siyah siyah gölgeler halinde geçip giden sıçanların varlığını bilmek başlı başına bir dehşetti. Uyuyakalıp bir kâbusun içinde debelenmeyi, o aç farelerin bakışları altında onların viyaklamalarını, cıyaklamalarını dinleyerek, kadim vakitlerin ölülerinden kalanlar arasında geçirmeye tercih edeceğini fark etti. Korkulu düşüncelerden uzaklaşmak için kendini bir an için o eski tasvirlerdeki kadınlar gibi hayal edip, masallarda dinlediği eski kasırların, sarayların içinde hayal etti. Uzun zamandır masalları hayal etmemiş, kâbuslarla geçen ömründe süslü libasları görünce iç geçirse de ne bir aile hayatının olabileceğini ne de asude yaşayıp gideceğini düşünmüştü.

Uyur uyanık bir halde başı göğsüne devrildiği zaman irkilerek yeniden açtı gözlerini. Lahit üstünde yaktıkları ateş sönmüş, Sine Bülbülü ile Saksağan gitmişti. Periveş sıçanların dikkatini çekme pahasına birkaç kere onlara seslendi. Sesinin mahzenlerde çınlaması harici bir ses duymadı. Ay ışığı tekinsiz şekilde tepedeki açıklıktan bulundukları yeri aydınlatmayı sürdürüyordu. Bu esnada ürkünç bir uğultu koptu. Geçitlerden binlerce minik ayak sesi ve sıçan viyaklamaları yükseliyor, bulunduğu yere doğru yaklaşıyordu. Sıçanların sesleri, rüyalarındaki çirkin, yaşlı bir adam gibi konuşan bebek sesleriyle mırıldanmalarını andırıyordu: "Buradadır, buradadır!" Kaçmak için yeşil balçıklı sulara atılıp koşturmak istediyse de ayak bileklerini tutan ağaç dallarına takılarak duraksadı. Sağ ayağını kurtarmak için yukarı çektiğinde kemik ellerin ayağına sarılmış olduğunu gördü. Su üstünden birkaç kurukafa çıkarak, "Buradadır, buradadır!" diye bağrışmaya başladılar. Ne olup bittiğini anlayamadan geçitlerden taşıp gelen binlerce sıçan Periveş'in üzerine atıldı. Islak tüyleri

ve küçük dişleri tenine değdikçe tiksiniyor, öğürüyordu. Kendisini bir anda iskelet ellerin ve sıçan sürülerinin üzerinde bulan genç kız, karanlık dehlizlere doğru sürüklenmeye başladı. Asırlık ağlardan saltanatlarında örümcekler, toprakta gizlenen çıyanlar, binbir böcek orasına burasına değiyordu. Gözlerinin karanlıkları loş bir ışık yanıyormuşçasına görebildiğini fark edince yine cinler âlemine sürüklendiğini anladı. Tasvirlerde gördüğü elbiseleri giymiş ölülerin, iskeletlerin tabut tabut dizildiği, sokaktan aşinası olduğu Rum lisanına benzer konuşan acuzelerin kurşun tabletlere cin tasvirleri çizip gömdüğü, üstünde insandan daha boylu poslu yılan suretinde ejderlerin kıvrım büklüm uyuduğu define yığınlarının arasından geçip yüksek tonozlu genişçe bir odaya geldiğinde hançeresini yırtarcasına boğazından çıkıp duvarlarda yankılanan çığlıklarını duyuverdi. Tam odanın en kuytu köşesinde, ürkünç derecede tanıdık gelen bir çift kızıl gözün olduğu yere sürüklenirken suratında hissettiği acı bir tokatla gözleri karardı.

Kendisine gelip gözlerini açtığında Sine Bülbülü ile Saksağan'ı yanı başında gördü. Sine Bülbülü, Periveş'i ayıltmak için suratına bir tokat aşk etmişti. Saksağan'ın uzattığı su testisini başına diken genç kız, sırtını zindan mukallidi mahzenin yosunlu duvarına dayayıp tüm külhani yaşayışını unutup ağlamaya başladı ancak kısa sürdü. Gözyaşlarını elinin tersiyle silip oturduğu yerde sırtını dikleştirdi. Sine Bülbülü, lahdin öbür ucundaki ateşe birkaç dal parçası atıp Periveş'e döndü: "Her uyuduğunda söylenip çırpınıyorsun, geceyi kendine haram ediyorsun. Söylediklerimiz yüzünden mi desem epeydir bu haldesin, o mezarlık gecesinden beridir... Cinlendin mi?" Saksağan gözünü boşluğa dikmiş vaziyette sakin sakin söylendi: "Gece olup da uyuyunca Azim İfrit diye birinden bahsediyorsun. Adını sayıklıyorsun..." Genç kız yine bir ikilemin kıyısındaydı. Yine sokaklara terk edilme pahasına tüm yaşadıklarını anlatacaktı yahut geçiştirecekti. İnkâr edip mekânın kasvetinden mülhem kâbuslara gark olduğunu söylemeye niyetlendiyse de içindeki o külhani taraf buna müsaade etmedi, hakikati sak-

lamayı acizlik gibi gördü. Çocukluğundan itibaren yaşadıklarını dilinin döndüğünce anlattı. Gecenin ortasında, Bizans'tan kalma duvarların arasında Periveş'in kâbuslarını, ayılıp bayılmalarını, sonrasında sadece kâbuslar görüp bu esnada bir ifritin pençesinde çırpındığını, bir-iki okur, üfler kimseye de götürüldüğünü ama nihayetinde kimsenin uğraşmak istemeyip sokaklara atıldığını söyledi. Külhaniler, Periveş'in Salma Tomruk'ta "karışmış"a, "uğramış"a çıkan namını duymuşlardı ancak işin aslını ve tafsilatını oracıkta öğrendiler. Periveş, "Kovacaksanız siz de kovun gitsin..." dediğinde Sine Bülbülü oturduğu yerden doğrulup yumruk yaptığı sağ eliyle göğsünü yumruklamaya başladı: "Salma Tomruklu Sine Bülbül yârini böyle bırakır mı be! Yetmiş yedi çukurunu, deliğini, belalılarını bildiğimiz kadar cinlerin dilinden anlayanını da biliriz!" Saksağan'ın yüzünde belli belirsiz "nereden bulaştık" neviden bir huzursuzluk peyda olmuştu; "Hangi parayla kime götüreceğiz? Bizim gibi kopuk kısmına kim niye el uzatsın?" diye sorunca, Sine Bülbülü, "Sulukuleli Meneviş Kadın'ı ne tez unuttun bre?" cevabını verdi. Saksağan bir lahza duraksadıktan sonra kafasını salladı: "Bildim! Bildim ama bize çare olur mu?" dedi. Periveş merakla, "Kim bu Meneviş Kadın?" diye sorunca Sine Bülbülü elini boşluğa savurarak anlatmaya başladı: "Tanımayız ama şanını, ismini duymuşluğumuz var. Sulukule'de, surun öteki tarafındadır evi. Şehrin kadınları, yosmaları, hatta sırasında zorbaları, ağaları bile ona gidip gelir. Bakla falı açarmış, bazen de insanın yüzüne bakıp öyle okurmuş. Sayısız cin hizmetkârı varmış. Kocakarı diye anlatan da gördüm, on sekizinde ya var ya yok diyeni de. Çoğu zaman para istermiş. Ama belki seni görünce insafa gelir..."

O lahit üstünde ayaz bir yandan, sıçan sesleri diğer yandan sabahı ancak eden külhaniler, ortalık aydınlanınca kendilerini yeniden yeryüzüne attılar. Daha çıktıkları sokağın başına varamadan Yeni Odaların yahut karakollarının yolunu tutan geceden kalma aseslerin dayaklarına[1] çattılar. "Sizi nasıl görmediler ulan?"

1 Dayak: Burada sopa anlamında.

bahanesi ile, tekme sille eşliğinde komşu mahallelerinin aseslerine teslim edile edile en son kendilerini Edirnekapısı'nın dışında buldular. Topkapı ile Edirnekapısı arasında kale duvarı boyunca yayılmış Sulukule mahallesindeydiler. Gece olsun gündüz olsun dövülen kalay gümbürtülerinin çalgı ve şarkı seslerine karıştığı, bohçacı kadınlarla ayıcıların sabahın erken vakitlerinde eğri büğrü sokaklara dağıldığı bu şenliği bol mahallin, surun hemen diğer tarafında da bir uzantısı vardı. Derme çatma kulübeler belirli aralıklarla sur dibindeki bostanların ötesinde yükselir, burada da sabah akşam gulgule eksik olmazdı, ki Periveş ve takımı buraya ayak bastıklarında bu serencamı seyre durmuşlardı.

Mahallenin en namlı yatırı olan, şehrin fatihi Sultan Mehmed-Han-ı Sâni'nin sakalarından olduğu rivayet edilen Edhem Dede'nin yatırının dibinden geçtiklerinde Periveş, konak vakitlerinde misafir kadınlardan duyduğu bir meseli hatırladı. Sokaklarda göbek atarak dolaşan bir meczup olan Edhem Dede'nin, Roman ahaliden bir obayı yerleştirerek Sulukule denilen bu meşhur mahalleyi onun kurduğu söyleniyordu. Bir isteği, arzusu olan kadınların bu türbeyi ziyaret ettiğini, etraflarını çeviren çocuklara sadaka dağıttıklarını ve buranın bakıcısı olan kişiye türbenin ihtiyaçları için yardımda bulunduklarını anlatmışlardı. Yalnız bu türbenin asıl adağı bir hayli tuhaftı, ki Periveş ve yanındakiler, türbenin hemen önünde duran semtten birkaç kadın vesilesiyle tanık oldular. Kadınlar dua ederlerken bir yandan da, "Edhem Dede! Edhem Dede! Gömleği keten dede! Muradım hâsıl olsun, şu kadar göbek atam dede!" diye dua ediyorlar, kimi yüz, kimi iki yüz göbek atacağını söylüyordu. Şehirli kadınların da gelip böyle adak adamaları, dilekleri yerine gelince Edhem Dede türbesinin önüne gelip adadıkları kadar göbek atmaları herkesçe bilinirdi. Periveş, Sine Bülbülü ve Saksağan türbe önünde adaklarını dile getiren kadınlara son bir kez hayretle baktıktan sonra Meneviş Kadın'ın evini bulmak üzere yola devam ettiler.

Çamurlu, toprak yolda sallana sallana yürürlerken bir anda

önlerini kendileri gibi yalın ayak başı çıplak, kuşaklarındaki bıçakları sergilemekten çekinmeyen, bıyıkları yeni terlemiş beş genç kesti. Periveş ve Saksağan'ın elleri gayri ihtiyari bıçaklarına gitmişken, Sine Bülbülü gayet soğukkanlı bir şekilde ellerini iki yana açıp onları durdurdu. Koynundan biraz kirlenmiş, üzerine kırmızı iplikle Arapça otuz bir rakamı ve gemi çapası şekli işlenmiş bir peşkir çıkarıp kopuklara doğru uzattı: "Otuz Birin aslanı Nasri Beşe'nin bendeleriyiz yiğitler. Meneviş Kadın'a selamıyla geldik. Salma Tomruk Kolluğu'nun ağası Kemikkıran Ramazan Ağa, ağamızın ahbabıdır. Sulukule bostanlarında yolumuzun kesip kesilmediğini sorduğunda ağzımızdan fena bir söz çıkmaz evelallah. Ne taraftadır gösterin hele!" Yol kesen delikanlılar birbirlerine şöyle bir bakıp ağızlarını açmaksızın savuşup gittiler. Sine Bülbülü, "Kendimiz bulacağız mecburen..." diye söylenerek sırtları kocakarı misali iki büklüm, sağlı sollu devrilmiş mezar taşlarını andıran "nohut oda bakla sofa" kavlinden en fazla iki katlı evlerin, kısmen ekilmiş bahçelerin, koşturan çocukların arasından geçtiler. Meydanvari bir açıklıkta, fazla geniş olmayan, asma dallarıyla sarıp sarmalanmış bir çardağın altında oturan üç yaşlı adam görünce onların yanına seğirtip Meneviş Kadın'ı sordular. "Mezarlığın arkasındadır evi, bostan tarafında!" diyen ihtiyarlardan birinin işaret ettiği mıntıkaya yürüdüklerinde, evlerin hemen bitiminde genişçe bir mezarlığın öteki ucunda, tek katlı, bahçe içindeki evi gördüler.

Kapısına varıp yumrukladıklarında, onları kırklarının sonunda, hayli solgun tenli ve baygın bakışlı bir kadın karşıladı. Kat kat entarisi, boynunda muhtelif muska ve incik boncuğuyla, boncuklu küpeleriyle hayli kendine has bir kılığı olan kadın gelenlere şöyle bir bakıp Periveş'in gözlerinde takılıp kaldı. "Gün yüzü görmemişsin be bahtsızım, daha falını açmadan yüzünden akıyor!" diyerek ellerini beline koydu; "Fal baktırmaya mı geldiniz, büyü bozmaya mı?" Periveş kadına bakarken cinler âlemine geçtiğinde yaşadığı, tüylerini diken diken eden o tuhaf hissi yeniden

yaşıyordu ancak korkudan çok anlamlandıramadığı bir sükûnete gark olmuştu. Sine Bülbülü, "Başımızdaki cinleri savalım da, ister fal bak ister büyü yap!" dedi sert bir tavırla. Adını sormaya bile ihtiyaç duymamışlardı. Kadın soğuk ifadesini değiştirmeden geriye doğru çekilip onları evine buyur etti. Çıfıt çarşısı misali eşyaların, giysilerin üst üste istif edildiği, kap kacakların gelişigüzel sıralandığı bu tek göz oda ev, sayısız boncukla, muskayla, kurutulmuş ve yaş otlarla, köklerle, boy boy havan içerisinde tozlarla dolup taşıyordu. Meneviş Kadın boş bulduğu bir sedir köşesine ilişip konuklarına da yerdeki kilimleri gösterip oturmalarını söyledi. Gözlerini Periveş'e dikti. "Ben karşılığında bir şey istemem, sadece hediye kabul ederim. Ama sen hariç kızım! Çok acılar çekmişsin, seni geceleri uyutmazlarmış, yanımdakiler söylüyor şimdi tek tek! Bana bir tamam sıkıntını anlat kızım, sonra da baklalara sorayım ahvalini..."

Esirenin kızı da, diğerleri de onun böylesine keskin bakışlı oluşuna hayli şaşırmışlardı. Beri yandan bu kadın karşısındakine öyle bir güven telkin ediyordu ki, Periveş şaşkınlığını üzerinden atıp aklının ermeye başladığı vakitlerden itibaren yaşadıklarını, rüyalarını anlattı. Arada bir Meneviş Kadın sanki sağında solunda, odanın diğer taraflarında birileri varmış gibi kaş göz işareti yaparak sessiz sessiz konuşuyordu. Periveş görmese de burada yalnız olmadıklarına içten içe emindi. Bu esnada da genişçe bir yağlığı[1] yere serip içine yirmi kadar bakla, yüzük, zincir parçası, anahtar, ekmek kırıntısı, soğan kabuğu, muhtelif ebat ve renkte camdan ve kemikten boncuklar, düğmeler, tek tük eski bakır paralar saçıp Periveş konuştukça inceledi. En son dün geceki kâbusunu da anlattıktan sonra Meneviş Kadın'ın gözlerinin akı bir anda kayboluverdi. Bir anda dudaklarının kenarında sanki iğne delikleri varmışçasına kanlar süzülmeye başladı, kulübenin loşluğunda sanki siyah bir tül yüzüne kapanmıştı. Kadın orada Periveş'in yabancısı olmadığı kelimeleri tekrar tekrar mırıldan-

1 Yağlık: Büyük mendil, çevre.

maya başladı: "Behiye... Mezar... Galata... Kule... Hançer... Behiye... Mezar... Galata... Kule... Hançer..." Gündüz gözü karanlığa gömülen odada duvarlar sarsılmaya, çatıda bir sürü çocuk koşturmaya başlamıştı adeta.

Meneviş Kadın'ın gözleri eski halini alınca bu keşmekeş de son buldu. Başını kederli bir ifadeyle iki yana sallayarak anlatmaya başladı: "Benimkilere sordum hep, kimdir bu Azim İfrit diye. Fazla bir laf edemediler ama onlar da korktu be kızım, üç hanımı varmış 'iyi saatte olsunlar'dan, onlara zulüm edermiş. Ağızları dilleri bağlıymış ama sen birini çözmüşsün. Uykunda görünürler sana çünkü onların tarafına karışıverirsin. Ama sende artık lanet mi diyeyim, şans mı diyeyim bir hassa vardır ki onların âlemine müdahale edebiliyorsun. Sen bir hamamlıkta dünyaya gelmişsin, göz perdelerin açılmış o vakit, gayb âlemine karışmışsın. O koca ifrit seni o vakit görüp nikâhına almış. Maksadı seni delirtmek ve tamamen kendi âlemine alıp hanımı yapmakmış kızım. Bu yüzden en efkârlı, gama kasavete düştüğün vakitlerde, cesaretini yitirdiğinde gelir sana. Öbür türlü uzatamaz kolunu pençesini! Onların âlemimizde bir tesiri yok ama korktuğun, çaresiz hissettiğin an kapıyı kendi elinle açarsın. Hele bir de onların sahiplendiği yerlerden ise... Hamamlar, mezbelelikler, hatta mezarlıklar! Cinler hem geçmişi hem şimdiyi yaşadıklarından insanların korkup belledikleri bürünebilirler. Bu yüzden kan dökülmüş, acı yaşanmış yerlerde seneler sonra dahi o kılıklarda görünürler, hep böyle korkuturlar. İşte bu Azim İfrit'in biteviye eziyet ettiği hanımlarından dilini çözdüğün, sana bir mezar yeri demiş. Behiye diye bir kadının kabri. Bu cinniye hanım, sen ve Behiye birbirinize bağlanmışsınız. Kadın senden benden çok önce yaşamış. Evvelce duymuşluğum var. Ben ufakken, ninemden anamdan duydum. Şehirde böyle bir kadın yaşamış, çok can almış, çok kişiye de kol kanat germiş. Kostantiniyye cinleri ile cadı karılar arasında bir akit mi ne olmuş... Ben pek iyi bilmem. Söylemeye ne benim ne de benimkilerin dili var. Galata'da, kulenin dibin-

de, hendeğin karşısındaki mezarlıkta nakışlı bir mezarda yatar. Kabrine gidersen kurtuluşu orada bulacaksın kızım. Senden bir şey istemiyorum kızım, yoktur bana hiç vereceğin. Sen her şeyi kaybedeceksin! Tutunabileceğin hiçbir dal kalmayacak, o kabir hariç... Orada önünde iki yol açılacak..."

Kadın bunları anlattıktan sonra kapıyı gösterip, "Elimden bu kadarı gelir, daha da kapıma varmayın!" deyince hiçbir şey söylemeden süklüm püklüm oradan ayrıldılar. Evin önünden hayli uzaklaşıp Haliç kıyısına indiler. Bir ıhlamur ağacının gölgesine oturup karşı kıyılardaki evleri, Haliç üzerindeki kayıkları, peremeleri, biraz uzakta Kasımpaşa Tersanesi tarafında kimi iki kimi üç ambarlı kalyonları, sönbekileri, fırkataları seyre koyuldular. Üçünün de yaşadıkları o fal gailesi neticesinde sesi soluğu kesilmişti. Periveş, "Galata'ya nasıl gidebiliriz?" diye sorarak suskunluğu bozdu. Sine Bülbülü, uzaktan dikilip durmakta olan bir zorbayı andıran kadim kuleye bakıp kederle söylendi: "Kadının dediği yer Kanlı Hendek'in dibi?" Esirenin kızı belli belirsiz bazı lakırdılar duymuştu ancak Sine Bülbülü'nün ne demek istediğini anlayamadı: "Ahaliden kimseler vardır, kabristan ziyaretimize de karışmazlar ya?" Sine Bülbülü öfkeli gözlerle ona döndü: "Sen bilmezsin. Ahali dediğin sarhoşlar, zorbalar, bıçkınlar, kopuklar, kalyoncular, bilhassa Tophane zebanileri. Kanlı Hendek de bir nevi mezarlıktır. Yeniçeri zorbaları, onların bıçkınları, çetelerini teşkil eden bekâr uşakları yatar. Kule'nin hemen dibindeki burca Kanlı Burç derler. Zorbalar, kabadayılar saltanatıdır orası, hep öyleymiş, biz ağamız hayattayken korkuyla geçip giderdik, şimdi gitsek gözümüzün yaşına bakmaksızın tenhaya sürüp götürürler bizi! Sulukule'dekiler bilmez hadi, oranın yarısı Otuz Birlerin, yarısı da Yirmi Beşlerin mıntıkası. Bizi de bilirler. Orada görürlerse harcarlar bizi... Hem bir falcı kadın söyledi diye kalkıp kendi ayağımızla gidecek halimiz yok ya!"Periveş, yine bir ayrılığın ufukta göründüğünü anladı. Falcı kadının dediği sanki şimdiden gerçekleşmeye başlamıştı. İçindeki o külhani sesin kontrolüne

girmiş gibiydi. "Ben tek giderim o zaman!" diyerek ayağa fırladı. Birkaç adım atmıştı ki Sine Bülbülü üzerine atılıp sağ kolundan yakaladı. "Galata'nın şakası olmaz! Bizim bile gözümüz kesmiyor da, sen orada sudan çıkma balığa dönersin eksik etek halinle!" diye gürleyip sertçe kendine çekti. Periveş, kolunu aynı sertlikle çekip kurtardıktan sonra ateş saçan gözlerini Sine Bülbülü'ne dikti. Saksağan dünya yıkılsa umurunda olmaz cinsinden olduğu için hiç istifini bozmadan oturduğu yerden, "Bırak imanım bırak, giderse gitsin! Gelen, gider biz dalgamıza bakalım!" diye laf attı ve sonra her birine bakarak ağır ağır konuştu: "Bizi daha evvel Galata'dan kovdular. Şimdi de Kostantiniyye'den kovulduk. Başımızı sokacak mezbelelik bulamamışız, haybeye ağız dalaşına giriyorsunuz. Taşrada sayılırız artık." Periveş, Saksağan'a dönüp muzafferane sırıttı: "Daha iyi ya, en azından başka kopuklar, zorbalar yok!" Sine Bülbülü surların önünde uzanan düzlükleri, bostanları gösterdi: "Buraları görmedik ama büsbütün de toy değiliz. Kahvehanelerde söylüyorlar, buraların da başka dayıları, belalıları varmış. Şehirden beter dediler. Binbir âyanları, derebeyleri varmış ki gündüz gözü çarşı, hamam ortasında kadın, oğlan kaldırıp sinide oynatırlarmış. Şehirde en azından kadıdan korkarlar da kendi günah yerleri haricinde böyle herzeler yemezler. Burada ise dayı da, kanun da, bela da eşkıyaymış."

Saksağan önce sur dibindeki balıkçı kulübelerini, sonra da oturdukları ağaç altını gösterdi: "Evvela karnımızı doyuralım, sonra da geceyi burada geçiririz. O arada da salim kafayla düşünürüz." Sine Bülbülü bir vakit ahbabını süzdükten sonra aklına yattığını belli edercesine kafasını salladı. Periveş'in içinde bir huzursuzluk peyda olmuştu. Zira Saksağan'ı daha önce hiç böylesine hesap kitap ederken görmemişti. Onun kafasında kuyruğu birbirine değmeksizin kırk tilki dolaşır halini sezinlemişti ancak ses etmedi. Karınlarının gurultusu ile sur dibine indiklerinde, kıyıdaki balıkçı kulübelerinin çepeçevre şehirden atılan külhanilerle, sokak çocuklarıyla dolu olduğunu gördüler. Balık-

çılar, kayıkçılar bu akın karşısında kulübeler ve iskelehanelerden savuşup gitmişler, kıyıya inen delikanlılar geride kalan balıklarla, kulübede buldukları isli balıkları yiyip küpler içinde döşeme altlarına, gölgeliklere gizlenmiş şarapları içiyorlardı. Kâh ahbaplara selam verip kâh bıçağa davranıp göz korkutma ve sindirmeyle toplayabildikleri kurutulmuş balıklar ve bir küp şarapla yeniden ağaç altına çöktüler. Şarabı bulan Saksağan olduğu halde, "Hiç içesim yok!" diyerek uzak durması Periveş'in garibine gittiğinden o da elini sürmek istemedi. Ancak sebepsiz neşelenen Sine Bülbülü kendisi içtikçe, Periveş'e de zorla birkaç yudum içirdi. Gün batıncaya değin söyleşerek, yiyip içerek o ağaç altında kaldılar. Üzerlerine bastıran tatlı uykunun tesiriyle sızıp kaldılar. Periveş dahi sızlayıp ağlamaksızın güzel bir uyku çekmeye başladı ki düşlerinde bile kendinde değildi.

Periveş gece vakti gözlerini araladığında ilk fark ettiği, tepelerinde şavkıyan muhteşem dolunay oldu. Başında sanki dayak yemişçesine bir sancı olduğundan sersemlemiş vaziyette uyanan Periveş, kalkmaya davrandığında ellerinin ve ayaklarının bağlı olduğunu fark etti, bağırmak istediğinde boğazından çıkan iniltiden, ağzının da pis bir paçavrayla kapatıldığını anladı. İplerden kurtulmak için debelenirken hemen yan tarafında bir karaltı fark etti, birisi yere çömelmiş, başka bir karaltının üstünde harıl harıl çalışıyordu. Arada bir elinde parıldayan kanlı bıçak, birini dilim dilim ettiğinin nişanesiydi. Karaltı arkasındaki kıpırtıyı fark edip döndüğünde, esirenin kızı Saksağan'ın kan sıçramış çehresiyle yüz yüze geldi. Gözlerinde daha önce görmediği türden zalimane bir parıltı, dudaklarının kenarında meşum bir sırıtış asılıydı. "Günaydın konak bülbülü! İşimi neredeyse hallettim, çifte kumrular baş başa kalsın ben bir üstümü başımı yıkayıp geliyorum!" diyerek kalkıp kıyıya doğru seğirtti, bir yandan da başsız bir gövdeyi beraberinde sürükledi. Genç kız asıl dehşetle o zaman yüzleşti, Sine Bülbülü'nün kesik başı yan dönmüş, donuk gözlerle onu seyrediyordu.

Dehşete düşmüşken bir yandan boğazında düğümlenen hıçkırıklar, gözyaşları içerisinde iplerden kurtulmaya çalışıyor, aynı zamanda sürüne sürüne oradan uzaklaşmaya çalışıyordu. Bir süre sonra Saksağan üstü başı ıslak vaziyette gelip Periveş'in kaçmaya çalıştığını görünce sırtararak üzerine yürüyüp ayaklarından tuttu. Eski ahbabının kesik başını kapıp ona doğru uzatarak tahkir dolu bir itirafa girişti: "Buna sen sebep oldun! Alelade bir kasık mancası[1] olacaktın, döşek yoldaşı olup çıktın! Başımıza bela kesildin... Sana tutulduğundan yaşamaktan başka bir maksadı olmadı. Sen olmasan sokaklarda iyi kötü bir ismimiz olur, yine kapılanacak bir orta bulurduk. Cinli karı! Sana elimi bile sürmem... Onu öldürmeden eski yaşamıma dönmemin bir çaresi olmayacağı belliydi, o yaşadıkça seni aradan çıkaramazdım. Çare aranırken bir kulübede denk geldiğim baluk ağusu işimi gördü. İnsanı feci uyutur, şarapla içince musalla taşında mevta gibi öyle yatarsın! Bizi Galata'dan niye kovdular biliyor musun? Sine Bülbülü, diğer ağalarına, çorbacılara sövdü diye. Şimdi onun kesik başını götürünce beni affedecekler, onların safında bıçak sallayacağım, bileğimin hakkını kazanacağım. Seni de gebertirdim ama dirin para eder. Senin kıymetini iyi bilecek birini tanırım. Hayatın kurtulacak!"

Saksağan, kesik başı kıyıdaki kulübelerden bulduğu çuvallardan birine atıp kuşağına bağladı. Eski ağalarının orta işaretini taşıyan peşkiri de Sine Bülbülü'nden alıp koluna bağlamıştı pazubent gibi. Periveş'i de güç bela kaldırıp omzuna vurduktan sonra sahile indi. Kimi açıkta kalmış koyun koyuna yatan çocukların, külhanilerin üzerinden atlaya atlaya daha önceden hazır ettiği bir kayığa binip, küreklere asılarak Balat'a doğru usul usul ilerlemeye başladı.

Balatkapısı tarafında kayığı kıyıya çektikten sonra, tekrar omzuna attığı Periveş'le kapıya yürüdü. Kapının üstünde börkü fark edilen bir yeniçerinin karaltısı, "Savuş git kopuk!" diye bağırınca,

1 Kasık mancası: O devirde cinsi münasebet kurulacak kimse.

"Ağam, Galata'dan Otuz Birin Nasri Beşe ağamın selamıyla geldim. Çamaşırcı Balatlı Hanım'a bir hediye yolladı da..." diyerek karşılık verdi Saksağan. Yeniçeri neferi bu ismin hiç yabancısı değildi. Kapının sağ tarafındaki burca seğirtip büyükçe bir muşamba feneri ile gelerek kapıya doğru eğildi ve "Işığın altına gel!" diye bağırdı. Kopuğun üzerindeki orta işaretli peşkiri, yani "balta"yı, omzunda kıvranıp duran kim olduğu belli olmayan bedeni görünce, bir de Balatlı'nın ismini alınca daha soru sormaya hacet görmedi. "Kapıyı açın geçsin!" diye seslenince, Saksağan Balat semtine düşüp daha önce bildiği kadimden kalma taş duvarlı bir binanın önüne kadar yürüdü.

Taş binanın kapısını çalınca, ardından Ermeni ağzıyla konuşan bir kadının sesi geldi: "Kimsiniz? Bu vakitte kapımızı ne çaloorsunuz?" Saksağan, "Çamaşırcı Balatlı'ya, ağamızın hediyesiyle geldim!" deyince bir karşılık gelmedi. Bir süre sonra kapıyı hayli uzun boylu ve iri cüsseli siyahi bir adam açarak soğuk bir ifadeyle içeriyi gösterdi. Periveş artık debelenmeyi bırakmış, nihayetinde cinlerin ve insanların gailesinden ebediyen kurtulacağını düşünerek sakinleşmişti. Saksağan nefes nefese kalsa da yükünü indirmeyip kendisini kapıda karşılayan siyahi adamın peşine takılarak kül suyu kokan çamaşırlıktan geçip bir üst kata çıktı.

Kimi köşelerden hafif şarkı, çalgı sesleri, kimilerinden de kendilerini şehvetin kollarına teslim etmiş kadın ve erkeklerin iniltileri işitiliyordu. Odalardan birinde, taht misali kurulduğu köşe sedirinde oturan dev anası suretli, ancak geçkin yaşını pek göstermeyen, incili hotoz ve işlemeli yeldirme giymiş, ipekli kumaştan yapılmam fildişi yelpazesiyle üstünden azamet taşan Balatlı'nın huzuruna gelince Periveş'i önüne indirip soluklandı Saksağan. Kapıdan içeri biri beyaz, biri siyahi iki iri kıyım köle daha girmiş, hanımlarının emrine amade hazır beklemekteledi. Saksağan pek usul erken bilmez cinsinden olduğundan kendisine sorulmadan söze girdi: "Fi tarihinde ağamızla gelmiştik buraya Otuz Birin Nasri Beşe ile. Kendisi sizlere ömür. Buraya

bir hediye getirdim. Hediye dediysem lafın gelişi. Hem güzeldir hem de elinden her iş gelir... En az beş bin kuruş isterim, aşağısı kurtarmaz!" Balatlı, yerde elleri ayakları bağlı yatan Periveş'e, ardından Saksağan'a küçümseyerek baktı. "Sen burasını Kanlı Burç'la karıştırdın herhalde külhanbeyi. Ben burada oğlan çalıştırmam, bize zenperestler[1] gelir, kasık mancası ayırt etmeyen gulamperestler[2] arada bir gelir, onlar da kızlarım için."

Saksağan vahşi bir sırıtışla bir anda Periveş'in üzerine çöküp gömleğini ve vücuduna sardığı sargıyı yırtarak göğüslerini meydana çıkardı. Boynundaki muska şeklindeki azatnameyi de koparıp Balatlı'nın kucağına fırlattı. "Yüzüne su vurun, bir de saçlarını yeniden salsın siz o zaman görün! Hadi ağamızın hatrına iki bin kuruşa sulh olalım... Azatlı köledir, başınıza iş olmaz!" Balatlı bir şekilde Periveş'teki cevheri sezinlemiş gibiydi. Ellerini çırpınca içeriye iki ihtiyar kadın giriverdi. Balatlı yerdeki Periveş'i gösterip, "Kızcağızı çamaşırlığa indirin yıkansın. Üstüne başına da yeni elbiseler verin. Sonra huzuruma getirin," deyince, emektar kadınlar sessizlik içerisinde Periveş'in ellerini ayaklarını çözüp kollarına girerek odadan çıkardılar. Uzaklaştıklarına kanaat getirince sakince muskayı açıp azatnameyi okudu. Saksağan'a bakıp, "Hangi bağın gülüdür bu taze; böyle bir köleyi bu yaşında azat ettilerse bir kabahati vardır muhakkak?" diye sorunca Saksağan bir anda diklendi: "Üzümünü ye bağını sorma kadın, paramı ver de gideyim!" Balatlı gayet sakin bir ifadeyle ellerini dört defa çırpıp, "Mahzende arzu ettiğini verin!" deyince, bir anda Saksağan'ın boynuna yağlı bir ilmek geçiverdi. Bağırmasına fırsat vermeksizin boğmaya başladıkları külhaninin kollarını da diğer köleler tutarak çırpınmasına mani oldular. Mahzene indirene kadar Saksağan boğulup gitti. Mahzen tarafında, Haliç'e açılan bir kuyudan ayağına taş bağlanarak, kuşağındaki Sine Bülbülü'nün kesik başı ile birlikte suların dibini boylayıverdi.

1 Zenperest: Kadınlara düşkün erkek, zampara.

2 Gulamperest: Erkeklere düşkün erkek, gulampare, kulampara.

Ta Kanuni devrinden beridir, Balat tarafındaki çamaşırhanelerin işret ve fuhuş yolunda bilinirliği vardı. Yeniçeri kısmının kadın yüzü görmediği vakitlerde, ahaliye askıntı olmasınlar diye çamaşırcı kadınlarla münasebetlerine göz yumulmuştu ancak sonradan buradaki bazı çamaşırhaneler Galata misali bir zevk âlemleri haline dönüşmüştü. Sık sık yasaklansa da, devir devir burada bazı çamaşırhanelerde bu tür işler dönerdi, ki Çamaşırcı Balatlı lakaplı bu hanımın işlettiği batakhane bunlardan en meşhuruydu. Çorbacılardan ağalara, zorbalardan bıçkınlara, esnaflardan zürefaya çok insana hizmet verdiğinden elinde muazzam bir güç ve servet toplamış, hanedan misali rahatlık içinde yaşayıp giden hükümet gibi bir kadındı Balatlı. Asıl ismini ve memleketini bilen yoktu ancak köle cinsinden olduğu söylenirdi. Satın aldırdığı yahut sokakta denk geldiği kızları alır evvela çamaşırcılık ettirir, istidası var ise üst odalara aldırıp tamamen zevk işleri için çalıştırırdı. Yeniçerilerin, kalyoncu neferlerinin ve Boğaz yamaklarının şehir eşkıyalıklarından, kanun girmez semtlerden mülhem, burası gibi batakhaneler gözlerden ırak işleyip gidiyordu.

Periveş tıpkı daha önce Kâğıthane'de mesirede görüp kuşanageldiği o eski kılığına, başka kıyafetlerle yeniden bürünmüştü; ön tarafında fiyonk olacak şekilde "felek tabancası" dedikleri tarzda kundak yemeni misali bağlanan kırmızı hotoz, işlemeli şalvar altına topukları meydanda yarım pabuç, belinde geniş, sarı renkte işlemeli kuşak, sırtında da camadan. Balatlı'nın odasına tekrar getirildiğinde eski konak günlerinde olduğu gibi yeniden el pençe divan durup beklemeye koyuldu. Kızın azatlı esire olduğunu bildiğinden, konak ve ev adabını bilebileceğinden hareketle oturup kalkmasını, haliyle batakhaneye gelen müşterilerin hangisinin karşısına çıkarılabileceğini az çok tahmin eden Balatlı yine de emin olmak istedi. Kızla beraber gelen ve dilsiz misali sessiz sedasız bekleyen hizmetçi kadınlara, "Hanım kızımız taam[1] etsin! Nar şerbetini de unutmayın!" diye seslenerek yiyecek bir

1 Taam: Yemek.

şeyler getirmelerini emretti. Periveş'in bu kılığıyla hafif külhani tavırlı olduğunu sezinlese de asıl kıratını yiyip içmesini, bir de konuşmasını gördükten sonra anlayabilirdi. Yemek sinisi gelene kadar Periveş'e sedirinin yan tarafındaki minder döşeğe oturmasını söyleyip havadan sudan konuşmaya başladı, mazisini sordu.

Esirenin kızı, dünyaya gözlerini açtığı Salma Tomruk'taki mütevazı konaktan başlayıp o geceye kadar hayatının bildiği tüm tafsilatını döküp saçtı. Kâbuslar faslına da değinerek senelerden beri bir uyku rahatsızlığı çektiğini anlattı. İçten içe yeni bir ev bulduğunu düşünen Periveş hiçbir şeyi saklamaya lüzum görmüyordu. Zaten gizlese bile ilerleyen vakitlerde ortaya çıkacağı ve önceki seferlerde olduğu gibi kapı önüne konulacağı muhakkaktı, o yüzden daha başından itiraf etmişti. Balatlı'nın maksadı kızın konuşmasını, tavrını görmekti ki gözüne batan bir husus yoktu. Eski konak yaşantısından pek de koptuğu söylenemezdi ancak sini gelene kadar bekledi. Kadınların getirdiği sinide o devrin âdetince az sayıda yiyecek yerine bal, kaymak, peynir ve zeytin gibi çeşit çeşit gıda bulunuyordu. Balatlı her yeni gelene böyle bir sofra getirtir, yiyeceklere saldırıp saldırmadığına, ağzını şapırdatıp şapırdatmadığına, yerken kendini kaybedip kaybetmediğine dikkat ederdi. Periveş, sadece çocukluğunda Peymanzer Kalfa'nın evinde yediği balı ve kaymağı hatırladığı için, aylardır doğru düzgün yiyecek bir şey bulamadığı halde sadece onları yemekle iktifa[1] etti. Bir de üstüne nar şerbeti içti. Genç kız, çocukluğunun o kısacık saadetli anına gitmişken Balatlı da onun böylesine kanaatkâr yiyip içmesine, sofra adabına dikkat etmişti. Ona kısaca orada çamaşırhanede çalışmaya başlayacağını ama bunun dışında oraya gelen bazı zevatla birlikte olacağını, belki de istemeyeceği cinsten kimselerle düşüp kalkacağını münasip bir lisanla anlatarak, "A güzel ciğerparem, sen şimdi Bağçekapusu'na Balaban'a düşsen daha mı iyi? Oralara düşen kadınlar bir daha çıkamazlar. Burada hanımlar, sultanlar

1 İktifa etmek: Yetinmek.

gibi yaşarsın. Hem kazanırsın hem de kazandırırsın fena mı?" diye ikna etmeye çalıştı. Zaten istese de pençelerinden kurtulamazdı ancak o işleri en başında güzellikle halletmeyi istediğinden bu yola pek sapmazdı. Ölümü neredeyse kovalayacak raddeye gelmiş Periveş, hayatta kalabilecek yeni bir mecra ve tutunabileceği yeni bir dal bulunca geçmişini düşündü. Sokak kavgalarına bile girip sağ çıkmışlığı vardı. Yine ayakta kalacak, mücadeleyi sürdürecekti. "Yeni hanımım, yeni hanem burasıdır!" diyerek kabul etti. Beyhude yere Sine Bülbülü'nün acısıyla muazzep olup cinleri, o acayip kâbusları davet edeceğine hayatını yaşayıp, kalan ömrünü keyif ve neşe içerisinde geçirmeyi yeğleyip içindeki acıyı oracıkta kesip attı.

O batakhanenin kendince bir çalışma usulü vardı. Periveş orada geçen günlerine çamaşırcılıkla başladı. Burada hem diğer kadınlardan yosmalığın inceliklerini görüyor hem de çamaşır işlerinin yanı sıra alt tabakadan kimselerin aguşuna girip çıkıyordu. Burada kendilerini gösterenler ve daha kıymettar olduğuna kanaat getirilenler bir üst katlara terfi ediyor, odalarda kalmaya başlıyor, hatırlı müşterileri kabul ediyordu. Burada Periveş her iki işte de maharetini göstermişti. Çamaşır yıkama haricinde her ağır işe koşturup kolayca yapıyordu. Hatta bir gün hususi hamamlık için odun kesmek lazım olmuştu ama hanım fedailerini öteberi almaya göndermiş, tek fedaisi kalmıştı. Periveş, "Ben hem keser hem yüklerim," dedi ve dediği gibi üstesinden geldi. Ancak bu kızı böylesine heba etmemek gerektiğinin de farkındaydı Balatlı. Böylece onu hatırlı müşterilerinin huzuruna çıkartmaya başladı. Çamaşırhaneye düşmesinden itibaren kulak kenarına menekşe veya gül sıkıştırmayı, göze sürme çekmeyi, allığı nasıl kullanacağını öğrenen Periveş'in ipek misali saçları eskisinden daha da gür çıktı, açıldı saçıldı, bir nazenin gonca oldu ki zorba yahut yeniçeri taslakçısı, dayılar, gedikliler, şehrin öteki belalıları arasında pek çabuk şöhret buldu. İsim sahibi, benam zorbaların himayesi mucibince bu çamaşırhaneyi basıp kadın kaldırmak kabil olma-

dığından bazı yeniçeri zorbaları pençe atmaya dahi çekindiler. Böylece kısa sürede çamaşırhaneden üst odalara terfi etti.

Periveş daha ilk gecesinde, "Eğer uykumda bağırırsam sert bir tokatla ayıltın," diye tembihlemişti herkesi. Ancak kısa sürede buna gerek kalmadığını anladı. Külhani tavırla günlerini neşe ve zevkle geçirdikçe huzurla uyuyor, ayılıp bayılmalar yaşamıyordu. Meneviş Kadın'ın dediği gibi kasavete düşmemek ve kâbuslardan uzak kalmak için kendisini külhaniliğe vurmuştu. Kaytan bıyık büküldükçe, zülüfler perçemler döküyor, göz süzüyor, erkek cinsini kasıp kavuruyordu ama bunu kopuk usulüyle değil yosma zalimliğiyle yapıyordu. Kabadayı meşrepli müşterilerinin kaba etlerini, baldırlarını değil yüreklerini, ciğerlerini yaralıyordu. En iflah olmaz, fuhuş ehli kimselerden gördüğü göz süzmelerle, naz ve işvelerle, yosmalığın binbir numarasını öğrenmişti. Serv-i hıraman[1] salınıp yürümeyle sanki toprağı değil âşıklarının bağrını çiğniyordu. Hovardalar ve âşıklarından sağdığı altınlarla, değerli taşlarla, kürklerle saray sahibi olurdu belki ama öyle yapmadı. Yarınını düşünmeden o da hovardaca harcadı, haydan gelen huya gitti. Konuşması dahi değişti. Zorba ağzı konuşuyor ancak bu hali mahbuplarını daha da şevklendiriyordu. Onun bu şevkinde Sine Bülbülü'nün hatırasının da tesiri vardı. O, kandillerin loş ışığında hangi zorbazın, hovardanın koynuna girse gözlerini yumup Sine Bülbülü'nü, onun dokunmasını, saçlarını, hatta kokusunu tahayyülünde canlandırırdı. Onu mazisine gömmeye karar vermişse de Sine Bülbülü'nün yokluğu her geçen gün tesirini artırmış, böylece kapıldığı umutsuzluk ve kasvet hissiyle farkında olmadan kendisine ölümüne sevdalı ecinninin aguşuna bir adım daha yaklaşmıştı.

Aylar birbirini kovalarken namı öylesine yayıldı ki, mahbubperest zorbalar dahi, "Şu cihana gelmişken bu kere de Periveş nam dilberi görmeli," diyerek sarıca arılar misali Balat yollarını aşındırıyordu. Külhani tavırlı güzelin müptelaları arttıkça Peri-

1 Serv-i hıraman: Nazlı sallanan servi misali salınıp giden sevgili.

veş iyiden iyiye bu batakhaneyle bilinir hale geldi ve adı cümle İstanbul'da söylenir oldu. Namı köşklerden batakhanelere, meyhanelerden kahvehanelere dilden dile dolaştıkça kapısını aşındıranlar fazlalaştı, Balatlı'nın işgüzarlığı ve Periveş'in de arzusuyla gelen herkes kabul edilmediğinden esirenin kızı yaşayan bir efsane hüviyetine büründü. Zorbalar haricinde zürefadan[1], kibardan kimseler de gelip gitmeye başladı. Çamaşırhane kadınlarıyla Kâğıthane'ye mesireye gidecekleri vakitler İstanbul'un yaşı geçmiş hovardaları ve basiretsiz çapkınları, "Vasılına müyesser olamadık[2], hiç olmazsa bir kerecik o külhani salınışını seyredelim!" diyerek yollara dökülür, adım atıp süzülmesine şiirler, beyitler, şarkılar yazarlardı. Devrin meclislerinde ismi meçhul bir musiki ehlinin yazdığı "Ol pırpırı afet gayet periveş/ Zülüfleri tığ, hıramanı cansitan namı Periveş" şarkısı pek meşhur olmuştu. Kimsenin gözyaşına bakmıyor, onun derdiyle canına kıyanların, kapıya düşüp ağlayanların çırpınmalarına aldırmıyordu. Periveş'in çamaşırhanede zuhur ettiğini duyan, eski mahallesi Salma Tomruk'tan genç yaşlı kimseler de araya taslakçılardan, yeniçerilerden tanıdıklarını sokup oraya seğirttiler. Esirenin kızı kapılarını çalıp bir bardak su istese dahi vermeyecek komşularını, en ufak çehresi aşina gelenleri şöyle bir aşağılayarak süzüp kapıyı yüzlerine örtüveriyordu. Bu kapı çarpmalar gelenlerin çehresini beğenmemekten ziyade Sine Bülbülü'nün çehresini bir daha göremeyecek olmanın öfkesiydi.

Bu saltanatlı günlerin akabinde, Periveş'in içinde ufak tefek meselelerden mülhem yeni yeni huzursuzluklar da boy göstermeye başlamıştı. Gelen paranın haddi hesabın yoktu ama bir gün yaşlanıp harap olunca ne yapacaktı? Yeniden ölüm korkusuna gark olmuş, korkudan uyanmalar olmasa da inceden kâbuslar görmeye başlamıştı. Bu hengâme esnasında iki defa hamile kalıp iki evladını da zorla düşürterek elinden aldıklarında, buradaki

1 Zürefa: Zarifler, kibarlar.

2 Vaslına müyesser olmak: Vuslatın, kavuşmanın nasip olması.

saltanatın geçici olduğunu anladı. Gelgelelim dışarıda da ona sıcak bir yuva bahşedecek herhangi bir yol görünmüyordu. Periveş bir hayırlı kapı bulsa hayatının kurtulacağına, sultanlara yaraşır bir ömür sürmeye başlayacağına emindi ama bu da onu tüm bu gece dehşetlerinin, cinlerin, insanların hengâmesinin arasında endişeye sevk ediyordu. Hayırlı bir kısmet bulup bu hayattan çekip çıkarılsa, evinin hanımı olsa ne değişecekti? Adı hem cinliye hem yosmaya çıkmıştı. Ancak yine de yaşıyordu. Kasvete boğulduğu anda aklına hep sokaklarda kaldığı esnada gördüğü, harabe bir duvarla yıkılıveren azametli sarmaşık geliyordu. Yağlı bir kapı bulmak, bir sarmaşığın kıvrılıp yükseleceği bir duvar bulmasından farksızdı ona göre. Çoğu harabenin yıkılışında gördüğü üzere duvar yıkıldığında, ne kadar haşmetli olursa olsun, yüzlerce dalının, binlerce yaprağının saltanatına karşın sarmaşık da devrilip gidiyordu. Balta vurmaya zaten alışkındı. İşte o çamaşırhane günlerinde bir balta da zihnindeki sarmaşığa indirdi, binadan, yağlı kapıdan ebediyete dek ayırdı. Sine Bülbülü'ne sevdasını da kendi eliyle boğup öldürdü, kendine yaşamaya karar verdi. Zira gamla kasavetle ömrün geçmeyeceğini az çok çıkarsamış, yüzüne soğuk su çarpar gibi kendi kendine telkin etmişti...

Kâbuslarından kurtulduğunu zanneden Periveş, dehşetin bambaşka bir merhalesine geçtiğini yeni fark etmiş, bu olurken yakınındakiler de korkudan payını almıştı. Hiç müşteri kabul etmeyip tamamen kendi kendilerine işretle vakit geçirdikleri bir gece Galata tarafından kaçak göçek getirilen macun şeklindeki afyonlardan yutmuş, taş duvarları seyrederken ona seneler öncesiymiş gibi gelen kadim dehlizlerde geçirdiği o acayip geceyi hatırlamıştı. Vakitlerini geçirdiği taş duvarların hayli eski olduğu, tıpkı o mahzende tasvirlerini gördüğü Rum padişahlığı devirlerinden kalma olduğu aşikârdı. Periveş asırlarca o taş duvarlar arasında yaşayanları merak edip o zarif giysilerini, taçlı saçlarını görmeyi hayal ederken gözlerinin önünde yanan kandiller aydınlıktan ziyade loşluk saçmaya başlamıştı. Senelerden beri mana-

sını bildiği bu durum korku alametiydi, cinlerin, bilhassa hiç suretini görmese de adını rüyalarında ara sıra işittiği Azim İfrit'in vücut bulacağının da habercisiydi. Pencerelerden gelen karanlığı sanki ilk defa görüyormuşçasına seyretmek için zapturapt altına alamadığı bir arzu duydu. Uzandığı döşekten kalkıp pencereye koşturduğunda kandan bir denizle çepeçevre sarılmış bir adada olduğunu gördü. Göğe baktığında –cinler âleminde ışıksız da görebildiğinden– sivri sivri kaya çıkıntılarından hareketle yeraltında olduğunu fark etti. "Peri memleketinin bu sefer hangi diyarına kaçırdılar beni?" diye söylenerek odadan çıkmak için geri döndüğünde tavandan aşağıya baş aşağı sarkan bir acuzeyle yüz yüze geldi.

Suret olarak Periveş'in aynada yansımasını andırıyordu, hatta neredeyse aynıydı ancak daha yaşlıydı. Griye çalan çehresi ve çirkin simasının taşra çıkmış dişlerle tamamlandığı bu canavar simalı kocakarı, karanlıktaki kediler misali ışıldayan gözleriyle Periveş'e bakıp bakıp kıkırdıyordu. Bu acayip şeklin kulak tırmalayan kıkırdaması ve korkunç çehresiyle göz göze gelmenin verdiği dehşetle pencereye doğru çığlık çığlığa gerileyen Periveş, tavanda yeryüzüymüşçesine yürüyen, ancak örümcekler misali elleriyle ayaklarıyla –ki bunlar da rüyalarında gördüğü ekser varlıklarınki gibi tersti– yarı kambur, emekler vaziyette odaya girmeye başlayan başka acuzeler gördü, her biri yanı başında tavandan sarkan mahlûk gibi tıpatıp kendisine benziyordu. Gırtlaklarından yükselen tiksinç kikirdemeler, kakırdamalar eşliğinde Periveş'in saçlarına yapışıp taş binanın derinliklerine sürüklemeye başladılar. Kendini bir anda karanlık bir dehlizde bulan Periveş, hayli geniş ağızlı alçak bir kuyuya fırlatıldığında saçlarının acısını, taşlara çarptıkça ezilen ve çizilen tenini, bedeninden sızan kanları hissettikçe, "Acaba kâbus değil de hakikat mi?" düşüncesiyle bağırıyor, havayı yumrukluyordu. Yumuşak bir yığın üzerine düşüp de gözlerini açtığında kendini dipsiz bir karanlığın içinde buldu ancak taş duvarlardaki pürüzleri,

tırmık izini andıran çizgileri görebiliyordu. "Uyanmalı! Tezden uyanmalı!" diye çırpınırken birden ellerinin ve bedeninin altında hissettiği yumuşaklıklara aklı takıldı. Başını çevirip baktığında yüzlerce bebeğin kıpırtısız bedenleriyle, donuk bakışlarıyla göz göze geldi. Sanki cihandan ıskat-ı cenin neticesinde kopartılan her beden bu kuyuya atılmıştı. Yığından, "Bizi bıraktın! Bizi bıraktın!" diye çığrışan küçük çocuk sesleri yükseldikçe bedenler de kıpırdanıp yattıkları yerden çırpınarak Periveş'e öfkeli gözlerle bakıyor, bakışları Azim İfrit'i hatırlatıyordu. Bu teferruatı fark edince gözlerini yumup kendi kendine, "İsmini zikretme! Aklına getirme! Aklına getirme!" diye ağlayıp sızlandığı sırada kuyunun baştan başa sarsıldığını hissetti. Gözlerini açınca ceninlerin arasından çıkan Azim İfrit, "Bir de benimle işret eyle!" diyerek koca koca kollarıyla Periveş'i bir hamlede yakalayıp kara suretli bedenine çekti. Kızın kıpırdanmasına fırsat vermeksizin kuyunun tepesinden sarkan acuzelerin uzattığı kan lekeli büyükçe bir çanağı kapıp içindeki pis suyu önce kendi boğazına, ardından Periveş'in ağzına boca etti.

Esirenin kızı kendinden geçer gibi olurken bir anda sıçradığında, avazı çıktığı kadar bağırdığını görerek boğazının acısıyla ve uyanmanın verdiği rahatlamayla suskunlaştı. Duvarlara yapışıp korkuyla kendisini seyreden çamaşırhane kadınlarını fark etti, bazıları da baygın vaziyette yerde yatıyordu. Uzandığı döşeğin bu kadar yüksek olmadığını hatırlayıp etrafına bakındığında görünmez ellerce havaya kaldırıldığını anlayıp insanlardan yardım isteyerek, medet bekleyerek çığlık çığlığa çırpınmaya başladı. Sertçe döşeğe düşünce kadınlar yanına korkuyla yaklaşıp Periveş'i güç bela sakinleştirdiler. Odanın en köşesine sinmiş olan Balatlı cesaretini toplayınca, kızın yanına oturup onunla konuşarak delirip delirmediğine baktı. Aklını yitirmediğini görünce, bundan sonra Periveş'i biteviye uyurken sarhoş olmaya ikna etti. Adı deliye, "cinlenmiş"e çıkmış birini burada çalıştıramayacağını, sokağa atılmamak için buna mecbur olduğunu söyledi. Kadınları

da bu dehşetli hadiseyi kimseye anlatmamaları için tembihledi. Bunun üzerine Periveş sükûnet bulmaktan çok, "Bu kötülük şu cihanda neden beni buldu?" diye hayıflanarak daha çok içti. İçtikçe, işrete ve şehvete kendini koyverdikçe derdinden, ömrüne yapışıp kalmış sıkıntılardan uzaklaştığını düşündü. Konuşması, yaşayışı büsbütün değişmeye başladı. Beri yandan taş hanedeki korkulu haller kesilmemişti. Çamaşırcı kadınlar sık sık odalarda dolaşan karaltılardan, kendi kendine hareket ederken gördükleri eşyalardan, hamamlığın önünden geçerlerken ellerini, ayaklarını tutup çeken görünmez ellerden, lisanı anlaşılmaz sesler duymaktan şikâyetçi olmaya başlamışlardı. Balatlı'nın onca tedbirine karşın Periveş hakkındaki şayialar çamaşırhaneden taşmış, semtte de konuşulur olmuştu ancak insanlar "hasmane hisler besleyen rakibelerinin uydurmasıdır" diyerek kulak ardı etmeye meyilliydi. Periveş ziyadece kazandırıyorsa da, bir gün hayli hatırlı müşterilerden birinin de bir acayipliğe tanıklık etmesi ve adlarının çıkması tehlikesi her zaman bâkiydi.

Periveş'in günleri, haftaları, ayları bu sancılarla, bazen de afyonlu şarap ve işretin tesiriyle anın keyfini sürmesiyle geçip giderken, onu takip eden gözlerden habersizdi. Bir gün Balatlı'ya, çerçi kılıklı bir adam gelerek hatırlı bir tanıdığının Periveş'i görmek istediğini, ancak şehre gelemeyeceğini söyledi. Balatlı böyle bir şeyi asla kabul edemeyeceğini belirtince, adam, "Ormanlar, ovalar hâkimi Domuzoğlu ol güzelin namını duymuştur. Kırk kat hisar içre de olsa alacağını alır!" diyerek çekip gitti. Periveş bu konuşmayı ve adamın gürleyişini ta odasından duyup Balatlı'nın yanına gelerek meseleyi sorunca, kadının gözlerinde daha önce görmediği bir kıskançlık haresi görmüş, "Mühim bir şey değildir, buradan kurtulmak sevdasına kapılmayasın," cevabını almıştı. Periveş o vakit burada sadece bir para kazandırma vasıtası olduğunu, işi bitinceye kadar bu kadının pençesinden kurtulamayacağına kanaat getirerek burayı "altın kafes" olarak addetmeye başladı. Domuzoğlu diye bir yeniçeri zorbasından bahsedildiğini,

hele böyle "ormanlar, ovalar hâkimi" diye anıldığını hiç duymamıştı. Çamaşırcı kadınların yanına gidip, "Domuzoğlu'nu bilir misiniz?" diye soran Periveş, sayısız küfür ve bedduayla karışık bu adamın, "Boyu devrilesi deyyus!", "Boynu altında kalası!", "Toprak alası!", "Allah canını alsın o köpeğin!" sözleriyle anıldığını gördü. Çamaşırcılardan biri bu adama merakının nereden icap ettiğini sorunca, Periveş de yukarıda duyduğu konuşmayı anlatıverdi. Kadın, "Allah korumuş kardeş. Azrail Aleyhisselam canını tez vakitte alsın, şeytan görsün yüzünü! Şehrin cümle yosması bir araya gelse böyle bir nesebi meçhulü çıkaramaz! Şehri haraca kesen yeniçeriler, dayılar onun yanında tıfıl kalır... Bu zehr-i katil eşkıya, çetesiyle ele geçmeksizin dolaşır, soyar, öldürür, iğfal edermiş. Haberleri ta buralara kadar gelir. Bir Nafiye Hanım Çiftliği varmış Haramidere tarafında, cayır cayır içindekilerle hayvanlarla birlikte yaktırdığını ağlaya ağlata anlatmıştı hep destancılar, meddahlar. Hayır gelmez bir kimsedir ama korkma, şehre ilişemez lain[1]!"

Esirenin kızı için bir gün sokaklara düşmek muhakkaktı, ancak bu adı geçen eşkıyanın pençesine düşse herhalde daha fenasını yaşayacağını düşünüp hayıflandı. Buradan alınıp götürülemeyeceğini biliyordu ama yine de içten içe kasvete gömülüyor, kâbuslarını daha az görmek ve hatırlamamak için afyonlu şaraptan maada kabak çekiyor, kendisini şehvet ve işretle oyalamaya çalışıyordu.

Gelgelelim Periveş'in bahtı doğuşundan kara yazılmıştı. Haftalar sonra havanın henüz bozmadığı bir vakitte mesireye gitmek maksadıyla, beraberlerinde Balatlı'nın ahbabı yeniçeri zorbalarından birinin verdiği on baldırı çıplak pür silah bekâr uşağının nezaretinde Kâğıthane'ye uğramışlardı. Mesire yeri pek tenha da olmamasına karşın, örtüler yayılıp meyveler ve börekler yenilip şarkılar söylenirken, bir anda kara çapullara bürünmüş yirmi-otuz kadar atlı, piştov patlatıp kamçı vurarak Balatlı ve çamaşır-

1 Lain: Lanetli.

hanesinin kadınlarına baskın vermişti. Periveş o hengâmede ne yapacağını bilmeksizin sağa sola bakınırken, hayli uzun boylu siyahi bir adam atını üzerine sürerek kızı bir kapışta terkisine atmış, "Alacağımızı aldık savuşalım!" diye bağırarak oradan uzaklaşmış, atlılar da kimseye dokunmaksızın peşinden gitmişlerdi.

Periveş'in Kâğıthane'de şakilerce kaldırıldığı haberi, daha Edirnekapısı'ndan itibaren tüm şehre ağızdan ağıza yayıldı. Balatlı geleni hayli çok olan bu sermayesini elinden kaçırdığına üzülmekle, sık sık cinlere karışıp korkunç kâbuslara gark olan, hatta bazı kadınların geceleri kendi kendine yürüyen eşyalardan ve siyah gölge şeklinde adam siluetlerinden şikâyetçi olmalarının sebebi bir meczuptan kurtulduğuna sevinmek arasında kalmıştı. Para kazanması tatlıydı ancak hatırlı bir müşterinin koynundayken o acayiplikler vuku bulsa elindeki tüm kazancı kaybedebilirdi. Bazı zorbalar bizzat kendileri çamaşırhaneye gelerek Periveş'in ahvalini sormuş, Balatlı da, "Şaki altınla ayartmış eksik eteği, başımızdan savdık şükür!" diyerek meselenin artık kurcalanmaması gerektiğini belirtmişti. Tabii Periveş'in hakkında bu sefer de "Cinler kaçırdı!" söylentisi peyda olmuş, o peri soylu addettikleri dilber kızın onların âlemine kaçırıldığı oda mangallarının, ocakların başında anlatılır olmuştu kısa sürede.

Esirenin kızı, şehrin hemen dışındaki havalinin en azılı haydudu olduğunu duyduğu Domuzoğlu hakkında dinlediği sayısız kervan vurgunu, tüccar soygunu hadisesinin boş lakırdı olmadığını bu şekilde kaçırılırken anlayıp yine ölümü bekler gibi sesini soluğunu kesti. Eşkıyalar yolun bir kısmında atları bir çiftliğe bırakıp yola yayan devam etmiş, Periveş gece karanlığı çökünce dahi omuzdan omza taşınarak onların bu zorluk tanımaz hallerine tanıklık etmişti. Balatlı'nın pençelerine düşerek hayatında bir başka merhaleyi yaşamıştı. Şimdi ise Domuzoğlu dedikleri haraminin kaçırmasıyla hayatında açılan yeni bir sayfanın başındaydı...

5. Şaki Domuzoğlu Çetesi

(1799/1213)

Adamlarını şehir içine, Balat civarına gönderdikten sonra, çamaşırhane kadınlarından bir ikisini de altınla ayartıp Balatlı'yı sayfiyeye gitmeye sevk eden, haber alır almaz da bir gün öncesinden baskınlardan emaneten aldıkları atlarla en has adamlarını, kardeşi yerinde saydığı Konakkaçgını Emin ile Periveş denen kızı kaçırmaya gönderen Domuzoğlu, eşkıyanın tabiye[1] ve sevk-ül ceyş[2] bilenlerindendi. İstanbul'un Rumeli canibindeki taşra havalisinin en azılı haydut çetesine hükmeden bu şaki, eşkıyanın "kervan kıran" cinsindendi. Vurduğu kervanın, soyduğu tüccarın, bastığı çiftlik ve hatta sırasında köyün haddi hesabı yoktu.

Harami oğlu haramiydi. Babası Kara Domuz, Rumeli çiftliklerinden birinden kaçıp şekavet[3] yoluna düşmüş azılı bir eşkıyaydı ki altmış küsuruncu yazını görecek denli yaşamıştı. Zira yeniçerisinden kadısına cümle kanun ehli, arkasından atıp tuttukları halde uğraşılmaz bir gaile olarak görüp, "Şaki de olsa adam oğlu değil mi, elbet bir gün eceliyle ölür!" diyerek üstüne düşmemişlerdi. Altmışıncı yaşında, bir işret sofrasında kan kusa kusa ölüp gitmişti. Oğluna da babasına nispetle Domuzoğlu demişlerdi ki asıl adı Ahmed'di. Kara Domuz bir gün Kapıağası Köprüsü ya-

1 Tabiye: Taktik.

2 Sevk-ül ceyş: Asker sevk ve idaresi.

3 Şekavet: Eşkıyalık.

kınlarında Haramidere'deki çiftlik sahiplerinden Mekkarecizade Abdülmennan Ağa'nın çiftliğini basmış, onun Kafkasyalı kölelerinden bir kızla halvetinden Ahmed dünyaya gelmişti. Annesi ile birlikte bu çiftlikte kölelik vazifelerini ifa eden Ahmed, ufak yaşlardan itibaren çiftlikte akranı bir başka çocuk olan Emin ile birlikte büyümüştü. Bu siyahi köle, anne karnındayken bir konağa satılmış, meçhul bir yaramazlığı sebebiyle hem konağından hem şehirden kaçmıştı; taşrada onu bulan Abdülmennan Ağa, sahiplerinden satın almıştı. Bu mazisi sebebiyle Emin'e "Konakkaçgını," Ahmed'e de tahkir edecekleri vakit "Piç" diyerek seslenirlerdi.

"Kurdun merhameti kuzuyu ağzında taşımak" kavlince Emin'i ucuza satın alması, Ahmed'e de çiftliğinde yer vermesi acıdığından değildi. Onları karın tokluğuna çalıştıracağı masrafsız köleler olarak görüp ta ufak yaşlarından itibaren her türlü ağır işe koşturmuştu. Çocuklar, çocukluklarını yaşayamayıp, taşra kuytularında tuhaf ahlaklı çobanlarla, yanaşmalarla düşe kalka kumardan içkiye, kız-oğlan muhabbetinden kavgaya kırk türlü rezilliği öğrenmişler, insanlardan da hakaret göre göre ahaliye illallah dedirten yaramazlıklar icra etmişlerdi. Bunda Ahmed'in, babası Kara Domuz'un eşkıyalıklarını ve baskınlarını kahramanlık menkıbesi gibi dinlemelerinin de tesiri vardı. On beş on altı yaşlarındayken, kilerden elma çaldılar diye Abdülmennan Ağa'nın "haraminin piçi harami" diyerek kamçı üstüne kamçı indirmesine dayanamamış, Emin ile birlikte ağayı ve vukuata müdahale eden iki yanaşmasını bıçaklarla delik deşik ettikten sonra buldukları silah ve erzakla yabana can atmışlardı. Zaten daha önce de hırsızlık ve kavgada geri kalmadıklarından bu hayata ayak uydurmaları zor olmamıştı. Ahmed babasının çetesinden yetişme haydutlardan birinin çetesine girip kısa sürede "Domuzoğlu" namı ile babasını gölgede bırakmış, bu seferde o çetenin reisini boğazlayıp ipten kazıktan kurtulma, zehr-i katil[1],

1 Zehr-i katil: Öldürücü zehir.

kelleden geçme makulesi bu adamların başına geçmişti. Domuzoğlu dehşeti o vakit peyda olmuştu ki onun için öldürmek yahut yakıp yıkmak sakalında bulduğu biti ezmekten farksızdı.

Peşlerindeki yeniçeri yasakçılarını, bekçileri, çavuşları atlatıp, kadıların kethüdaların tutamadığı ele avuca sığmaz eşkıyalar olarak nam salmışlar, yolculara, kervanlara kan kusturdukça işsiz güçsüz taşra bekârlarından, çobanlarından, cinayet yahut başka suçlarla kaçak durumuna düşenlerden gelenlerle muntazam bir harami çetesi teşkil etmişlerdi. Sırasında mıntıkalarındaki ağaların, beylerin al vur işlerinde eli ayağı olduklarından talanlarını sürdürmüşler, çiftlikler yakmışlar, köşkler yıkmışlar, ahaliye kan kusturmuşlardı. Şehirde yeniçeri zorbaları misali taşrada da bunlar senelerden beri ehl-i namusun başına bela kesilmişlerdi. Tek cinayetle yahut açlıktan çetelerine gelenler de kısa vakitte Domuzoğlu ile Konakkaçgını Emin'e benzemiş, pelid[1] fermanlı[2] eşkıyalara taş çıkartır insan suretli yedi başlı ejderlere dönmüşlerdi. Reisleri Domuzoğlu ve sağ kolu Konakkaçgını Emin ile otuz otuz beş haramilerdi ancak yatakları, saklayanları, arka çıkanları hesaba katınca bu kuvvetin sayısı büyürdü. Sırasında on kişiyi kovalayan bekçiler, bir anda kırk elli kişilik bir kuvvetin hücumuna çatıp ricat[3] etmek durumunda kalırlardı. İşte Domuzoğlu böyle böyle ormanlar, ovalar hükümdarı olmuştu. Eşkıyalık şanı ve bilek hakkıyla kaldırdığı kızlarla, gelinlerle, âlem yaptığı çengilerle, yosmalarla gününü gün eden, hatta dünyayı kendi haremi olarak görecek denli hovarda tabiatlı bu şaki, Balat çamaşırhanelerinin namlı gülü Periveş'i nereden duymuş, nasıl öğrenip de onu elde etmek için ölesiye bir arzuyla yanıp tutuşmaya başlamıştı?

Domuzoğlu'na çalışan çok sayıda köylü, çerçi, sırasında rüşvetle kanunu yanlış yönlendiren yeniçerilerden casusu, adamı vardı. Bunlardan en çok bir ayağı şehirde olduğu için baş muhbi-

1 Pelid: Pis, alçak.

2 Fermanlı: İdamlık kimseler.

3 Ricat: Geri çekilme.

ri olarak saydığı, sofrasına oturduğunda da muhabbetini sevdiği Meydan Tellalı Zülküf adlı bir bostancıydı. Bu adam vaktiyle şehirde o kahvehane senin bu kahvehane benim dolaşıp berberlik yapa yapa laf taşımaya alışmış, yeniçeri çorbacılarından biriyle arası açıldığından –lakabını küfürle karışık verenlerden biriydi– mütekait yeniçerilerden Çatalca taraflarında çiftlik sahibi bir ahbabının tarlalarından birine kapağı atıp bostancılık yapmaya başlamıştı. Burada belli mevsimlerde gözden uzak ekip biçiyor, arada bir de şehre inip zerzevatlarını satıyordu. Bu esnada da yine sağa sola girip çıkıyor, cihanın kırk köşesinden haberdar oluyordu. Domuzoğlu bir seferinde yolunu kesip söyleştiği zaman belagatini[1] ve sohbetini sevmiş, üstüne kulağı hayli delik olduğunu anlayınca ona ilişmemişti. Müzevirlerin neüzübillah piri sayılacak denli dedikoduya, fısıltıya aşinaydı ki mahalleler arasında laf taşıyan değme kahvehane bülbülleri ve gıybet cadalozları eline su dökemezdi. Domuzoğlu sık sık ahbabı ve baş celladı Emin'i çetenin başında bırakır, çoğu zaman tek başına at sırtında –çetesi ekseriyetle yaya gezer, baskın olmadıkça at temin etmezlerdi– bostanlar ortasındaki kulübesine uğrayıp hem çakırın, rakının eşliğinde Meydan Tellalı ile gönlünce söyleşir hem de gelip geçen kervanlar, tacirler, çerçiler hakkında, şehrin hayhuyu hakkında malumat edinirdi. Bazen de Zülküf, Domuzoğlu'nun yatakları bildiği kimselere, "Filan vakitte, falan taraftan varsıl biri geçip gidecek", "Bilmemkim tacir, bilmem şu kadar mal ile falanca yoluna sapacak" yollu haberlerini bırakır, şayet daha mühim ise "Ağa bana bir görünsün" diye selam sarkıtırdı.

Günlerden bir gün Domuzoğlu'nun muhbirlerinden birisi, çeteden bir kola Yarımburgaz tarafından geçerken rastlayıp Zülküf'ün selam sarkıttığını söylemiş; gittikleri koruya kadar bir iki köyden daha böyle selam alınca, "Herhalde mühim bir meseledir" diyerek Domuzoğlu'na ulaştırmışlardı. Çerçi kılığına bürünüp tek başına at sırtında Çatalca yolunu tutan şaki, nere-

1 Belagat: İyi konuşma ve sözle inandırma kabiliyeti.

deyse bir iki aydır görmediği has casusuna kırk yıllık ahbabı mesabesinde[1] güleryüz gösterip sarılmıştı. Zülküf her zamanki gibi işret sofrasını hazır edip İstanbul'dan getirdiği Rum şaraplarını önüne çıkardıkça Domuzoğlu bir müddet onunla havadan sudan konuşmuştu. Yeniçeri zorbalarının gündüz gözü sokaklardan oğlanları kızları kaldırmalarını, kalyoncu neferlerinin kavgalarını işittikçe sık sık, "Kostantiniyye'de dağ taş şaki kaynarken bize ne hacet!" diyerek küfür faslına başlıyordu. Bir ara Domuzoğlu, Zülküf'ün bu kadar konuşup da asıl meseleye gelmemesine kızarak, "Ulan reaya bozuntusu! Kıçın minder, sırtın urba, başın dam gördü diye çelebi mi kesildin başımıza?" diye bağırınca, Meydan Tellalı Zülküf, "Yağma yok ağa, senin de aha şu şehrin kursağı da benim sabanın ucuna, na şu çobanın sırığına bakıyor. Herkes yerini bilmeli!" diye şaka yollu takılmış, azıcık sabrını sınadıktan sonra da Periveş nam dilberden bahsetmişti. "Saçlarını, kaşını, kirpiğini gören bir, görmeyen bin pişman! Salınışını, tavrını, hafif külhani lakırdı etmesini öve öve bitiremiyorlar; adına şarkılar, beyitler düzüyorlar imanıma. Böyle güzellik her kula nasip olmaz..." diyerek şakinin şehvetini tahrik ederek öyle bir anlatmıştı ki şehrin cümle muhabbet tellalı gelse, sermayelerini övmede onunla yarışamazlardı.

Domuzoğlu'nun kadın, hatta sırasında oğlan düşkünü olduğu, gördüğü yahut methini duyduğu dilberi ormanlara kaldırdığı duyulmadık değildi. Lakin Zülküf'ün Periveş'ten bahsetmesinde, ağasına yaranmaktan ziyade hakiki emeli para sızdırmaktı. Şehre gittikçe Eminönü tarafında Çardak Kolluğu Kahvehanesi'nin ardındaki bekâr odasına uğrayıp kumar postası üzerinde zar sallama illetine tutulmuş, en son şansı yaver gitmeyince tüm kesesini boşaltmıştı. Kara kara Domuzoğlu'ndan nasıl para sızdırırım diye düşünürken aklına Periveş'in bahsi gelmiş, kızı görmek için kesenin ağzını açıp kendisini şehre göndereceğini hesap etmişti. "Verdiği paranın bir kısmıyla kaptırdıklarımı kurtarırım, öteki-

1 Mesabe: Derece.

siyle de yosmayı alır gelirim!" diye düşünüyordu. Kaybettiklerini geri almanın hıncından kurnazlığı ancak bu kadarını tasarlamaya yetmiş, ötesini düşünememişti. Nitekim aklını başına Domuzoğlu şu sözleriyle getiriverdi: "Sen böyle diyorsun ama bu gülü bize kopartırlar mı, koklatırlar mı? Sen sayıyorsun Kostantiniyye'nin şu kadar ağası var diye... İşte Deli Zindanlı'sıdır, Mansur ahfadı Zorbazzadeler'dir, Tophaneli Elli Dokuzlular, Eminönü'nde Elli Altılılar diye, yok Boğaz'ın yamakları diye bir dünya şehir haramisi döküp saçıyorsun. Şehirden bunların pençesinden kızı alıp getirmek kabil mi?" İşi yokuşa sürüyor gibi görünüyorsa da gözlerindeki şehvani parıltı, Zülküf'ün dikkatinden kaçmamıştı: "Sen de kesenin ağzını açarsın o vakit. Ben şehre gider, gerekirse ahbaplarımı, eski hatırlılarımı araya koyar, bu gülü senin için kapar gelirim!" Domuzoğlu'nun bu işte kendi tabirleriyle "kılçık" istemediği gün gibi aşikârdı: "Şu şehir zebanisi... Hayratyıkan Ezrail'ini diyorum... Nasıl olmuş da bu huriyi çamaşırhane köşelerinde bırakmış?" Zülküf, onu tava getirmek için, "Yoksa havf[1] mı bastı ağa?" diye soruverdi. Başka birisi bu lafı Domuzoğlu'nun yüzüne söylese kurbanlık koyun gibi yere yatırılıp kıtır kıtır doğranması muhakkaktı ancak Meydan Tellalı onun nabzına göre verilecek şerbeti iyi biliyordu. Domuzoğlu alaylı bir sırıtışla karşılık verdi: "Onlar oranın haramisi, ben buraların. Onlar burada sudan çıkma balığa dönerler, ben orada..." Sonra da hususi kesesini çıkarıp olduğu gibi yanında bağdaş kurmuş Zülküf'ün kucağına boca etti: "Kızı alınca Kızılcaali köyünün oradaki koruya getirirsin. Haber göndermen icap ederse de oraya gönderirsin, bir vakit oralarda eğleşeceğiz."

Zülküf ertesi gün parayla birlikte şehre gitmiş, hepsini yine kumar postasında kaybedince çaresizlikten tehdit silahına başvurmayı tasarlayıp Balatlı'nın huzuruna çıkarak Domuzoğlu'nun selamıyla Periveş'i istemişti. İşte esirenin kızının o gün Balatlı'nın konuştuğunu duyduğu çerçi kılıklı adam Meydan Tellalı'y-

1 Havf: Korku.

dı. Periveş'i para vermeksizin kapıp götürmeyi arzularken eli boş vaziyette süklüm püklüm şehirden çıkmış, iki gün sonra soluğu Domuzoğlu'nun yanında almıştı: "Ağam onca zorbayı hesaba kattık ama Balatlı aşüftesini unuttuk; olmazlandı, kabul etmedi. Ben birkaç gün kaldım, sağa sola para yedirdim, yine kâr etmedi!" Eşkıya reisi bir müddet sakalını kaşıyıp denk geldiği bitleri öldüre öldüre kafası önde düşündü. "O Hayratyıkan deyusu mu balta olmuş?" diye sorunca da Zülküf elini "boş ver" anlamında salladı: "Ben sana o gün mahsus kılçık attım ağa. Hayratyıkan geçen sene Otuz Birin Nasri Beşe'yi çifte kuburla Kanlı Burç'un orada hakladı diye kan çıkacaktı, İzmir'e sürdüler. Yolda boğduruldu diyen var, derbent kahvehanelerinden birinde zeybek eşkıyası kalbura çevirdi diyen de var, sesi soluğu kesilmiş. Bana kalırsa işi bozan Balatlı dedikleri kadın. Sermayesini elinden kaçırmak istemediği için razı gelmedi herhalde."

Domuzoğlu ile konuştukları esnada, çetenin çoğu mensubu gibi Konakkaçgını Emin de oradaydı. Reisleri kalkıp sakallarını yola yola kukumav kuşu gibi düşünerek bir o tarafa bir öbür tarafa volta atarken, Emin ayağa fırlayıp: "Ahmed gidip şehri başlarına yıkalım! Kızı alıp çıkaralım, bizi yeniçeri zorbalarının adamları zannederler bir Allah kulu gık diyemez, kötüsü gelirse de çarpışırız!" diye gürledi, Domuzoğlu'na eski adıyla sadece o hitap edebilirdi. Koca şaki, Emin'in sırtına vurdu: "Benimle ölüme bile gidersiniz de, bir kadın için kırılmanıza benim içim elvermez. Ama o dilberi de şehrin beyzade, kibar takımına dayılık taslayarak geçinen kalıpsızlara bırakacak değilim. Birkaç gün içinde bir çiftliği soyup ortalıktan kaybolacağız evvela. Sen de şehre gitme, gideceksen de çamaşırhane taraflarına sokulma sakın Zülküf. Bize lazımsın. Sana birkaç gün sonra adamlarımı yollarım, tedariğini görüp şehre gidersiniz. Kiminiz dilenci, kiminiz külhanbeyi kılığında çamaşırhane civarını bir yoklayın. Arada bir hamama, pazara, sokağa çıkıyorlar mı öğrenin. Ama Zülküf civarda görünmemeyi sürdürsün. Öğrendiği malumatı

bana bizzat Zülküf getirecek, ona göre emrimi bekleyeceksiniz!"

Cahil şakiler bile birine hasım olduklarında kimdir, necidir, mensubiyeti nedir, silahlı külahlı cinsinden midir, ailesinde kan ve kin güdecek var mıdır, namı nasıl yayılmış tetkik ederler, Domuzoğlu'nun aklı da tam "çarıklı serdar-ı ekrem" aklıydı. Zülküf bostanına döndükten iki gün sonra, Binkılıç yolunda Hacı Vassafoğlu çiftliğinin Domuzoğlu tarafından basıldığını, küp küp altının şakilere geçtiğini öğrendi. Devrisi gün kapısına Emin ile beş şaki gelip şehre gitmelerinin emredildiğini söyleyince, her birine ayrı bir kılık uydurup Balat semtine vasıl oldular. Çevrede yaptıkları tahkikatta, Periveş'in arada bir cinlenip delirdiğine dair rivayetler de duydular ancak güzelliğini, tavrını övenler daha fazlaydı. Kadınların nadiren de olsa Kâğıthane'ye sayfiyeye gittiklerini öğrenince, Emin tüm bu malumatları reislerine iletmek için tek başına Kızılcaali köyünün oradaki gözden ırak koruya gitmişti; her şeyi birer birer anlatmıştı. Şaki, birkaç kese altını Emin'e verdikten sonra yeni emrini söylemişti: "Müşteri gibi girip itimadını sağladığınız kadınları ayartın, Kâğıthane'ye sayfiyeye çıksınlar. Lakin çıkmadan bir gün evvel haberiniz olsun ki biz de kalkıp o tarafa ulaşalım. Siz de takip eder, sonra oradaki koruya gelir yerlerini gösterirsiniz. Yirmi yirmi beş kadar atla geliriz, baskını yapar, kızı kapıp çekiliriz! Zülküf'e de söyleyin bostana geri dönsün, ortalıkta pek dolaşmasın!"

Eşkıyanın tasarladığı bu plan sorunsuz işlediğinden işte şimdi Periveş haramilerden birinin omzunda, elleri ayakları bağlı, ağzı mendille tıkalı vaziyette korular, ormanlar arasındaydı. Şakilerin en önünde gidip emirler yağdıranın reisleri olduğunu esirenin kızı çıkarsamıştı ancak akıl yürütecek durumda değildi. Ruhun bir yanı ölümü dahi kabul edecek raddede bezgin, diğer tarafı ise elinden gelse dünyayı kana ve ateşe boğacak bir öfkeyle yanıp tutuşmaktaydı. Eşkıyalar ortada reisleriyle birlikte on kişi giderken diğerleri de biraz uzaktan grubu takip ediyor, artçılık ve öncülük ediyordu. Artçılardan biri Rumeli ağzıyla, "Bu nedır? Bu ne şey

ba!" diye bağırıp çığlıkları bostanlarda, kırlarda yankılanınca Domuzoğlu bizzat üzerine yürüyüp kamçısıyla döve dürte yere yıktı. "Ulan deyus, bağırıp yerimizi cümle âleme belli etmeye mi uğraşıyorsun? Yeniçeriye mi, bekçiye mi işaret veriyorsun?" diyerek kamçı üstüne kamçı indirirken yerde yatan şaki yalvarıyor, "Kara gölgeler gezer peşimizda gürmez mısın ağam?" diyerek derdini anlatmaya çalışıyordu. Domuzoğlu bunu duyunca gecenin karanlığında etrafına bakındı: "Ulan tek bir dal çıtırtısı, nal tıkırtısı duymadım, neyin gölgesi? Baskına uğramayalım diye böyle yürümüyor muyuz? Hani, nerede sokulanlar?" O esnada Emin, Domuzoğlu'nun yanına gelip ikisinin dibinde bitti: "Adamın gözüne görünmüşlerdir, insanı az, şeytanı bol yerdeyiz neticede. Lakin bu taşıdığımız yosmanın peşindekiler de olabilir." Domuzoğlu tabiatın sessizliğine kulak kabarttı: "Kimler? Kostantiniyye ağaları mı, bekçiler mi? Yoksa talime çıkan gâvur urbalı Nizam-ı Cedit neferleri mi?" Emin başını "hayır" anlamında iki yana salladı: "Bizden iyiler, iyi saatte olsun! Çamaşırhane çevresinde sorduğumda anlatmışlardı, bu kız sahipliymiş, arada bir cinlerle konuşur kendinden geçermiş. Tevekkeli değil, at sırtında kızı terkimde taşırken gölge gibi bir şekil yanımdan geçer gibi oldu da altımdaki hayvan neredeyse sırtından atıyordu bizi!" Domuzoğlu'nun gürlemesi koruların arasındaki tarlalarda bile yankılandı: "Kesin be! Kesin! Yok yere vesvese veriyorsunuz insana! Emin Zenci, kocakarı lakırdılarını da kendine sakla. Haydi, yola devam! Mağaraya az kaldı!" Şakiler yürümeyi sürdürdüler ama bu sefer halleri başkacaydı. Ömürleri zulümle, günahla geçmiş, ahalinin cinler, şeytanlar kadar korktuğu bu adamların ağızlarında dualarla, kimisinin arkadaşına tutunup gözlerini yumarak yürümesi, kimisinin de aksine bir mahlûk görürse kaçabilmek için gözlerini yummadan ilerlemesi şaşılacak manzaraydı.

O havali, Domuzoğlu çetesinin, bazen de çetesinden ayrılan kolların kaldığı muhtelif saklanma yerleriyle, kuytu köşelerle doluydu. Son baskından bir gün evvel bir iki adamını erzak dolu

katırlarla İnceğiz tarafındaki mağaralara göndermiş, köy kethüdasına da sus payı kavlinden iki kese dolusu kuruş ile bir de koyun hediye etmişti, şimdi de köyün yakınındaki mağaralara yürüyorlardı. İnceğiz'e geldiklerinde gece iyiden iyiye çökmüştü. En geniş mağarada bir çoban ateşi yakıp üç kuzuyu çevirmeye başlamış, daha önce bir kervandan vurdukları küp küp şaraplaların tadına bakmışlardı. Yiyip içmelerinin sebebi keyiflerinden ziyade yanlarında getirdikleri genç kızla birlikte sağda solda görmeye başladıkları gölgeler ve Emin'den duydukları "cinli olması" meselesiydi. Kafalarını dağıtmak ve mağaranın dışındaki geceyi görmemek için kafa kafaya vermiş usul usul konuşuyorlardı. Mağaranın başköşesine birkaç post serilerek kurulan genişçe bir döşeğe tüm azametiyle bağdaş kurmuş Domuzoğlu, Periveş'i de bağlarını çözdürüp dizinin dibine oturtmuştu.

Genç kızın içinde kopan fırtınalar neydi, neyi düşünüyordu, neden susuyordu kendisi de bilmiyordu. Bu haydut yatağında yaşamdan ümidi kesmiş ölümü beklediğinden emindi; bir yanda cinlerin diğer yanda insanların kahrını çekmektense can teslim etmeyi kurtuluş gibi görüyordu. Diğer yandan onu her zaman çekip çeviren, yaşama hırsını körükleyen içindeki o külhani avaz da sanki başka birinin avazı haline gelivermişti. Kaçırılırken belki o her zaman hissettiği meydan okuyan ses, şimdi daha korkulu, acayip bir mahlûka ait gibiydi. Hayatının tüm safhasını ona hatırlatıp duruyor, sanki karşısında dikilmiş hasmı gibi biteviye oradan oraya çekiştirilip götürülmesini tekrarlıyor, yarasını deşiyordu. Kulağında alenen, "Onca yıl savurduğun baltalarla, nacaklarla odun yerine insan doğrasaydın sen de huzurla yaşardın!" yollu fikirler fısıldanıyor, içindeki hınç akacak mecra ararken etini, kemiğini kavuruyordu.

Domuzoğlu, ağzına birkaç lokma tıkıştırıp şarap içirdiğinde de, sarılıp sıkıştırdığında da Periveş sesini çıkarmaksızın gözünü bir noktaya dikip bakmayı sürdürmüştü. Ta ki Domuzoğlu'nu neredeyse Konakkaçgını Emin kadar eskiden tanıyan Çoban

Murtaza, "Kendi eli ağzı yok mudur orospunun ağam, bırak aç kalsın keyfi bilir!" deyip aşağılayan gözlerle genç kızı süzene kadar. Periveş bir an kafasını ona çevirip ateş saçan gözlerini haramiye diktiğinde Domuzoğlu da, diğer şakiler de seslerini soluğunu kesip bakakalmışlardı. Esirenin kızı gırtlaktan hırıldar gibi, "Canını alırsam dilin böyle işlemez bir daha!" deyince kâh birbirlerine, kâh reislerine bakmışlar, Çoban Murtaza ise mağrur ve aşağılayan bir ifadeyle kızı tepeden tırnağa süzmeyi sürdürmüştü. Periveş, böylesine alelade bir tehdidin eşkıyalar üzerindeki görünmez tesirini görerek hayret etti. Beklemedikleri, ummadıkları birinden böylesine bir taarruz gelince basiretleri bağlanıyordu sanki. İçindeki o karanlık ses kulağına binbir şenaat fısıldamayı sürdürdükçe anlamıştı ki, kötülük eşkıyanın sermayesiydi. Korku saldığınca karnı doyuyor, sırtı pek tutuluyordu. Bu al vura ayak uydurursa, korkunun kendisi haline gelirse ancak o zaman korkmayacağını düşündü. Tam o an Domuzoğlu, kuşağından çıkardığı hançeri sanki ekmek, su verir gibi Periveş'e uzattı: "Çok canlar yakmışsın, bir de biz görelim. Kıyabiliyorsan kıy bakalım..."

Öldürmeler, can almalar bu kadar kolay mıydı? Mecazen canlar yaktığı söylense de kendisi için canına kıymaya kalkanlar olduğunu duymuştu. Denk geldiği bir sineği, böceği öldürmekten farkı gövdeleri miydi? Ucunda rahatı, huzuru bulmak varsa neden çekinmeliydi? Konak vakitlerinde balta savurup koca koca kütükleri parçalamıyor muydu? Sokaklara düştüğünde bıçakla, sopayla hırlaştığı kopukları yaralamamış mıydı? Şimdi yaptığından ne farkı olacaktı ki? Namını duysalar arkasından önünden her gün sövecek, ellerine geçirseler paralayıp, rezil edip mahallelerinden atacak insanlara neden acımalıydı? Eşkıyanın uzattığı hançeri elinin tersiyle itip, külhani bir tavırla: "Balta yok mudur?" diye sordu. Eşkıyalar reislerinden korkarak usul usul güldüler ancak gülüşlerinde alaydan çok o an içinde bulundukları dehşetten uzaklaşma çabası vardı. "Cinli" olduğu söylenen ve deli deli bakan o yosma, içlerindeki şehveti okşamak bir yana, yaşa-

ma heveslerini bile kaçırıyordu. Onun kaldığı yerde uyumak, o bakışlarını üzerlerinde hissetmek, eli kanlı eşkıya olsalar da her birini rahatsız ediyordu.

Domuzoğlu adamlardan birine işaret verince, el ettiği harami korka çekine biraz uzaklarındaki kütük yığının oradan bir nacak getirdi. Adam nacağı kızın önüne atıp geri çekileceği sırada alete Periveş küçümser gözlerle bakıp, "Bu da iş görür!" diyerek nacağı kaptığı gibi Murtaza'nın tepesine çöküverdi. Öyle gazaplı üzerine atılmıştı ki haramiler onun böyle seğirtişinden çekinip bir kenara çekilmişlerdi, bir kısmı da bağıra çağıra dua okuyordu. Murtaza çöktüğü yerden Periveş'in üstüne atılmaya kalktıysa da suratına yediği tekmeyle iki büklüm yere yığılıverdi. Esirenin kızı sanki kurbanlık bir koyunmuşçasına adamın kuşağını çözmeye başladı. Adam arada bir ağlamaklı sesle küfrediyor, o küfrettikçe Periveş nacağın sapını kafasına kafasına indirip sesini kesiyordu. Adamın ellerini, ayaklarını kuşağıyla bağlarken yine o içindeki zorbazâne[1] sesin güdümüne girmişti. Domuzoğlu'na dönüp, "İnsan boğazlanırken can havli kuvvetlenir, evvela elini ayağını bağlayıp mecalsiz bırakmalı!" demişti kırk yıllık caniymiş gibi. Domuzoğlu ile Konakkaçgını, hiç soluk alıp vermeksizin olacakları seyrediyorlardı. Murtaza çırpınarak yalvarıyor, arkadaşlarının isimlerini tek tek çığırıp yardım istiyordu. Ancak esirenin insanı delen bakışları karşısında her birinin nutku tutulmuştu. Periveş kendisine yapılan hakareti, duyduğu duymadığı dedikoduları, ahalinin elinden çektiklerini ve onu cinlere, sokaklara terk edişlerini bir kere daha hatırlayıp hınçlandı. Tereddütsüz adamın boynuna art arda indirdiği nacak darbeleriyle başını gövdeden ayırıverdi. Ellerine ve üstüne sıçramış kandan hiç rahatsız olmaksızın adamın başını alıp Domuzoğlu'nun önüne nacakla birlikte fırlattı. Nacakla kesik baştan harami başının ellerine, üzerine kan damlaları sıçradı.

Murtaza'nın kanlı bedeni sanki ayaklanacakmışçasına şakiler

1 Zorbazâne: Zorbaca, zorbazca.

taşlara sırtlarını yapıştırdılar. Mağarada çıt ses çıkmıyordu, öyle ki kimsenin yutkunmaya bile mecali yoktu. Domuzoğlu yavaşça ayağa kalkıp Periveş'in yanına geldi: "Biz seni gönül eğlendirmeye buralara kaldırdık ama sen yaman karı çıktın böyle!" Koca şaki ona korkulu ancak hayran gözlerle bakıyordu. Bir anda bileğinden yakalayıp kendine çekip Periveş'i öpmeye başladı. Sonra sesi soluğu kesilmiş adamlarına doğru çevirdiği esirenin kızını gösterip, "Yoksa bana, gönül düşürdüğüme itimadınız yok mu? Bu dili uzun Murtaza gibi mi olmak istiyorsunuz?" diye sordu. Konakkaçgını Emin o esnada, "Helal sana bu yollar Domuzoğlu! Sine bülbülü diye kaçırttın, sine ejderi çıktı vesselam!" diyerek gürüldedi. Haramiler testilerini, şişelerini korkarak da olsa birer birer kaldırıp, "Domuzoğlu aşkına! Konakkaçgını aşkına! Periveş aşkına!" diye bağrışarak çakıştırmaya başladılar. Domuzoğlu, eliyle cesedi gösterince kesik başı, bedeni ve kanlı nacağı kaldırıp dışarı götürdüler. Harami reisi Periveş'i bu sefer yanına oturturken, onun saçını okşamaya başladı: "Sen benim gönlümü edersen, ben de senin gönlünü ederim. Çetemde adı 'cinli'ye çıkmış bir yosma dolaştıranda köylüsü de yeniçerisi de iyice siner, vurgunda olmazlanan olursa baltayla salarım seni üstlerine!"

Koca şakinin kollarında kendinden geçen Periveş, sabah vakti mağaranın bir köşesinde yine Domuzoğlu'nun koynunda uyanıverdi. Ellerinde, üstünde kurumuş kan lekelerine bu sefer tiksintiyle baktı, öfkesi geçmişti. "Yine bir yola döküldük bakalım Periveş!" diyerek kendi kendini teselli etti.

O uğursuz gecenin ardından, Periveş'in ömründe daha kanlı bir sayfa açıldı. Şaki Domuzoğlu'nun çetesi birkaç gün ortalıkta görünmemelerinin ardından yeniden bostanlar, korular arasında dolaşmaya başlamışlardı ki bu sefer al vur'ları eskilerine nazaran daha kanlıydı. Üstelik bu sefer öncesinde kulaktan kulağa söylence olarak yayılan, sonrasında çeteye çatanların karşı karşıya geldikleri "Kız Harami" Periveş dehşeti de vardı. Yüzünde civelekler misali peçeyle ve her zamanki kılığıyla dolaşan genç kız,

kuşağına sıkıştırdığı büyükçe bir baltayla Domuzoğlu'nun yanı başında dolaşıyor, cellatlığını yapıyordu. Periveş ne zaman alıştığını, nasıl olağanlaştırdığını kestiremiyordu, ancak öldürdükçe ve bilhassa Domuzoğlu öldürme emri verdikçe, normalde kendisine yosma gözüyle bakıp hakaret edecek insanların saygıyla yanaştığını gördüğünden bu halden şikâyetçi değildi. Üstüne bu dehşetli halet-i ruhiye içerisinde insanlara galebe çaldıkça kendini metin hissediyor, daha az kâbus görüyordu. "Meğer benim çarem kan dökmemiş!" diyerek, neredeyse Domuzoğlu'nu gölgede bırakan bir dehşet peyda etmişti. Gündüzleri soyguna gidiyorlar, geceleri de her seferinde, "Bizim kellelerimizi İstanbul Ağası'na götüreni ihsana boğarlar. Cihanda ölüsü dirisinden daha para eden var mıdır bizden başka? Öleceksen ya işret sofrasında ya yâr koynunda ölmeli. Kederlenmeye fırsat bulmadan, keyif içinde..." diyen Domuzoğlu ile işret ediyordu. Haramilerin, "Kadın cinlenir de bizi de boğazlar," diye çekinmesi harami başının da işine geldiğinden talihlerindeki bu değişime hayli seviniyorlardı. Bir tek Konakkaçgını Emin bu denli zalimliğin ileride başlarına sıkıntı çıkaracağını düşünerek açık açık Periveş'in dehşetini tasvip etmediğini söylüyordu ancak Domuzoğlu'nun onu pek dinlediği yoktu.

Bir gün yine bir orman kuytusunda işret ettikleri sırada, havadan sudan konuşurlarken konu yine çetenin vahşetine gelmişti. Emin'in ağzından, "Bize de merhamet eden olmayacak bu gidişle!" cümlesi çıkınca Domuzoğlu gülmüştü: "Merhamet ha! Bak a Emin Zenci! Bunca gördüğün köylülerle aramızdaki yegâne fark bizim silahlı oluşumuzdur. Bu miskin, inekli, yoğurdu sinekli takımı sırası gelince zalimlikte eli tüfekliyi aratmaz. Bunlar olurunu, imkânını bulamamış eşkıyalar sayılır." Emin alaycı bir ifadeyle karşılık vermişti: "Seni gören de şaki değil, medresede âlim zanneder. Alt tarafı insan öldürüp, köy basıp, yol kesiyoruz. Sanki öşürcünün, padişahın zulmünden dağa çıkmışsın da ardından türkü yakmışlar gibi..." Domuzoğlu birden ciddileşmiş

ancak yine alaycı bir ifadeye bürünerek Emin'in söyleyeceklerini ağzına tıkıvermişti: "Padişah dediğinin de aslına bakarsan bizden bir farkı yok! Padişah ha! O haremde doğmuş, ben bizim çiftliğin ardiyesinde, Bitli Fadimelerin ahırında doğmuşum. Onun aldığına haraç, bac derler, benim aldığıma soygun, vurgun. Öşürcü dediğin karnına taş bağlayacağına atını arpayı verenin kapısına bağlamış. Açlık rezaletine kan dökse o da dağ yolunu tutar elbet! Hadi öşürcü kısmının sanatı puştluk, eşkıyanın ardına devlet almışı, sırasında bizden daha kıyıcı. Ama ille de padişah! Binlerce insanın rızkı, hatta cellat hükmünce hayatı onun elinde. Binlerin selameti için biri kırmakla zalim olunmaz ya? Bizimkisi de bu hesap. Bu kadar insan, hatta kasık mancamız olup altımızda inildeyenler dâhil öşürcü zulmüne uğrasa kadıdan önce bize sığınır! İş bilenin, at binen, kılıç kuşananın. Kahpeye zanaatınca muamele edeceğiz, işte o kadar!"

Emin'in ikazları yersiz değildi. Periveş yıllardır biriktirdiği hıncı öyle vahşice çıkarıyordu ki, Domuzoğlu'nun Periveş'i kaldırdığı haberi çoktan unutulmuş, yerini Rumeli kırlarından peydahladığı "Kız Harami" adlı celladıyla kıran misali kol gezmesi almıştı. Kadılar, kethüdalar, bekçiler ağalardan, ricalden gelen şikâyetlerle artık eskisi gibi rüşvetle dahi iş yaptırılamaz hale gelmişler, çete kolay gezememeye başlamıştı. Mekkâre[1] kervanlarından birinin sahibi olan hayli genç bir tacirin, Kız Harami tarafından birkaç köy yolunun kesişimindeki bir ağaca bilekleri ve topukları kesik halde asılması ve kan kaybından çırpına çırpına ölüme terk edilmesi şehirde destancıların ağzına kadar düşmüştü. Kahvehanelerden evlere ahaliye gözyaşları saçtıran genç tacirin vahşiyane cinayeti konaklarda dahi konuşulmuş, Domuzoğlu'nun adı küfürlerle, beddualarla anılır olmuştu. Periveş ise bu yeni hüviyetini kabullenemese de insanların kendisine korkuyla bakmasını, dünyayı ayaklarına serilmiş gibi hissetmeyi sevmeye başlamıştı. Şakilik yaşantısı zordu, sık sık yer değiştiriyorlar, sı-

1 Mekkâre: Kiralanan taşıma hayvanı.

rasında toprak, yaprak üstünde yatıyorlardı ancak kervan çevirdiklerinde baltasını omzuna alıp da külhanbeyleri, kopuklar gibi salına salına çalımlı dolaşınca kendisini unutuyor, bu yeni şahsiyetinin saltanatını sürmenin tadını çıkarıyordu. Bazen vicdanı sızlıyor, "Bu kötülüğü nasıl yaparım? Onların günahı neydi? Ben böyle miydim?" diyerek sorgulamalara girişiyor, şarap ve işretle, Domuzoğlu'nun aguşunda kendisini avutuyordu. Kâbuslarının ve cinlerin kuytu köşelerde tırnaklarını geçirmek üzere pusup beklediklerini tahmin edemezdi...

Meydan Tellalı Zülküf bir gün, "Yağlı kapı ayağınıza geldi!" diyerek o ara tekrar saklandıkları mağaralardan birini ziyarete geldi. Domuzoğlu onu böyle heyecanlı görünce yine para sızdırmaya geldiğini anlayarak sebeb-i ziyaretini sorunca, şehirden deve katarlarıyla hayli azim bir kervanın Çorlu'ya doğru yola çıktığını, haramilere çatmamak için İnceğiz ile Gökçeali mıntıkaları arasından geçip gideceklerini bu has muhbirinin ağzından öğrendi. Konakkaçgını Emin, Domuzoğlu'nun gözlerindeki parıltıları fark edince, aklının bulandığını anlayıp araya girdi: "Havaliyi şaki kavururken, böylesine bir kervanın adamsız, korumasız, hem de İnceğiz dibinden geçmesini senin aklın kesiyor mu? Var bu işin içinde bir iş!" Domuzoğlu elini "boş ver" anlamında boşluğa savurdu: "Bizi faka bastıracak adam daha anasının karnından doğmadı. Tedbiri elden bırakmadan üzerlerine varırsak, İnceğiz yolunu şimdi tutarsak avcumuza düşerler!" diyerek çeteye toplanma emri verdi. Önden de birkaç haramiyi gözcü gönderdi.

Domuzoğlu çetesi daha İnceğiz'e varmadan, vurmaya niyetlendikleri kervanın Karasu Deresi'ni takiben Gökçeali köyü tarafından ağır ağır yaklaştığını öğrenince, İnceğiz'i arkalarına alıp çalılara, kuytu köşelere sinerek kervanın gelişini beklediler. Pusuya yattıkları esnada Konakkaçgını Emin, Domuzoğlu ve Periveş, Gökçeali köyü tarafına yakın bir mıntıkada ağaçlarla, çalılarla çevrili bir kuytuda hem kervanın gelişini seyredebilecekleri hem de adamlara komut verebilecek bir mesafede bulu-

nuyorlardı. Domuzoğlu elini gözlerinin üstüne siper etmiş, yaklaşan kervanı iştahla süzerken, Konakkaçgını bir kere daha bu işte gönlü olmadığını söyledi: "Hem eşkıyadan korkarlar, hem muhafızsız gezerler, üstüne çayır sefasına çıkmış yâr gibi salına salına gelirler... Bunlarda bir iş var, savuşup gitmeye bakmalı!" Domuzoğlu onu hiç dinlemeksizin tüfeğini kervana doğru tutup gürledi: "Kervanın önünü tek başına sen keseceksin Emin! Olmazlanan olursa atarsın kendini yere, biz de ver ederiz kurşunu!"

Konakkaçgını Emin, bir an tereddüt ettiyse de hem çekişmelerini seyreden Periveş'in bakışlarından hem de Domuzoğlu'nun dediğim dedik tavrından yılarak kervana doğru koşar adım ilerledi. Kervana yaklaşınca bir an duraksayan Emin, sonrasında gerisingeri dönüp pusu yerine doğru koşmaya başladı: "Kaçın! Kaçın Domuzoğlu kahpelik bu!" diye bağırması birkaç el tüfek ve piştov sesiyle kesilirken, bedeni kanlar içinde toprağa serili kaldı. Bir anda kervan tarafından korkunç bir yaylım ateşi başladı. Kuytulardaki eşkıyalardan düşüp vurulanlar oluyor, sürüne sürüne çekilmeye çalışıyorlardı. Tam bu esnada İnceğiz ve Gökçeali tarafından da muhtelif ateşler açılmaya başladı. O cehennemde pabucun pahalı olduğunu gören Domuzoğlu, eğile sine hemen arkalarındaki ahıra doğru koşturdu. Periveş de peşinden...

Ahırda bulduğu bir ata koşumsuz biniveren Domuzoğlu'nun önünü kesiverdi Periveş. Eşkıyanın ayaklarına yapışıp, "Adamlar ne olacak? Ben ne olacağım?" diye yalvaran esirenin kızına şöyle bir bakan koca harami başı alaycı bir ifadeyle, "Her koyun kendi bacağından asılır!" diyerek ayağını sertçe çekip esirenin ellerinden kurtuldu. Üstüne bir de kızın yüzüne tekme savurup samanların üzerine yıktı ve umursamadan "Deh!" diye haykırdı. Domuzoğlu, altındaki hayvanı kamçılayarak kuzeye doğru deli gibi sürdü. Tüfek ve piştov patırtıları sürerken Periveş de ahırın bir köşesine sinip, saman balyaları arasında saklandı ancak içten içe müthiş bir intikam hissiyle dolup taştı. Eşkıya başı öylesine koyup gitse bu denli öfkelenmezdi ama herhangi biriymiş gibi

yüzüne tekme vurup yere yuvarlamasını affedemiyordu. Ancak elinden bir şey gelmeyeceğini düşünüyordu. Arkasında koca bir çete varken zulmetmek, öldürmek kolaydı. Bir başına ne yapabilirdi ki?

Eşkıyaları böylesine tuzağa düşürenler Nizam-ı Cedit'in eşkıya takiplerinde pişmiş zabitlerinden biri ve onunla gönüllü gelen Nizam-ı Cedit neferleriydi. Bu zabit, Domuzoğlu ile ilgili farklı kılıklarda tahkikat yaptıktan sonra Zülküf'e ulaşarak onu altınla tavlayıp kandırmıştı. Kervan görüntüsünde bir asker kolu hazırlatıp onları çekmek istedikleri bölgeye yürütürken, her iki köy tarafına da önceden neferlerini gizlemişti. Kervandakiler daha evvelden birkaç küçük çetenin, başıbozukların takibine çıkmış, şakiye aman vermemiş neferler ve zaptiyelerdendi, harami canı almada tecrübelilerdi. Domuzoğlu çetesinin tamamının katledildiği o çatışmanın ardından başları kesilip İstanbul'a, Saray'a yollanırken, Periveş aç ve susuz vaziyette samanlıkta saklanmayı sürdürüyordu. İçinde yine gittikçe şiddetlenen tarifsiz bir öfke debelenip duruyordu; hem onu terk eden Domuzoğlu'na hem de hayatının bir kere daha çıkmaza girmesinden mülhem kendisine kızıyordu. Bu halet-i ruhiye içerisinde, akşam karanlığı yeniden çöküp de baykuş çığlıklarından, köpek havlamalarından gayrı diğer sesler kesilince, Periveş'in içinde uzunca bir vakitten sonra o eski korkuları bir kez daha canlanıverdi. Mağara ve kuytularda yakılan ateşler ve koynunda yatabileceği bir kimsesi de yoktu artık. Şehre dönmek istiyordu. Aylar sonra yine Balat'a gidip çamaşırhaneye kapılanacaktı çaresiz. Fakat bu kadar rahat değildi, vicdanına, kalbine batan hisler sürekli Domuzoğlu'nu aklına getiriyor, "Onun yüzünden bu yola döküldüm!" diyerek hınçlanıyordu. Kulağında sürekli, "Domuzoğlu, Balaban köyü mezarlığına at sürdü... Domuzoğlu, Balaban köyü mezarlığına at sürdü..." diye bir fısıltı dönüp duruyordu. Bir yerlerde duyup da aklında mı öyle kalmıştı, malum mu oluyordu, cinler mi fısıldıyordu, yoksa düzden deliriyor muydu emin değildi. Köyün

yerini bilse bile gidebileceği şüpheliydi, daha önce şehrin kuzeyindeki ormanlara pek uğramamıştı. Yine o meşum ses, bu sefer fısıldayarak değil alenen kulaklarında gümbürdüyordu: "Seni zaptetmeme izin ver, onu sana teslim edeyim!"

Domuzoğlu daha önce de savuşmak durumunda kalmıştı ama böylesine ilk kez denk geliyordu. Tüm adamları haklanmıştı. Sağ kaldığını –şayet cesetleri köylülere teşhis ettirirlerse– öğrenebileceklerinden, gözlerden epey uzakta bir süre saklanabileceği bir kuytuya doğru at sürüyordu. Koruların, ormanların içindeki patikalarda sürdüğü at hayli terlemiş olduğundan, bacakları atın tenine yapışmış yanıyordu, ancak can korkusu başka korkuya benzemiyordu. Daha önce hiçbir adamıyla uğramadığı, aklına bile getirmediği hayli netameli bir yere yol alıyordu. Balaban köyüne Emin ile birlikte uğramışlıkları vardı, o sefer beş altı kişilik bir eşkıya çetesinden kaçıyorlardı ama orada çok durmayıp Terkos tarafına geçmişlerdi. Zira o havalideki herkes gibi Balaban köyünün yakınındaki eski mezarlıkla ilgili söylenceyi işitmişti. Seneler önce, her gece incirliklerin altında âşığıyla buluşmaya giden bir kızı, büyük bir yılanla sarmaş dolaş yakalayıp öldürmüşler; sonra da kızı götürüp mezarlığa defnetmişlerdi. Mezarlıktaki kulübesinde yaşayan köyün delisi, bir gece cinlerin toplanıp kefene sarılı dev bir yılanın cenaze namazını kızın mezarının yanında kıldıklarını söyleyince köyde şayia çıkmış, içlerini rahatlatmak için toprağı kazdıklarında, kızın bedenini o yılanla yan yana yatarken görmüşlerdi. Sonrasında kızın ailesinden kan parası olarak çuvallar dolusu soğan kabuğu isteyen cinlerin fısıltıları fazlalaşınca aile köyü terk edip başka taraflara savuşmuş, olaylar kesilmişti. Yine de seneler sonra bile bilhassa geceleri kimseler Balaban ile Terkos arasındaki o eski mezarlığa sokulmazdı. Koca eşkıya, onu kimse orada bulamaz diyerek işte bu mezarlıktaki kulübeye gidiyordu. Tüm bu hikâyeyi tekrar tekrar düşünürken mezarlığa vardığını görünce attan indi; vurup bağırarak hayvanı uzaklaştırdı. Bir süre burada kaldıktan sonra yaya olarak Rumeli'nde alacaktı soluğu.

Ay ışığı altında sağa sola devrilmiş, üstü yosun kaplı kavuklu kavuksuz mezar taşlarının arasından geçip kulübeye kendisini kapatıverdi ancak zihninde korkulu rivayetler dönüp durmaya devam ediyordu. Baykuş ötüşmelerinden başka bir şey duyulmayan mezarlıktan ve indiği atın ter içinde kalmış vaziyetinden mülhem aklına bir rivayet daha düşmüştü. Babasının çetesinde dolaşan, yaşı biraz geçkin bir eşkıyanın anlattığına göre, havalide ünlü bir çengi kadın yeni evlenip âlemlerden elini ayağını çekmişti. Kadını yeniden dağa kaldırıp oynatmak isteyen bir grup harami, kadının kocasının da evde olmadığı bir vakitte, gecenin ortasında evini basmışlardı. Yeni doğum yapmış vaziyette yatıp durduğunu bildikleri için onu uyurken yakalayacaklarını düşünmüşlerdi. Fakat o esnada kadının üstüne çöküp hem kadının ciğerini hem de kundaktaki bebeğin ciğerlerini yiyen, şiş karınlı, koca cüsseli bir alkarısıyla göz göze geldiklerinde korkudan kimisinin kalbi dayanmamış, kimisinin de yüzüne inme inmişti. Alkarılarının geceleri atlara binip yelelerini örerek delirttikleri ve çatlayana kadar koşturdukları anlatıldığından, indiği hayvanın terli sırtı, ona yıllar öncesinden bu hikâyeyi anımsatmıştı.

Pencereden dışarı ay ışığı vursa da, karanlık kulübenin içindeki döşeksiz, tahta kurtlarının kemireyazdığı sedirin üzerine yarı uzanıp, silahlarını bile çıkarmaksızın hiç kımıldamadan durdu. Dışarıda biteviye esip duran rüzgârın uğultusu artmıştı. Birileri yürüyormuş gibi dal çıtırtıları işitiyordu ama kulağına öyle geldiğini düşünüyordu. İçine sanki biraz sonra cinler periler kulübeyi basacakmış gibi bir his peyda olunca gözlerini yumdu. Tam bu sırada, oturduğu döşeksiz sedirde gözlerini yumup dualar okumaya başladığında kulübenin kapısı çarpılarak açılıverdi. Periveş ayaklarının ucunda havada asılı vaziyette iki kolunu açmış, gözlerinin feri kaybolmuş, Arapçayı andıran bir lisanda kendi kendine mırıldanır vaziyette kapının önündeydi. Domuzoğlu titreyip duran vücudunu zor zaptederek tüfeğini ona doğrulttu. Konuşurken sesi titriyordu: "Gel ulan! Ölümden korkan senin gibi

olsun! Ölüm... Ölüm benim zanaatım bre!" Tüfek ateş aldı ama Periveş'i vuramamıştı. Piştovlarını çıkarıp ateşlemek istediğinde de silahları tutamayıp elinden düşürmüştü. Azar azar cesaretinin, erliğinin yittiğini fark etti. Kendi sesinden, tüfek patırtısından korkar oldu. Bir sabah ağlıyor diye, "Anan gibi dırıldama lan!" diye onu kamçısıyla döven, ilk öldürdüğü kişiyi, Abdülmennan Ağa'yı hatırladı. Sanki o yaşına, o zamana dönmüştü. Hüngür hüngür ağlıyordu. Sedirden kalkıp koşmaya çalıştığında birkaç adım atabildi ancak ömründe belki de ilk kez kendini koyverdi, dizleri üstüne yığıldı kaldı. Önünde dikilen kadına kabahatli bir çocuk gibi baktı. Donuk gözlerinde merhametinin zerresini bulamadı. Sanki kendi gözleriydi, o vakte kadar nasıl bakmışsa öyle bakıyorlardı, soğukluğu ve ölümü hatırlatıyorlardı. "Kıyma bu yiğide!" diyebildi. Kadının dudaklarının kenarı alay eder gibi inceden kıvrıldı. Tek eliyle boğazına bir anda yapışıp sıkmaya başladığında, "Yiğitliğin batsın!" diye tısladı.

Balaban köylüleri, birkaç el silah patırtısından sonra mezarlık tarafından geceyi yırtan o boğuk çığlık sesini merak ettiler ancak gece vakti hiçbirisi çıkmaya cesaret edemedi. Sabah mezarlığa gelip kulübeye vardıklarında bir cesetle karşılaştılar. Köylülerden ikisi, "Bu meşhur Domuzoğlu değil mi?" diyerek onu tanıdılar, eskiden Çatalca yolunda soyuldukları bir vakitten hatırlıyorlardı. Yılların eşkıyası kendi elleri boğazına sarılı vaziyette, eğrilmiş yüzü ve çarpık çurpuk dokuz büklüm vücudu ile yerde yatıyordu. "Leşi üstümüze kalır da bir de ölüsüyle uğraşırız," diyerek ne gömdüler ne de bir kimseye haber verdiler. Yalnız cesedine sinek üşüşmesin, kokmasın diye köyün epey dışında bir kuru su hendeğine attılar. Hayvan kısmı, sanki hendekte yatanın kanlı zanaatı kendilerine malum olmuştu, etine ne açlıktan uluyup duran çakallar ne de alıcı kuşlar tenezzül etti. Nereden peyda oldukları meçhul sineklere, arılara yem oldu. Öyle çürüdü gitti...

Periveş kendine geldiğinde fark etmeksizin yürüdüğünü, sağanak yağmur altında çamurlu üstü başıyla, süklüm püklüm vazi-

yette Edirnekapısı'na yaklaştığını gördü. Uyuyup uyanmış gibiydi, hiçbir şey hatırlamıyordu. Ne düşündü, ne bir şeyler hatırladı, öylece ruh gibi yürüyüp geçti ki kapıdaki yeniçeri neferleri dahi durdurmaya çekindiler. Balat'a geldiğinde de simasını hatırlayanlar olmuştu ama o olduğuna ihtimal veremiyorlardı. Çamaşırhaneye varıp kapıyı yumrukladığında, yine o hizmetçilerden Agatni'nin kapıyı açtığını gördü. Agatni, Periveş'i tanıyarak, "Ka bizim kız gelmişidir!" diye bağırır bağırmaz çamaşırhaneden yüzüne aşina olduğu kadınlar etrafına doluşmuş, onu içeri almışlardı. Balatlı da aşağıya inerek bunca ayın ardından böylesine çıkıp gelen kızın ahvalini merak etmişti. Periveş dili döndüğünce Domuzoğlu'ndan kaçıp kurtulduğunu söyleyerek bayılıverdi. Yıkayıp temizleyerek, yeni elbiselerle eski odasına yerleştirdiler. Yağmurdan kaynaklı üşütme halini de bir iki güne atlatıp Balatlı'nın huzuruna çıktı. Sanki günah çıkarırmış gibi yediği herzeleri anlatıp en son yaşadıklarını bir bir itiraf ederek yeniden çamaşırhanede çalışmak istediğini söyledi. Balatlı'nın canına minnetti, en çok kazandıran sermayesi kolu kanadı altına geri dönmüştü. Esirenin kızının yeniden zuhur ettiği haberi kulaktan kulağa İstanbul'da yayılmaya başlamıştı. En son Şaki Domuzoğlu'nun kaçırttığı dillere düşmüştü. Esirenin kızı bir sene sonra yeniden sapasağlam çıkıp gelince duyduklarına inanamayıp çamaşırhaneye gelenler oldu. Daha da güzelleştiğini söyleyenler, cinlerce kaçırıldığı rivayetine nispetle böyle sağ çıkıp gelmesine binaen peri kızı olduğuna inanıp sadece görmek isteyenler bile oluyordu. Kimi de, "Hortladı mı acep Rumeli illerinde?" diye kendi gözleriyle kızın hortlayıp hortlamadığını anlamaya gelenlerdi. Köşklerde, konaklarda, meyhanelerde, kahvehanelerde Periveş'in dönüşü lakırdısından gayrısı konuşulmuyordu. Tabii şehrin haracını yiyen zorbaların işret sofralarında da...

6. Yeniçeri Kokonosları

(1800/1214-1215)

Sayısız düşmanıyla nice kanlı kavgalara girip sağ çıka çıka insan suretli yedi başlı ejderha misali şehrin başına bela kesilen, Eminönü ve cümle kapanların haracını yiyen Elli Altının canavarlarının dizginini elinde tutan Hayratyıkan Çorbacı Mustafa Ağa, İzmir'deki sürgünden dönmüştü. Tepelediği Nasri Beşe'nin Otuz Birden yoldaşları, yaşı gelmiş bir dayının böyle ayakaltından çekilip önlerinin açılmasına binaen kan gütmemişlerdi. Zaten gütmek isteseler de Hayratyıkan Mustafa'ya ve ardında gezen her biri dalsatır, dalkılıç[1] ölüm eri olmaya hazır gençten fedailerine çatmayı göze alamazlardı. Yine de alenen işlenen bir cinayet olduğundan, bizzat Sultan Selim Han[2] olayla ilgili malumatı dinleyip önce idamını düşünmüş, ardından ocaklıların[3] tepkisini çekebileceği yollu konuşan ricalin tesiriyle bir süreliğine tedip[4] amacıyla İzmir'e sürülmesini emretmişti. Tedibi, tebdil-i hava[5] olarak addeden Hayratyıkan, fedaileriyle iki seneliğine İzmir'e gitmiş, oradaki diğer yeniçeri ortalarıyla akçeli işlere girerek sal-

1 Dalsatır, dalkılıç: Kalkansız, zırhsız, miğfersiz, sadece kılıç ve satır ile savaşan anlamında.

2 Üçüncü Selim, Selim-i Sâlis.

3 Ocaklı: Yeniçeri anlamında.

4 Tedip: Uslandırma.

5 Tebdil-i hava: Hava değişimi.

tanatını sürdürmüştü. Neticede şehrin diğer zorba ve kabadayı ağaları kafa kafaya verip de ahbaplarını yeniden aralarında görmek için azıcık seslerini çıkarınca affedilerek İstanbul'a dönüşüne izin verilmişti.

Mustafa kendini bildi bileli İstanbul'un kopukları, külhanbeyleri, tulumbacıları, yeniçeri acemileri, yamakları, taslakçıları, fedaileri, zorbaları, ağaları, hovarda ve sarhoşları arasında yaşamış, şehir eşkıyası aguşunda yetiştiğinden akrep içer Ehirmen suret[1] bir yeniçeri dayısı olup çıkmıştı. Ta çocukluğunda, Tophane rıhtımında bir akşam vakti başına sarıca arı misali üşüşüp altın adını bakıra çıkaran eskinin kalyon zebanilerinin koyunlarından çıkmaz bıçkınıyken, sonradan sonraya kendisine bu zulmü reva görenlere benzemiş, onlardan da beter bir zorba olup çıkmıştı. O seneleri biraz karanlıktı; pek az kişi bilir, bilenler de sormaya cesaret edemezdi ama bugünkü haline gelişinde o vakitler yaşadıklarının tesiri olduğu muhakkaktı. Nitekim yeniçeri taslakçıları ve kabadayı fedailiği günlerinde yaptığı rezillikler, kavgalar, gündüz gözü sokak ortasından kız oğlan kaldırmalarla, Elli Altıncı Bölük'ün palazlanmasını sağlamasıyla adı "Hayratyıkan"a çıkmış, daima beddualarla anılmıştı. Anlaşamayan zorba taslakları ve fedai makulesinden kimseler onun kahvehanesine gelerek bu "meydan padişahı"nın ağzından çıkacak karara göre hareket ederlerdi. Sözünü çiğneyen ya şehri terk eder yahut terk-i dünya eylerdi.

Kasımpaşa'da kalyoncu zorbalarının ağası Deli Zindanlı, Galata'da Mansur ahfadı Zorbazzadeler, Tophane'de Elli Dokuzdan Zehir Doğan Beşe, Kuledibi ile Haliç rıhtımlarında Yirmi Beşten Kahvecioğlu Burunsuz Mustafa, Boğaz hisarlarındaki "yamak" denilen ekserisi Karadenizli neferler arasında en sözü geçeni Kabakçı Mustafa Çavuş, Eminönü'nde Çardak Kolluğu'nun ağası Elli Altıdan Galatalı Hüseyin Ağa, sair bölgelerde

1 Yani ölümlerden dönmüş, eski İran'ın kötülük tanrısı Ehirmen misali dev suretli, korkunç suretli.

Tersaneli Elli Dokuzun Mehmed, Poyrazlı Ali, Altmış Dördün Laz Harun gibi benam belalılar, ismini duyurmuşlar arasında Hayratyıkan Mustafa'nın müstesna bir yeri vardı. Eminönü'nde Yemiş İskelesi'ni ele geçiren Elli Altıncı Bölük ile ta Yeni Cami tarafına kadar civardaki kahvehaneleri, dükkânları kendilerine bağlamış, kestikleri haraçlarla bilek sahibi kopuklar kapılarına koşmuş, böylece bekâr odalarında neredeyse bir ordu beslemeye başlayıp şehre kan kusturmuşlardı. Gelen taze meyvelere ve yemişlere el koyup halka pahalıya satarlar, yağ, bal ve diğer erzakları Boğaziçi ve Üsküdar'a giden bakkallara fazla paraya verirler, gıkını çıkaranı gözünün yaşına bakmadan darp ederlerdi. Bakkal, limoncu ve halktan kimselerin delikanlı çırak ve uşaklarına, Balıkpazarı yemenicilerinin genç kalfa ve çıraklarına sarkıntılık ederler, yoldan geçen kadınlara laf atarlar, hatta yoldan çevirirlerdi ki "şehir eşkıyası" denilince ahali Elli Altının zorbalarından bahsedildiğini bilirdi.

Bu ordunun en belalı canavarı da Hayratyıkan Mustafa idi. Kallavi kalafatını hafif yana yıkıp, Cezayir kesimi kılığı ve sırtına attığı keçe peleriniyle, topuk vura vura ardındaki fedaileriyle "it nümayişi"ne çıktığında sokakta kimsecikler kalmazdı. Kolunda ve pazularında Elli Altıların işareti olan kadırga ve Arapça "56" rakamı dövmesini, göğsünde de bıçak, yılan ve balık gibi sair dövmelerini, göğüs kıllarına takılı incik boncuklarını, façalı yüzünü, iri burnunu, şişmiş gözlerini, koca gövdesini uzaktan görenler, "Elli Altının Hayratyıkan geliyor!" diyerek kaçacak delik arardı. Oturduğu Bağçekapu[1] semtinin bilhassa kendilerine yakın tarafının "Melek Girmez Sokak" olarak anılmasında, Hayratyıkan'ın şenaatlerinin tesiri büyüktü. Bu fuhuş ve cinayet yuvası olan sokağın iki tarafında –ekserisi meyhane– ahşap dükkânlar, irili ufaklı kahvehaneler ve üst katları bekâr odaları olan kayıkhaneler sıralanmıştı. Külhanilerle, zorbalarla, kaldırım kurtlarıyla öylesi-

1 Bağçekapu: Bahçekapı.

ne kaynaşmıştı ki buradaki lakırdılar biteviye kayış dili[1], küfür, tehdit ve naradan ibaretti. Ahalisi yeniçeri yazılmış kayıkçılar, mavnacılar, hamallar ve envai çeşit bekâr uşaklarıydı. Türlü rezaletin, kanlı vakanın ve tecavüzün vaka-i adiyeden sayıldığı bu yere, gündüz gözüyle dört kaş delikanlılar bile girmeye çekinirdi.

Şehre ayak basan Hayratyıkan, burada Elli Altıların Yemiş İskelesi Kahvehanesi'nde her zamanki başköşesine çöreklenmiş, akşamına da bir çilingir sofrası kurdurtup nicedir görmediği ayakdaşlarıyla, yarenleriyle iki senelik ayrılığının acısını, oracıktaki muazzam işret âleminde çıkarmıştı. Musahibi ve sağ kolu yerinde sayılan, Elli Altının Çavuşlarından Kadırgalı Sefer Beşe'den iki senenin havadislerini şöyle böyle dinlemiş, bolca söyleşmişlerdi. Naraları, bağırtıları, açık saçık türkülere eşlik etmeleri sahilde çınlamış, havaya endaht ettikleri[2] piştovların gümbürtüsü sokakları doldurmuştu.

Ertesi gün hayli geç uyanmış, acı kahvesi ile Tütün Gümrüğü'ndeki yeniçerilerin hususen gönderdiği tömbeki ile hazırlanan nargilesi önüne gelmişti. Sefer Beşe'yi kahvehanede bulamayınca sordurmuş, adamları sabah erkenden çıktığını, nereye gideceğini söylemediğini bildirmişlerdi. Hayratyıkan kahvehanenin dışında, minik çardağın altındaki sedirde keyif çatmaktayken sağındaki sokak tarafından, "Selaminaleyküm Hayratyikan Reis!" diye bir ses geldi. Yalın ayak, başında kabalak[3], beyaz gömlek üstüne kara cepken, ayağında da zıpka denilen kara bir potur, hafif siyaha boyalı kuşak ve gümüşten dilcikler halinde sarkan süsleri olan meşin kemer takmış, cepkenin altından bir Sürmene bıçağının kabzası görünen, Boğaz Hisarı yamaklarından olduğu bir günlük yoldan seçilen, ince bıyıklı gençten biri çıkagelmişti. Ancak göğsünden sarkan gümüşlü hamaylısı ve serbest tavırlarıyla, yamak-

1 Kayış dili: Argolu konuşma.

2 Endaht etmek: Atma, silah atma.

3 Kabalak: Karadeniz'e has, "kukul", "kukula", "kara puşu" adıyla anılan siyah başlık.

tan ziyade Karadeniz taraflarından gelen kalyoncu taifesinden olduğunu bilen birisi anlardı. Kafasını sallayıp, "Aleykümselam!" diye karşılık verdi Hayratyıkan. Karadenizli saygılı bir ifadeyle, "Mustafa Ağam ve Yomrali Ağam selam gönderdi, ha seni Guledibi Gahvehanesine bekleyi!" deyince Hayratyıkan pala bıyıklarını çekiştirerek bir an duraksadı: "Kuledibi... Koca tersane çavuşu Yirmi Beşin Burunsuz Mustafa'yla Yirmi Beşin Yomralı çağırır da gelmez miyiz! Başımla birlikte, vakitlice..."

Karadenizli külhani geldiği gibi dönüp giderken Hayratyıkan Mustafa düşüncelere daldı. Kahvecioğlu Burunsuz Mustafa ile hiçbir meselesi olmadığı gibi ahbaplığı vardı, çok iş yapmışlardı, birbirlerine "adaş" diye hitap edecek kadar samimilerdi. Mekânında ziyaret etmeyip ayağına çağırmasından huylanmıştı. Şehrin ahvalinden konuşurken kendi adamlarından da aksi yönde bir duyumu olmasa da, Burunsuz'un gizliden gizliye bir hasımlık besleyip beslemeyeceğini bilemezlerdi. Kulağı daha delik birilerine yanaşmadan içine düşen bu kurttan kurtulamayacağı için nargilesi bitene kadar biraz daha oyalandıktan sonra sokağa fırladı. Gece gündüz her zaman onu takip eden insan azmanı, katil suratlı dört fedai de kahvehanedeki peykelerinden kalkıp birkaç adım gerisinden çalımlı adımlarla yürüyen ağalarının peşine takıldı. Kahvehaneden ayrılmadan gürledi: "İmanım Sefer gelirse bir yere ayrılmasın!"

Kafasında kuyrukları birbirine değmemecesine dolaşan kırk tilkiyle Hayratyıkan Mustafa, önce Çardak İskelesi tarafında, Tütün Gümrüğü yanındaki yine Elli Altıncı Bölüğe ait Çardak Kolluğu olan yeniçeri kahvehanesine uğradı. Üzerinden hayli vakit geçse de bilhassa Arnavut külhaniler ve bazı yeniçeriler arasında namı o vakitlerde de anılan Patrona Halil'in en yakın ayakdaşı Kahveci Ali Ağa'nın yadigârı olduğundan, o ihtilale karışan zorbaların meşveret yeri sayıldığından kaldırım kurtları arasında ayrı bir şöhrete sahipti. Burayı işleten ahbabı Elli Altıncı Bölüğün çorbacısı Galatalı Hüseyin Ağa, kendisi de mani ve semai

meraklısı olduğundan burası âşıkların da uğrak yeriydi. Hüseyin Ağa'ya görünüp ayaküstü hasret gideren Hayratyıkan, "Yaramaz bir vaziyet var mı?" gibisinden ağzını yoklayıp da dişe dokunur bir malumata ulaşamayınca hemen yakınındaki Avurzavur Kahvehanesi'ne yollandı.

Devrin kabadayı takımı, bilhassa yeniçeriler arasındaki husumetleri de, hısımlıkları da bilse bilse ancak Balıkpazarı'ndaki meşhur kahvehaneyi işleten güngörmüş Avurzavur Bölükbaşı bilebilirdi. Eminönü'nde Balıkpazarı ve Asmaaltı havalisi kopuklarının uğrağı olduğundan kavganın, belanın eksik olmadığı, böyle yerlere rastgelen ahalinin "Avurzavur'un kahvesine dönmüş!" diyerek andığı, mimli bir mekândı. Avurzavur Bölükbaşı ihtiyarlamışsa da hâlâ işrette, zorbalıkta gözü bulunan hayli güngörmüş bir yeniçeri dayısıydı. Birkaç kez Hayratyıkan'a, bazı hasımlarına dair haber ulaştırıp hayatını kurtarmışlığı da vakiydi. Peykesine çöküp, Burunsuz Mustafa hakkında bir dedikodu duyup duymadığını sorunca, neden şüpheye düştüğünü anlattı. Avurzavur Bölükbaşı, Hayratyıkan'ın sırtını sıvazlayarak: "Kardaşlık sıkma canını. Burunsuz'un şu sıra yegâne kavgası Kasımpaşa'daki Tersaneli kalyoncularladır. O da kuru sokak gürültüsü ha kavga dedimse, kapılarındakiler hırlaşırlar. Yoksa Galata limanının haracını senelerdir Burunsuz yiyor, değil kalyon, kayık bile yanaşsa muhakkak baltasını astırır. 'Ben buradayım! Bıçağına güvenen gelsin indirsin!' demek. Bugüne kadar bıyığını balta kesmemiştir. Ama sana karşı da fena bir niyeti olduğunu sanmam, biriyle hasımlık edecekse düzden eder cinsidir!" dedi. O devirde yeniçeri ortasının remzi bulunan baltayı kalyona asmak indirilen mala haraç kesmek, "tayyarat" dedikleri inşaatlara balta asmak ise oradan hava parası, yani yine haraç almaktı. Bir diğerinin baltasına el uzatan, diğerini bıçak altından geçirmedikçe, birinden birinin kanı Kanlı Hendek'e dökülmeden kavga sona ermezdi. Burunsuz'un bu denli pervasız oluşu ister istemez Hayratyıkan'ı rahatsız etse de Avurzavur'a bir şey belli etmedi. Bir

yandan midesi kazınıyordu, diğer yandan şüpheleri başını ağrıtıyordu.

Kahvehaneden geldiği gibi çıkıp, ilk denk geldiği kayığı çevirerek Galata'ya geçen Hayratyıkan, sürgün edilmeden evvel son halini hatırladığı Galata Kulesi'nin değişmiş çehresini yâr süzer gibi uzaktan uzağa seyretti. Altı sene önce geçirdiği yangının akabinde kulenin tadilatla yeni bir siluete büründüğünü ayakdaşlarından duymuştu. Galata tarafına ayak basar basmaz, kasvetli kulenin olduğu tepeye civelek, bıçkın eksik olmayan zorba, belalı taslakçı, kopuk makulesinden kimseler varsa cümlesinden selam alıp selam vere vere tırmandı. O ağır ağır yürürken hava da yavaş yavaş siyah bulutlarla kaplanmış, Kuledibi'ne varıp sur kapısından geçtiğinde gündüz gözüyle ortalık kararmıştı. Böylece yeniçeri zorbalarının asırlardır bıçaklı it dalaşlarında kanlarıyla suladıkları o mekân, taşıdığı netameli hatıraların da tesiriyle insanı gama, kasavete boğuyordu. Nice yoldaşının ve düşmanının kanlarını içmiş uğursuz Kanlı Hendek boylu boyunca önünde uzanıyordu. Surların üzerinde kurumuş kan lekeleri, toprağa karışık vaziyette ağaç köklerini andıran kurumuş bağırsak parçaları, kol ve ayak kemikleri, kafatasları Hendek boyunca göze çarpıyordu. Her biri bir vakitler kaldırımları, yolları çiğnemiş ipten kazıktan kurtulma şehir eşkıyalarının isimsiz yadigârlarıydı. Eski dövüşlerinin hatıraları, Burunsuz'a dair kafasında kurduklarıyla birleşince, inceden sokak kavgasına gidiyormuş gibi hissetti. Kadırgalı Sefer bulunmaksızın bir kavgaya girmeyi gözü pek kesmiyorsa da, öfkesi aklına baskın geliyordu. Hemen ileride görünen, Hendek tarafından delinerek kapı gibi açılmış bir geçidin yanında alıcı kuş gibi dikilen Kanlı Burç, ta toyluk zamanlarındaki zorbaların onu tutup buraya atmalarını, yaptıkları şenaatleri hatırlatmış, kendisine yapılanları hatırlattığı için yumruklarını hınçla sıkmış, gözünü kan bürümüştü.

Kanlı Burç denilen yerin daha eski devirlerde yeniçeri zorbalarının, kabadayılarının bir nevi karargâhı ve hatta haşa huzur-

dan mabedi yerinde olduğunu kocamış ocaklılardan biliyordu. Burada ta Kanuni devrinde namlı bir ağanın öldürüldüğü, ardından ağanın el verdiği bir zorbanın da ağasının katilini hakladığı söylenirdi ama kesinliği meçhuldü. Zorbazzadeler dedikleri Mansur ahfadı, büyük dedelerinin oradaki Kanlı Burç'a yerleşip, getirttiği mermer teneşiri taht yapıp oturduğunu anlatır dururdu ki gerçekten de içeride mermer bir teneşir vardı. Zorbazzadeler zaman içerisinde isimleri eski kudretini yitirdikçe buranın eski hüviyetinden uzaklaştığını söylerlerdi. Gerçekten de yeniçeri zorbalarının yoldan kaldırdıkları oğlanları, kızları götürüp iğfal ettikleri, kimi kaçırdıklarını da soyup soğana çevirdikleri, ekseriyetle öldürdükleri tarife, tasvire sığmaz iğrençlikte bir batakhaneydi. Öyle ki kimsenin yaşamadığı bu yerde, işretlerde ve kendi uğursuz muhabbetlerinde silahlarını, abalarını asmak için koca koca çiviler asılıydı. Oraya bir zorbanın paltosunu, abasını asması demek bela işaretiydi zira kapıp kaçırdığı zavallılar ile sözüm ona halvette olduklarını gösterirdi. İçinde derme çatma bir ocağı dahi vardı ki pazusuna, bıçağına güvenen burada günlerce işret sofrası da kurardı.

İşte orada başına gelenleri de hatırlayınca, sanki Burunsuz en büyük düşmanıymış gibi hayali bir husumeti, kuruntuyla harlarken, toyluğunda o Kanlı Burç'ta kendisini defalarca iğfal eden zorbaları hatırlayarak hıncını ondan çıkarmaya azmetti. Cenk meydanına girmeye hazır aslan halet-i ruhiyesine büründüğü esnada yolun karşısından görünen, baygın gözleri ve sallana sallana yürüyüşünden afyonla dumanlandığı belli, başı kabak, ayağı çıplak külhanbeyi makulesinden şabb-ı emred[1], buğday benizli bir genci görünce tüm bu hisleri kaybolup, yerini canavarane bir şehvete bıraktı. Caninin vahşi bakışlarını bulanık zihnine rağmen fark edip ürken delikanlı sokak aralarına kaçacakken ancak birkaç adım atabilmiş, ağalarının el işaretiyle Elli Altılı fedailer kıskıvrak yakalayıp Hayratyıkan'a getirmişlerdi. Hayratyıkan

1 Şabb-ı emred: Bıyığı, sakalı yeni çıkmaya başlamış genç.

geçmişini, yaşadıklarını, kendisine yaşatılanları unutmaya çalışır gibi pençe misali elleriyle oğlanı kolundan çekip Kanlı Burç'a sürüklerken adamlarına da, "Kapıda bekleyin!" diye gürledi. Kaçmaya çalışan berduş genci burçtan içeriye adeta fırlatırken, "Ayağıma geldin kısmetim! Son kavgama giderken, son kısmetimi de tepecek değilim!" diye gürlemişti. Öylesine kıskançtı ki böyle birini avcuna düşüreceğinde yalnız olmak isterdi. Korkusu da yoktu zira pençe ve pazu sahibiydi, beş altı ırzı kırığın, sarhoşun, hovardanın elinden dahi bıçak zoru yosma, bıçkın kapmışlığı çoktu gençliğinde, ezile ezile ezmeye alışmış makulesindendi. Kavgalarda hasımlarının ortasına dalıp denk getirdiğini vura vura bıçağı altından geçire geçire, bıyığı balta kesmez ağalara kan kustura kustura namını almıştı. Nitekim kapılandığı Elli Altıncı Bölük'te kısa zamanda fedailikten çorbacılığa tırmanması kısmen kurnazlığı, kısmen de korkunç bilek gücüydü. Tek kişilik yeniçeri ortasına bedel, insan suretli bu ejder suret adamın adını devrin İstanbul'unda ahali kızlarını oğlanlarını korkutmak için zikrederlerdi. Camdan pencereden sarkan evlatlarını, çeşme başlarında oyalanan kızları onun ismiyle ürkütürlerdi. Şehrin sokaklarında gündüz gözü dolaşan hakiki bir kâbus, ırz ehli insanların tepesinde adeta bir yeryüzü zebanisiydi.

Tam sırtındaki keçe pelerini mermer teneşirin üstündeki paslı çivilerden birine asmış, kuşağını çözeceği sırada arkasından birinin yaklaştığını işitince, "Ulan eceline mi susadın, duvardaki keçeyi mi görmedin?" diye gürüldeyip kadim duvarları çınlatırken hızla arkasına döndü. Neredeyse kapıyı kaplayıp dışarının zayıf ışığını da kesen, pala bıyıklı, suratında halavetin zerresi bulunmayan burma dardağan sarıklı yeniçeri siluetini görünce rahatladı, en has adamı Kadırgalı Sefer Beşe'ydi: "Bre kardaşlık nerelere kayboldun? Ben de destursuz bağa giren teresin biri diye evvela seni, sonra da uyudular diye kapıdaki civanları kurbanlık gibi boğazlayacaktım Allah'ıma!" Sefer Beşe, neredeyse gençliklerinden beri hiç ayrılmadığı ahbabına güldü: "Senin gözü-

nü kan bürümüş ağa, artık her kime kızmışsan! Sabah kazınmış kursakla uyanınca Hocapaşa'nın sahiline inip kayıkçı ahbaplarla çivi çiviyi söker diye biraz çakıştırıp ayıptır söylemesi derya kuzusu pişirdik..." Hayratyıkan, "Ulan bin türlü hergelelikle boğuşurken sen kendine ziyafet çekmişsin reva mı bu?" diye sözünü kesti Sefer'in. Sefer'in kaşları çatıldı, "Canın neye sıkıldı senin?" Hayratyıkan kolunu kurtarmaya çalışan oğlana elinin tersiyle bir sille aşk edip yere yıktıktan sonra cevap verdi: "Burunsuz Mustafa beni çağırtmış, bayram değil seyran değil. Seni de bulamadık, düştük yola Kuledibi'ne! Bizi nasıl buldun?" Sefer dışarıyı gösterdi: "Kahvehaneye dönünce Burunsuz'un çağırma meselesini ben de öğrendim, arkanızdan ancak yetişebildim. Sen niye huysuzlandın, ne oluyor?" Hayratyıkan yerde inleyen oğlanın dinlediğini düşünerek sustu. Kulaklarını kesmekle öldürmek arasında gidip gelirken, "Alın şu iti atın dışarı gözüm görmesin!" diye bağırdı. Yerdeki külhani canının kurtulmasının verdiği sevinçle fedailerin gelişine fırsat vermeden yerden fırlayıp, kenara çekilen Sefer'in yanından sıyrılarak uzaklaştı. Hayratyıkan kuşağını sıkılaştırıp keçe pelerinini omuzlarına atarken: "Burunsuz ayağımıza gelmek yerine böyle çağırtıyorsa bir puştluk olabilir diye pirelendim. O da korktuğumdan değil, ekmek bilmezliğine, hıyanetine kızdığımdan kalktım ben geldim!" dedi. Kadırgalı Sefer bir süre suskunlaştı. Sonra başını kaldırdı: "Hayırsa da, şer ise de gidip görmeden bilemeyiz. İster kardeşlerini ağırlamak istesin, ister bize pusu kurmuş olsun, akacak kan damarda durmaz. Bela dediğin gelecek olduktan sonra ta Bağdat'tan koşa koşa gelir..."

Hayratyıkan dışarıyı göstererek Sefer'le birlikte çıktı. Fedailerine, "Vaziyet alın, niza çıkabilir!" diye emrettikten sonra Kadırgalı ile söyleşe söyleşe Kuledibi Kahvehanesi'ne yürümeye başladılar. Hayratyıkan Mustafa göğsünü yumrukluyordu hafifçe: "Burunsuz dediğini babası olmasa, hemşerileri olmasa kim tanırdı? Onlar ya yeni, ya babadan buraya gelme. Biz eskiyiz. Sen Kadırga'da doğmuşsun, ben Aksaray'da ama dedelerimizin

'besa'sını, 'Kanun'u[1] bilmez değiliz. Biz bu şehrin sokaklarını yâr saçı gibi elimize dolamışız be! Öldük mü?" Sefer ileriden görünen Kuledibi Kahvehanesi'ni ve kahvehane etrafındaki büyük bir kısmı siyah aba, zıpka, işlemeleri camadan ve kabalak başlıklara sahip onlarca çehreyi süzüp bıyıklarını düzelterek ağır ağır konuştu: "Bizim zamanımız geçti be ayakdaş. Patrona zamanından beri hamamlara bile sokmuyorlar bizimkileri. Şimdi ortalık dün yamak dediklerimize, bu kalyonculara, korsan takımına kaldı. Devran artık bunların. Ya beraber iş tutacağız ya birbirimize bıçak çekeceğiz... Biri değilse diğeri..."

İki yeniçeri zorbası kahvehanenin mıntıkasına girer girmez, hemen bitişikteki bekâr odasının önünde peykelere oturmuş kalyoncu ve yamak kılıklı, kimi yaşlı kimi genç onlarca taslakçı, fedai, zorba ve gedikli ayağa kalkıp gelenleri karşıladılar. Burnu üzerindeki derin bıçak yarası, daima ışıl ışıl gözleri ve işlemeli kaftanıyla varlıklı kapudanları[2] andıran Burunsuz Mustafa Ağa, yanında ondan biraz daha uzun boylu ve kirli, sarı bıyığıyla, donuk bakan mavi gözleriyle dikkat çeken Yomralı da olduğu halde, dışarıdaki hareketlenmeyi duyunca kapı önüne çıktı. Birbirlerine sarılırlarken, "Hoş geldunuz ayakdaşlar. Gelmenuzu bekleridum laçin bu kada tez beklemezidum!" deyince, Hayratyıkan güldü: "Selamsız sabahsız adamını gönderip çağırınca vaziyet yamandır diyerek kalkıp geldik bre adaş!" Burunsuz onları içeriye buyur etti: "Gaynananuz seveyi, buğulama hamsi yapturdum, gelun beraber taam edelum!"

Hayratyıkan ve Kadırgalı Sefer, her ne kadar azılı yeniçeri ka-

1 Arnavutluk'un kurucusu sayılan İskender Bey (Skander Beg, Gjergj Kastrioti) ile birlikte Osmanlılara karşı savaşan Arnavut liderlerden Lekë Dukagjini'e atfedilen "Kanun," ortaçağda Kuzey Arnavutluk dağlarındaki kabilelerin töre ve âdetlerini kapsamaktadır; "Leke Dukagin Kanunu" olarak tanımlanır. 20. yüzyıla kadar yazıya geçirilmeyen, sözlü olarak kuşaktan kuşağa aktarılan bu törelerde "besa" yani "söz" ile, "yemin" ile bağlantılı bir ahlak kodu söz konusudur.

2 Kapudan: Kaptan.

badayılarından olsalar da kudretlerinin sınırlarını ve hasımlarını, hısımlarını iyi bilirlerdi. Kahvecioğlu, Küçük Hüseyin Paşa'nın kaptanıderyalık yaptığı o devirlerde tersane-i amire[1] eski kapudan başağalarından nüfuz ve servet sahibi bir kimseydi. Bu yeniçeri kabadayısı, önce bıçağının hakkıyla Yirmi Beşleri sindirerek kendisine bağlamış, sonra da Galata'yı haraca kesmişti. Hendek tarafındaki kahvehanesinde yeri gelir kadınlı oğlanlı işret olur, yeri gelir barbut postası serilip kumarlar oynanırdı da kimseler karışamazdı. Sadece başağalığında kırktan fazla kalyona Yirmi Beşlerin baltasını astırdığı söylenirdi. Başağalıktan azledilince nüfuzu eksilmeyip bilakis artmıştı. Ticarete atılmış, gümrük ağalarını tanıdığından Karadeniz'den getirdiği yağ ve zahireyi boğazdan kolayca taşıyarak Akdeniz tarafındaki memleketlere istediği fiyata satabilmiş, Karun misali servet biriktirmişti. Mihaliç, Karabiga ve Paşalimanı voyvodalığı ve cizyesini, bu yerlerin civarındaki birkaç mıntıkanın iltizamını[2] almıştı. Asıl serveti ise kalyonlar başta olmak üzere kestiği haraçlardı. Haber saldığı zaman en az bin kişiyi toplayabilirdi, kahvehanesinde de bir emriyle adam öldürmeye her an hazır eli bıçaklı otuz kırk fedaisi vardı. Ahbabı ve ta Trabzon Eyalet taraflarından hemşerisi Yomralı'nın da ondan aşağı kalır yanı yoktu. Bu kalyoncu, Burunsuz'un Yirmi Beşlerden yoldaşı ve akçeli işlerinde de ortağıydı. Kalyonculuktan paşa çavuşluğuna, sonra da bostancı hasekiliğine kadar yükselmişti. İkisi de pervasızlıklarından mülhem, devlet ricalince pek hoş karşılanmasalar da nüfuzları etkisiz hale getirilmelerine maniydi. Hayratyıkan'ın bunlardan yegâne eksiği servetti, ki bu nedenle gizliden gizliye bir husumet besliyordu. Bir zorbadan aşağı kalması demek ya bir süre sonra yeterince sayılmaması yahut onun tarafından tepelenmesi anlamına gelirdi. Bu yüzden

1 Tersane-i Amire: Haliç'te Azapkapı'dan Hasköy'e kadar uzanan devlet tersanesi.

2 İltizam: Osmanlı döneminde, devlet gelirlerinin bir bölümünün belli bir bedel karşılığında devlet tarafından belli kişilere devredilerek toplanması.

Elli Altının azmanı Hayratyıkan tetik bekliyor, sık sık Sefer Beşe ile göz göze gelip gizlice işaretleşiyorlardı.

Kahvehanenin diğer yanında, karşı çaprazdaki Darıcalı İbrahim Çavuş'un işlettiği Hendek Kahvehanesi'ne bakan çardak altı sedirlere kurulup yenildi, içildi. Sonra da çöğürler[1] çalınmaya, mükeyyifat dumanları savrulup sazlı sözlü eğlence faslı başladı. Oralardan bir Karagözcü'ye bıçak zoruyla perde kurdurulup, zekerli Karagöz'ün ve nigarların olduğu açık saçık bir faslı kahkahalarla seyrettiler. Hava hafiften açmaya başlayıp güneş meydana çıkınca neşeleri ziyadeleşti. Muhabbetin en aynalı yerinde Hayratyıkan, "Söyle bakalım Kahvecioğlu, bizi çağırmandaki maksat sadece yiyip içmek midir, meramın nedir?" diye söze girince, Burunsuz Mustafa hızlı hızlı kafasını salladı: "Hem senu ağurlamak isteyidim hem da bir başka davetu sağa ileteceğdum. Bizum Boğaz Hisarlari'ndaki yamaklaru bilursun. Ha onlarin bir ağasu varidur, Kabakçi Mustafa. Tanirsun da!" Hayratyıkan Mustafa Beşe'nin gözleri kısıldı: "Rumeli Feneri Kalesi'nin muhafızı değil miydi?" Burunsuz güldü: "Ta kendisi! Sen gelmedan evvel bir meşveret ettiyduk. Demuştu ki 'Hayratyikan Ağa şehre ne vakit gelursa gardaşı oni ağırlamak isteyi,' ben da daha dün haberun gelunce bir adamimi yolladum söyledim oni. O sebeplan vakitlice gel dedum sağa. Şimdu atlara atlaruz, sayfiyeye gider gibi gider geluruz. Yol uzak olmakluğundan sebap garnumuzi da doyurduk elhamdüllillah! Yok, mok dema Kabakçi bizum oralarun uşağidur, haysiyetuna dokunur..." Mustafa Beşe'nin aklındaki tilkilerin adımları birbirine karışmaya başladı. Kahvecioğlu'na doğru eğilip sağa sola bakındıktan sonra, "Ocaklı yoldaşlarımızdan haber mi var? Etmeydanı'na kazanlar mı çıkarılacak yoksa?" diye sordu. Kahvecioğlu güldü: "Ula ne kazani, ne meydani, eğleneceğuk deyirum sağa!"

1 Çöğür: Yeniçeri âşıklarının nümayişlerinde, yürüyüşlerinde ve toplu eğlencelerinde sıkça kullandıkları iri gövdeli, kısa saplı, beş ya da altı çift telli bir halk sazı.

Hayratyıkan mütebessim bir şekilde kafasını salladıktan sonra fedailerini çağırıp, "Dördünüz bizim kahvehaneye dönün, ağalar Kabakçı ve Kahvecioğlu kardeşlerinin misafiri, Rumelifeneri Kalesi'ne gidecekler. En geç yarına döneriz" dedi. Fedailerden biri, "Ağam seni bırakıp nasıl gidelim?" deyince Hayratyıkan'ın kaşları çatıldı: "Milletin önünde emrimi ikiletmeyin bre! Kendi kardaşlarımın arasında bize kim ne yapabilir? Haydi, düşün yola!" Fedaileri uzaklaşırken ayağa fırladı: "Siz arabayı çağırtın, biz de bir su dökelim haşa huzurdan kardaşlık!"

Sefer Beşe mesajı alınca, Hayratyıkan ile birlikte hendek içindeki çalılardan birinin dibine su dökme bahanesiyle gidip işlerini görürken Mustafa usulca, "Adamları mahsus gönderdim. Bunlar bizi gözden çıkarmışlarsa zaten kendi kahvehanemizde bile olsak yapacaklarını yaparlar. Eğer ben kuruntu yapıyor isem zaten yer içer döneriz. Yok, kancıklık edecekler ise ikimiz ayık olduğundan bir şekilde kötüsü gelirse yarar çıkarız. Ölsek bile bizim nerede, kimlerin olduğunu bilip kanımızı güderler..." dedi. Sefer inadına kem tarafından bakıyordu, "Baş kesilince ejderhanın, ejderhalığı kalır mı..." deyince Hayratyıkan hafifçe güldü: "Haraçları ve namlarını korumak için köpek gibi alırlar intikamımızı, yoksa bu Galata zebanileri hepsini yutup sindirir. El mecbur..." Bir süre sustular. Sefer bir şey hatırlamış gibi, "Rahmetli Otuz Birin Nasri'yle iş tutmuşlukları vardı. Acaba Nasri Beşe'nin intikamını mı alacaklar?" diye sordu. Hayratyıkan uçkurunu bağlamaya çalışırken, "Onun kanını kendi orta yoldaşları bile gütmedi, bunlar niye gütsün? Gidince anlarız..." deyip kestirdi. Sonra hayıflandı, "Ulan şu Kanlı Burç'ta elden kaçırdığım civanı hatırladım. Ah Lazoğlu, ah! Günler çuvala mı girdi, devrisi gün çağırtsan ne olurdu?" Sefer uçkurunu bağlarken idrar kokusundan yüzünü ekşiterek, "Koca Kostantiniyye'de kasık mancasının köküne kıran mı girdi?" deyince, Hayratyıkan, "Bir sine bülbülünü aguşuma alıp da muhabbetine vasıl olamadan ölüp gidersem, vallahi gözüm arkada kalır!" diyerek gülmeye başladı. Kahvehaneye doğru

yürürlerken Sefer Beşe yarı alaylı söylendi: "Bre Hayratyıkan, sen bir gün şu postu deldirirsen ya mahbup ya mahbube yolunda deldireceksin, aha sözüme mim koy!"

Tatavla tarafındaki ahırlarına gidilip on at kiralandıktan sonra, Kahvecioğlu Burunsuz, Yomralı, Hayratyıkan, Kadırgalı Sefer ortada, Kahvecioğlu'nun üç adamı önde üçü arkada bir vaziyette Rumeli Feneri kalesinin yolunu tuttular. Sapa yollardan, patikalardan, muhtemelen tek tük haramilerin eğleştiği korulardan, ufak ufak köylerden geçip, hiç durup dinlenmeksizin ve de pek az konuşarak at sırtında bir dünya yol teptikten sonra havanın iyice kararıp kasvetli gündüzün aksine ay ışığının ortalığı ayan ettiği bir gecede Rumeli Feneri Kalesi'ne vardılar. Meşaleler ve çoban ateşleri yakılarak misafirlerini buyur eden Kabakçı'nın bir emriyle sofralar kurulup şarap küpleri çıkarıldı, bir kuzu boğazlanıp ateşte dönmeye başladı. Nargile fokurtuları tespih şıkırtılarına ve ağalar ile fedailerinin kafa kafaya vererek söyleşmelerine karıştı. Hayratyıkan, muhabbetlerinin ilerleyen safhalarında Kabakçı'nın kendilerini niye çağırdığını anlamıştı. Tersane taraflarının ünlü zorbası Deli Zindanlı da oradaydı, ki normalde Burunsuz ile araları soğuk bilinirdi. Üsküdar'da Elli Dokuzların kalyoncularla ahbaplığı nasıl meşhursa, Galata'da yeniçerilerle kalyoncuların kavgaları, hır gür çıkarmaları da öyle meşhurdu. Burunsuz ile Deli Zindanlı doğrudan karşı karşıya gelmemiş, sadece bazı adamları karşı karşıya geldikleri yerlerde kavgaya tutuşmuşlardı. Kabakçı'yı araya sokan Burunsuz, Hayratyıkan'ı da yanında getirerek Deli Zindanlı ile yiyip içip muhabbet ederken bir yandan da gövde gösterisinde bulunuyordu. Ancak bu kadar adamı bir araya getirmesinde –her ne kadar Burunsuz böyle olmadığını söylemişse de– başka bir maksadı olduğu açıktı. Hayratyıkan Mustafa bundan yine de tetik üstündeydi. Kendisi de dâhil olmak üzere bu adamlar aralarına kurt girdi mi öz kardeşlerini doğramaktan çekinmez eşkıyalardan farksızlardı, böyle hep diken üstünde yaşarlardı mizaçları mucibince. Kabakçı Mustafa

Ağa dedikleri, daha memleketi Rize'deyken, Moskofla[1] yapılan cenklerde öncü yazıldığından "Kabakçı[2]" lakabını almış, Karadeniz'in Laz ve Çepni uşakları taifesinden olup Boğaz'ın her iki tarafındaki hisarlara yerleştirilen, yeniçerilerin yardımcıları olarak görüldüklerinden "yamak" adıyla anılan askerler arasında en sözü geçen zorbaydı. Sağ ve sol kolu yerinde akrabaları Oflu Mustafa ve Pazarlı Mustafa adlı iki zorba namzedi kopukla fırtına gibi estiğinden, Boğaz Hisarlarındaki diğer zorbalar üstünlüğünü kabul etmişti.

Devrin İstanbul'unda, şehir ahalisinin yeniçeri ve yamak zorbalarının arkasından söylediği iki tabir vardı. Yeniçeri zorbalarına, bilhassa yaşlandığı halde elini ayağını hovardalık meclislerinden, it dalaşlarından çekmeyen cinsine "kokonos" diye hitap ederdi. Rum ahalinin lisanında "ihtiyar" demek olan bu kelime, zorbaların lügatine girmişti ancak insanlar bunu genelde arkalarından, tahkir amacıyla sarf ederlerdi. Yine o devirlerde Karadeniz sahillerindeki memleketlerinden kopup gelerek İstanbul'un Boğaz Hisarlarında "yamaklık," yani yeniçeriye yardımcı hisar neferi olarak görevlendirilen kimselere de, kahir ekseriyette karalara bürünmelerinden mülhem "kargalar" derler, toplu halde bir yerden bir yere "şahbaz nümayişi[3]" ile giden yamaklar gördüklerinde, "Karga cemiyeti yine toplanmış!" derlerdi. Çoğu kalelere bir nevi tımar usulü yerleştirilmiş, Yukarı Boğaz köylerinden Rumeli Kavağı'na, Sırataşlar'dan Büyükliman'a, Garipçe'den Bağlaraltı'na, Rumeli Feneri'nden Anadolu Feneri'ne, Poyraz'dan Anadolu Kavağı'na, Macar'dan Sütlüce'ye tarla, bahçe ve ev sahibi, bir kısmı aileleriyle birlikte yaşayan kimselerdi. Ancak ekserisi iş güç umuduyla köylerinden, kasabalarından kopup gelmiş Laz ve Çepni uşaklarıydı. Yeniçeri olmadıkları halde "yamak" yani

1 Moskof: Rus, Ruslar.

2 Kabak: Ön, ileri anlamında.

3 Şahbaz nümayişi: Yiğit gösterisi, toplu halde caka satarak yürümelerine nispetle.

"yardımcı" olmalarından mülhem kendilerini Ocaklı sayarlardı. Eski hadiselere ve tarihi mevzulara hâkim olan güngörmüş kimseler, sokakların böyle çetelerle dolup taşmasından, gündüz gözü al vur'ların, sokak dövüşlerinin artmasından hareketle, "Bunlar Genç Osman'ın kanına girenlerden daha şerirdir, encamımız hayrolsun," derlerdi.

İşretin ilerleyen vakitlerinde kalabalık şekilde çevre çevre sinilere, yer sofralarına oturup yiyip içenlerin bir kısmı çöğürlerle serhad türküleri ve cenk havaları dinleyip kendinden geçiyor, bazı yamaklar da kemençelerle memleket havalarında horon tepiyorlardı. Ağaların yiyip içtiği başköşede ise yeniçeri kapışmalarından zamanenin meşhur güzellerine, haraç mevzularından açık saçık fıkralara kadar hayli süfli ama kendilerince mühim bir sohbet ateş harlanmıştı. Hayratyıkan muhabbetin mecradan mecraya savrulduğu bir anında gürledi: "Bre Kabakçı! İçki sofrası, yarı yiğitlik meydanı derler bilirsin değil mi?" Kabakçı kafasını sallarken, Sefer Beşe de destek çıktı: "Şarap ve rakı testilerinin üstüne niye yürek resmi çizerler imanım? Yürek ve delikanlılık meselesidir değil mi?" Hayratyıkan, "Tamam!" dercesine elini kaldırıp Sefer Beşe'ye baktı. Kadırgalı susunca, tekrar Kabakçı'ya döndü: "Şimdi şu sofrada dayıysan, yiğitsen eğri oturup düzden konuş bakalım! Bizi ağırladın, yedirip içirdin eyvallah, lakin bu kadar zorbayı, dayıyı bir araya getirmende başka bir mana olduğu muhakkak. Maksadın neyse düzden söyle..." Kabakçı sakince kafasını salladı: "Padişahun adamlari, Nizam-i Ceditçiler bileysunuz. Yeniçeri ne gonuşukluk edeyi diye adam yollarlar imiş. Tedbir cihetunden sizi buraya çağurttum. Bu meseleyi bir hal-i yola goymak gerekiyi." Hayratyıkan öfkeyle başını salladı: "Nizam-ı Cedit neferleri meselesinde canı sıkılmayacak bir yeniçeri bulamazsın, doğru..." Sefer birden, "Asker dediğine Frenk esvabı[1] giydirmek, Frenk usulü talim yaptırmak ne demek yahu? Kimimiz kul oğlu kul yeniçeri değil mi? Biz ezelden beri

1 Esvap: Elbise.

testiye kurşun atıp keçeye kılıç çalarak cümle cihanı sindirmemiş miyiz?" diye atıldı. Yomralı da, "Bağa Frenk esvabi geydurecek adam hazir etsun kabruni!" dedi sağ yumruğunu göğsüne vurarak. Hayratyıkan alaylı alaylı gülerek devam etti: "Ulan bana zararı dokunmadıktan sonra isterlerse fistan giysinler, isterlerse Frenk olsunlar ne yapayım? Vallahi Kabakçı, bu meseleyi sen açmasan ben açardım. Nizam-ı Cedit neferlerinin sayılarını artırmaya çalışıyorlar. Sultan Selim, denk getirdiği yeniçeriyi, sarhoşluk bahanesiyle, asayişi bozdu diye boğdurtup boğdurtup denize attırıyor şimdiden. Bu gidişin sonunu kör olsa görür. Bir gün Sultan Osman'ın kanına giren rezil Altmış Beşinci Orta misali altın adımızı bakıra çıkarıp meydandan sürüp çıkaracaklar seyretmeye devam edersek." Burunsuz kafasını kaşıdı: "Ula kirk seneluk yeniçeriyi kaldurmak oyle golay midu?" Hayratyıkan bu sefer Burunsuz'a döndü: "Sen hasmını hafife alırsan, 'Bana bir şey olmaz!' deyip tedbirsizlik edersen cartayı çekersin. Bu meydanlar kaç aslan, kaç canavar gördü, hani neredeler? Tatar Mansur ahfadı Zorbazzadelerden habersiz yaprak kımıldamazdı, ne oldular? Bizden eskilerin anlattığı, kurumlarından kibirlerinden yanına varılmaz o sipahi zorbaları, Arnavut ocak ağaları nerede? Mezarlıklar kabadayı dolu, 'yüzdü, yüz bir olsun' derler seni beni de gömerler bir gün. Akıbetimizi şimdiden düşünmeli..."

Kadırgalı Sefer önündeki testide kalan şarabı bir yudumda içtikten sonra boşalan testiyi gürültüyle siniye bıraktı: "Yahu bırakın şimdi Nizam-ı Cedit'i, yeniçeriyi. Vakti gelince bir kazan kaldırmaya bakar. Biz asıl yeryüzü meleklerini, dilberleri, mahbupları, güzelleri, yosmaları konuşalım, gözümüz gönlümüz açılsın!" Hayratyıkan gürledi: "Şehirde kabaca yarısı gizli yarısı ayan bir alay batakhane, bir ordu dolusu da yosma ve civan var, senin gözünü, şehvetini doyuramadılar Sefer!" Kadırgalı içlendi: "Öyle deme ağa. Bir dilber var ki, onu gördüm göreli saydıklarının hiçbir kıymeti kalmadı. Balatlı'nın yerinde, çamaşırhanedeki yosmalardan Periveş..." Hayratyıkan şaşırarak sordu: "İsmi

hiç aşina değil, yeni mi düşmüş?" Sefer elini boşluğa savurdu: "Sen İzmir'deyken düştü. Bir düştü, pir düştü. Kendine kıyanlar, ayağına servetini saçanlar..." Burunsuz önündeki testiyi şarapla doldururken kederle başını salladı: "Biliyrum onu. Kağutanelerdeyken Domuzoğli kaldurdi diye duymuş idum en son. Pek dilber idi. Yazuk oldi." Sefer, Burunsuz'un elinden şarap küpünü kapıp demin boşalttığı testiyi doldurmaya başladı: "Ne yazığı be Lazoğlu, karı sapasağlam şehre dönmüş." Burunsuz neredeyse elindeki testiyi düşürecekti: "Nasi? Ha bu karı hortlak midur cazi midur da, eşkıyanun elinden nasil kurtulmuş?" Sefer: "Kendi gözlerimle görmesem ben de inanmazdım. Gerçi geri döndüğü haberi geldiği sıralarda Domuzoğlu çetesinin de tepelendiği haberi gelmişti, muhtemelen sağ çıktı aşüfte." Burunsuz'un gözleri fal taşı gibi açıldı: "Ula o Domuzoğli bokyiyeni dokuz canlidu, kim hakkundan gelmiş?" Sefer, "Tam üstüne bastın!" anlamında elini sallayarak, "Nizam-ı Cedit neferleri tepelemiş. Sizin Nizam-ı Cedit lakırdısından aklıma geldi zaten Periveş bahsi." Hayratyıkan çapkın çapkın güldü: "Bu gonca gülü derip bahçesine alan bir babayiğit çıkmamış mı?" Sefer ona döndü: "Kim cesaret edebilir ağa? Zorbalardan biri kaldırsa, öteki zorbalarla anında hasım olur. Tek başına yedirirler mi adama?" Hayratyıkan alaycı bir gülümsemeyle karşılık verdi: "Böyle benam afet-i devranı Domuzoğlu denen tavuk hırsızına kaptırmanızdan belli. Ben İzmir'de olmayacaktım ki bizim Elli Altının azmanlarıyla peşine düşüp pençelerinden kurtarırdık biiznillah!" Sefer testiyi bir dikişte boğazına boşalttıktan sonra göğsünü yumrukladı: "Eşkıyanın aguşunda öyle serpilip güzelleşmiş ki saçlarını savurup yürümesinin seyrine doyulmaz ayakdaşlar!

İşretleri gün ışıyana dek süren zorba ağaları, kale içindeki tek katlı evlerden birinde sızıp kaldılar. Hayratyıkan görmediği halde Kadırgalı Sefer'in anlatıp durduğu Periveş nam yosmayı öylesine düşünüp hayal etmişti ki rüyasında çehresi meçhul kadınlar dönüp durdu. Öğlene doğru zorbalar birer ikişer uyanma-

ya başlayıp sahanlarda gelen pastırmalı yumurtalarla karınlarını doyurup acı kahvelerini içtikten sonra geldikleri gibi tek tek ayrılmaya başladılar. Hayratyıkan, Kadırgalı, Burunsuz Mustafa ve Yomralı ile at sırtında Kuledibi'ne, oradan da yaya olarak Yemiş İskelesi'ne geri dönerken pek konuşmaksızın kafasındaki kırk birinci tilkiyi peydahladı. Öteki tilkilere meydan vermeksizin zihninde dönüp dolaşan bu tilki Periveş'ti ancak varlığını kimseye sezdirmedi. Akşam karanlığı çökerken vardığı mahallesine döner dönmez şehre, Cağaloğlu Hamamı'na inip hamam sefası yaparlarken dahi ağzını bıçak açmadı. Geceye doğru kahvehaneye döndüklerinde zihnindeki tasarıyı kısmen Sefer Beşe'ye açtı: "Yarın sabah bizim Elli Altının fedailerinden yirmi kişi, taslakçıdır, kopuktur öteki bekâr uşağı tayfasından da bir yirmi kişi daha kahvehanede hazır bulunsun. Şu Periveş nam ateş-i suzan bir de bizi yaksın bakalım!"

O sabah Balat'taki taş çamaşırhanede, yine yüzlerce ecinninin pençelerini uzattığı korkulu düşlerden uyanan Periveş, tarifsiz bir iç sıkıntısıyla boğuşuyordu. Çamaşırhane katında toplanmış hep bir ağızdan konuşan kadınların sesine uyanmıştı. "Etmeydanı'na kazanlar mı çıkoor?", "Vre yeniseriler ihtilal mi yapazak?", "Kız, semer devirme[1] kavgası olmasın? Bir tanesi başka ortaya gitti diye öteki orta kan dökecektir belki?", "Yok ayol, öyle olsa Kanlı Hendek'e giderlerdi, Balat'a neden gelsinler?" diye farklı ağızlardan yükselen telaşlı avazlar üzerine Periveş sokağa baktığı zaman koşturup evlerine dükkânlarına saklanan, bir yandan da "Geliyorlar! Geliyorlar!" diyerek başka sokaklara kaçan insanları gördü. İlk kez böyle bir gulguleye denk geldiğinden ne olduğunu anlayamayıp aşağıya indi. Çamaşırhane kadınları o indiğinde sus pus olmuş, pencerelerden birinin demir kafesi ardından sokağın

1 Semer devirme: O devrin jargonunda semerini durduğun tarafa bırakmadan, indirmeden hareketle bir yeniçerinin başka bir ortaya geçişine verilen isim. Çoğunlukla bu eski ortası tarafından hakaret olarak görüldüğünden, özellikle 1800'lerin başında kanlı şehir kavgalarına yol açmıştır.

ucuna bakan Balatlı'yı dinliyorlardı, "Keçeliler kazan kaldıracak olsa evvela ben duyardım. Bu başka bir hal. Gelenler yeniçeri ama bildiğiniz yeniçeriden değil, Bağçekapu'nun bekâr uşakları, Elli Altıncı Bölüğün zebanileri bunlar. Başlarındaki de Hayratyıkan Mustafa rezili. Bize kimseler dokunamaz ama bu... Bu... Allah yardımcımız olsun!" Balatlı kadınlara döner dönmez Periveş'le göz göze geldi. Hemen yardımcılarına seslendi: "Çabuk! Periveş'i saklayın, mahzene indirin! Bu zebaninin maksadı on günlük yoldan bellidir, çabuk!" Periveş neler olduğunu anlayamadan koluna giren yaşlı kadınlarla kendisini bir anda mahzende buldu. Balatlı'nın gözlerindeki ve sesindeki korku ona rüyalarını hatırlatmıştı. Mahzenin hemen altındaki yarı ıslak sarnıca inen merdivenlere çöktüğünde, etrafını saran karanlığın da tesiriyle, "Acaba artık bizim âlemimize de gelmeye başladılar, Balatlı ondan mı korktu?" diye düşünmekten kendini alamadı.

Sabahın bir vakti ardında kırk kadar bekâr uşağı ve zorbayla kuşaklarındaki yatağanların, bıçakların, hançerlerin kabzalarını göstere göstere çalımlı adımlarla Balat'a vardı Hayratyıkan. Taş çamaşırhanenin muhkem[1] kapısına birkaç adım kala muzaffer bir komutan edasıyla kapıyı işaret ederek, "Kapıyı kırın bre!" diye emredince fedailerinden birkaçı önden koşturdu. Birkaç kere omuz vurdukları hale kapı aralık kalmış, tam açılamamıştı. Hayratyıkan, "Geri savuşun kalıpsızlar!" diye gürleyerek kapının beline indirdiği sert bir tekmeyle ardına kadar açmaya muvaffak oldu. Taş binanın muhtelif yerlerinden bir iki bağırtı işitilirken Hayratyıkan içeriye dalıverdi. Arkasından da birkaç fedaisi ve bekâr uşağı içeriye doluştu. Balatlı ile çamaşırhanenin diğer kadınları, girişteki çamaşır teknelerinin yer aldığı büyükçe odanın bir köşesinde, bir arada dikilip duruyorlardı. Balatlı, soğuk bir ifadeyle Hayratyıkan'a bakarak ağır ağır yaklaştı: "Gelişini beklemezdik Mustafa Ağa. İzmir'den ayağının tozuyla gelmişken Balatlı'na da uğrarsın diye içimden geçirmiştim ama kapıyı

1 Muhkem: Sağlam.

kırmanı beklemezdim..." Hayratyıkan kadınlara tek tek süzüp Balatlı'ya gözlerini dikti: "Arkandakiler arasında beş altı yeni çehre saydım. Ötekileri iki sene evvelinden biliyorum. Periveş yosması hangisi?" Tam o esnada dışarıda koşturup gelen Balat kolluğunun yeniçerilerini ayaküstü sindirip geri gönderen Kadırgalı Sefer içeriye girdi: "Hiçbiri ağa. Periveş bunlar arasında yok." Balatlı hem Kadırgalı'yı hem Hayratyıkan'ı yukarıdan aşağıya süzdü: "Edebinizle gelseniz, sen demeden seni ona kavuştururdum. Bu gelişini iyi bilirim. Dokuz on sene evvel beni de böyle kaldırmaya gelmiştin buraya! Lakin burası eski bildiğin çamaşırhane değil. Eh! Ben de eskinin Balatlı'sı değilim. Sen burayı Avurzavur Kahvehanesi'yle, Melekgirmez'le, Balaban İskelesi'yle karıştırdın. Pişman ederler seni!" Hayratyıkan bir anda tek eliyle Balatlı'nın boğazına atılarak sıkmaya başladı: "Ya Periveş'i bana teslim et yahut hepinizi birden Melekgirmez'e kaldırayım..." Balatlı güç bela parmaklarından sıyrılıp kendini geriye attı. Biraz nefeslendikten sonra, "Sarnıçta, aşağıda." dedi yavaşça.

Sefer, birkaç fedaiyle binanın mahzenine, oradan da sarnıca inerek taş merdivenlerde oturan Periveş'i buluverdi. Periveş daha önce birlikte olduğu bu zorbayı karşısında görünce şaşırdı. Sefer, kızı kolundan tutup, "Seni Hayratyıkan Ağa'ya götürmeye geldim!" diyerek çeke çeke yukarı çıkardı. Hayratyıkan, gerek yosma kılığıyla gerek külhani tavırlı duruşuyla tepeden tırnağa çiğ bir iştahla süzdüğü Periveş'i, anlatılanlardan daha yekta görünce kendinden geçti. "Bize gönül eğlencesi olduktan sonra mahbup da mahbube de bir derdim, böylesine külhani dilberi ömrümce görmedim!" diyerek vahşi hayvan pençesinden hallice sol eliyle kızı kolundan yakaladı. Balatlı'ya dönüp, "Bana olan haraç borçlarını böyle tahsil ettim say!" diyerek adamlarıyla birlikte geldiği gibi, Periveş'i de kolundan sürükleyerek çamaşırhaneden çıktı. Haliç kıyısını ve yarı yıkık duvarları takiben Bağçekapusu'na dönen kalabalığı gören tek bir kişi bile dönüp de bakamadı. Periveş sıkça duyduğu gündüz gözü kadın, oğlan kaldırma şenaatinin

böyle meydana geldiğini ve ahalinin umursamadığını görünce nutku tutuldu. Kahvehanelerde pinekleyenler, yolda onu tek başına dolaşırken görseler, "Ahlak sukut etmiş!" diyerek söylenir, hatta mahallelerinden kovarlardı. Ancak Hayratyıkan ve Elli Altılılara kimse ses çıkaramıyordu, ahlak ve edep bıçak sahiplerine, pençeli zorba takımına işlemiyordu.

Bağçekapusu'na geldiklerinde bekârlar, işsiz güçsüzler, kayıkçılar, mavnacılar, hamlacılar, diğer zorba ve ayaktakımı makulesinden kimseler, bekâr odalarının, iskelehanelerin pencerelerine, kapılarına, toz toprak içindeki yollara dökülmüş, "Melekgirmez'e gündüz gözü melek de girdi iyi mi!" diyerek bağırıyor, gülüyor, ağalarına tezahüratta bulunuyorlardı. Periveş, şehrin en belalı mıntıkasına girdiğini kendi gözleriyle görmüştü. Eğer yanı başında kolu pazusu yeniçeri bölüğü nişanlı, göğsü dövmeli, göğüs kıllarına takılı incik boncuklarıyla yüzü façalı bir yeniçeri zorbası olmasaydı sokağa girdiği vakit izini tozunu bir daha bulamayacaklarına kaniydi. Kahvehanenin oraya geldiklerinde Hayratyıkan, Periveş'i kollarından tutmalarını emredip zorbalardan birine, "Sağ koluna nişanımızı işle!" diye emretti. Ardından genç kıza dönüp zorlama bir sırıtmayla, "Artık benim isen baltamızı da taşıyacaksın. Ben remzimi işleteceksem, çekip götürdüğüme işletirim, ölümüne benimsin!" diyerek kendi göğsünü birkaç kez yumrukladı. Dolama dardağanlı, yakası bağrı açık zorbalardan biri Periveş'in sağ kolunun üstüne görülecek şekilde siyah bir kadırgayı ve Arapça "56" rakamını resmetti. İğne darbeleri canını yaksa da acısını belli etmeyen Periveş, metanetiyle kopukları şaşkınlığa uğratırken, Hayratyıkan, "İşte bizim baltalımız böyle olur!" dercesine gururla gülümsüyordu.

O günü ve akşamı işretle geçiren Hayratyıkan için kahvehanenin üst katındaki oda hazırlandı. Yapılan sadece kısmen temiz bir döşek sermek ve daha az kirli yastıklar, çarşaflar çıkarmaktı ki kısa sürede halletmişlerdi ama ne olursa olsun yeniçeri kolluğundan hallice bir kahvehane yapısıydı, duvarlarında asılı ejder kuy-

ruklu kadın başlı Şahmeran tasvirleri, cinlerin anası ve atası olup onlarca insan suretini bedeninde taşıyan Şehretünnar'ın tasvirleri, duvara çizilmiş kalyon, kadırga, ejderha, canavar, dev, yılan, aslan, muhtelif oğlan ve kız şekilleriyle, sevda sözleri, şiirler ve küfürlerle kör kandil ışığında bile ayandı. Periveş, Hayratyıkan'ın kolları arasında uyumaya çalışırken pencerelerden vuran Haliç'in dalgaları ile ay ışığının tavandaki oyunlarını, duvarlardaki tasvirlere dalıp duruyordu. Bilhassa Şahmaran ile Şehretünnar'ın çizimlerine gözü kayıp duruyordu. Çocukluğunda meydan meddahlarından duyduğu Şahmaran'ın parça parça edilip kazanlarda kaynatılması bahsi ve Şehretünnar'ın soyundan gelen cinlerin hikâyesi zihninde tekrarlanıyordu. Bir an gözü kapanır gibi olup yüksekten düşermiş gibi hissettiğinde aniden yattığı yerden sıçradı. Farkında olmadan çığlık çığlığa bağırdığını, Hayratyıkan'ın sert tokadıyla kendine geldiğini idrak edince sustu, yine boğazı acıyordu. Yine cinler âlemine geçmişti ancak bu sefer tafsilatıyla hatırlayamıyordu. Kendisini bir yeraltı dehlizinde, bu sefer Şahmaran gibi belden aşağısı ejder suretinde gördüğünü, bebek suretli ama sakallı ve ihtiyar sesli cücelerin kendisini sürükleye sürükleye Şehretünnar misali kocaman ve üstünde binlerce insanın yüzü olan şekliyle Azim İfrit'in önüne getirdiklerini, parçalanıp kazanlarda kaynarken koca ifritin keyifle seyrettiğini hayal meyal hatırlıyordu. Kaynar sularca haşlandığına kalıbını basacakken teninin normal olduğunu görünce bir kere daha cinler âleminde yaşadığı ıstırapları hatırladı. Hayratyıkan'a gördüğü kâbustan bahsedince, her ne hikmetse insafa gelesi tutan haydut, adamlarına seslenip okuyup üflemeyi bilen balıkçılardan birini kahveye çağırttı. Adamın ne söylediğini anlayamadığı birtakım dualar yüzüne okunduktan sonra huzurla bir uyku uyudu, ancak bu sefer de uyandığında sadece korktuğunu hatırlıyordu, eskisi gibi cinler âleminde gördüklerini anımsayamıyordu. Periveş bunu ilkin duadan zannettiyse de, bir gün pencerelerin baktığı yerde uzakta gördüğü Galata Kulesi'ni fark ederek rüyasında kendisine

o dişi cinin sürekli söylediği sözleri hatırladı: "Behiye... Mezar... Galata... Kule... Hançer..." Sanki oraya yaklaştıkça kendisine musallat olan ifrit tesirini yitiriyor gibiydi.

Periveş günlerini bu odada yatıp afyonla, şarapla uyuklayarak, kalktığında da az biraz yemişlerden, peynirlerden ve muhtelif kuru yemişlerden kurulu bir sofrada karnını doyurarak geçiriyordu. Günlerden bir gün Hayratyıkan, "Yarın düğüne gidiyoruz. Evvela Balaban tarafına, sonra da Kasımpaşa'ya geçeceğiz. Kılığını aynen muhafaza etmen kâfi!" diye haber verince Periveş'i bir endişe sardı. Hayratyıkan, sık sık huzursuzca sağa sola dönen ve arada bir çığlıklarla uyanmasına engel olamadığı Periveş'i başından savmak için Balaban'a mı götürecekti? Üsküdar'daki bu uğursuz iskele, oralara işrete diye götürülüp adı nişanı kaybolan yosmalarla ünlüydü, bir de civarlardaki bağları, bahçeleri basıp kadınları, oğlanları buraya kaldıran yeniçeri zorbalarıyla. Galata'nın Kasımpaşa'dan Tophane'ye uzanan rıhtımlı kıyısında kalyoncuların ve Yirmi Beşlerin, Eminönü'nde de Elli Altılar ile Bağçekapulu zebanilerin şenaatleri meşhurdu ama Üsküdar'da baştan başa haşarat yatağı Balaban İskelesi denilince, diğer yerler yanında mutena semtler gibi kalıyordu. Balatlı'nın çamaşırhanesinde kadınlardan ve gelip giden yeniçeri takımından, Balaban'daki dehşetlerin korkulu rivayet gibi anlatıldığına çokça tanık olmuştu.

Ertesi gün erkenden Hayratyıkan, Sefer Beşe, Periveş ve kırk elli kadar zorba, fedai takımından Elli Altılı yeniçeriler peremelere, kayıklara doluşup Üsküdar'a doğru usul usul yol aldılar. Uzaktan uzağa Periveş'in gözüne Balaban İskelesi'nin eğri büğrü yapıları, Azim İfrit'in simsiyah çarpık çurpuk dişleri gibi görünüyordu. Burada Elli Dokuzlu yeniçeriler, Kalyoncu Ocağı ile iç içeydi ve zorbalıklarını da, şenaatlerini de birlikte işlerlerdi. Üsküdar'ın muhafazası beklenirken, Elli Dokuzlular mıntıkanın yegâne asayiş bozukluğuydu. Elli Dokuzlu demek Kalyoncu Ocağı ve Balaban İskelesi demekti. Sefere yazılmamak için

"Biz kalyoncuyuz!" bahanesine sığınmak için kalyoncu ocağına yazıla yazıla zamanla Elli Dokuzlular, kalyoncu taifesi diye müsemma[1] olmuşlardı. Kalyon hizmetine çağrıldıklarında ise "Biz yeniçeriyiz!" bahanesiyle gitmezlerdi. Odalarına yosma ve taze delikanlılar kapamaktan, meyhane ve kahvehanelerde işret, fuhuş ve rezaletten başka bir zanaat bilmezlerdi. İçlerinde namlı şehir haydutları olan bu bölüğün mensupları, bir eşkıyalık yaptıklarında Çamlıca, Bulgurlu, Dudullu ve Merdivenli köylerinin kırlarında saklanırlardı. Bağçekapu İskelesi misali kayıkhanelerin üstündeki bekâr odalarında vukuat eksik olmaz, yoldan geçen kadınlar ve oğlanlar buralara kaldırılabilirdi. Sarhoş narasının ve havaya keyifle ateşlenen piştovların, tüfeklerin gürültülerinin asla kesilmediği bu yere namus erbabı yeniçeri çorbacıları dahi aynı ocaktan olmalarına karşın ayak basmaya korkarlardı. Buradan çeteler halinde Üsküdar'daki civar köşkler ve bağlar basılıp talan edilir, bağlarda işret sofrası kurup eğlenirlerken geleni geçeni de soyarlardı. İskelenin civarında ceninlerden ve kadın cesetlerinden geçilmediği bu yerde, yosmalar da eksik olmaz, sekizli, onlu gruplar halinde sokaklarda kol gezebilirdi. Üsküdar›ın bütün kasap dükkânları, manav salaşları, balıkçı dükkânları ve kahvehaneleri bu bölüğün en namlı kabadayılarına aitti.

İşte Periveş şimdi bu yerin tam kalbine doğru yol alıyordu. Balaban İskelesi'ne yaklaştıkça cinler âleminde gördüğü eğri büğrü binalar benzeri bel vermiş kahvehaneler, bekâr odaları ve iskelehanelerle, pencerelerden, çatılardan elde testilerle, şişelerle sarkan, piştov atan, küfreden serkeşlerle burasının mezbelelikten farksız olduğunu kendi gözleriyle gördü. Kendisini sokakta görse göz devirecek, hatta mahallesinden kovacak İstanbul'un bildik ahalisi, burada sokaklarında yosmaların baldırı çıplaklarla kol kola gezip işret etmesine sesini çıkaramıyordu. O mahşeri kalabalığın arasında, kimi yerlerde bağıra bağıra kendi lisanlarında şarkılar okuyan, kopuklar gibi nara atan kadınlar da görünü-

1 Müsemma olmak: İsimlendirilmek.

yordu, burada herkes birbirine karışmıştı, hangisi yeniçeri yahut taslakçısı, hangisi kalyoncu neferi ayırmak namümkündü. İskele tarafındaki gemiler bir yana dursun, kayıklarda bile Elli Dokuzların alametleri olan küçük çadır üstünde bayrak şekli ve Arapça "59" sayısı kazınarak resmedilmişti. Bu küçük çadır üstüne bayrak sembolünün en gösterişlisi bir tahta levha üzerine nakşedilmiş ve bir balta ile birlikte iki katlı, heybetli bir kahvehanenin kapısının üzerine asılmıştı. Periveş, yeniçeri zorbaları arasında vakit geçirdiğinden burasının alelade bir yer olmadığını fark etmişti. Hayratyıkan'a, usulca sordu: "Balaban'dakilerin yeri de o kahvehane mi?" Hayratyıkan sanki Zaloğlu Rüstem'i methedermiş gibi kabına sığmaz bir iftiharla, "Elli Dokuzun ejderlerinden bizim Kız Mustafa'nın kahvehanesidir. Na şurada, peykede oturan, kaytan bıyıklı, kalafatı incik boncuklu kokonos[1]! Semai kahvehanelerinde eski Üsküdar zorbalarının aguş bülbülüyken buraları yatağan zoru sindirmiş vaktiyle. Yanındaki insan azmanı da Elli Dokuzun serdengeçtilerinden Eskici Osman Ağa. Yaşına başına bakıp da aldanma. Kopuğun 'anasının koynundan kız, oğlan kaçıran' cinsidir! Hepsi ahbabımız! Lakin bizim damat yok ortalıkta. Deli Mehmed görünmüyor..." dedi. Periveş kaşlarını çattı: "O da dayılardan mı?" Hayratyıkan alaycı bir gülüşle, "Dayı da laf mı? Bizim Deli Mehmed Kapudan, Elli Dokuzun azılı zebanisidir be! Sade Üsküdar değil, Kasımpaşa'da da hükmü geçer, bir ayağı oradadır!" diye karşılık verdi.

Elli Altıların kayıkları iskeleye yanaştığında, daha karaya ayak basar basmaz zorbazlar birbirlerini heyecan ve muhabbetle karşıladı. Hayratyıkan, Kız Mustafa ve Eskici Osman ile kırk yıllık ahbaplara taş çıkartırcasına kucaklaşıp peykede yanlarına kurulduğunda Periveş de –Hayratyıkan'ın yere doğru ittirmesiyle– hemen dizinin dibinde yere çöküp bağdaş kurdu. Her rüyaya dalışında cinler âlemine adım atan Periveş, buradaki zorbaların kendisine üstü örtülü bir iştahla vahşiyane bakışlarını, yosmala-

1 Kokonos: Burada yaşlı, yaşı geçkin yeniçeri anlamında.

rın hasmane[1] göz süzmelerini, Azim İfrit'in o ateş saçan korkunç bakışlarına benzetti. Kahvehanenin ocağına seslenilip kahveler söylendiğinde zorbazlar birbirlerine hal hatır sorup bağıra çağıra konuşurlarken Hayratyıkan, "Bizim damat nerede?" diye sorunca Kız Mustafa elini "boş ver" anlamında salladı: "Bizim Deli Memed'i bilmez değilsin ya, bizi sabah sabah buraya topladı, kendi cine şeytana karıştı!" Eskici Osman Ağa güldü: "Adam düğün sahibi imanım, esnaftan, tüccardan hediyelerini toplamaya çıkmıştır çarşıya, ancak gelir!" Hayratyıkan kafasını sallayıp, "Herif dünyanın haracını yiyip bağ, bahçe, han, hamam, konak ne varsa düzdü, senden benden zengin, daha yemeye doymadı!" diyerek meydanı gümbürdeten bir kahkaha koyverdi. Gülüşmeleri diner gibi olunca Kız Mustafa'ya sordu: "Yahu bu bizim kırk yılın Deli Mehmed'i huy mu değiştirdi? Bu düğün, nikâh dalga dümeni ne vakit zuhur etti?" Kız Mustafa ocağa dönüp, "Ulan bizim kahveler nerede kaldı tabansızlar? Sizi de mi doğrayalım!" diye bağırdıktan sonra meydancı ağalara kahveleri getirdi. Kuşaklardan çıkan çubuklar kahvenin ateş oğlanının getirdiği közle yakıldıktan sonra muhabbetlerine kaldıkları yerden devam ettiler. Kız Mustafa, çubuğunun dumanını havaya savuraraktan, "Mal, mülk sahibi olunca evlad-ü ıyal[2] gayretine düştü zannederim. Birkaç günlük mevzu. Buranın zenginlerinden, Bursalı Haraccızade Esad Efendi'nin önce oğluna balta oldu. Oğlanı kolundan çekip ocağa civelek yazdırıp yanında dolaştırmaya başladı. Dedik yeni mahbubu bu oğlandır. Meğer maksadı bambaşkaymış, adamın ailesine balta olmuş. Tutturdu, 'Esad Efendi'nin kızını isterim! Namusumla nikâhıma alıp evinin hanımı yaparım, daha da günahta, işrette gözüm olmaz!' demeye başladı. Sonra da düğünümüz yakındır diye hepimizi buraya topladı işte, adı üstünde deli!"

Zorbalar böyle konuşup söyleşirlerken vakit geçip gitti. Meydanın gerisinde ateş yakıp kuzu çevirmeye başlayarak zerdeli

1 Hasmane: Düşmanca.

2 Evlad-ü ıyal: Çoluk, çocuk.

pilav yapmaya, kuru erik hoşafı kaynatmaya, helva kavurmaya koyuldular. Yemek yenildikten sonra âşıklar çöğürlerini çıkarıp eski serhad türkülerini söylemeye, semailer okumaya, atışmalar yapmaya başladılar. Üsküdar kahvehanelerinden meddahlar Balaban'a getirilerek hava kararıncaya kadar Hançerli Hanım, Tayyarzade yahut Binbirdirek Batakhanesi, Cevri Çelebi gibi hikâyeleri anlattırdılar, bazı zorbalar birtakım yakası açılmadık ayıplı nükteleri, kendilerinin veya bir yakınlarının başından geçmiş sergüzeştlermiş gibi anlatarak eğlendiler, günlerini gün ettiler. Hava kararmaya başlayınca bu sefer işret sofraları kurulmuş, naralar ve piştov gümbürtüleri meydanı doldurmuştu.

Bu hengâme sırasında Kız Mustafa birden, "Aha bizim damat da geldi!" diye haykırınca kalabalıkta bir hareket meydana geldi. Balaban İskelesi'nin Üsküdar'a bakan tarafından etrafında eli meşaleli, fenerli cambazlarla, hokkabazların yanı sıra bir alay ipten kazıktan kurtulma kalyoncu zorbasıyla yaklaşan delişmen bakışlı, sırım gibi ancak yapılı, tamamen Cezayir kesimine bürünmüş, burma sarığını kapudanlar misali sarmış kırklarının başında bir dayı yaklaşıyordu. Yatağan ve hançerden başka kılıçlar ve palalar da kuşanmışlardı. Kahvehaneye geldiklerinde dayılar arası kucaklaşma faslının ardından, "Düğün alayı yola dökülsün!" diye bağırmalarının ardından toplanıp hep birlikte Üsküdar'a doğru yürümeye başladılar. Periveş de, kolunu sıkı sıkıya tutmuş Hayratyıkan'ın yanı başında bu Babil Kulesi'ni aratmaz binbir lehçeli ve dilli kalabalığın bir parçası olup kaynaşmış halde ilerledi. Ne ahaliden ne de yeniçerilerden kimseler çıkıp da, "Gece vakti bu ne gulguledir!" diyemiyordu, Elli Altılılar ile Elli Dokuzların böyle koyun koyuna bağıra çağıra ilerleyişlerini görenler evlerinin bahçelerindeki tandırlara, kuyulara, mahzenlere saklanıyor, kimileri de bu güruhun melanetine uğramamak adına, atadan yahut akrabalarından yadigâr üzerlerine orta işareti işlenmiş baltaları, kazma ve sair eşyayı evinin dışına görülecek yerlere çiviliyordu. Bir konağın bahçesine giren kalabalığın ba-

şından ayrılıp kapıya koşturan Deli Mehmed Kapudan önce kapıyı yumrukladı. Periveş, burasının dayılardan duyduğu Esad Efendi'nin konağı olduğunu anlamıştı. Kapı açılmayınca Deli Mehmed adamlarının yanına dönüp üç sokak öteden işitilir bir nara attıktan sonra, "Ocakta kaydı Elli Dokuzlu, eli Baba Bekir topuzlu, Üsküdarlı Kalyoncu Deli Mehmed gelmiştir, yıkın kapıları! Gelini önüme getirin!" diye gürledi. Elli Dokuzun zorbaları, taslakçıları ve daima yanlarında yörelerinde dolaşan baldırı çıplaklar konağın kapılarına saldırıp pencerelerine dahi tırmanarak kafeslerini baltayla parçalamaya başladılar. Çekirge sürüsü misali Esad Efendi'nin konağına dalan zorbalar, genç kızı pala zoruyla evden çıkarıp ağalarının yanına getirince, kalabalık bu sefer yakınlardaki bir mescide yürüdü. Bir imamı evinden zorla getirip bıçak zoru nikâh kıydırmalarını sahne sahne izledi Periveş. Çocukluğunda babası bildiği Ayvaz Affan'ın yeniçeri zorbalarının kavgaları sırasında arada kalıp öldürülmesi üzerine konuşan kadınların şehirdeki rezaletlerden şikâyetle bahsetmeleri aklına geldi. Şimdi şehirdeki vaziyet, o zamandakinden daha korkulu bir haldeydi, gündüz gözü gördüğü bir başka kâbusun içindeydi.

Elli Dokuzlular ve Elli Altılılar yeniden Balaban İskelesi'ne dönüp kayıklarla, davullar zurnalar eşliğinde, meşaleler ve fenerlerle denize açılarak muazzam bir düğün alayı teşkil ettiler. Onların kayıklarına Galata taraflarında Yirmi Beşlilerin ve Otuz Birlilerin kayıkları katıldı. Burada Periveş, ahalinin "Kaptan Paşa Çıplağı" dedikleri, Kasımpaşa'nın zorbalığıyla ünlü tersanelilerini bizzat kendi gözleriyle gördü. Kulaktan duyduğu garip kılıklarını görür görmez tanımıştı. Yine de emin olmak için Hayratyıkan'a usulca sokulup, "Bunlar meşhur çıplaklar mıdır?" diye sorduğunda, yılların sokak kurdu yeniçeri kabadayısı uzaktan uzağa aşağılar gibi tersanelileri süzerek cevap verdi: "Evet onlar, Kaptan Paşa Küçük Hüseyin Paşa başımıza musallat kıldı bunları. Eli yüzü düzgün, bıçkın oğlanlardır lakin serserilikleri de meşhurdur. Kuşaklarındaki çifte piştovları, uzun bıçakları boşa

taşımazlar. Lakin bize diş geçiremezler. Tüm cakaları çoluğa çocuğadır..."

Kasımpaşa'da karaya çıkan yeniçeri zorbalarının düğün alayı, Hacıhüsrev eteklerindeki bostanların ve çayırların olduğu yere, Piri Paşa ve İplikhane dereleri arasında toplandı. Deli Mehmed ile bıçak zoru gelin ettiği kız, Deli Mehmed'in buradaki evine geçtikten sonra bile davullu zurnalı çöğürlü bu kalabalık sabaha kadar ağır ağır külhani tavırlarla raks edip içip söylediler. Periveş böylesine bir eğlencenin, konak vakitlerinde misafir kocakarılardan dinlediği cin düğünü menkıbelerinde bile tasvirinin yapılamayacağına kanaat getirdi. Orada dinlediği o göze görünmezlerin akla hayale sığmaz gümbürdemeleri, teneke, düdük ve zırıltı şenliklerinin belki bin misli o an İplikhane Deresi'nin dibinde Kasımpaşa semtinde zuhur ediyordu. Cilveleşen yılanlar misali kıvrılıp bükülen bıçkınlar, pırpırılar, baldırı çıplaklar, ağır ağır şıkırtılarla oynarken aheste dalgalarla kıpırdanan koca kalyonları andıran yeniçeri zorbaları, kabadayıları, peri kızlarına denk güzellikte salınışlarıyla köçekler, çengilik eden oğlanlar, neşe ve coşkularını çalgılarına sanatkârane aksettirerek Kaf Dağı'nın ardındaki dev saraylarının hanende ve sazendelerini dahi kıskandırabilecek ustalıktaki çalgıcılar, Periveş'in gözünün önünde vücuda gelmiş acayip bir masalın kahramanları gibiydi. Afyonlu ve afyonsuz şarabın, okka okka rakının ve kırk çeşit içkinin ırmaklar gibi çağıldadığı bu garibe panayırının gümbürtüsü Haliç'in, Galata tepelerinin çok ötelerine taştıysa da bir Allah'ın kulu çıkıp da "Bu ne kıyamettir?" diye soramadı. Ta Sultan Osman'ın tacizkârane ellerle sokaklarda sürüklendiği o uğursuz geceden beri zorba kısmına susmayı âdet edinmiş şehir halkı, o gece de asırlardan beri mecbur edildikleri meşum sükûnetlerini korudu.

Gecenin kör vakti, kalabalığın büyük bir kısmı dağılmışken Periveş, Hayratyıkan ve Kadırgalı ile diğer Elli Altılılarla birlikte bir evin bahçesinde dinlenmeye çekildiler. Bahçedeki çardağın etrafını sağdan soldan uydurdukları çarşaflarla kapatıp hususi bir

oda meydana getirdiler. Periveş, Çardak'ta Hayratyıkan'ın yanında uyurken burnuna çarpan bir kokuyla uyandı. Yine bir kâbusun içinde olup olmadığını anlamak için etrafına bakındığında karanlığı loş oda misali göremediğini fark ederek rahatladı, karanlığı görememesi henüz cinler âlemine karışmadığının işaretiydi. Atıştırıp yattığı halde uyandığında sanki günlerce acıkmışçasına karnının ağrıdığını hissetti. Burnuna çarpan et kokusu sanki düğün kalabalığı dağılmadan önce hazırlanan son sofralardan geliyordu. Ses çıkarmamaya gayret ederek usulca ayağa kalkıp çardaktan çıkan Periveş bahçenin ön tarafına doğru seğirtti.

Bir sokak arasında bulmuştu kendisini ancak evler olduğundan daha eğri büğrü, yere değecek denli iki büklüm görünüyordu. Böylesine yapıları Balaban İskelesi'ndeki mezbelelikte dahi görmemişti. Kocakarılar misali cumbaların olduğu tarafa eğrilmiş kambur evlerin gölgelerinden geçip kokuyu takip eden Periveş, evlerin arasına sıkışmış yarı yıkık bir hamama denk geldi. Hamamın içinden yükselen duman ve yemek kokusu onu cezbetse de, otların dikenlerin arasında kalmış, küçük hamam harabesi sıkıntı veriyordu. Hamama yürüdükçe dikenler topuklarına, baldırlarına batıp kanatıyor, böylece gördüğünün gerçek olduğuna bir kere daha kani olarak rahatlıyordu. Hamama adım attığında sırtı eğri yaşlı bir kadının, eğildiği kara kazanın başında sapının yarısı kırık bir fırıncı küreğiyle içindeki yemeği karıştırdığını gördü. Kazanın altındaki ateşler kadını ve çevresini aydınlatıyordu. Yaşlı kadın geri döndüğünde Periveş karşısındakinin bir dudağı yerde, bir dudağı gökte, gözleri ve ağzı dikişlerle kapatıldığı halde gördüğü anlaşılan bir heyula olduğunu gördü. Hayal gördüğünü zannederken kazandan çıkmaya çalışan, ancak ağızları dikişli olduğu için görünce midesi kalkmış vaziyette kendisini dışarı attı.

Rüya mı gerçek mi ayırdına varmaya çalışırken sokağa fırlayan Periveş, kısa boylu birine çarptı. Geri çekildiğinde kahvehanelerdeki karagöz fasıllarında gördüğü Beberuhi'nin insan haliyle karşılaşınca, o ürkünç cücenin böylesine vücut bulmasına

şaşırdı. Gerilediği sırada pörtlek gözleri ve eğri büğrü halleriyle başka karagöz tasvirlerinin, hatta kuklaların da vücut bulmuş hallerinin köşelerden çıkıp üzerine doğru takırdayan adımlarla yaklaştıklarını görünce evlere seslenip bağırarak kaçtı. Arkasından korkunç uğultular yükselirken, bir evin açık kapısından içeriye daldı. Kapıyı ardından kapatıp rahat bir nefes almışken, hayli geniş bir sofanın bir ucunda oturan, kolları fırın küreklerinden uzun bir kadının, bir köşedeki bebek beşiğini salladığını son anda fark etti. Beşikte elleri kolları uzun bir adamın, bebek misali ağlamaya başlayıp evin duvarlarını sarsması üzerine, kadın diğer kolunu yüzüne doğru kaldırıp tehditkâr bir ifadeyle Periveş'e doğru parmak sallayınca genç kız olduğu yere çöküp gözlerini yumarak bağırmaya başladı.

Yüzünde ve bedeninin çevresinde bir serinleme hissedip gözlerini açtığında, kendisini yeniden o uyuduğu çardakta ama havada uçar vaziyette buldu. Hayratyıkan dâhil diğer zorbalar çardağın etrafını çepeçevre sarmış, betleri benizleri atmış halde Periveş'i seyrediyorlardı. Periveş yine bağırmaktan boğazının acımakta olduğunu fark edip nefes nefese kaldığında bir anda sessizleşip yere düştü. Kalabalık, "Bir anda uçuverdi gördünüz mü?", "Bu kıza cinli derlerdi, doğruymuş imanım!", "Kız hakikaten cinlenmiş!" diye kendi aralarında söyleşiyordu. Periveş, olduğu yerde titremekteyken Hayratyıkan'la göz göze geldi. O koca zorbanın gözlerinde ilk defa korkuyu görmüştü. Hayratyıkan, gözlerini adamlarının üzerinde gezdirdikten sonra Periveş'e dikti. Bakışlarından ve çehresinden zalimlik akıyor denilse yeriydi. Hayratyıkan kızı kolundan tutup ayağa kaldırdıktan sonra omuzlarından tutup adamlarına çevirdi: "Bu avradı bana dedilerdi ama yalan zannederdim. Biz cinden şeytandan korkmayız evelallah! Ama yiğitlerime, yanımda yöremdekilere sorarım. Aguşumuzda böyle bir sahipli tutmak evladır derlerse yine bağrıma basarım. Şayet istemezseniz, gözünün yaşına bakmaz, göndereceğim yere gönderirim!" Taslakçılar, dayılar, baldırı çıplaklar, zorbalar, külhani-

ler, kopuklar birbirlerine bakarak ilk kimden ne tepki geleceğini beklemeye koyuldular. Kadırgalı yumruğunu havaya kaldırıp, "Gitsin! İlla bizden uzak olsun da nereye yakın olursa olsun!" diye bağırınca, vahşiler sürüsü bağırıp haykırarak Periveş'in kovulmasını istediler. Hayratyıkan bir ikisine vurma pahasına küfürle güruhu susturarak Periveş'i kendine çevirip, "Ben yanımda yöremde sahipli tutmam. Nereye gidersen git, yeter ki bizden uzak ol. Kapıma düşersen bu sefer salmam, öldürürüm seni!" dedi. Sonrasında da kalabalığa dönüp, "Şaşı Zeyrek, Cimcim Ali! Alın şunu Tahtakale'deki eve götürün, sokakta kalmasın!" diye gürleyince sırım gibi iki yeniçeri taslakçısı öne çıkıp, gün doğmaya yüz tutmuşken Periveş'i Haliç'e adeta sürüklediler. O devirde Tahtakale'de yeniçeri yosmalarının tutulduğu bir eve götürüp bıraktıklarında ortalık aydınlanmıştı.

7. Zorba Azrail'i Periveş

(1800/1214-1215)

Hayratyıkan'ın kovmasının ardından Periveş'in yaşadıkları ardı ardına bir facialar silsilesi olup sıkıntıları katlanarak arttı. Zorbaların gözü önünde havalanıp uçtuğu ve cinlendiği haberi yayıldığından, Tahtakale'deki bu eve geleni gideni pek olmadı. Kadına hasret habezan[1] takımından bile uğrayan olmayınca, Tahtakale'nin eli maşalı kadın zorbası Natırkızı, Periveş'i birkaç haftanın ardından sokağa attı. Bir kez daha kapı önüne bırakılan Periveş, bu yaşadığının da kâbus olduğunu zannederek denk geldiği bir çeşmede elini yüzünü yıkadıktan sonra yeniden Balatlı'nın çamaşırhanesinin kapısına düştü. Balatlı da, "Hem baltalı avratsız hem de sahiplisin. Ya belalın eksik olmaz ya da uğrayanın hiç olmaz!" diyerek kapıyı gösterdi.

Bir müddet sokaklarda, harabelerde, yangın yerlerinde bir kâbus gölgesi misali dolaşan, ya omzundaki nişanı tanıyıp "baltalı" diye ya da namını şanını bilenlere denk gelip, "Bu kadın sahiplidir, ilişenler dokuz büklüm olur, ağzı yüzü eğrilir!" denilerek herkesi kendinden kaçıran Periveş, nihayetinde Aksaray tarafındaki On İkililerin kahvehanesinin sahibi Tulumbacı Güzeli Hasip'in kapatması oldu. On İkililerin kahvehanesi, devrin diğer

1 Habezan: Romani dilinde "aç, yiyecek isteyen" anlamındaki bir kelimeyken, argoya cinsel açlık çeken kişi olarak girmiş tabir. Günümüzde halk ağzında "abazan" olarak kullanılmaktadır.

hayta ve zorba yataklarını aratmadığından, buranın müdavimleri de belalı takımıydı. On İkililerin Tulumbacı Güzeli, hem baltalı hem de sahipli bir kadını elinde tutup kendince kuvvet gösterisinde bulunurken, Periveş'in birkaç kere uyurken dokuz büklüm olup olup normale dönmesi karşısında bir köle taciriyle anlaşıp, sahte bir köle evrakı düzerek onu bu tacire sattı. Bu köle taciri aslında gizli bir muhabbet tellalıydı. Böyle kölelerini güya insanlara satıyormuş gibi görünür, "Kölemden memnun olmadım" bahanesiyle kölelerinin satışını iptal ettirip geri alarak bu şekilde gizli bir fuhuş sermayesi edinirdi.

Satın aldığı Periveş'in kim olduğunu bilmeden evine getiren tacir, kızın gözlerindeki donukluktan ve mezar sessizliğinden ürkerek pek sokulamasa da onu da diğer kölelerinin yanına yerleştirdi. Bir gün köle olarak bir başka tacire geçici olarak satılıp o tacirin arkadaşlarının işret sofrasına getirildiğinde, sofradaki bir yeniçeri Periveş'i tanıdı. Baltalı oluşunu remzinden çıkarıp adını sanını sorup Periveş olduğunu öğrenince, "Git bunu geri götür! Bu hatun hem cinlidir hem de baltalıdır. Ecinni şerrinden olmasa Elli Altılılar belasına postu deldiririz!" diyerek ahbabını ikaz etti. Periveş'i aldığı yere götürüp parasının tamamını geri isteyen tacir, parasını kurtaramayınca kızı yeniden o tacirin evinde bırakıp çekilip gitti ama işin peşini bırakmadı. Sultan Selim'in fermanıyla o devirde yosmalar üzerinde feci bir takibat söz konusuydu. Yeniçeri zorbalarının kolu kanadı altındaki yosmalara kimseler dokunamıyordu ama bir şekilde fuhşa, zinaya karıştığı öğrenilen yosmalar sürgün bile edilmeyip doğrudan idam ediliyorlardı. İşte bu tacir, öteki taciri devrin yeniçeri ağasına ve sadrazamına ulaştırınca bu sefer çavuşların sopası altında Periveş diğer kadınlarla birlikte tutulup Haliç kıyısında kuytu bir köşeye götürüldü. Daha fazla acı çekmemek için ölmeyi büyük bir sükûnetle bekleyip neredeyse arzularken karşı kıyıda gördüğü Galata Kulesi ruhunda acayip bir heyecana sebep oldu. Rüyalarında duyduğu o kule dibindeki mezar bahsini hatırladı, onu hatırla-

yınca da annesinin Salma Tomruk tarafındaki mezarı aklına geldi. Ölmeden annesini son bir kez görebilmeyi, can verecekse de toprağına uzanıp o vaziyette ruhunu teslim etmeyi diledi. Sanki başka bir zihnin güdümüne girmiş gibi bir anda kendisini tutan kollardan kurtulup, yeniçeri çavuşlarından birinin kuşağından kaptığı hançeri sağa sola sallayıp tehditler savurarak eğri büğrü ara sokaklarda gözden kaybolup gitti. Giderken elindeki hançeri gerisine fırlatınca çavuşlar, "Yola gelmez ise yine elimize düşer!" diyerek peşinden koşmayı bıraktılar.

Üstünde başında tüccarın yenisini vermeye tenezzül etmediğinden eskiden beri duran giysileri olduğu halde, adeta bir ruh gibi süzülerek, insan elinin ayağının çekildiği köşelerden, yangın yerlerinden geçerek Salma Tomruk'un yolunu tuttu. Aradan geçen onca vakte karşın annesinin gömüldüğü sokak arası haziresini hatırlıyordu. Hazireyi bulsa da annesinin mezarının başındaki tahta çoktan kaybolup gittiğinden bir süre mezarlara bakındı. Başka başka mezar taşları vardı, çoğu da varlıklı, konak ve köşk sahibi kimselerdi. Birkaç kölenin tahtalı mezarlarını kıyıda köşede bulduysa da yeni oldukları belliydi. Hazirenin orta yerine çöküp annesinin mezar yerini hatırlamaya çalışırken, o esnada hemen dibindeki sokaktan inmekte olan Çeşmiferah Hanım'ın oğlu Rüstem ile konaklarının ayvazı Abdünnebi'yi ilk başta fark etmemişti. Seslerinden tanıyıp onlara baktığında ikisinin de kılıklarının farklı farklı olduğunu görmüştü. Rüstem'in gösterişli giysileri mirasyediliğine ve babası Saffet Ağa'nın vefatına işaret ediyor gibiydi. Abdünnebi de ayvazlıktan kâhyalığa, hatta elinde taşıdığı sedef işlemeli çubuğa bakarsa Rüstem'in musahipliğine ve çubukdarlığına[1] yükselmiş olmalıydı. Yüzlerindeki çapkınca sırıtmalardan yeniçeri taslakçılarıyla düşüp kalkıp işret sofralarında vakit geçirdikleri gün gibi aşikârdı.

Dişi sinek vızıldasa, yan sokaktan oğlan salınıp geçse varlığı-

1 Çubukdar: Çubukçu. Efendilerinin çubuklarını taşıyan, temizliğinden ve içime hazırlanmasından sorumlu kimse.

nı hissetme hassasına sahip Abdünnebi, hazirenin orta yerinde kirli giysili bir kızın kendilerine baktığını fark edince duraksadı. Rüstem'in koluna yapışıp hazireyi işaret ederek şaşkın gözlerle baktı: "Sizin Periveş değil mi bu? Balatlı'nın evinde namı dillerde dolaşırdı, buraya mı düşmüş?" Rüstem Periveş'i güçlükle hatırladı. Abdünnebi, "Bugünün kısmeti de bu imiş. Senin gibi hayırlı beyi tepti, işte böyle sokaklara düştü. Şimdi bunu bir tenhaya kaldırsak bizden kimse hesabını sormaz!" diyerek Rüstem'in kulağına kulağına şeytan misali fısıldadığında, Periveş o an ikisinin gözlerinde peyda olan vahşi şehveti, gördüğü onca zorbanın, kopuğun gözlerinde göremediğini fark etti. Hazireden koşup çıkmaya hamle ettiğinde Rüstem ile Abdünnebi ardından yetişip koluna yapıştılar. Periveş, dizlerini tekmeleyip küfürler ederek kurtulmaya çalışırken Rüstem ağzını kapatmaya çalıştı. Abdünnebi kuşağından bir hançer çekip Periveş'in boynuna tutarken, "Bizden kaçmış eski kölemiz dersek kimse ses etmez boşa çırpınma!" diye tehdit ederken, hem yıllarca odun biçip küfelercesini sırtında taşımanın kuvvetini hem de ruhundan kopup gelen o esrarengiz külhani sesi aynı anda ta yüreğinde hisseden Periveş, Rüstem'in elini koparırcasına ısırıp Abdünnebi'ye dayanarak karnının ortasına sert bir tekme indirdi. Rüstem kan içinde kalmış elini tutup bağırarak iki büklüm yere çöktüğü sırada boşta kalan eliyle Abdünnebi'nin bıçak tutan elini kapıp bükerek rezili kendi kaba etinden mıhladı.

İkisini hazirede bırakıp tekrar sokak aralarına koştururken arkasından, "Koşun yetişin! Adam öldürüyorlar! Eski kölemiz hem hırsızlık etti hem bıçak çekti medet!" diyen Abdünnebi'nin bağırtısını işitti. Bir mezar köşesinde, bulamadığı anasının yine de olduğunu bildiği yerde tek başına ölümü beklemesine bile müsaade etmemişlerdi. Bir ara nefeslenmek için duraksadığında uzaktan Haliç'in pırıltılarını fark edince son takatiyle kıyıya ulaşıp kendisini sulara atmayı delicesine arzuladı. Kararını o an verip, gözyaşları içinde Haliç'e koşturmaya başladı. Yine de ağ-

lamayacak kadar metindi, sadece gözlerinin yaşarmasına mani olamıyordu. Sahile indiği zaman dalgaların koynuna atılacakken duraksadı. Pırıltıları, yemyeşil yosunları izleyip şıpırtıları, rüzgârın uğultusunu dinleyerek bir put gibi öylece dikilip kaldı. Kendisini sulara bırakmak istiyordu ancak bir el sanki onu alıkoyuyordu. Biriyle konuşur gibi söylendi, "Zorba koynu da gördün, külhanda da yattın Periveş. Konaklarda büyüdün, sokaklarda koştun Periveş. Eşkıya yatağına bile girdin... Sen şu dünyada onmadın, onamadın Periveş... Doğuştan bahtsız Periveş... Yaşayacağın ne var ki canına kıymaya korkuyorsun?" Kendisini mi ikna etmeye çalışıyordu, ikinci bir Periveş olarak gördüğü içindeki o meçhul külhani sesi mi belli değildi. "Bugüne kadar ne yaşadım ki ne isteyeyim? Köleliği de hovardalığı da yaşadım, şu reziller, zorbalar kadar mesut olamadım..."

Zorbaları hatırlayınca sinirinden yumruklarını sıktı. Kasımpaşa sırtlarından önündeki manzaraya bakınırken sanki bir tanıdığıymış gibi Galata Kulesi ile göz göze geldi. Bu sefer içinden o falcının söylediği, rüyasında duyduğu o mezarı hatırlayarak orayı görmek için muazzam bir istek duydu. Acaba annesinin kabrini bulamadığından, kim olduğunu bilmediği bir kadının mezarına yatarak mı ölümü bekleyecekti? "Belki oraya varana kadar yolumu yine birileri keser de, öyle öldürüp bu ıstırabıma bir nihayet verirler..." diye söylenerek biraz uzakta gördüğü, gündüz gözüyle demlenen dört kayıkçının olduğu yere yürüdü. İçten içe nefret etse de Elli Altılılardan Hayratyıkan'ın selamını sarkıtarak birinin kayığıyla karşı kıyıya geçmek istediğini söyleyecekti ama vazgeçip kıyıyı takip etti. Ta Eyüp sırtlarından dolaşarak da olsa Galata'ya öyle vasıl olacaktı.

Hava yeni yeni kararmaya başladığında, mahzun bir hayalet gibi asude yürüyen Periveş, Galata Kulesi'nin hemen dibinde, Kanlı Hendeğin az ilerisinde kalan büyükçe mezarlığı adımladığından, külhanbeyleri kopuklar kendisini görseler de "Hortlamış merhumedir ilişmeyelim!" diyerek kendi yollarına savuştular.

Gelirken de ya omzundaki yeniçeri nişanından yahut boş gözlerle bakmasından korkarak laf atmaya bile çekinmişler, Periveş ayakları kan içinde kalma pahasına dahi olsa yürüye yürüye kule dibine kadar gelmişti.

Hangi mezar taşına bakacağını bilmese de, sanki yazıları okuyabilecekmiş gibi oradan oraya savruluyordu. "Birine mi baktın evladım?" diye yaşlıca bir ses duyunca duraksayıp o tarafa döndü. Derviş kılıklı, sevabına mezarların üstündeki otları ayıklayıp elindeki ibrikle sulayan iki büklüm, sakalı göbeğinde bir ihtiyarla göz göze geldi. Güçlükle yutkunup, "Behiye diye bir kadının mezarını arıyorum. Eskiden namı almış yürümüş, çok canlar yakmış. Nakışlı bir mezar taşı varmış..." deyince derviş durup düşündü. Kaşlarını çatarak, "Dediğin kimseyi tanımıyorum ama burada pek görmediğim usulde bir mezar taşı var. Herhalde onu soruyorsun," diyerek onu biraz iç taraf ta, nakışlı, çiçekli bir mezar taşının başına götürdü. Taştaki garipliği Periveş dahi anlamıştı, normalde kadın mezar taşlarına çiçekler nakşedilirdi ancak burada çiçek nakışlarının yanı sıra hayli belirgin bir yatağan bıçağı şekli kazınmıştı. "Okumayı bilmem ben, taşta ne yazıyor acaba?" diye sorunca derviş taşa yaklaşarak ağır ağır okumaya başladı: "*Merhume Ateş namı ile maruf Behiye Hanım binti Abdullah nişane-i medfenidir. Kuşağında var idi* kılıç *hem yatağan, yiğit misali teheyyüb idi* şanından *yok idi korkmayan, vakt-i leylde tüfeng ile kahpelik eylediler teslim etdi can, nam-ı ile göçtü dâr-ı dünyadan. Fi 1222.*"[1] Ardından sakalını sıvazlayarak bir müddet düşünüp Periveş'e döndü, "Neredeyse seksen, doksan sene evvelinden bu mezar taşı... Çocukluğumda ninem yarı masal böyle bir kadın anlatmıştı, destancılar kadınları ağlata ağlata hikâye ederdi ama tafsilatını hatırlamıyorum," diyerek uzaklaştı.

1 Günümüz Türkçesiyle: Merhume Ateş namı ile bilinen Abdullah kızı Behiye Hanım'ın mezar nişanesidir. Kuşağında vardı kılıç ve yatağan, yiğit misali heybetliydi şanından yoktu korkmayan, gece vakti tüfek ile kahpelik ettiler teslim etti canını, namı ile göçtü dünya kapısından. Hicri 1222'de (miladi 1711'de).

Periveş hiçbir şey söylemeksizin eski mezarın yanına çöküp toprağı ve taşı bir süre seyretti. Karanlık çöküp mezarlık insana ürperti veren sessizliğe büründüğünde dahi yerinden kıpırdamadı. Sanki çok rahat bir yerde güven ve huzur içindeymiş gibi toprağın üzerine uzanıp gözlerini yumdu. Toprağa kulağını dayadığında derinlerden gelen bir ses olduğunu işitir gibi oldu. Karanlığı yine gündüz gözü görür gibi seyredebilmeye başlayınca, yeniden cinler âlemine geçtiğini anladı. Ancak bu sefer korku duymuyor, aksine kendisini hiç olmadığı kadar emniyette hissediyordu. Kulağına fısıldayan ses, elini toprağa sokmasını söylüyordu. Sanki görünmez bir el tarafından tutulurmuş gibi elini yumuşak toprağa derince sokup solucan misali kıvrıla büküle bir şey aramaya başladı. Parmakları keskin bir nesneye çarpınca kanadıklarını hissetti, ancak acıya aldırmaksızın parmaklarını biraz daha kımıldatıp bıçak veya hançer gibi bir silahın kısa kabzasını kavradığını fark etti. Kabza kulaklı olduğundan bunun yeniçeri yatağan bıçaklarından biri olduğu anlaşılıyordu, külhaniler arasında o kadar zaman geçirmişti. Kabzayı kavrar kavramaz sanki o içindeki külhani ses bir anda vücuda gelip kendisine bürünmüştü. Aynı anda Azim İfrit'in önce kükürde benzer kokusu burnuna çarpmış, sonrasında meyus varlığını hissetmeye başlamıştı. Lakin bu sefer korkudan çok hesapsız bir kinle dolup taşıyordu. Elinin üzerinde hissettiği elin çekip çıkarmasıyla yatağanı topraktan çıkaran Periveş, soluna doğru savuruverdi. Azim İfrit'in korkunç bağırtısı kulağında çınlayınca yumduğu gözlerini açtı. Yanı başında bitivermiş Azim İfrit, kâbuslarında ömrü boyunca peşini bırakmayan o korkunç mahlûk şimdi bir deri bir kemik vaziyette ve insan boyunda yanında uzanmış yatıyordu. Periveş'in elinde tuttuğu yarı paslanmış yatağan, göğsüne saplanmıştı. O anda daha önce mislini yaşamadığı bir rahatlama hissine gark oldu. İlk kez Azim İfrit'e zarar verebilmişti ve varlığını hissetmiyordu.

Sağ tarafında birtakım hareketler sezince o tarafa dönüp ba-

kan Periveş, yine rüyalarında sıkça karşılaştığı o üç örtülü cinniyeyi gördü. Sanki ne yapacağını bilirmiş gibi zincirlerini ve iplerini o yarı paslı yatağan ile koparınca ikisi ayağa kalkıp yarılan ağaç kovuklarının içine girip gözden yitip gittiler. Bir tek o uzun boylu, seneler önce ağzını kesebildiği cinniye oturduğu yerde kalmıştı. "Hem bizim âlemimize hem insan âlemine aittin. Şimdi hem bizleri hem kendini kurtardın. Senden başkası bize yardım edemezdi. Gözlerinde perdenin olmayışı benim soyumun musallatına yol açtı ama bu sayede de bizleri Azim İfrit'in pençelerinden kurtardın..." diye bir ses zihninde çınladı. İçten içe şefkat hissi doğuran bu sesin o cinniyeye ait olduğunu anlıyordu. Periveş sormadan cinniye tatlı bir meltem tedaisi[1] uyandıran konuşmasını sürdürdü: "Benim gençliğimde bu şehirde şimdiki gibi başka başka lisanlar işitirdim. Azim İfrit'in şehvetini ne peri kızları, ne cin kızları, ne kendi soyundan dişi ifritler ne de insan soyundan kızlar doyurabildi. Birine göz koyduğunda kıskançlığından ya onu böyle ölene dek alıkoyar yahut delirtirdi. Senden öncekilere, hem cinler âlemine hem de kendi âlemine temas edebilen insan kızlarına derdimi anlatabilmek kabil olmamıştı." Periveş, "Peki içimdeki o cengaverâne ses sana mı aitti?" diye sordu tereddütle. İsmi meçhul kadın cin anlatmayı sürdürdü: "Hem bendim hem de Behiye idi. Anlayabileceğin bir lisanla Azim İfrit'i öldürmeni sağlayamazdım. Bizler başka zamanları görüp insanlara o insanmış gibi seslenebiliriz. Senin cesaret bulman ve Azim İfrit'i öldürebilecek dirayete sahip olmak için benim de ismen bildiğim Ecelyandı Ateş Behiye adlı kadının hatıralarıyla, kendisiyle sana ses oldum."

Periveş, hamamlıkta doğduğunu ve bu yüzden musallata uğradığını biliyordu ama böylesine ince bir hesabın parçası olduğunu öğrenince afallamıştı. "Bu kadın kimdi? Azim İfrit'i neden şimdi öldürebildim?" sorularını peş peşe sıraladı. Cinniye anlatmaya devam etti: "O da benim ve senin gibiydi. Bizler karanlı-

1 Tedai: Çağrışım, hatırlatan.

ğın şahideleriyiz. Gördüklerimiz, yaşadıklarımız bizi birbirine bağladı. Bizim sizin dünyanızda kudretimiz yok, korktuklarınız da delilikleriniz de gösterdiklerimizden. Kimi kendini yâr ile avutur kimi de gölgesinden korkar hale gelir. Sen Behiye'yle bütünleştin, o oldun. Behiye nam hatun öldürüldüğünde, o vakit şehirde yaşayan namdâr okuyucular, falcılar kabrine gelip tılsımladılar. Vurduğu vakit insanı ve cini öldürebilecek bir yatağan bıçağıyla yaptılar. Kostantiniyye'deki deli bir demirciye yaptırmışlardı. Aralarında kavilleşip yazdıkları dua ne zaman okunursa Behiye çıkıp karanlığın şahidesi başka başka kimselerin intikamını alacaktı. Bu dua zamanla unutuldu ama ben ne bu ismi ne de yaşadıklarını unuttum. Tılsım yok olmadığından elde edebilmeni sağladım dilim döndüğünce, takatim yettiğince. Onun suretine büründüm, elimin eremediğini onun ve senin eliyle yaptım. Hayatını onunla birlikte tekrar yaşadığım o kadın ne yaptıysa sana da fısıldadım. Azim İfrit'i burada el birliğiyle tuzağa düşürüp alt ettik! Sen bizi bir dertten kurtardın. Şimdi de önünde iki yol var. İntikamı seçersen, Behiye'nin hikâyesini tekrar yaşayacaksın, tılsım işleyecek ve cinler âlemine karışacaksın. Lakin her şeyi bırakıp insanlar âleminde de yaşamayı sürdürebilirsin. Şehrin kocakarıları bu mezar başında şehrin cümle cinniyelerini, alkarılarını, alkızlarını, cadılarını başlarına topladıkları zaman, Behiye ruhu ve hatırasıyla intikamının peşinden gitti. İntikamı seçersen üçümüzün sureti bir bedende bu dünyada bir kere zuhur edip gerekeni yapacak ve benim âlemime geçeceksin ebediyen."

"Yaşasam ne olacak ki?" diye düşündü esirenin kızı. Bu mezarın başına gelene dek ölümü arzuluyorken, Azim İfrit'in bedenini toza toprağa savurmasından sonra, üstüne cinniyenin söylediklerinden sonra tüm yaşadıklarını o an tekrar yaşadı; hıncını, öfkesini, nefretini yeniden hatırladı. Onun için ölüm de dirim de birdi ancak intikamını almak yegâne gayesiydi. İnsanlardan ne gördüyse öyle yapacaktı. Azim İfrit'in kömürleşen bedeninden

yatağan bıçağını hınçla çeker çekmez gözlerinin başka baktığını, kulaklarının başka işittiğini içten içe fark etmeye başladı.

Kimisi için hayli uğursuz o gecenin sabahı, Galata sokaklarında zuhur eden ürkütücü bir rivayet, kısa sürede iskelelerden yeniçeri kahvehanelerine, meyhanelere yayıldı. Kanlı Hendek tarafında, bir grup yeniçeriyle birlikte işret eden dört kalyoncu feci şekilde katledilmişti. Eğer alelade bir kavga olsa bu kadar üstüne düşmezlerdi ancak içlerinden sağ kalan bir kalyoncu neferinin, Sultanahmet Dârüşşifası'na kapatılmadan önce iki ayağının ucunda havada süzülen, dolaşık saçları ve deli deli bakan gözleriyle zuhur eden bir kadının bunları yaptığını söylemesi haneleri, köşkleri bile dolaşmaya başlamıştı. Kimi Galata mezarlığında destursuz hacet giderdiklerinden cinlerin gadrına uğradıklarını, kimi de Rumeli memleketlerinin kabir kaçkını hortlaklarının, cadılarının işi olduğunu söylüyordu. Bunlar alelade tevatürlerdi. Bu rivayetlerin en can alıcı ve yeniçeri zorbalarını alakadar eden kısmı, kalyoncu neferinin daha önce Hayratyıkan'ın yanında, Deli Mehmed Kapudan'ın düğününde gördüğü Periveş nam yosmanın yahut onun kılığında bir cinin kendilerine saldırdığını söylemesiydi. Kızın zaten cinli olduğunu ve aniden ortalıktan kaybolduğunu bildiklerinden gizliden gizliye bir endişe söz konusuydu. Cinli yosma kendi yanlarında, yörelerinde de zuhur eder miydi?

Uluorta tehditler savurup, silleyle bıçakla cini şeytanı yıldırmaktan bahseden ağalar, zorbalar bu lakırdıları kulak ardı etmişken, bir sonraki gün o gece On İkililerin kahvehanesinde, Tulumbacı Güzeli'nin elleri kolları birbirine dolaşmış, yüzü kaymış vaziyette bulunan cesedinin haberi tüm gizli endişeleri aleni bir tehdide dönüştürdü. Zira Periveş'in bir dönem orada da yaşamışlığı biliniyordu. Periveş'in ismi Kostantiniyye'de yeniden meşhur olup bu sefer cinlerle birlikte anılmaya başlayınca, ahali yeniçeri zorbalarından illallah ettiğinden bütün nefretlerini onlara kusar gibi bire bin katarak esirenin kızının cinlere

karışıp günahkâr yeniçerilere, kalyonculara musallat olduğunu ağız birliği etmişçesine söylemeye başladı. Yeniçeri dayıları Periveş'in ardından atıp tutmaya, sövmeye devam ettiler ancak bir yandan da karanlık kuytuları, gölgeleri kuşkuyla süzmeyi elden bırakmadılar. Devrisi gün Salma Tomruk'ta sabık Gümrük Emini Saffet Efendi'nin konağında, konağın hanımı Çeşmiferah Hanım'ın, oğlu Rüstem'in ve ayvazları Abdünnebi'nin çarpılmış vaziyette bulunması, üstelik daha birkaç gün önce Rüstem ile Abdünnebi'ye esirenin kızının mezarlarla dolup taşan hazirede saldırdığının biliniyor olması söylentileri birer hakikate dönüştürdü. Cinlenen Periveş'in kanlar içindeki siluetini yemin billah ederek gördüklerini söyleyenler ile birlikte, "Cin padişahlarından biri sevdalanmış, kıskandığından şehirde insan bırakmayacak!" diyenler de vardı. Saçları çalı misali dağılmış, uzun tırnakları ve taşra çıkmış[1] dişleriyle, deli bakışlarıyla gölgelerde, kuytularda cadı misali uçan Periveş'in meselleri, ninelerin dedelerin ağzında korku hikâyesi olmuş, analar babalar uyumayan, yaramazlık eden çocuklarını "Periveş gelir götürür ha!" diyerek korkutmaya başlamışlardı. Neler, neler anlatılmıyordu ki? Atları olmayan ama at sesleri duyulan, kendi kendine hareket eden bir faytonun üzerinde gördüğünü söylüyordu kimisi. Kimi de harap hamamların, meskenlerin orada beyaz kefeniyle zuhur ettiğini yemin vererek tasvir ve tarif ediyordu.

Bir sonraki gece, meşhur taş çamaşırhanesi içinde Balatlı'nın ve Tahtakale'de Natırcıkızı'nın çarpılmış vaziyette cesetleri bulunup sabaha bunların haberleri de şehirde çalkalanmaya başladıkça, söylentilere yeni bir lakırdı eklendi; Periveş'in hayatına kim girdiyse, kim temas ettiyse gece çöktüğü zaman korkunç cinayetlere yahut sebebi meçhul ölümlere kurban gidiyordu. Periveş'in korkunç çehresini gördüklerini söyleyenler öylesine artmıştı ki insanlar yatsıdan sonra burunlarını dışarıya uzatamaz olmuştu.

1 Taşra çıkmış: Dışarı çıkmış.

Şarib-ül leyli ve-n nehar[1] yeniçeri zorbaları artık kahvehanelerine kalabalık vaziyette kapanmaya ve daha asude bir hayat sürmeye başladılar. Akşam vakti bir kadın karaltısı sezseler, eskisi gibi laf atmak veya yol kesmek bir yana dursun, "Bre Periveş gelmiştir!" diyerek mescitlere, camilere, türbelere koşuyorlardı. Böylece kendi muhayyilelerinde şimdiden bir gulyabani, dehşetli bir heyula olup çıkmıştı esire kızı Salma Tomruklu Periveş'in cinayetleri. Şehrin zorbaları ömürlerinde ilk defa, Behiye'nin zamanından beri bir kadından emsali kopuklardan daha çok korkuyorlardı. Daha önceki vakitlerde ölüp giden ünlü eşkıya Domuzoğlu'nun akıbeti bile Cinli Periveş'ten biliniyordu. Şehrin ahalisi ve ehl-i namus yeniçeriler ise, "dinsizin hakkından imansız gelir," diyerek ona "Zorba Azrail'i Periveş" demeye başlamışlardı.

Periveş ömrü boyunca ilk defa hasımlarından intikamını alırken mutluluğu tadabilmişti. Bazen sırf yüzlerini hatırladığı alelade külhanileri bile önce sağdan soldan çıkıp görünerek, olmadık yerde elinden ayağından çekerek korkutuyor, sonra ya elindeki yarı paslı yatağanla yahut ağaç dalları misali uzun parmaklarıyla tek eliyle boğuveriyordu. Kendisine bir açık kapı bırakmayan şehir ahalisine de kinliydi. Onları öldürmekten beter ediyor, eşyalarını birbirine karıştırarak, kapıları çarparak, arada bir farklı farklı mahallerde dolaşarak, çatı saçaklarından sarkarak denk geldiği kimselere musallat oluyordu. Arada bir de başka başka kopukların, zorbazların canını aldığı oluyordu.

Cinayetler, söylentiler ve haberler arttıkça Hayratyıkan için kabusvari günler başladı. O koca zorba hayatını artık her şeyden uzaklaşıp tövbe ederek geçireceğini söyleyip tekkelere, türbelere koşmuş, geceyi buralarda geçirir olmuşsa da bu sefer Elli Altılardan başka başka ahbaplarının çarpıldığını öğreniyor, her haberde bölüğüyle arası açılıyordu. Öyle Periveş'in kimseyi öldürmediği ama çehresinin sağda solda görüldüğü bir vakit geldiğinde, onu terk ettikleri gibi para olanaklarına karşın Eminönü iskelesinden

1 Şarib-ül leyli ve-n nehar: Gece gündüz içki içen.

kahvehanelerini de terk etmeye başlamışlardı. Kendisine acıyıp ekmek su getiren zorbalar olur diye Galata tarafında, Sultan Bayezid-i Sâni'nin[1] Tersane-i Amire Kalafatçıbaşısı Yunus Ağa'nın yadigârı Asma Mescidi'ne sığındı. Görenlerin aç biilaç gariban gibi süklüm püklüm vaziyette gece gündüz korku içinde dua eden bu adamın bir vakitlerin şehir eşkıyası, Hayratyıkan azmanı olduğuna inanası gelmiyordu. En son ihtiyar bir dervişin, Hayratyıkan'ın yüzüne karşı, "Adın Hayratyıkan'dı, bak şimdi hayrat köşelerine muhtaçsın. İnsanın başına müstahak olacak bela onu her yerde bulur vesselam!" demesi ağızdan ağıza yayılmış, Mustafa'nın korkusunu da ziyadeleştirmişti. Nitekim bir gün, sığındığı mescidin penceresi önünde sekte-i kalpten vefat etmiş olduğunu gördüler. Kendi kendine korktuğu için mi ölmüştü yoksa pencerenin dışında gördüğü bir suret mi neden olmuştu kimseler bilemedi. Hayratyıkan'ın böylesine çekilmesi, Elli Altıların da bir süreliğine sükût edip kendi mıntıkalarından gayrısına karışamamasına yol açtı. Kabakçı ve onunla birlikte Boğaz yamaklarının yeniçeri zorbalarına baskın çıkmasına, Burunsuz gibi öteki ortalardan yeniçeri zorbalarının daha da sivrilmesine bir anlamda Periveş'in ettikleri sebep olmuştu.

Periveş bu dehşet dolu neredeyse bir ayın ardından, Hayratyıkan'ın akıbetinin ardından bir an eski halini, insan olduğu günleri hatırladı. Hiçbir düşmanı kalmayınca boşluğa çıkmış gibi olmuş, bu hal de ona eski anılarını hatırlatmış, içindeki son insanlık kırıntısının tesiriyle duraksamıştı. Elinden gelse şehrin belki de tamamına aynı sonu reva görebileceğini de o an fark etmiş, kendisini Azim İfrit misali bir canavar olarak görünce sakinleşmişti.

Bu esnada o adı meçhul cinniyenin, kendisini Behiye'nin mezarına, kendi âlemlerine açılan kapıya çağırdığını yine o öte âleme has duyuşla bildi. Bir anda kendisini o mezarın hemen yanında, birine sarılır gibi yatar vaziyette buldu. Elindeki kan-

1 İkinci Bayezid.

lı yatağan da toprağın üzerine düşmüştü. Mezarda yatan kadını merak etti. Neler görmüş, neler yaşamıştı? Bir ses uzaktan uzağa kulağında çınlıyor ama aynı zamanda mezarın dibinden yükseliyor gibiydi.

Görünmez, yumuşak bir el sanki usulca gözlerini kapadı. Soğuk bedenini sarmıştı, üşümüyordu, tatlı bir uyku sıcaklığı sarmıştı. Yine de eski mezara sanki ürpermişçesine daha da sokuldu. Derinlerden gelen sesi daha net duyabilmek için kulağını kabrin üstüne dayadı. Daha önce işitmediği, yabancı bir kadın sesiydi. Bilmediği bir lisanda şarkı mırıldanıyordu toprağın altından. Aşina olmadığı ama annesini hatırlatan bir şarkıydı. Dağların ötesinden koparılıp denize savrulan köleleri anlatan, rutubet ve tuzlu su kokusunun dağ rüzgârına karıştığı, zincir şakırtısıyla hıçkırıkların eşlik ettiği çoktan unutulmuş bir Kafkas şarkısıydı. Toprağın altındaki kendisinin hikâyesini anlatıyordu. Periveş, sanki yeniden annesini dinliyordu usulca. Soğuk ona serin bir yorgan gibi gelmişti, cinler âlemine geçerken huzurla gözlerini yumup Behiye'nin ta çocukluğundan başladığı hikâyesine kulak verdi...

8. Ecelyandı Ateş Behiye

(1680/1090-1711/1122)

Sultan Mehmed-i Rabi[1] zamanında yeniçeriler arasında yatıp kalkan, hamam külhanından yeniçeri odalarına bir nice kanlı vakalara karışan, hem fettan hem de cazgır Ecelyandı Ateş Behiye, Behiye olmazdan çok evvel Kafkas memleketinde Bilana adında bir kızcağızdı.

Ucu bucağı yücelerde Kaf eteklerinde sayısız kabilenin ve köyün bulunduğu o devirlerde Gürcü, Megrel, Abhaz, Çerkes ve başka başka kabilelerin, cemaatlerin birbirileriyle zaman zaman cenk etmeleri vakiydi. Bu şiddetli baskınlarda kızlar, oğlanlar esir alınır, Kuban Nehri'nden aşağıya inen Kırım Tatar ve Nogay atlılarına satılırlardı. Yahut denizden gelen bezirgân gemilerinden gelen tuz, kap kacak ve silahlar karşılığında esir olarak değiş tokuş edilirlerdi.

Bu kabilelerden biri de Bozoduk aşiretiydi. On bin askeriyle deniz kıyısındaki iskelelerinde otururlardı. Kadim zamanda Bozoduk Beyi, Kırım hâkimi Mengi Giray Han'ın Ejderhan Seferi'ne üç bin askeriyle katılmış bir Abhaz beyiydi. Seferin ardından Ejderhan'ı almaya muvaffak olduklarından Mengli Giray Han onu Çerkes vilayetinde bulunan Obur Dağı'nın eteklerine yerleştirmişti. O tarihlerden itibaren Obur Dağı'nın beri yaka-

1 Dördüncü Mehmed.

sındakiler Abhaz Bozoduk'u, öteki yakasındaki Çerkes Bozoduk'u olarak bilinirdi. Bu iki aşiret birbirleriyle sürekli cenk eder, bir diğerini basmaya çalışarak insanlarını kaçırmaya çalışırlardı. Bazıları kaçırılanları o dağın ve başka dağların yücesinde yaşayan cadılara, oburlara bağlardı.

Çerkes Bozoduk'u aşiretine mensup ailelerden biri Obur Dağı'nın ormanlık kısmındaki tek göz kulübesinde yaşayan Oduncu Neguj'un ailesiydi. Oduncu Neguj, karısı Goşemef, büyük kızı Maze ve onun küçüğü Bilana ile birlikte yaşardı. En büyük çocuğu olan oğlu Bewıç, seneler önce kendi isteğiyle bir vakitler Mısır paşalarına bağlı Kölemen beylerinin askerleri arasına katılan amcası Mezan'ın yanına gitmişti. Neguj da kabile baskınlarından çekindiğinden ailesini oturdukları köyden uzağa, Obur Dağı'nın yücelerine doğru uzanan ormana taşımıştı. Yegâne endişesi güzelliklerini büyük ninelerinden aldığını hep söylediği kızlarının bir baskın esnasında kaçırılmalarıydı. Onların kendisinden koparılması ihtimalinden korkarak köye inmelerine pek müsaade etmez, odun kesmeye giderken bir kızını da yanında götürürdü. Böylece hem Maze hem de Bilana güzellikçe öne çıksalar da kırda yabanda yaşaya yaşaya eli silah tutar Kafkas yiğitlerinden farksız hale gelmişlerdi. Maze babası gibi ok ve yay kuşanıp ava çıkabiliyor, Bilana ise küçük yaşına rağmen cüssesinden beklenmediği halde odun kırarken babasına yardım edebiliyordu. Her ikisi de tuhaf yaşayışlarından ve haşarı oluşlarından mülhem, her ne kadar kırmızıya çalan saçlarıyla dikkatleri üzerlerine celp etseler de, köyün erkekleri bakmaya pek yanaşamıyordu. Goşemef kızlarına köy âdetlerini ve adabını öğretse de onlar yaradılış olarak babalarına çektiğinden ekseriyetle başlarına buyruk hareket ederlerdi. Ormanda onların ateş kızılı saçlarını uzaktan seçen erkekler belki bir anlığına hoşlanarak seyrederlerdi ancak onların ateş saçan gök gözleriyle karşılaşmamak için kısa sürede oradan uzaklaşırlardı.

Bilana babasıyla odun kesmeye giderken, ablası Maze or-

manda avlanmaya çıkar, gün batımına yakın kulübeye dönerlerdi. Yiyip içerlerken babalarından kadim Nart savaşçılarının şarkılarını, uyumalarına yakın da annelerinden Kaf dağlarının sayısız masallarını dinlerlerdi. Kulübenin mazgal deliklerinden yıldızlı gökyüzünü ve karanlık ağaçları seyrederek uyurlardı. Bilana gece uyurken dağdan gelen uğultuları duydukça ürpermeden edemezdi. Annesi ona dağın tepesinde fırtına cadılarının yaşadıklarını, tıpkı kendileriyle Abhazların çarpışmaları gibi Çerkes ve Abhaz cadılarının da birbirleriyle savaştıklarını, küplerine binip uçarlarken birbirlerini yakalayıp kanlarını içerek yere savurduklarını anlatmıştı. Bilana karanlık gecede fırtına uğultularını işittikçe cadılardan birini göreceği korkusuyla gözlerini sıkı sıkıya yumar öyle uyuyakalırdı.

Yine böyle uğultulu bir gecede, yedi yaşındaki Bilana, uykusunun en derin yerinde ablası Maze tarafından uyandırılıverdi. Kendine gelir gelmez ablası ağzını kapatıp susmasını fısıldadı. Kulübenin mazgallarından gelen ay ışığında annesiyle babasının ayakta olduğunu fark etti. Annesi ile babasının elindeki ufak kalkanlar ve uzun, sivri uçlu Çerkes kılıçları, babasının üstüne giydiği kısa zırhlı gömlek ve kemerindeki kayışların gümüş işlemeli tokaları dışarıdan vuran ışıkta parlıyordu. Kulübenin dışında, koşturan hayvanların ve insanların sesleri işitiliyordu. Dağlardan oburların, cadıların indiğini sandı ilkin. Dışarıdaki konuşmaları az çok anladığını fark etti ancak bir o kadar değişikti. Babası Maze ile Bilana'ya doğru eğilip susmalarını işaret ederek, "Abhazlar! Abhaz Bozoduk'unun adamları!" diye fısıldadı. Muhtemelen köyü basmak için onların hiç beklemediği, dağların sarp kısmını aşıp gelmişlerdi; üstelik etrafı aydınlığa boğan dolunay dahi onları bu baskından vazgeçirememişti. Neguj'un kulübesi, köye dağların sarp tarafından inen yol üzerindeydi.

Maze, ok kuburluğunu ve yayını kuşanarak kapının gerisine doğru diz çöktü. Babası yine fısıldadı, "Burayı göremezler! Aşağıya, köye inmeye geldiler. Köyü bastıktan sonra savuşup gider-

ler!" Bilana korkuyla eteğinin dibine sindiği ablasına, "Cadılar mı geldi? Cadılar mı geldi?" diye sordu. Zira kendisi fazla korkmasın diye ailesinin başka bir topluluktan bahsettiğini zannetmişti. Maze en az onun kadar korkulu bir sesle, "Daha kötüsü, esirciler!" diye fısıldadı cevaben. Bilana bir kere daha korkuyla ürperdi. Esircileri annesinin anlattığı masallardan ve babasının sıklıkla uyardığı köy baskınlarından biliyordu. Annesinden köylerinden uzağa esir giden Çerkes, Megrel ve Gürcü kızlarının türkülerini dinlemişti. Köyünü, ailesini göremeden uzak memleketlerde ölüp gitmelerini anlatırdı çoğu. Tepeden tırnağa silahlı, merhametsiz kimseler düşman oldukları köyleri basıp ahalisinden denk getirdiğini kaçırmaya çalışırlardı. Buraların töresi, kanunu buydu. Şanslı olanlar bu civardan Abhaz ve Gürcü beylerine satılır, memleketinden uzağa düşmezdi. Babası da annesi Goşemef'i bir başka Çerkes köyünden bir baskın esnasında kaçırıp öyle evlendiğini daha önce Bilana ile Maze'ye anlatmıştı.

Atların ve insanların sesine bu sefer köyden gelen çığlıklar ve bağrışmalar eklendi. Çarpışan ve zırhlara savrulan kılıçların şakırtıları altında ailelerinin, sevgililerinin adını çığıran insanların acı sesleri, tarifsiz bir korkuyla sarsılan Bilana'nın kalp atışlarını hızlandırdı. Birden evlerinin kapıları gürültüyle kırılıp ardına kadar açılınca ister istemez ağlamaya başladı. Maze kapıda beliren yüzü gözü örtülü Abhaz savaşçısının gırtlağına yolladığı bir okla adamı kanlar içinde yere yıktığı sıra yayına başka bir ok daha yerleştirdi. Kapıdan içeriye fırlayan bir adam onun üzerine yürümek istediyse de karanlığın içinde Neguj ile Goşemef'in kılıçlarının darbeleri altında can verdi. Maze dışarıya bir ok daha attıktan sonra karşıdan evin içine yöneltilen okları ve birkaç tüfeğin parıltısını görerek yayını yere atıp yanında bekleyen Bilana'yı duvara doğru iteledi. Evin içine atılan oklardan ikisi ve birkaç tüfek misketiyle gıkını bile çıkaramadan kanlar içerisinde yere yıkıldı. Bilana dışarıdaki adamlardan birinin, "Kızı alacaktık! Ne diye öldürdünüz?" diyerek onlara kamçısıyla vurunca ateşi kesmek zo-

runda kaldıklarını işitti dehşetle. Neguj ile Goşemef, kızlarının bu apansız ölümü üzerine dededen babadan yadigâr savaş naralarıyla kapıdan dışarıya atılarak esircilerin tepesine ecel fırtınası gibi çöktüler. Atadan dededen gördükleri usul üzere, dans edermişçesine kılıç savurmayı bildiklerinden birkaç esircinin canını cehenneme yolladılar.

Bu esnada Bilana evin içinde ablasının kanlı cesedinden gözlerini ayıramadan ağlamaktaydı, olduğu yere mıhlanmış gibiydi. Neguj ile Goşemef, Abhaz Bozoduk'unun adamlarıyla çarpışırken köyü basan diğer adamlar da çarpışma seslerini duyarak oraya doğru seğirtmişlerdi. At sırtında oldukları halde ok çeken, kan davası kaçkını birkaç Nogay atlısı kulübeye doğru yanaşıp Neguj ile Goşemef'i oklarıyla vurup öldürdüler. Çatışmaları esnasında yaralananlar oldukları yere çöküp kirli bezlerle yaralarını sararlarken Nogaylar atlarından inip kulübenin içine girdiler. Karanlığa alışkın gözleriyle Bilana'yı anında fark ettiler. İçlerinden biri ellerini ayaklarını bile bağlamaya gerek görmeyip kızı omzuna attığı gibi dışarı çıktı. Baskıncılardan birinin yerde yatan Maze'nin cesedine bakıp, "Yazık olmuş, daha gençmiş..." diye söylendiğini işitti götürülürken.

Bilana, dışarı çıkarıldığı atlının omzu üzerinde annesiyle babasının kanlar içinde yerde yattığını görünce yüzüne tokat yemiş gibi kendine geldi. O anda gözüne kapının dışında duran babasının odun kestiği baltalardan biri ilişti. Kaçak Nogay'ın omzunu sertçe ısırarak acı içinde haykıran adamın kollarından kurtuldu. Adam bağırtıyla yere çökerken baltayı hızla kapıp adamın kafasına doğru hamle yaptı. Ancak evin içinden çıkan baskıncılardan biri baltayı sapından yakalayarak kızın elinden aldı. Bağıra çağıra üzerine atılan kızın suratına attığı bir tokatla yere yıktı. Hıçkıra hıçkıra ağlayan Bilana'nın ellerini ve ayaklarını ayrı ayrı bağladıktan sonra bu sefer o omzuna attı.

Kirli kalpaklı Abhazlardan biri at sırtında gelip, "Köyün gençleri toparlanmadan dönelim! Alacağımızı aldık!" dediği sı-

rada Bilana, Nogaylardan birinin atının terkisinde buldu kendisini. Geriden gelen ve terkilerinde ağlayıp sızlayan kızlarla oğlanların bulunduğu başkaca atlıların da katılmasıyla birlikte çoğunluğu Abhaz olan kafile ormandan geriye doğru yöneldi. Bir süre sonra Bilana o karanlıkta uzaktan uzağa evini son kez gördü. Obur Dağı'nı aşarlarken at üstünden kuyu ağzına benzer karanlık uçurum diplerinden ürktü. Atın sallantısında hafif uyur gibi oldu. Hava alacaya dönüp Obur Dağı'nın uçurumları gerilerinde kaldığı sıra uzaktan uzağa davul sesleri duyarak uyandı. Tepelerinde eli meşaleli Abhaz savaşçılarının dolaştığı, gerisinde hayatında ilk defa gördüğü muazzam bir koyu mavinin uzandığı denizin kıyısına kurulu Abhaz Bozoduk'unun yerleşkesini gördü. Dalga seslerini ilk defa duyduğundan canavar homurtusu sanıp korkuyla gözlerini yumdu. Uzaktan uzağa işittiği martı seslerini yakından duyuyordu. Burnuna gelen tuzlu su kokusunu ilk defa duyumsamıştı.

Ahaliden bir atlı vaveyla koparak yerleşkenin tahtadan topraktan metrisine doğru dörtnala ilerledi. Bir yandan da bağırıyordu, "Dağlıları vurduk da geldik! Güzel güzel kızlar, oğlanlar getirdik! Açın kapıları! Açın biz geldik!" O an Bilana, annesinden babasından dinlediği hikâyeleri ve türküleri hatırladı. Kendisi de işte o türkülerdeki hikâyelerdeki kızlar gibi köyünden koparılıp bilmediği diyarlara getirilmişti. Üstünde bulunduğu atın yanı sıra at süren bir Abhazın atının terkisine attığı kendisinden birkaç yaş büyük bir kızla göz göze geldi. O da kendisi gibi ağlıyor, "Ah anam Nefin! Ah babam Kumefij!" diye söyleniyordu.

Bilana, kaçak Nogay'ın atının terkisinde Abhaz Bozoduk'unun metrisindeki büyük tahta kapıya yaklaştığı zaman metris tepesinde dolaşan Abhazların gülüşerek kafileye baktığını gördü. Tahta kapılar ardına kadar açılınca en büyüğü iki katlı tahta kulübelere ve binlerce teknenin bulunduğu iskelelerine baktı, gürüldeme sesleri gelen denizin ihtişamına hayran kaldı. Abhazlar, esir aldıkları oğlanları ve kızları dar sokaklardan ge-

çirip iskelelere yakın bir açıklığa getirdiklerinde Bilana da kaçak Nogay'ın atının terkisinden indirilerek diğer esirlerin yanına bırakıldı. Kendisini sırıtarak seyreden çocukları, küçümsemeyle bakan kadınları ve iştahla süzen erkekleri görünce pek bir şaşırmıştı. Yabancısı olduğu, birkaç kelime hariç aşinası olmadığı bir dili konuşuyorlardı. Kimisinin çehresi de başkaydı. Kafasını öte yana çevirip köpükler saçan dalgalarıyla gürüldeyen denize ve uçuşan martılara baktı bir müddet. O esnada esirlerin olduğu yere zırh kuşanmış adamlarıyla gelen Abhaz Bozoduk'u Beyi'yle oğlu, baskıncılarla pazarlığa başladı. Bey hem kendine hem oğluna dört Çerkes kızını alarak gelen kafileden payını tahsil etti. Böylece esirleri satın almak isteyen kölecilere müsaade verilmişti.

Kafasındaki börkü ve giydiği abasıyla, üzerindeki ziynet eşyaları tezat oluşturan bir Tatar esirci Bilana'yı gözüne kestirdi. Bu zengin esirci belli dönemlerde bizzat Kafkasya'ya gelir, köylerden kendi görüp beğendiği seçme kızları ve oğlanları satın alıp ta Kırım'da, Kefe'deki köle pazarına götürerek yüksek fiyata satardı. Bilana ile birlikte onun köyünden kısmen tanıdığı kendi yaşlarında iki kızı, bir de oğlanı satın aldı. Yaşları küçüldükçe bahaları da o nispette artardı çünkü konak, köşk sahibi kimseler bunları ufak yaşlardan alıp kolayca yetiştirirler, makbul birer köle olarak istifade ederlerdi. Bilana'nın bulunduğu kafile güneş tepeye yükselmeden yerleşkeden ayrıldı. Zengin esirci, sırtlarında kürkleriyle, ok ve yaylarıyla mücehhez dokuz Nogay atlısıyla seyahat etmekteydi. Bilana ve diğer esirler de yine elleri kolları bağlı olduğu hale Nogayların atlarının sırtındalardı zira esirci, kölelerine ihtimam gösterilmesi hususunda sık sık ikazlarda bulunuyordu. Bilana'ya tamamen yabancı bir lisanda konuşuyorlardı. Tatar esircinin maksadı birkaç köye daha uğramaktı. Bilana ise nereye gideceğini bilmeden denizin sesini dinleyerek, uygun bulduğu anda kaçıp köyüne geri dönmenin fırsatını arıyordu. O civardan çok uzaklaşmayacağını düşünerek, annesi babası ölse bile kendi evinin insanlarının bulunduğu köyüne dönmeyi istiyordu.

Esir kafilesi deniz kıyısını batı yönünde takip ederek iki konaklık mesafede bir başka yerleşke olan German Osoviş'e ulaştı. Burası da Abhaz Bozoduk'u gibi iskeleler bulunan bir kıyı köyüydü. Deniz kenarında, yüksek kayalar üzerinde hayli harap eski bir kalesinin dikili olduğu, duvarlarının dışında koyun sürülerinin bulunduğu bu yere girdiklerinde Bilana'nın dikkatini yerleşkenin sakinleri çekti. Bunlar Osoviş Aşireti'ne mensup kimselerdi ve Abhaz dilinde konuştuklarından Bilana buradakilerin de konuşmalarını birkaç kelime hariç pek anlamıyordu. Ardıç ağacından okları ve yaylarıyla birlikte tüfekli üç bin kadar Osoviş'in koruduğu bu yerleşkeye girer girmez, Osoviş Beyi at sırtında gelerek esircileri karşıladı. Onları esirlerin tutulduğu iskele yakınındaki bir meydana götürerek koyun kebabı ikram etti. Bunda maksadı esircilerin oraya sürekli gelerek kendilerinden esirler ve diğer eşyalar alıp satmaları için teşvik etmek istemesiydi. Esirler de bu yemekten yediler. Bilana meydanın yakınında yüksekçe bir ağacın dalında asılı duran sanduka benzeri bir kutunun aşağıya indirildiğini gördü. Baş tarafı delik sandukanın kapağı açıldığında, içinde koltuk altlarında ve apış arasında bal kovanları bulunan bir ceset olduğunu görerek tiksindi. O aşiretin inançları gereği ölen beyleri sanduka içinde ağaca asıp, cenneti görebilmesi için sandukaya açtıkları delikten içeriye giren yüzlerce bal arasının yuva yapması sağlanırdı. Küllü küllü balları çıkarıp tulumlara doldurup satmak üzere meydana indirdiler. Bir kısmını da esircilerin sofrasına getirdiler ama hiçbiri tiksinmekten yiyemedi. Ancak zengin esirci, "Abhaz balı kıymetlidir, Kefe'de satarım," diye birkaç tulum satın aldı. Esirlerin arasında gözüne hoş gelen bir köle görmeyince kafileyi toplayarak yeniden yola çıkardı.

Yine batı yönünde ilerleyen kafile iki gün boyunca deniz kıyısını takip etti. Akşam vakitlerinde dinlendiler. Ertesi gün sabaha karşı yine iskeleleri olan Aşga isimli bir yerleşkeye geldiler. Aşpılı aşiretine mensup Abhazların bulunduğu bu yere girerken Bilana, Nogayların Aşpılılara saldırıya hazır gibi tetikte

ilerlediklerini gördü. Bunlar beylerinin emri altında, cesaretleri ve savaşçılıklarıyla ünlü iki bin kadar silahlısıyla meşhur bir aşiretti. Tüm Abhazlar ve hatta civarlarda yaşayan başka kimseler bunlardan hayli korkardı, işte bu yüzden Nogaylar herhangi bir tehlikeye hazır bekliyorlardı. Tepesinde bir başka yıkık kalenin durduğu Aşga İskelesi'ne geldiklerinde, esirci ilkin buradan doğruca Kırım'a gitmeye niyetlendi. Zira Kefe, Kerç ve Taman gemilerinin iskelelerine gelip gittiği bir yerdi ki kış mevsimi haricinde güvenli sayılırdı. Az sayıda köleyle geri dönmek istemediğinden buranın da esir pazarına bakındı. Görünüşleri hoşuna giden iki Gürcü oğlanını satın aldıktan sonra oradan da ayrıldılar. Bir konak mesafede yine batı yönünde bulunan Aşgılı aşiretine bağlı Atma köyüne geldiler. Limanlara uzak olsalar da, burada bir konak uzaklıktaki Çerkeslerle savaşan Müslüman Tophane Abhazları yaşardı, belki ellerinde iyi köle vardır diye oraya yönelmişlerdi. Dağlara yakın bu köyden de yirmilerinde bir Çerkes kızı satın alındıktan sonra kafile geceyi orada, mescidin yakınlarındaki açıklıkta geçirdi.

Ertesi gün oradan da ayrılıp yeniden deniz kıyısına inerek iki konak uzaklıktaki Haruna İskelesi'ne vardılar. Soğuksu aşiretinin savaşçılarının at sırtında gezip, beylerinin emrinde üç bin askerin koruduğu iskelenin meşhur limanındaydılar. Burada Karadeniz'e dökülen bir büyük ırmak vardı ki Soğuksu adlı bu ırmak ismini aşirete vermişti. Temiz ve ferah gelen bu sudan kana kana içip kırbalarını dolduran kafile, buradaki köle pazarını da ziyaret etti. Bir Gürcü kızını satın alarak yine batıya ilerleyerek gün batımına yakın iki konak ötedeki Kotasi İskelesi'ne vardılar. Dört bir yanı kale gibi çitle çevrili Kotasi aşiretinin beylerinin emri altında yedi bin askerin koruduğu bu köy, dağların ardında bulunmaktaydı. Esirciler iskelenin tahtadan yapılmış hasır örtülü mahzeninin önüne gelerek buradaki esir pazarına uğradılar. Burası limanında sayısız Kefe ve Taman gemileri bulunan, muazzam bir pazardı. Ta Kırım'dan gelen atlıların alışveriş

yaptığı bir yerdi, ki Bilana hem Abhazca konuşan ahaliyi hem de Kırım Tatar ve Nogay lisanlarında konuşan atlıları görerek bir hayli şaşırdı. Bazı Nogayların, diğer atlılardan tanış geldikleriyle selamlaşmalarını da bir anlam veremeden öylesine seyretti. Sazdan tahtadan örtülü evlerinde yaşayan kimi buğday yetiştiren ahalinin tarladan dönüşünü, kimi hayvancı ahalinin hayvan barınaklarının önünde kocaman köpekleriyle nöbet beklediğini de gördü. Burası da ormanlara yakın olduğundan bir başka Abhaz aşireti gelir baskın verir diye ötekilerden korkarak gece gündüz nöbet tutmaları vakiydi. Bilana, ahaliden kendisine tanıdık Çerkes dilinde konuşan bazı kimseler de gördü ki bunlar oraya bir konak uzaklıkta oturan Jane Çerkeslerine mensup kimselerdi; bu nedenle Kotasi Abhazları arasında da Çerkes dilini bilenin çok olduğunu fark etti. Çerkesler limana izin alıp kendi mallarını getirip satabildiklerinden, Bilana lisanlarını sıkça duyuyordu. Burada en son bir Abhaz ve bir Çerkes kızı satın alan esirci, kafileyi iskeleye yönelterek bir gemiye bindirdi.

Bilana ilk defa gemiye bindiği için sevinçliydi; suyun üzerinde hareket etmesinden ilkin korkmuş sonradan hoşuna gitmişti. Gemi akşama doğru limandan ayrıldığından en başta ona oyun gibi gelmişti. Bu geminin Kefe'ye doğru yola çıktığını, bir daha memleketini belki de hiçbir zaman göremeyeceğini bilemiyordu. Ancak kara uzaklaştıktan ve dağlar uzakta tamamen yittikten sonra evinden çok uzakta olduğunu anladı. Gemideki esir Çerkeslerden yaşı biraz daha büyük olan birisi, sıkça annesinden babasından duyduğu, köle kızların hayat hikâyelerini anlatan acıklı bir şarkı okumaya başladı. Esirciden ses çıkmayınca, Nogaylar da efendilerinin kızın şarkı söylemesine müsaade ettiğine yorup kıpırdamadılar. Bilakis bu dilini anlamadıkları şarkıyı dinlemek hem kendilerinin hem de efendilerinin hoşuna gitmişti. Bilana, yanında oturduğu diğer bir köle kızın omzuna yaslanarak denize doğru dönüp dalgaları seyretmeye başladı. Çerkes kızı köyünden ayrılan bir başka hemşiresinin ağıtını okurken o köyünü, kaybet-

tiği ailesini düşünerek ağlamaya başladı. Memleketinden mesafelerce uzağa gittiğini bilmiyordu ancak hissedebiliyordu...

Bilana'nın ve diğer esirlerin ağlamalarıyla esircilerin sus ihtarı babından şaklattıkları kırbaç seslerine dalga seslerinin karıştığı seyahatleri, bir iki gün sonra beyini Osmanlı padişahının atadığı, Kırım Hanı'ndan evvel Kostantiniyye'den emir alan Kefe şehrinin limanında son buldu. Bilana, Kefe'de süslü zırhları ve yaylarıyla arz-ı endam eden Kırım çerilerinden ziyade, ak keçeden börk giyer tüfekli yeniçerilerin ve sekbanların daha çok olduğunu gördü. Kâh karaya bakar sur kapılarından, kâh liman kapılarından elleri kolları bağlı, her yaştan ve tipten, kimi ağlayan kimi gülen Rus, Leh, Boğdan, Kalmuk, Çerkes, Macar, Gürcü ve hatta Acem köleler, cariyeler, gulamlar getirilmekteydi. Ahşap evlerin cumbalarından sarkan kadınlar ve çocuklar merakla gelip gidenleri seyretmektelerdi. Bilana'nın kulağında Tatarlarla Türklerin lisanları kadar, Çerkes ve Abhazların konuşmaları daha ziyadece çalınmaktaydı ki bunu kölelerin çokluğuna yormuştu o ufak yaşına rağmen.

Limanın dibindeki bir meydanda tek sıra halinde dizildiler. Gemilerden inen başka kölecilerin de ellerindeki esirleri bu şekilde farklı farklı yerlerde dizdiklerini gördüler. Bazı köleciler, doğrudan Kefe'deki esir pazarına çalıştıklarından kafilelerini esir hanına doğru götürürlerken, köle pazarı mezatçılarından evvel Kostantiniyye gemileriyle şehre esir götürmeye gelmiş olan irili ufaklı esirciler başlarına üşüştüler. Bilana'nın bulunduğu kafilenin başına da siyah tenli, üzerinde çeşitli incikler boncuklar bulunan korsan tipli bir adam yanaştı. Tatar esirciyle aralarında hararetli bir pazarlık geçmekteydi. Adam, Bahr-i Sefid'in[1] korsan taifesindendi. Kâfi bir ücretle Bilana'yı ve iki Gürcü kızını satın almak istediğini, Cezayir Beyi'ne hediye edeceğini söylüyordu. Tatar esirci ise fiyatı az bulduğunu, verdiği paranın yaşı geçkin bir köleye ancak yeteceğini söylüyordu. Bu pazarlıklar sürerken limanın

1 Akdeniz.

olduğu meydana Kefe esirlerinin satışından mesul esir emininin adamları inmişti. Ellerindeki bir deftere satılan esirlerin adlarını ve ederlerini tek tek kayda geçiriyorlardı. Ardından da satmalarına müsaade etmek için esircilerden bir miktar para alıyorlardı. Tatar esircinin yanına gelen eminin adamları her bir kölenin adını ve ederini, eşkâliyle birlikte kayda geçirdi. Her birine tek tek adı Abhaz, Çerkes, Gürcü ve sair dillerde soruldu. Bilana da şöyle kayda geçti: "Orta boya mütecaviz, çekme burunlu, kızul saçlu, göğ gözlü, kavm-i Çerâkise'den[1] cariye Bilana. Ederi..."

Esir emininin görevlileri çekildikten ve birkaç paralı kimse daha gelip gittikten sonra esir pazarındaki hatırlı mezatçıların adamları geldiler. Seçtikleri bazı esirleri yüklü meblağa esircilerden satın aldıktan sonra bunları yanına katıp Kefe'nin esir hanına götürdüler. Bilana da bu satın alınanlar arasındaydı ki bu köleler kahir ekseriyette yüksek meblağa Kırım'ın beylerine yahut Kostantiniyye'den gelme daha varlıklı köle tacirlerine satılırlardı. Kafile hana götürülür götürülmez hanın hemen dibindeki hamama götürülüp yıkandılar. Aynı zamanda kendileri de kölelikten gelme görmüş geçirmiş hamamcı kadınlar bir sakatlıkları, kusurları olup olmadıklarını kontrol etti. Kendilerine söylenen bir iki Tatarca ve Türkçe kelimeyi Çerkesce, Gürcüce anlamlarıyla söyleyip ezberlerinde tutup tutamamalarına, yürüyüşlerine ve endamlarına baktılar. Huysuz hareketleri ile dikkat çeken iki Gürcü kızı, hamamcı kadınların değnek darbelerine rağmen onların söylediklerine aksi davranınca üzerlerindeki çaputları, elbiseleri geri verilerek sille dayak esir hanının mahzenine indirildiler. Bilana ve diğer cariyelere bu hareketlerden bazıları daha o anda ezberlettirildikten sonra yeni elbiseler giydirip güzel kokular sürdüler. Ardından esir hanına geri götürülüp hanın sahanlığında çorbayla taam ettiler, sonra da hanın en temiz yeri sayılabilecek bir odaya götürülüp samandan şiltelerin üzerinde uyudular. Bilana, gece boyu zindandan gelen Gürcü kızlarının

1 Çerâkise: Çerkesler.

çığlıklarını, dışarıda gülüşüp raks eden kimselerin seslerini dinleyerek, kafesli pencerenin ardındaki yıldızları seyrede seyrede uyuyakaldı. Dayak korkusuna sus pus oldu. Birkaç gün boyunca sabahtan köle pazarına götürülür, akşamına hamam ettikten sonra karınları doyurulduktan sonra yatıp kalırlardı.

Birkaç gün sonra yine erkenden kalkıp esir hanından çıkarak köle pazarına yollandılar. Bazı kızlara Kırım beylerinin kâhyalarının gönderdiği kimseler talip olunca bu esireler yeni konaklarına, evlerine götürüldü. Bilana'nın kısmetine de Kostantiniyye'den zengin bir tacir düştü. İleride güzelliği ile paşa köşklerine konaklarına layık bir cariye olacağını kestiren Kostantiniyyeli tacir, kızı birkaç kese gümüşe satın aldıktan sonra, diğer yerlerden tabiri caizse çiçek derer gibi topladığı, güzellikle birbiriyle yarışır cariyeler ve gulamlarla birlikte Kefe limanına indiler. Bindikleri karamürsela Kefe limanından ayrılırken Bilana yüksek duvarları, yeşil tepeleri seyre koyuldu. İlk kez geldiğinden bu denli büyük bir şehir, yüksek konaklar görmemiş olmanın hayreti hâlâ üzerindeydi. Diğer kölelerle birlikte karamürselanın ambarına indirildi. Böylece yine sıla türküleriyle, gözyaşlarıyla dolu bir seyahat daha başlamıştı. Kızlardan biri veremden mi bilinmez ölüp gidince gemi tayfaları ölümden korkarak cesedini bir çuvala koyup denize atmışlardı da kendilerini de atarlar diye korkuyla sessiz sessiz ağlamışlardı ardından.

Günler geceler sonra Bilana gün ışığını yeniden gördüğünde şaşkınlıktan adeta dili tutulmuştu. Kostantiniyye'nin koca minarelerini, kâşanelerini, köşklerini, saraylarını karşısında görmüş, insanların ve gemilerin çokluğuna hayran kalmıştı. Ak topukları Eminönü rıhtımının yosunlu tahtalarının üzerinden geçip şehrin çamurlu yollarını dövmeye başladığında eski yaşantısı şimdiden zihninde bir masal siluetine bürünmüştü. Esir Hanı seneler evvel yandığından, köleler bir hayli yürütülerek Büyük Çarşı civarındaki Esir Pazarı'na getirilmişti. Yakınlardaki bir hamamda yıkanıp güzel kokular sürülen cariyeler ayrı, gulamlar ayrı yerlere

götürülerek pazara gelip giden kimselerin ve yoldan gelip geçenlerin önünde sergilenmektelerdi.

O esnada pazara devrin nüfuz ve nam sahibi kimselerinden Şahsuvar Paşa'nın hanımı Çeşmidil Hanım, konak ahalisinden bir ayvaz ile birlikte gelmişti. Konağın işlerinde aşçı kadına, bacı kalfaya yardımcı olur diye gençten bir siyahi halayık satın almak niyetindeydi. Kendisi de kölelikten gelme bir Çerkes olan Çeşmidil Hanım, konağa hizmet edecek kimseleri iyi seçtiğinden işi ayvaza, yamağa bırakmaktansa kendi eliyle halletmeyi istemişti. Böylece kızıl saçlarıyla dikkat çeken, şaşkın bakışlarla gelip geçen insanlara bakınan küçük Bilana, Çeşmidil Hanım'ın da dikkatini celp etmişti. Köle tüccarına kızı sorup Çerkes olduğunu öğrenince, hatırladığı kadarıyla Çerkesçe konuşup kıza adını sordu. Soğuksu Çerkeslerinin lisanı ile konuştuğundan, Bilana'ya farklı gelse de bunu anlayıp adını söyleyiverdi. Çeşmidil Hanım, o gün hem Bilana'yı hem de Sudanlı bir siyahi halayığı satın alıp konağa öyle döndü. O vakitlerde daha ufak yaşlardan Çerkes halayıklar, yani cariyeler bir konağa alındıktan sonra hem işleri öğrenirler hem de bir yaştan sonra konağın efendilerinden biriyle evlenirlerdi. İşte böylelikle Bilana, Şehsuvar Paşa'nın konağına girmişti. Çeşmidil Hanım, konak ahalisinin önünde hem güzel hem alımlı diye Bilana'ya Behiye adını koymuş, Çerkesçe konuşup artık bu adı taşıyacağını söylemişti.

Böylece Behiye'nin Kostantiniyye sergüzeşti başlamış, Bilana ve yıllar içinde onun Çerkes Bozoduk'undaki anıları, hikâyeleri, şarkıları birer masal hüviyeti kazanmış, hayal meyal hatırlar olmuştu. Kısa sürede Türk lisanını öğrenip konak işlerine el atmışsa da bu yılları pek de öyle akıllı uslu geçmemişti. Haylazlığı ve haşarılığı başına bela olmuş, ne Çeşmidil Hanım'ın çimdikleri, ne siyahi halayıkların maşaları ne de paşanın sütannesi olup Arnavutluk dağlarından Dersaadet'e geleli asrı bulmuş olan gulyabani suretli Hatır Hanım'ın dayakları onu uslandırmıştı. Ancak eli maşalı olduğundan, konağın dışından herhangi bir erkek ko-

nak hanımlarına yan gözle bakamaz diye, iyi iş görür diye konaktan atılmamış, ailenin bir parçası olup çıkmıştı.

Yıllar birbirini kovalayıp yaşı geçtikçe serpilmiş, serpildikçe ayın on dördü[1] misali güzellikte bir halayık olup çıkmıştı. Böylece artık insanlar onu haşarılıklarından ziyade fidan endamıyla, çehresine ayrı bir hava katan ateş saçan bakışıyla anıyordu; mahalle delikanlılarının korkuyla kaçıştığı bir haylaz kız değil, her an arzuladıkları ahu göz ve perirû[2] bir afet olup çıkmıştı. Bu eli maşalı esireye kimseler yanaşmaya cesaret edemezken, istetmeye korktuğu bu kıza doğrudan doğruya göz koyabilen yegâne kişi konağın beylerinden, Şahsuvar Paşa'nın küçük oğlu oldu. Nev traşpüser[3] dahi olmamış, bıyığına tarak batmaz bir yeniyetme olan küçük bey, sürekli kızı alımlı alımlı süzse de Behiye ona pek bakmıyordu. Zira en ufak bir rezalette kabağın kendi başına patlayacağını, "Evladımı baştan çıkardın" bahanesiyle büyük hanım tarafından sokağa atılacağını adı gibi biliyordu; başka başka konaklarda, köşklerde yaşananlardan bunların olabileceğine kaniydi. Üstelik köleliğin getirdiği hislerle, geldiği yere alışsa bile insanların kendisine eşya muamelesi yapmasını yadırgamaya devam ediyordu. Bu nedenle içten içe asabı bozulsa da açıktan küçük beye karşı bir kötü bakış bile atmış değildi, zira beylerin paşaların bir cariyenin sözündense evlatlarının sözüne bakacağı gün gibi açıktı. Bu nedenle hep sabrederek görmezden geliyordu.

Küçük bey, konağın tenha bir yerinde Behiye'yi çimdiklemeye kalkınca sabır taşı çatladı. Behiye, kalçasına çimdik atan oğlanı silleler patlata patlata önüne katıp kovaladı. Bu manzarayı gören Çeşmidil Hanım, kim haklı kim haksız sormadan oğlunun o halini görünce tutup Behiye'yi dövdü. Behiye küçük beyin rezaletinden bahsedince bu kere de oğluna iftira attığı gerekçesiyle dövdü. Yorgun düşünce hizmetkârlarına emir verip bir de konak

1 Ayın on dördü gibi güzel olmak: Yüzü çok güzel olmak.

2 Perirû: Peri yüzlü.

3 Nev traşpüser: Yeni traş olur, bıyığı yeni yeni çıkar anlamında.

ahalisine dövdürdü Behiye'yi; küçük beye attığı dayağın mislini yemiş oldu. Dayak yedikçe sövdü, iftira atmadığını haykırdı. Dayak atmaktan yorgun düşen ahali Behiye'yi susturamayınca uslansın diye konağın mahzenine kapattılar. Demir kapıyı üstüne örterken bir siyahi halayık, "Konağın beyidir. Gün gelir azat eder nikâh bile kıyar, dilerse zaten koynuna alır, sen böyle bir çimdiğe vaveyla edersen kim bakar suratına?" diyerek yüzü gözü kan ve tırmık izleriyle dolu Behiye'nin suratına tükürdü.

Birkaç gün sonra uslanmıştır diye düşünerek Behiye'yi mahzenden çıkardılar. Konağın işlerine geri dönüp konak ahalisine pek karışmadan ev işlerini halletti. Yemek vakitlerinde dahi bir kuru ekmeği ya yedi ya yemedi, erkenden mahzende duran döşeğine döner oldu. Konağın küçük beyi, yedi dayağın etkisi geçince bir gece vakti yine kudurup mahzene indi. Bahçeye bakan ufak bir delikten ay ışığının dolduğu o izbede, içi boş yağ ve bal küplerinin, kullanılmayan testilerin ardında bir duvar dibinde uyuyan Behiye'yi görür görmez üzerine çullanmaya kalktı. Kızın üzerine karabasan misali çöküp ağzını kapatınca can havliyle uyanan kızla aralarında bir boğuşma peyda oldu. Uyku sersemi olan kızcağız, kendisini tam savunamadığından can havliyle, pek de sonunu düşünmeden eline geçirdiği bir testiyi beyin başına indiriverdi. Testi paramparça olurken oğlanın bedeni kızın üzerine yıkıldı kaldı. Kafasından akan kan, Behiye'nin üzerine bulandığı esnada testinin gürültüsünü işiten konak ahalisi çoktan ayaklanmıştı. Yine dayak, yine tahkir, yine mahzen; bu sefer katıksız...

Yataklara düşen küçük bey devrisi geceyi göremeden canını teslim edince, Behiye de yeniçeri kolluklarının arasında önce kadı huzuruna çıktı. Koskoca paşalar, konak hanımları dururken kendi sözünü dinletecek kimseler bulamayınca yine kollukların arasında Balıkpazarı'ndaki Baba Cafer Zindanı'nı boyladı. Cinayet işleyen yahut başka cürümler işleyen kadınlar, bu zindanın dehlizlerinden birine kapatılırdı. Esir gemilerinin sıkış tepişliğine alışkın Behiye, burada da benzeri vaziyette yatmaktan rahatsızlık

duymadı. Ancak buraya getirilenlerin kimisi neredeyse sekizinci, dokuzuncu kereler cürüm işlemiş namdar yosmalar ve vurup kırıcı tıynette kadınlar olduğundan, daha kıdemsiz gördükleri gariplere zulmederlerdi. Zindana düştüğünün gecesi, Behiye'nin morluklar, ezilmeler içerisindeki halini görüp sindirmeye çalışan birkaç cazgırla kıran kırana bir kavgaya tutuştu. Behiye'nin konak günlerinde koşturduğu ağır işleri bilmediklerinden gücünü kuvvetini hesaba katmayan kadınlar, çatılmaması iktiza eden bir taşa tosladıklarını geç anladılar. Behiye burada kavgalarıyla nam yaptı, ekseriyetle zindanın en altındaki lağıma yakın tek göz hücreleri mesken tuttu, bir deli bela oldu kaldı. O zindana düşmüş, feleğin çemberinden geçmiş kim varsa ya kavgayla ya da şeytan misali ateş saçan bakışlarıyla Behiye'den yaka silkmişlerdi ki o vakitlerde hem saçlarına hem bakışlarına atfen "Ateş Behiye" namıyla anılmaya başlamıştı. İçeride zaptetmek daha zor geldiğinden takriben yarım sene sonra zindandan çıktı lakin gidecek bir yeri olmadığından sokakları yuva belledi.

O tarihlerde Galata Hamamı'nda Şişçi Tellak dedikleri, külhanda yatıp kalkar oğlanların, külhanbeylerinin başı, işrette de kavgada da birlikte oldukları, zebella[1] cüssede bir âdem ejderhası vardı. Hayli genç yaşta yine Galata tarafındaki Bokluca Hamamı'nda döşek yoldaşlığı edip koynuna aldığı adamları şişleyerek paralarını alan, cesetlerini de külhanda yakan bu cani, devrin zorbalarına peşkeş çektiği oğlanlarla idam kılıcından kellesini kurtarmıştı. Neticesinde adından sanından korkulan biri olmaya başlayınca da Galata Hamamı'na, tabiri caizse, çökmüştü. Bir gece sokakta, ay ışığı altında Behiye'yi bir gördü pir gördü. O anda pazu ve bıçak zoru hususi odasına götürüp kapatması yaptı. Eskinin esiresi, hayatta kalabilmek adına bu zehr-i katil külhanbeyinin yanında yaşamaya başladı. Bu yaşayış onun haşin karakterini daha da bilemişti. Behiye, hamam külhanındaki o odada yatıp kalkıyor, yeri geldi mi elinde satırla maşuku Tellak Musta-

1 Zebella: İri yapılı kimse.

fa'nın yanında kaldırım kurtlarına, sokak zorbalarına karşı sille tokat kavgalara girişiyordu. İki yersiz yurtsuz o şehrin cehennem sokaklarında birbirlerine tutunuvermişti.

Bir gün bıyığını balta kesmez, bir nice zorbayı haşereyi bıçağı altından geçirmiş namlı yeniçeri zorbalarından Cellatgördü Muhlis Ağa, Galata taraflarında Behiye'ye denk geldi. Padişah fermanıyla cellat kemendine girdiği halde, yemiş ve et kapanlarından paşa damatlarına, ailelerine gönderdiği avantalarla affa uğradığından lakabı "Cellatgördü" kalmıştı. Galata Hamamı'na bir yeniçeriyle haber bıraktı; ertesi gün kapı önünde Behiye eşyalarıyla hazır olacak, gelip alacaklardı. Başkasının mahbubesine el veya dil uzatmak cinayet sebebiydi ki namlarına leke sürmekten imtina eden bu zorba takımı, bıçak sırtı saltanatlarını korumak için öleceklerini bile bile kavgalara girerlerdi. Tellak Mustafa'nın gözü korktu, yeniçeriyi vursa ocaklılar sağ bırakmaz, Behiye'yi kapıya koysa sokak kurtlarının gözünde namı düşer, iki günde hacamat olurdu. Külhanbeylerinden biriyle Cellatgördü Muhlis Ağa'ya haber gönderdi. Kız için kapışacaklardı, ya karnı ya sırtı…

Taraflar gecenin ıssızında, "Kanlı Hendek"te karşı karşıya geldi. Bıçaklar fora edildi; ilk yeniçeri zorbalarından beri âdet olduğu üzere pelerin yahut camadan kola sarıldı. Tellak, yaşı ilerlermiş Muhlis Ağa'yı bir hayli terlettiyse de yılların sokak kurdu Muhlis Ağa ters bir hamlede Mustafa'yı devirip kulağını kesti. Rezil olan Mustafa tasını tarağını toplayıp şehirden ayrıldı, sırra kadem bastı. Ateş Behiye de Muhlis Ağa'nın kapatması oldu, yeniçeri odalarına yerleşti. Her gece rakılı, çalgılı âlemlerde, günlerini iş u nuş[1] ile geçiren Muhlis Ağa, ihtiyarlığı unutmuştu. Bir iki yıl geçti, Muhlis Ağa yeniçerilikten zamanında mütekait[2] olmak istedi, yaşı da gelmişti. Ocağı bıraktı, Behiye'ye de nikâh kıyacaktı. Ağa'nın eski hasımları, ona diş bileyenler ve karanlık köşelerde pusu kurmaktan çekinmez madrabazlar, "Bu mütekait

1 İş u nuş: İşret, içki sofrasında eğlenme.

2 Mütekait: Emekli.

yeniçeriyi haklamanın zamanıdır" dediler. Eski yaşamına tövbe etmek niyetiyle cami avlusuna giren Muhlis Ağa, günah dolu yaşamını kapının ardında bıraktığını sanırken, iki meçhul fedainin hançer darbeleriyle kanlar içerisinde yere yıkıldı. Koca Cellatgördü'nün saltanatı geceyi görmeden dağılınca, Behiye de "fena avretlerdendir" denilerek Bursa'ya sürgün edildi. Tanımadığı yosmaların taşındığı kağnının sırtında Bursa'ya gelir gelmez, daha önce de şehre sürgün edilen başka tanıdıklarından hareketle az çok nereye gideceklerini bilen kadınların ardına takılarak Samanpazarı'ndaki batakhanelerde hizmetçiliğe başladı. Elleri dizleri paralanana kadar çalıştı, inadından ve dirayetinden kendini koyverip heder etmek yerine ellerini, ayaklarını taşlıklara vura vura bedenini kavi[1] hale getirdi. Parmaklarıyla güğüm taşıya taşıya mengene misali tuttuğunu koparır elleriyle, bir süre sonra hizmetçilik haricinde batakhanelerde hır çıkarmaya çalışan kimseleri yıldırmaya başladı. Haraç koparmak yahut avantadan işret eylemek isteyen birkaç kopuğu benzetip kovduğundan Samanpazarı'nda namı aldı yürüdü. Hem karnı doyduğundan hem de eline biraz para geçtiğinden bir nevi fedailik de ifa ediyordu.

Biraz para biriktirdikten sonra Kostantiniyye'ye geri döndü. Erkek kısmından ve vaatlerinden yılmış Behiye, tacirlerden zorbalara hem işret için hem de kumar oynamaya geldikleri, Hranuş nam bir kadının işlettiği, Galata yakınlarında Cenevizlilerden kalma bir mahzenden bozma batakhaneye kapılandı. Bela çıkaran olunca, değme erkeğe taş çıkartan Ateş Behiye ya silleyle ya bıçakla işini görüyordu. Kısa sürede Galata'da, Hranuş'un batakhanesinde zuhur eden bir kadının geleni gideni yıldırması konuşulur oldu ancak Behiye'nin namı başka bir vaka ile Galata havalisini de aştı. Günlerden bir gün, yeniyetme yeniçeri taslakçılarından birisi, Hranuş'un mahzenindeki kadınlardan Kör Anika'yı kapatması yapmak isteyip, kızı hamam yolunda çekip götürmeye kalktı. Bir ayakdaşıyla birlikte kadınların yolunu kestiğinde,

1 Kavi: Güçlü, sağlam.

hamama giden kadınların başında duran Behiye'nin hışmından kurtulamadılar. Suratlarında patlayan tokatlara, karınlarına inen tekmelere mukavemet edemeyen taslakçılar canlarını bir yangın yerine zor attılar da Behiye'nin elinden öyle kurtuldular.

Galata civarında, yeniçeri taslakçılarının böyle kovalanması, halk ağzında söylene söylene, "Filanca yeniçeriler meydan dayağı yemişler Behiye'den"e dönüşünce, yeniçeriler zorbalıklarına halel geldiğine kanaat getirdiler. Bilhassa Behiye'yi eski vakitlerinden hatırlayıp Cellatgördü Muhlis Ağa'nın ölümüne sebep olan kadın şeklinde mimlediklerinden, kısa sürede hasımlık gütmeye başladılar. Bir punduna getirip halletmeyi, defterini dürmeyi kurmaktaydılar kafalarında; namlarını ancak böyle kurtarabilirlerdi. Kostantiniyye'de duvarların gözleri, kulakları çok olurdu, Behiye'ye birtakım fısıltılar ulaşıp başına gelebilecekleri ilettiler. Bir ikisini sindirmek kabildi ancak daha kalabalık gelmeleri halinde pabucun pahalı olduğunu gören Behiye, batakhanenin müdavimi bezirgândan birine iyisinden bir yatağan bıçağı aldırttı. Bıçağı Kostantiniyyeli, çocukluğundan beri cinlere karışık olarak mimlenmiş yarı deli bir bıçak ustası imal etmişti. Behiye, Mısır Çarşısı'ndaki bir aktardan da ta Hint diyarının zehirli yılanlarından birinin hususi zehrinden aldırtıp yatağan bıçağını gün gece demeden bu zehir içinde bekletmeye başladı. Bir gün yine bir hamam yolunda, üzerine üşüşen bozguncuları zehirli yatağanıyla bertaraf etti; yatağanın dokunduğu kimseler ateşli hastalıklarla en az bir hafta elden ayaktan düşüp zehirlenince, bu vaka neredeyse onun şerbetli oluşuna yoruldu. Daha hayatta iken ismi Kostantiniyye'de "kadın külhani" namıyla anılır olmuştu. Hayatının mecrasını bulan Behiye, namını sürdürmeye karar vermiş, denk geldiği herkesin yardımına koşmuş, başka batakhanelerde hır gür çıkartan olunca, gücüne güvenip zorbalık etmek isteyenler çıkınca başlarına bela oluyordu. İsmi duyulunca Behiye'nin kapısına düşenler de fazlalaşmıştı.

İstanbul'un değme zorbası, belalısı Ateş Behiye'nin karşısında

susta durmuş, sesini çıkarmaz olmuştu ama böyle nam sahibi biri olarak da sayısız düşmanı vardı. Kadının hasımları, onu ortadan kaldırmayı kendi yollarıyla ve kılıç zoruyla halledemeyince, Celalilerin piri namlı Köroğlu'nun bile savaşmaktan çekindiği tüfekle, barutla işi halletmeyi aralarında kurdular. Anadolu'da başıbozuk vaziyete dolaşan tüfek tutar sarıcaları, kapısız kalmış leventleri ve sekbanları bir iki paralı ahbapları vasıtasıyla toplamış, namluları ölüm saçan katil ruhlu sekiz levendi şehre getirmişlerdi.

Bir gece vakti, aralarında kurdukları oyun gereği Behiye'nin yatıp kalktığı mahzenden bozma batakhanenin civarında bir kadına güya saldıracaklardı. Çığlık seslerini duyan Behiye meydana iner inmez pusu kurdukları yerlerden ateş kusacaklar, saçmalarıyla kadının canını cehenneme uğurlayacaklardı. O uğursuz gecede parayla tuttukları kadının birine güya musallat oldular, kadın çığlıklarıyla ortalığı yıktı. Ateş Behiye pusudan habersiz evden çıkıp meydana yürüdüğünde etrafta bir insan izine dahi rastlayamayınca işkillendi. Tam belindeki yatağana davranacağı anda karanlık gecenin içinde, yağlı namlular şahi toplar gibi ateş kusmaya başladılar. Kolcu yeniçeriler daha o geceden oradan uzaklaşmışlardı ki vuranı da, vurduranı da, vurulanı da görmezden geleceklerdi. Ateş Behiye, saçlarındaki kızıla çalan kanlarla yere yığılınca, tüfekli leventler geldikleri gibi gölgelerin içine karıştılar.

Otuz sekiz yaşında iken sokak ortasında öldürülen Behiye'nin haberi Kostantiniyye'ye gülle gibi düştü, şehrin kadınları günler geceler boyu yasını tuttular. Defnedilmesinin devrisi gününden itibaren mezarı neredeyse bir ziyaret yerine dönmüştü. Behiye'nin bedeni bu dünyadan kalkınca meydan zorbalara kalmıştı. Yeniçeri zorbaları Hranuş'un mahzenini basmış, sokaklardan kaldırdıkları birkaç yosmayı da yanlarına katarak şeytanları kıskandıran bir işret sofrası tertiplemişlerdi. Bu eğlencenin haberi duyulunca, o gün gece olunca bile mezarı terk etmeyen bazı kadınların bedduaları ve duaları, gözyaşları yıldızlara ayan oldu. Şehrin dehlizlerinde, Bizans'tan kalma harabelerden eski dede yadigârı beli

bükük konaklara şehrin türlü semtlerinden okur üfler takımından kadınlardı mezarın başında bekleyenler. Ateş Behiye'nin kabrinin başında okumaya, cinlerin âlemiyle söyleşmeye başladılar. O gece mezar başında toplanmış genç, yaşlı, insan, cazu, acuze, kocakarı ne kadar kadın varsa cinleri, şeytanları, alkarılarını, umacıları dâvet edip görenin aklını kaçırtır korkunç ve zikredilmesi memnu bir tılsım işlediler. Bu acayip büyüyü Behiye'nin yatağan bıçağına okuyarak mezar toprağının üzerine bıraktılar ki insanın da cinin de kuvvet getiremeyeceği bir efsun peyda olmuştu.

Behiye sesleri yeniden duyar gibi olup gözlerini açmaya çalıştığında önce karanlığı fark etti, ardından gözkapaklarına dolmuş olan toprağı... Hareket etmeye çalıştığında toprağın çepeçevre etrafına doluştuğunu, üstünü örttüğünü fark etti. Kulağına dışarıdan gelen sesler çarpıyordu. Duaya benzer belli belirsiz fısıltılar ve muskalara sarılan yağlı kâğıtların sesleri işitiliyordu. Kimisi genç kimisi yaşlı bölük bölük kadının sesi geliyordu toprağın altına. Ağlama sesleri ve hıçkırıklar eşliğinde adına yaktıkları ağıtları okudukları destanları işitiyordu uzaktan uzağa.

Duayla bedduanın birbirini bulduğu anda Ateş Behiye'nin toprağını eşeleyerek çıktığına şahit oldular. Gözlerinde tuhaf bir ışık parlıyor, yıkanmasına rağmen kanlarının akıp bulaştığı lekeli kefeni ay ışığında mermer mezar taşları gibi ışıldıyordu. Sanki iki dev kollarının altından yapışmış da ayakları altından sürür gibi havada uçarcasına Hranuş'un mahzenine varmıştı Ateş Behiye. O kefenli, kanlı, ateş gözlü hortlağın halini gören zorbaların şekli şemalı değişti, ağzı yüzü eğildi. Kimisine inme indi, kimisi korkudan sekte-i kalp geçirdi. Tam o anda konağın ışıkları söndü, rüzgârlar ve ay ışığı altında parıldayan kefenli ölünün görüntüsü her birini korkudan delirtti. Sabah horozları öterken Behiye geriledi, kabrine geri girerek toprağını örttü. Behiye'nin hortladığı haberi şehri karıştırdı. O belalı afetin, ölümü bile dilberliğiyle yenip geri döndüğüne inandılar ve ölü olduğunu bilseler bile bu dünyadan çekip gittiğini kabul edemediler. Söylentiler ve hikâ-

yeler aldı başını yürüdü. Ecele bile tesir etmesine atfen Behiye'nin namını bu vakaya nispetle "Ecelyandı" yaptılar.

Derken ölümünün üzerinden doksan küsur sene geçtikten sonra, lakırdısını hatırlayan kimse kalmamışken, hicri 1215 gibi yeniden hatırlanmaya başladı. Behiye'nin mezarının şehr-i İstanbul'un hangi köşesinde olduğu unutulmuşsa da, onca senenin ardından Galata'da nakışlı bir mezarın üstünde kanlı bir yatağan bıçağının ve kan izlerinin görülmesi, önce cinayet zannıyla Galata'yı şöyle bir çalkalamış, sonra ölen kalan bulunamayınca, mezarlık kuyusu da temiz çıkınca eski rivayetler yeniden hortlamıştı. Ecelyandı Ateş Behiye diye bir kadının kabrinden çıkıp dolaştığı, yol kesip adam öldürdüğü yeniden hatırlandı. Mahallede nineden deden kalma söylentilerin sandıktan çıkmasına neden olmuştu. En yaşlıların ismini hatırladığı Ateş Behiye'yi artık yeni doğanlar da öğreniyordu.

Dersaadet'te vuku bulan cinlenmiş bir yosmanın kanlı cinayetleri yeniçeri kolluklarından bekâr odalarına, kahvehanelerden meyhanelere, hamam külhanlarından yangın yerlerine, beyzade konaklarından paşa saraylarına dek konuşulurken, ahalinin yeniçeri zorbalarının, bekâr uşaklarının, Boğaz yamaklarının sergerdelikleri kısa süreliğine unutulmuşken Ecelyandı Ateş Behiye'nin hikâyesi kuşaklar sonra yeniden hatırlandı. Hasbelkader yangın pençesi değmemiş kahvehane köşelerinden eski halk hikâyelerinin ve destanların yazılı olduğu kâğıtlar arasında yeniden bulunan Ecelyandı Ateş Behiye Destanı, bir asır kadar sonra yeniden okunur oldu. Kimi, "Sokaklarda dolaşan Periveş nam kanlı yosma aslında Behiye nam cazudur, Kafkas vilayeti cazularından olmaklığından hiç ölmemiş hortlar gezermiş," dedi, kimi de –bilhassa Karagümrük ve Mercan Yokuşu ahalisi– yemin billah vererek Behiye'yi tanıdıklarını, tüm bu cinayetleri cinlerin tesiriyle işlediğini söylüyorlardı. İki kadının, daha doğrusu biri cin iki insan üç kadının hikâyesi böylece Kostantiniyye halkı ağzında birbirine girmişti. Kabakçı Mustafa gailesinden, Alemdar

Mustafa Paşa ve Kırcalı askerinin gelişinden, Sultan Mahmud Han-ı Sâni'nin Bağçekapu ve Balaban İskelesi'ndeki bekâr odalarını, haşarat yuvalarını yıkmasından sonra bile uzunca bir süre lakırdısı döndü. Kadın meclislerinde güngörmüş kocakarılar, kahvehanelerde meddahlar ile kıssahanlar nakledip durdu.

İsmi unutulana kadar yaşadı. Suretinin halen karanlık sokaklarda gezindiği, ateş kızılı gözleri ve saçlarıyla ekseriyetle zalimlere göründüğü, göründüğünün de helak olduğu, kadınların ahlarını hep işittiği kuşaktan kuşağa rivayet edilegeldi.

24 Eylül 2021Edirne

Mehmet Berk Yaltırık okurlarının aşina olduğu zenginlikte karakterleriyle, ürperten atmosferiyle, renkli diliyle kendine özgü bir roman *Karanlığın Şahidesi.*

1800'lü yılların başlarındaki İstanbul'un eğri büğrü sokakları ve türlü türlü ahşap evleri arasında, kâh insanların kâh cinlerin âleminde savrulup duran Periveş'in serüveni... Hayata gözlerini "esirenin kızı" olarak açan Periveş'in "kız harami"ye ve hatta "zorba azrail'i"ne dönüşmesinin, kaderinin hem fettan hem de cazgır Ecelyandı Ateş Behiye'ninki ile hemhal oluşunun hikâyesi...

"Kendisini göz açıp kapayıncaya kadar bir çukurda, Gülfem'le yan yana yatarken buldu. Kesik başı suratına doğru kaldıran başsız beden, yeniden çığlıkları boğazını yırtan Periveş'e doğru kahkahalarla karşılık verirken, tepelerinde toplanan cinlerin onları mezara gömmeye başladığını fark etti. Avuçlarca toprak boğazına dolmaya başlarken Periveş, bir anlığına kesik başın gözlerinde o Azim İfrit'in cehennemi gözlerini görür gibi oldu."

103.00

PANGEA KİTAPLIĞI

ithaki

www.ithaki.com.tr

9 786258 327472

/ithakiyayinlari